

BBF00094

ธรรมบทและจัมมปตัญญูกถา

(บาลี - ไทย)

ภาค ๕

DHAMMAPADA and DHAMMAPADATTHAKATHĀ

(PĀLI - THAI)

PART V

ฉบับภูมิพลโลก

เป็นที่ระลึกในโอกาสเฉลิมพระชนมพรรษา ๕ รอบ
ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช
๕ ธันวาคม ๒๕๓๐

แม่ชังวี ไวยस्थ्य์

สร้างพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

โครงการปริวรรตอักษรขอมและอักษรโบราณที่องถิน
ชำระและแปลพระคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาเป็นภาษาไทย

ISBN 974-8288-80-3

ธรรมบทและจัมมปตักกุฎกกา

(บาลี - ไทย)

ภาค ๕

DHAMMAPADA and DHAMMAPADATTHAKATHĀ

(PĀLI - THAI)

PART V

ฉบับภูมิพโลภิกขุ

เป็นที่ระลึกในโอกาสเฉลิมพระชนมพรรษา ๕ รอบ
ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช
๕ ธันวาคม ๒๕๓๐

แม่ชังวี ไพจิตรชัย

สร้างพระคัมภีร์เพียงกายเป็นพุทธบูชา

โครงการปริวรรตอักษรขอมและอักษรโบราณท้องถิ่น
จาระและแปลพระคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาเป็นภาษาไทย

ISBN 974-8288-80-3

พระบรมราชาโฆวาท

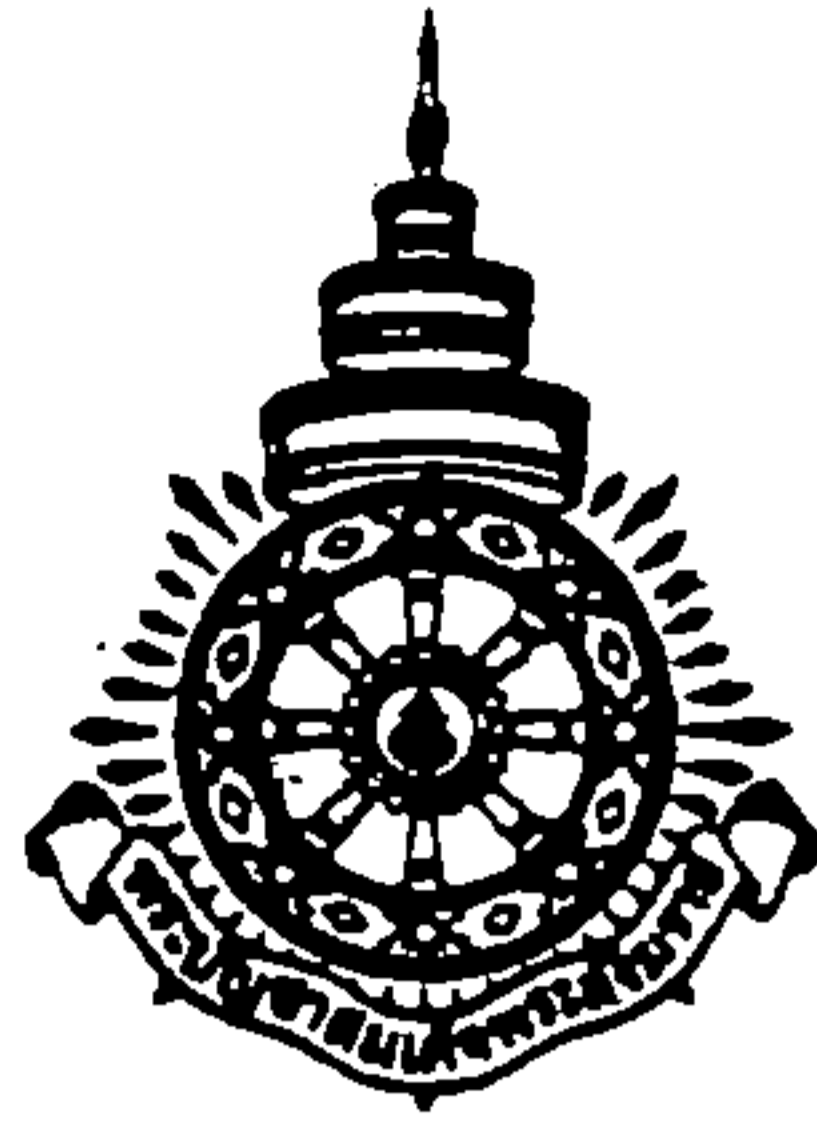
ฉันขออนุโมทนา ขอให้ทำต่อไป อย่าหยุดเสีย
ฉันสนับสนุนงานนี้ร้อยเปอร์เซ็นต์เต็ม ให้ทำต่อไป
เป็นการช่วยให้คนเข้าถึงธรรม

การแปลคำบาลีมาเป็นคำไทยนั้น ต้องระวัง
ให้จงหนัก อย่าให้ขัดแย้งกันเป็นอันขาด เพราะถ้า
ขัดแย้งกันแล้ว จะทำให้เกิดความยุ่งยากแก่นักศึกษา
ต่อไปข้างหน้า ที่ใครสงสัยว่าจะแปลให้เข้าใจไม่ได้
แจ่มแจ้ง ก็ควรมีคำอธิบายกำกับไว้ด้วย

(พระบรมราชาโฆวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลปัจจุบัน พระราชทาน
แต่สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช ญาณโมณฑยมหาเถระ และคณะกรรมการ
ของสมาคมศูนย์ค้นคว้าทางพระพุทธศาสนา ในโอกาสเข้าเฝ้าฯ ถวายพระคัมภีร์
อัฐรสาลินีแปลเป็นภาษาไทยฉบับแรก เมื่อวันที่ ๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๐๖)

แม่ชีทวี โพธิ์สัตย์
สร้างพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ที่ ๒/๒๕๒๗

เรื่อง การจัดทำพระคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา ฉบับภูมิพโลภิกขุ

อาศัยพระบัญชา ที่ ๑/๒๕๒๗ เรื่องการตรวจชำระพระไตรปิฎก ลงวันที่ ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๒๗ เนื่องในวโรกาสที่สมเด็จพระบรมบพิตรพระราชสมภารเจ้าองค์เอกอัครศาสนูปถัมภก จะเจริญพระชนมพรรษาครบ ๕ รอบนักษัตร ใน พ.ศ. ๒๕๓๐ นั้น และโดยที่มูลนิธิภูมิพโลภิกขุเพื่อการค้ำค้ำทางพระพุทธศาสนา ได้จัดทำโครงการปริวรรตอักษรขอมและอักษรโบราณท้องถิ่น ชำระและแปลพระคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา ซึ่งได้รับความเห็นชอบจากมหาเถรสมาคมและได้รับการอุดหนุนโดยงบประมาณแผ่นดินอยู่แล้ว

จึงให้มูลนิธิภูมิพโลภิกขุ ส่งเสริมงานการตรวจชำระพระไตรปิฎกโดยพระบรมราชูปถัมภ์ เพื่อเอื้ออำนวยในการประสานประโยชน์ โดยจัดทำพระคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา ชั้นอรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา โยชนา ปกรณ์วิเสส สัททวิเสส ฉบับภูมิพโลภิกขุ เพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระบรมบพิตรพระราชสมภารเจ้าในฐานะที่ทรงเป็นพระมหาธรรมราชาธิราช ให้เป็นที่ปรากฏตามโบราณราชประเพณีสืบไปชั่วกาลนาน

สั่ง ณ วันที่ ๘ ตุลาคม ๒๕๒๗

(สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ)

สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
องค์ประธานกรรมการมูลนิธิภูมิพลโลก
และองค์ราชูปถัมภ์

โครงการปริวรรตอักษรขอมและอักษรโบราณท้องถิ่น
ชำระและแปลพระคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาเป็นภาษาไทย
ของมูลนิธิภูมิพลโลก

คณะกรรมการ

๑. ศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร	รองประธานกรรมการ
๒. คุณหญิงจวบ จิรโรจน์	รองประธานกรรมการ
๓. คุณหญิงวัลลีย์ วีระปรีย	กรรมการ
๔. คุณหญิงแสงเดือน ณ นคร	กรรมการ
๕. คุณหญิงวรรณ วิทยะสิรินันท์	กรรมการ
๖. คุณหญิงสมนึก เปรมวัฒนะ	กรรมการ
๗. คุณหญิงสุภัทรา ตันติพิพัฒน์พงศ์	กรรมการ
๘. ศาสตราจารย์ คุณหญิงแม่นมาศ ชวลิต	กรรมการ
๙. คุณหญิงนงเยาว์ จิตต์กุศล	กรรมการ
๑๐. คุณหญิงสุจิตรา (จิราธิวัฒน์) มงคลกิติ	กรรมการ
๑๑. นางสมจิตต์ สิทธิไชย	กรรมการ
๑๒. นางลำยอง หะรินสุต	กรรมการ
๑๓. นายชุมศักดิ์ เตชะเสน	กรรมการ
๑๔. นางสาววิไลลักษณ์ จารุดุล	กรรมการ
๑๕. นางสาวบุญรักษ์ นาครัตน์	กรรมการ

(๑๐)

๑๖. นางประสพศรี ประเสริฐสม	กรรมการ
๑๗. นายปราโมทย์ สัชฌุกร	กรรมการ
๑๘. ดร.บุญนาค ศตะภูริ	กรรมการ
๑๙. ศาสตราจารย์ นายแพทย์ยงยุทธ วัชรดุลย์	กรรมการ
๒๐. นางพงษ์เพ็ญ ดำรงรัตน์	กรรมการ
๒๑. พล.ร.ต.สุรจิต สงสกุล	กรรมการ
๒๒. นาวาเอกทองย้อย แสงสินชัย	กรรมการ
๒๓. นาวาเอกวินัย ตะเภาพงษ์	กรรมการ
๒๔. พันเอกณรงค์ ครองแถว	กรรมการ
๒๕. นายสุวรรณ์ จินต์ประชา	กรรมการ
๒๖. ดร.วิเศษ แสงกาญจนวนิช	กรรมการ
๒๗. นางสุนีย์ คุรุจิต	กรรมการ
๒๘. นายชาครีย์ สิริสุนทรานนท์	กรรมการ
๒๙. นางบุญมา เตสยานนท์	กรรมการ
๓๐. นางสาวณัฐนิชา มานะวนิชย์	กรรมการ
๓๑. นายประสิทธิ์ พฤกษาจารศิริ	กรรมการ
๓๒. พลเอกอุดมชัย องคสิงห์	กรรมการ
๓๓. นายวีระชัย ไชยวรรณนะ	กรรมการ
๓๔. นายพีระพันธุ์ สุนทรสารทูล	กรรมการ
๓๕. นางสุภาคินี เอกฉัตร	กรรมการ
๓๖. นายระพีพันธ์ จารุดุล	กรรมการและผู้จัดการ
๓๗. นางสาวพิมพ์พิมพ์ จันบุญศรี	กรรมการและผู้ช่วยผู้จัดการ
๓๘. นางประณัฐ เตชะเสน	กรรมการและเหรัญญิก
๓๙. นางสาวจงกลณี นาคสมบูรณ์	กรรมการและผู้ช่วยเหรัญญิก
๔๐. นางสาวกมลวรรณ กรรเกษม	กรรมการและเลขาธิการ

คณะผู้ำนวยการจัดสร้าง
พระคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา
ฉบับภูมิพโลภิกขุ

๑. ศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร	ประธานกรรมการ
๒. คุณหญิงจวบ จิรโรจน์	รองประธานกรรมการ
๓. นายระพีพันธ์ จารุดุล	กรรมการและผู้จัดการ
๔. นายภิญโญ ล่องสกุล	หัวหน้าฝ่ายวิชาการ

๑. คณะนักวิชาการ

๑. นายสุวรรณ จินต์ประชา ป.ธ.๙
๒. อุบาสิกาสมศรี จารุเพ็ง บ.ศ.๙
๓. นายทศพร ศรีคำ ป.ธ.๙
๔. นายบุญมา จิตจรัส ป.ธ.๘, พ.ม., M.A.(B.H.U.)
๕. นายชำนาญ รักษา ป.ธ.๘, พ.ม.
๖. นายทองดี พันโน ป.ธ.๘
๗. นายทวีพัฒน์ นวลศรี ป.ธ.๗, พ.ม., พธ.บ., ค.บ.(มจร.)
๘. อุบาสิกาจันทร์ทิพย์ ศรีวงษ์ บ.ศ.๗
๙. อุบาสิกาจรรยา บั้วสุวรรณ บ.ศ.๖
๑๐. นางสาวนันทนา เพ็ชรไทย ศศ.บ.(ศิลปากร)

๒. ฝ่ายเอกสาร-การพิมพ์

๑. นางชลอ วรรณจันทร์
๒. นางพิบูล บำรุงผล

๓. นางจิตตรา อมะรักษ์
๔. นางสาวจิรัญญา เว้นบาป
๕. นางสาวพวงเงิน อุชชิน

๓. ฝ่ายธุรการ-สารบรรณ

๑. นายสุนทร แก้วเพชร
๒. นางสุภา วรรณพงษ์

๔. ฝ่ายบัญชี-การเงิน

๑. นางถาวร ศรีปราสาท
๒. นางรัตยา สาคร

๕. ฝ่ายพัสดุ

๑. นางวีณา เพิ่มสุข
๒. นางสาวธรินทร์ญา อภัยเสวตร์

๖. ฝ่ายโรงพิมพ์

๑. นายเฉลิมชัย ทองมี
๒. นายสมชาย มะเค็ง
๓. นายจิรายุ สิงห์นวน
๔. นางสาวพัชรา สาคร
๕. นางสาวประภา กล้าผ่องศรี
๖. นางบุศรา ขวัญดี
๗. นางรักชนก ศรีสุขสด
๘. อุบาสิกาชฎสมร ทัดทอง
๙. อุบาสิกาพรม เกิดเกษม
๑๐. อุบาสิกาบุญเกื้อ ไพโรจน์

โครงการปริวรรตอักษรขอมและอักษรโบราณท้องถิ่น
ขำระและแปดพระคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาเป็นภาษาไทย

ด้วยความสนับสนุนของคณะกรรมการมหาเถรสมาคม

และ

กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม

(๑๔)

พิมพ์ครั้งที่ ๒ : ๒๕๕๕

Second published : 2012

ISBN 974-8288-80-3

สงวนลิขสิทธิ์

ในการคัดลอก แปร และดัดแปลง

ไม่ว่าบางส่วนหรือทั้งหมด

All rights reserved

พิมพ์ที่โรงพิมพ์มูลนิธิภูมิพลโลกิขุ ในบริเวณวัดสระเกษฯ กรุงเทพมหานคร

Printed in Thailand

At The Bhūmibalobhikkhu Foundation Press,

Wat Srakesa, Bangkok.

นิทานกถา

สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จอุบัติขึ้นในโลก ได้ทรงเทศนาโปรดเวไนยสัตว์ให้ได้บรรลุมรรคผลนิพพานตลอด ๔๕ พระวัสสา คำสอนของพระพุทธองค์ที่ทรงแสดงแล้ว ทรงบัญญัติแล้ว เรียกว่า **พระธรรมวินัย** ทรงตั้งไว้เป็นศาสดาแทนพระองค์ เมื่อเสด็จดับขันธปรินิพพาน จัดเป็นพระสังฆธรรมอย่างหนึ่งเรียกว่า **พระปริยัติสังฆธรรม** ในบรรดาพระสังฆธรรมทั้ง ๓ พระปริยัติสังฆธรรมมีความสำคัญมาก เมื่อพระปริยัติสังฆธรรมยังดำรงอยู่ตราบใด **พระปฏิบัติสังฆธรรม** และ **พระปฏิเวธสังฆธรรม** ก็ยังคงดำรงอยู่ตราบนั้น เมื่อพระปริยัติสังฆธรรมเสื่อมสูญแล้ว พระปฏิบัติสังฆธรรมและพระปฏิเวธสังฆธรรมก็ดำรงอยู่ไม่ได้ เพราะฉะนั้น พระปริยัติสังฆธรรม จึงเป็นมูลรากของพระศาสนา เมื่อพระพุทธเจ้าเสด็จดับขันธปรินิพพานแล้ว พระอรหันตสาวกทั้งหลายมีพระมหากัสสปเถระเป็นต้น ได้ยกเอาคำสั่งสอนอันเป็นพระพุทธรวจนะขึ้นสู่การสังคายนาเป็นครั้งแรกด้วยภาษาบาลี อันเป็นภาษาที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรมแก่ชาวโลก โดยจัดเป็นหมวดหมู่เรียกว่า **พระไตรปิฎก** ได้แก่ **พระวินัยปิฎก** **พระสุตตันตปิฎก** และ**พระอภิธรรมปิฎก** พระไตรปิฎกนี้เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า **ปาฬิ** หรือ **พระบาลี**

พุทธบริษัทผู้หวังความตั้งมั่นยังยืนแห่งพระสังฆธรรม จำเป็นต้องศึกษาพระไตรปิฎก หรือพระบาลีนี้ ให้รู้ซึ่งทั้งบทพยัญชนะและอรรถ จึงจะปฏิบัติได้ถูกต้องตรงตามพระพุทธรวจนะ ได้มีการศึกษาเล่าเรียนในด้านพระปริยัติสังฆธรรมนี้สืบมาตั้งแต่ครั้งพระพุทธเจ้ายังทรงพระชนมชีพอยู่ จัดเป็นฐานะในพระศาสนาอย่างหนึ่งเรียกว่า **คันถธุระ** คู่กับ **วิปัสสนาธุระ** ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับการปฏิบัติ อันเป็นส่วนแห่งพระปฏิบัติสังฆธรรม การศึกษานั้นย่อมมีครูบาอาจารย์สั่งสอน และบันทึกคำสอนตลอดทั้งมติวินิจจัย โดยท่านผู้รู้พระพุทธานิบายเรียกว่า **พระอรรถกถาจารย์** ตามความหมายที่แท้จริงนั้น พระอรรถกถาจารย์ หมายถึง พระอรหันต์ผู้เป็นสังคีติกาจารย์ ในครั้งแรก มีพระมหากัสสปเถระ พระอุบาลีเถระ และพระอานนทเถระ เป็นต้น เมื่อได้มีการสั่งสอนและการบันทึกคำสอนไว้ พระสงฆ์สาวกก็ได้ศึกษาเล่าเรียนต่อ ๆ กันมา คัมภีร์ดังกล่าวนี้เรียกว่า **อรรถกถา** มีการบันทึกไว้ด้วยภาษาบาลี ภาษาเดียวกับ

(๑๖)

ที่ใช้บันทึกพระไตรปิฎก เมื่อพระพุทธศาสนาได้เคลื่อนจากชมพูทวีปมาตั้งมั่นอยู่ในลังกาทวีปแล้ว ได้มีการสั่งสอนและบันทึกไว้ด้วยภาษาสิงห์อันเป็นภาษาของชาวเกาะ สำนักที่มีชื่อเสียงเกี่ยวกับพระคัมภีร์อรรถกถาเหล่านี้ ได้แก่สำนักมหาวิหารในลังกาทวีป การที่จะทำความเข้าใจเรื่องราวในอรรถกถา พุทธบริษัทจำต้องศึกษาภาษาสิงห์ก่อน ซึ่งเป็นกรยากลำบากแก่พุทธบริษัทผู้ใคร่การศึกษาเป็นอย่างยิ่ง คำอรรถาธิบายพระพุทธรวจนะจึงไม่แพร่หลายกว้างขวางเท่าที่ควร อาศัยเหตุนี้ เมื่อพุทธศักราชล่วงได้เก้าร้อยปีเศษ พระเถระทั้งหลายมีพระพุทธโฆสะ พระพุทธทัตตะ และพระธัมมปาละ เป็นต้น จึงได้แปลอรรถกถาภาษาสิงห์เป็นภาษาบาลีอันเป็นต้นติภาษา จึงเป็นเหตุให้พระพุทธศาสนาได้แพร่หลายเป็นประโยชน์เกื้อกูลไปทั่วโลก

ต่อมา ได้มีการแต่งคัมภีร์อธิบายความในอรรถกถา เพื่อให้เข้าใจพระพุทธรวจนะชัดเจนยิ่งขึ้นเรียกว่า **ฎีกา** มีทั้งคัมภีร์ฎีกาเดิมเรียกว่า **มูลฎีกา** และคัมภีร์อธิบายฎีกาเดิม ซึ่งต่อมาเรียกว่า **อนุฎีกา** แล้วยังมีคัมภีร์แก้ไขข้อความที่เป็นเงื่อนไขข้อขัดที่ชวนสงสัยให้หายสงสัยเรียกว่า **คณฐูปาท** อีกชั้นหนึ่ง นอกจากนี้ยังมีคู่มือเป็นหนังสือประกอบในการแปลคัมภีร์ต่าง ๆ บอกสัมพันธ์ความ บอกความหมายของศัพท์แสดงไวยากรณ์แยกแยะให้เข้าใจเชิงศัพท์อีกชั้นหนึ่งเรียกว่า **อัตถโยชนา** คัมภีร์เหล่านี้ ล้วนเป็นประโยชน์แก่พุทธบริษัทผู้ศึกษาพระคัมภีร์พระพุทธศาสนาเป็นอย่างยิ่ง และทั้งเป็นคู่มือในการแปลให้ถูกต้องอีกด้วย พระคัมภีร์ดังกล่าวเหล่านี้ แต่งรับกันเป็นสายตรงบ้าง เป็นปกรณวิเสส แต่งเป็นเรื่องเฉพาะ เช่นพระคัมภีร์วิสุทธิมรรค หรือพระคัมภีร์อภิธัมมัตถสังคหะ เป็นต้นบ้าง ซึ่งจัดอยู่ในชั้นอรรถกถาแล้วมีคัมภีร์อธิบายต่อมาเรียกว่า **ฎีกา** เช่น **มหาฎีกาชื่อปรมัตถมัณฑุชา** อธิบายพระคัมภีร์วิสุทธิมรรค และ **คัมภีร์ชื่ออภิธัมมัตถวิภาวินี** อธิบายคัมภีร์อภิธัมมัตถสังคหะ เป็นต้น

ภาษาบาลี เป็นต้นติภาษา คือภาษาที่มีแบบแผน เป็นมูลภาษา คือภาษาที่เป็นต้นเดิม เป็นภาษาที่รองรับพระพุทธรวจนะซึ่งเรียกว่า **พระบาลี** และเป็นภาษาที่ใช้อธิบายพระพุทธรวจนะอื่น ๆ อีกด้วย นักปราชญ์ได้แต่งไวยากรณ์ของภาษาบาลีไว้เป็นหลักฐาน เพื่อให้ศึกษารู้ความหมายของคำนั้น ๆ ได้ถูกต้องถ่องแท้ ถ้าขาด

ความเข้าใจหลักภาษาอันเป็นนิรุกติศาสตร์เสียแล้ว ย่อมจะเกิดความเข้าใจผิด ลุ่มหลง ในอักษรและบทต่าง ๆ ได้ ดังนั้น พุทธบริษัทผู้ใคร่ศึกษาจำต้องศึกษาให้รู้ไวยากรณ์ ของภาษาบาลีอย่างแจ่มชัด จึงจะเข้าใจพระพุทธรวจนะได้ถูกต้อง คัมภีร์ไวยากรณ์ เหล่านี้เรียกว่า สัททวิเสส บ้าง สัททศาสตร์ บ้าง นิรุกติศาสตร์ บ้าง

เมื่อพระพุทธศาสนาได้แพร่หลายมาสู่ประเทศไทย ก็ได้แพร่มาพร้อมกับ พระคัมภีร์ต่าง ๆ มีพระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา อัญฎีกา ปกรณ์วิเสส และสัททวิเสส เหล่านี้เป็นต้น และได้จารไว้ด้วยอักษรขอมในโบราณ ผู้ศึกษาภาษาบาลีจึงต้องเรียน อักษรขอมก่อน แล้วจึงศึกษาเล่าเรียนพระคัมภีร์ทำความเข้าใจพระพุทธรวจนะ ทรงจำไว้ และเทศนาสั่งสอนต่อ ๆ กันมา ทุกยุคทุกสมัยจนถึงยุครัตนโกสินทร์นี้

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ได้ทรงมีพระราช-
ปรารภอาราธนาพระสงฆ์เถรานุเถระ รับภารธุระปริวรรตอักษรขอมที่บันทึกพระไตรปิฎก
ภาษาบาลีออกเป็นอักษรไทยแล้ว ตีพิมพ์พระไตรปิฎกอักษรไทยนี้เผยแพร่ไปใน
วัดวาอารามต่าง ๆ ตลอดทั้งในประเทศและต่างประเทศ เป็นการเฉลิมพระเกียรติยศ
พระราชาคณะปฏิญาณนิกาย ที่ทรงเป็นธรรมิกราชาธิราชในโลก ต่อมา พระบาทสมเด็จพระ
พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ ก็ได้ทรงอุปถัมภ์สร้างพระคัมภีร์อรรถกถาจาก
อักษรขอมภาษาบาลีมาเป็นอักษรไทยภาษาบาลีนี้ บรรดาพระบรมวงศานุวงศ์ต่าง
ทรงมีพระศรัทธาประสาทะ โดยเสด็จพระราชกุศล จัดพิมพ์สร้างไว้ในพระพุทธศาสนา
ให้เป็นที่ปรากฏในโลก เป็นคุณูปการแก่พระพุทธศาสนาเป็นอย่างยิ่ง กาลต่อมา
การทำพระคัมภีร์อักษรขอมเป็นอักษรไทยได้หยุดชะงักไปชั่วระยะหนึ่งประมาณ ๕๐
ปีเศษ ทำให้คัมภีร์พระพุทธศาสนาในประเทศไทย ซึ่งมีอยู่ในอักษรขอมต้องชะงักไป
ไม่แพร่หลายเท่าที่ควร

ด้วยเหตุนี้ มูลนิธิภูมิพลโลกขุ ซึ่งตั้งขึ้นตามพระราชดำยาของพระบาท
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลปัจจุบัน โดยได้รับพระบรมราชานุญาตเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๕
จึงได้ทำโครงการปริวรรตอักษรขอมและอักษรโบราณท้องถิ่น ชำระและแปลพระคัมภีร์
ทางพระพุทธศาสนาเป็นภาษาไทยเสนอคณะสงฆ์ผ่านกรมการศาสนา ได้รับความ
เห็นชอบจากมหาเถรสมาคม ตามมติมหาเถรสมาคม ครั้งที่ ๑๑/๒๕๑๖ เมื่อวันที่

(๑๘)

๕ มิถุนายน ๒๕๑๖ และได้รับความสนับสนุนจากรัฐบาล โดยให้เงินอุดหนุน เป็นรายปีผ่านกรมการศาสนา ให้ดำเนินการตามโครงการนี้ เพื่อให้พระคัมภีร์ ทางพระพุทธศาสนาภาษาบาลีได้รับการชำระให้ถูกต้องเสียขั้นหนึ่งก่อน แล้วจึงแปล เป็นภาษาไทยตามขั้นตอนแห่งการปฏิบัติงาน

การปริวรรตอักษรขอมเป็นอักษรไทยก็ดี การชำระพระคัมภีร์ภาษาบาลี ให้ถูกต้องก็ดี จำเป็นต้องสอบทานกับคัมภีร์อื่นและฉบับต่างประเทศเท่าที่จะหาได้ ต้องอาศัยผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญในภาษาบาลีเท่าที่มีอยู่ในปัจจุบัน และจำต้องฝึกฝน บัณฑิตให้สืบต่องาน เพื่อถ่ายทอดความรู้การทำงานให้ต่อเนื่องกันไปโดยไม่ขาดสาย งานพระคัมภีร์จึงจะสมบูรณ์และถูกต้อง เมื่อต้นฉบับภาษาบาลีถูกต้อง การแปล สู่อักษรไทยก็จะถูกต้องตามไปด้วย

มูลนิธิภูมิพลภิกขุ นอกจากได้รับความอุปถัมภ์จากรัฐบาลของพระบาท สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในการให้เงินงบประมาณแผ่นดินอุดหนุนโครงการแล้ว ยังได้รับ ปัจจัยบริจาคจากเจ้านายและผู้มีจิตศรัทธาสรางพระคัมภีร์เป็นรายยกเพื่อถวายเป็น พุทธบูชาและอุทิศให้แก่ปัจเจกบุคคล ดังได้ประกาศพระนามและนามในทุกหน้า พระคัมภีร์ เพื่อให้ท่านผู้พบเห็นได้อนุเมทนากุศลนั้น ๆ ด้วย

สำหรับ พระคัมภีร์ธรรมบทและธัมมปทัฏฐกถา บาลี-ไทย ภาค ๕ นี้ แม่ชีทวี โพธิสัตย์ ได้มีจิตศรัทธาสละทรัพย์สร้างไว้เป็นสมบัติของพระพุทธศาสนา เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา ซึ่งเป็นประโยชน์ในการศึกษาวิชาการทางพระพุทธศาสนา นับว่าเป็นมหา กุศลยิ่ง

มูลนิธิภูมิพลภิกขุ ขออนุเมทนากุศลไว้ ณ ที่นี้ ขออำนาจแห่งมหากุศล อันบังเกิดจากบริจาคทรัพย์สร้างพระคัมภีร์นี้ ได้โปรดบันดาลให้ท่านผู้เป็นเจ้าของสร้าง พระคัมภีร์ ประสบความสุขความเจริญรุ่งเรืองตลอดไป

มูลนิธิภูมิพลภิกขุ

เพื่อการค้นคว้าและเผยแผ่ทางพระพุทธศาสนา

คำปฏิญญา

ในการจัดสร้างพระคัมภีร์ ตามโครงการปริวรรตอักษรขอมและอักษรโบราณท้องถิ่น ชำระและแปลพระคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาเป็นภาษาไทย นั้น มูลนิธิภูมิพลโลกิขุได้มีจุดประสงค์ที่จะสร้างพระคัมภีร์พระพุทธศาสนา ภาษาบาลี คือ อรรถกถา ฎีกา อรรถฎีกา คัมภีร์ อรรถโยชนา ปกรณ์วิเสส และสัทททวิเสส ที่ยังไม่เคยมีปรากฏในอักษรไทย ให้มีเป็นฉบับอักษรไทยขึ้น และชำระสอบทานพระคัมภีร์ภาษาบาลีที่มีในอักษรไทยแล้ว แต่ยังคงคลาดเคลื่อนให้ถูกต้องบริสุทธิ์ ทั้งนี้ เพื่อเผยแพร่คำสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าให้กว้างขวาง เพื่อประโยชน์สุขของมหาชนในโลก ขั้นตอนในการทำงานนี้ เบื้องต้นต้องชำระอักขระและบทพยัญชนะในคัมภีร์นั้น ๆ ให้เป็นที่ถูกต้องตามพระคัมภีร์ดั้งเดิมก่อน แล้วจึงแปลสู่ภาษาไทย และภาษาอื่นในภายหลัง ในเบื้องต้นนี้การตีพิมพ์พระคัมภีร์ต่าง ๆ มูลนิธิฯ จะจัดทำเป็นขั้นตอน ๔ ประการ คือ

๑. พิมพ์พระคัมภีร์ภาษาบาลีที่ได้ชำระถูกต้องแล้วเป็นอันดับแรก เพราะเป็นงานที่ทำสำเร็จก่อน และเพราะพระคัมภีร์ภาษาบาลีเป็นประโยชน์แก่นักศึกษาทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ซึ่งต่างได้ถือเป็นตำราในการศึกษาและอ้างอิง การศึกษาภาษาบาลี พระสงฆ์ฝ่ายเถรวาทถือเป็นหลักในการศึกษาพระศาสนา พระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาทได้แพร่หลายไปในส่วนต่าง ๆ ของโลก พร้อมกับพระคัมภีร์ภาษาบาลีภาษาบาลีเป็นสื่อให้เกิดความเข้าใจพระธรรมคำสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แต่ครั้งพุทธกาลเป็นต้นมา
๒. พิมพ์พระคัมภีร์ภาษาบาลีตามต้นฉบับเดิม พร้อมด้วยคำแปลลงในหน้าเดียวกันโดยแยกเป็น ๒ พากย์ซ้ายขวาเป็น ๒ ภาษา คือบาลี-ไทย ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งแก่พระสงฆ์เมื่อนำไปแสดงพระธรรมเทศนาที่จะอ้างอิงภาษาบาลีพร้อมกับคำแปล และจะเป็นประโยชน์แก่ผู้สนใจ

(๒๐)

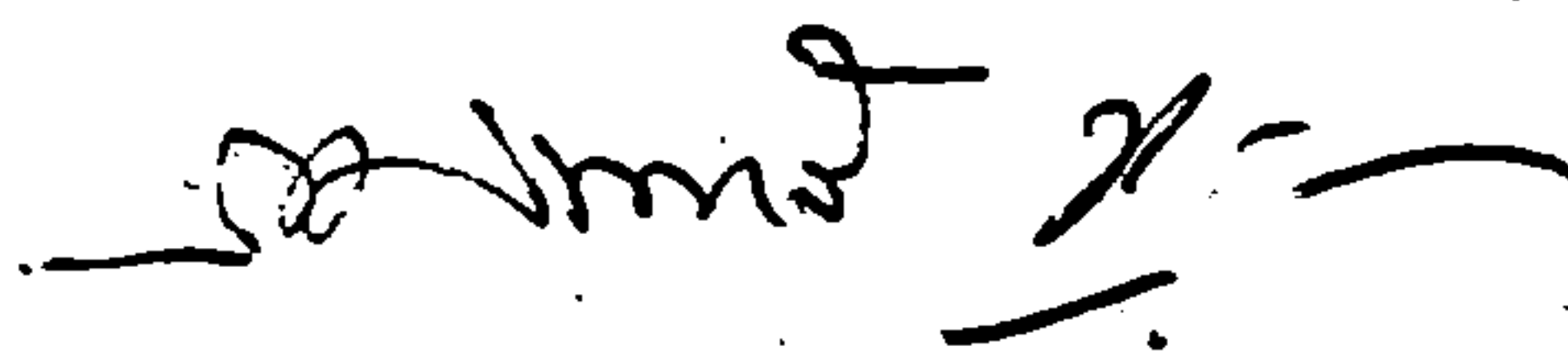
ศึกษาทั่วไป โดยเฉพาะในกรณีเมื่อไม่เข้าใจคำแปล ก็จะนำพากย์
ภาษาบาลีไปสอบถามท่านผู้รู้ให้อธิบายได้ทันที

๓. พิมพ์พระคัมภีร์ฉบับแปลเป็นภาษาไทย

๔. พิมพ์พระคัมภีร์ที่ได้เรียบเรียงเป็นภาษาไทยอย่างง่าย สำหรับ
ชาวบ้านทั่วไป เพื่อให้คนไทยได้เข้าใจพระธรรมถูกต้อง ทั้งนี้ เป็น
พระราชประสงค์ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน
ที่จะให้คน “เข้าถึงธรรม”

มูลนิธิฯ จะทำพระคัมภีร์ใดในลักษณะใด ย่อมขึ้นอยู่กับกาลเทศะ และ
ความเหมาะสมในการที่จะเผยแผ่พระคัมภีร์นั้น ๆ ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ
การพิมพ์พระคัมภีร์ธรรมบทและธัมมปทัฏฐกถา บาลี-ไทย ภาค ๕ นี้ เป็นการ
พิมพ์ฉบับชำระทั้งภาษาบาลี และคำแปลเป็นภาษาไทยลงคู่ ในหน้าเดียวกันตาม
คำปฏิญญาข้อที่ ๒ ข้างต้น เพื่อเผยแผ่คำสอนทางพระพุทธศาสนาให้กว้างขวางและ
ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

ขออานิสงส์แห่งการสร้างพระคัมภีร์ที่ได้ตีพิมพ์ไปแล้วนี้ จงเป็นพลวปัจจัย
ให้สรรพสัตว์ทุกหมู่เหล่าได้พบเห็นแต่ความเจริญ ไม่มีเวร ไม่มีภัย ไม่มีทุกข์ เป็นสุข
ได้ดีมรสพระธรรมคำสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทวักันเทถนุ

(นายระพินทร์ จารุดุล)

กรรมการผู้จัดการมูลนิธิภูมิพโลภิกขุ

แนะนำ ธรรมบทและธัมมปทัฏฐกถา

การแนะนำพระธรรมบทและธัมมปทัฏฐกถา เป็นเรื่องที่คุณเรียนบาลีส่วนใหญ่ทราบกันดีอยู่แล้ว แต่ถึงอย่างนั้น ถ้าขาดการแนะนำพระคัมภีร์นี้ ก็จะเป็นเรื่องที่น่าเสียดาย เพราะเหตุว่าพระธรรมบทและธัมมปทัฏฐกถานี้ เป็นวรรณกรรมที่สำคัญทางพระพุทธศาสนาที่พระโบราณจารย์ได้จัดพระคัมภีร์นี้ไว้สอบความรู้พระปริยัติธรรม ในภูมิเบื้องต้นของผู้ที่ศึกษาภาษาบาลี และผู้ที่เป็นพระภิกษุสามเณร สอบความรู้ธัมมปทัฏฐกถา จนได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการผู้ตรวจข้อสอบ ซึ่งมีแม่กองบาลีสนามหลวงเป็นผู้จัดการสอบ เมื่อสอบได้ก็จะมีพระราชพิธียกย่องผู้ที่มีความรู้ในธัมมปทัฏฐกถานี้ให้มีสมณศักดิ์เป็นพระมหาขึ้น เพราะฉะนั้น จึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญมากที่จะทำความเข้าใจในความหมายของคำ และความเข้าใจในความหมายของการศึกษาพระธรรมบทหรือธัมมปทัฏฐกถานี้

ความรู้เรื่องคำว่า “ธรรมบท”

ก่อนอื่นจะต้องทำความเข้าใจในความหมายของคำว่า “ธรรมบท” เสียก่อน ธรรมบทนี้เป็นคำที่มาจากพระบาลีว่า ธมฺมปท ซึ่งแปลทับศัพท์ว่า ธรรมบท โดยความหมาย หมายถึงชื่อพระพุทธรวจนะ คือคำที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสเทศนาไว้จัดเป็นหนึ่งใน ๙ แห่งนวังคส์ตฤศาสน์ เรียกว่า คาถา คือเป็นคำร้อยกรองหรือที่เรียกว่า ฉันทลักษณ์ พระสังคีติกาจารย์รวบรวมไว้ในพระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย เล่มที่ ๒๕ จัดเป็นวรรค ๆ คือเป็นพวกที่อยู่ในคำสอนลักษณะเดียวกัน เรียกชื่อต่าง ๆ ว่า

๑. ยมกวรรค เป็นเรื่องพระธรรมคำสอนที่เป็นคู่กัน เช่นเรื่องดีเรื่องชั่ว
๒. อัปปมาทวรรค เป็นเรื่องความไม่ประมาท
๓. จิตตวรรค เป็นเรื่องธรรมะเกี่ยวกับจิต
๔. ปุปผวรรค เป็นเรื่องธรรมะอุปมาด้วยดอกไม้
๕. พาลวรรค เป็นเรื่องธรรมะเกี่ยวกับคนพาล
๖. ปัณทิตตวรรค เป็นเรื่องธรรมะเกี่ยวกับบัณฑิต
๗. อรหันตวรรค เป็นเรื่องธรรมะเกี่ยวกับพระอรหันต์
๘. สหัสสวรรค เป็นเรื่องธรรมะเกี่ยวกับจำนวน ๑,๐๐๐ หรือหนึ่งในร้อยในพัน
๙. ปาปวรรค เป็นเรื่องธรรมะเกี่ยวกับบาป คือหมายถึงคนกับความชั่ว
๑๐. ทัณทวรรค เป็นเรื่องเกี่ยวกับอาชญา คือเป็นเรื่องของผลสะท้อนของการลงโทษ
๑๑. ชราววรรค เป็นเรื่องธรรมะเกี่ยวกับความแก่ คือสิ่งที่คร่ำคร่าทรุดโทรม
๑๒. อัตตวรรค เป็นเรื่องธรรมะเกี่ยวกับตัวตนของเรา
๑๓. โลกวรรค เป็นเรื่องธรรมะเกี่ยวกับการปฏิบัติทางโลก
๑๔. พุทธวรรค เป็นเรื่องธรรมะเกี่ยวกับพระพุทธเจ้าซึ่งหาได้ยาก
๑๕. สุขวรรค เป็นเรื่องธรรมะเกี่ยวกับความสุข
๑๖. ปิยวรรค เป็นเรื่องธรรมะเกี่ยวกับความโศกที่ไม่มีแก่ผู้หลุดพ้นแล้ว
๑๗. โกธวรรค เป็นเรื่องธรรมะเกี่ยวกับความโกรธ ซึ่งทำความเสียหาย
๑๘. มลวรรค เป็นเรื่องเกี่ยวกับมลทินทางใจ

๑๙. รัมภ์ฐวรรค เป็นเรื่องของผู้ที่ตั้งอยู่ในธรรมของนักปราชญ์
 ๒๐. มัคควรรค เป็นเรื่องเกี่ยวกับมรรคผลและทางเข้าสู่ความดี
 ๒๑. ปกิณณกวรรค เป็นเรื่องเกี่ยวกับเบ็ดเตล็ด
 ๒๒. นiryavรรค เป็นเรื่องเกี่ยวกับนรกที่คนทำความชั่วไปเสวย
 ในภูมินั้น
 ๒๓. นาควรรค เป็นเรื่องเกี่ยวกับช้าง
 ๒๔. ตัณฑาวรรค เป็นเรื่องเกี่ยวกับตัณฑหาและโทษแห่งตัณฑหา
 ๒๕. ภิกขุวรรค เป็นเรื่องเกี่ยวกับทางดำเนินของภิกษุ
 ๒๖. พราหมณวรรค เป็นเรื่องเกี่ยวกับผู้มีคุณธรรมควรได้ชื่อว่าเป็น
 พราหมณ์

รวม ๒๖ วรรค เป็นคาถาในวรรคต่าง ๆ ทั้งหมด ๔๒๓ พระคาถา
 พระคาถาดังกล่าวนี้เป็นคำร้อยกรอง ซึ่งตั้งขึ้นเป็นเรื่องด้วยกัน ๓๐๒ เรื่อง มีเรื่อง
 พระจักขุบาลเป็นต้น เรื่องเทวहितพราหมณ์เป็นเรื่องสุดท้าย มีชื่อต่าง ๆ ตามวรรค
 นั้น ๆ เพื่อให้จำได้ง่าย เป็นพุทธภาษิต รวมเรียกว่า “พระธรรมบท”

แต่นักเรียนหรือคนส่วนมากเรียกรัมภ์ฐกถาว่า เป็นพระธรรมบทก็มี
 เช่น เรียนบาลีไวยากรณ์แล้วก็ไปเรียนพระธรรมบท ซึ่งหมายถึง รัมภ์ฐกถา
 นั้นเอง เหมือนอย่างที่ว่า เรื่องชาดก ซึ่งไปตีความหมายเอาอรรถกถาชาดก
 โดยมาก ฉะนั้น

ความรู้เกี่ยวกับรัมภ์ฐกถา

รัมภ์ฐกถานี้ ได้แก่ อรรถกถาธรรมบท แยกเป็นคำได้สองคำ คือ
 รัมภ์ฐ ที่แปลว่าพระธรรมบทนั่นเอง และคำว่าอรรถกถาอีกคำหนึ่ง ซึ่งหมายถึง

(๒๔)

คำอธิบายพระธรรมบท ผู้ที่จะเข้าใจพระธรรมบทได้ดี จำเป็นต้องเรียนธัมมปัทฏฐกถา เพราะฉะนั้น ในครั้งโบราณสมัยเรียนมูลกัจจายน์ เมื่อเรียนจบแล้วก็ขึ้นพระคัมภีร์คือเรียนธัมมปัทฏฐกถาต่อไป ในสมัยปัจจุบันเมื่อเรียนบาลีไวยากรณ์พร้อมทั้งอุภยพากย์ปริวรรต ซึ่งเป็นคัมภีร์ที่สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ได้ทรงรจนาไว้ จบแล้วก็ขึ้นเรียนพระคัมภีร์ธัมมปัทฏฐกถาต่อไป ซึ่งเป็นคำอธิบายพระธรรมบทให้แจ่มแจ้ง ถ้าขาดการเรียนธัมมปัทฏฐกถาแล้วจะเข้าใจพระธรรมบทได้ยาก

ด้วยเหตุดังนี้ พระเถรานุเถระแต่โบราณ จึงได้จัดธัมมปัทฏฐกถานี้ เป็นหลักสูตรการเรียนการสอนมาตั้งแต่ครั้งโบราณ ศึกษากันต่อ ๆ มาเป็นแบบฉบับ

ประวัติความเป็นมาของธัมมปัทฏฐกถา

เดิมธัมมปัทฏฐกถานี้ ได้เขียนจารึกไว้เป็นภาษาสิงหล ในลังกาทวีป หรือที่เรียกว่า ตามพัพพันทวิป แปลว่า เกาะของคนผู้มีฝ่ามือแดง ผู้ที่จะเข้าใจพระธรรมบทได้ดีจำต้องไปเรียนภาษาสิงหลให้เข้าใจก่อน แล้วจึงเรียนธัมมปัทฏฐกถาให้เข้าใจได้ในภายหลัง ด้วยเหตุนี้ เมื่อครั้งพระพุทธโฆษาจารย์ ชาวพุทธคยา ในประเทศอินเดียตอนเหนือ ได้ไปศึกษาคัมภีร์พระพุทธศาสนาในลังกาทวีปที่สำนักมหาวิหาร เมื่อประมาณพุทธศักราช ๙๖๕ ปี ในรัชกาลของพระเจ้ามหานาม ผู้เป็นใหญ่ในลังกาทวีป ได้แปลคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาเป็นภาษามคธหรือภาษาบาลีขึ้น ธัมมปัทฏฐกถานี้อยู่ในภาษาสิงหลเป็นภาษาของชาวเกาะซึ่งมีคนรู้น้อย ไม่สำเร็จประโยชน์ทั่วไป ดังนั้น พระเถระรูปหนึ่งชื่อว่า พระกุมารกัสสปะ ซึ่งเป็นชื่อเดียวกับพระอริยสาวกในครั้งพระพุทธเจ้ามีพระชนม์อยู่ ได้เห็นความสำคัญว่า คัมภีร์ธัมมปัทฏฐกถาเป็นภาษาสิงหลไม่สำเร็จประโยชน์แก่คนทั่วไป จึงได้อาราธนา

พระพุทธโฆษาจารย์ให้แปลธัมมปัทฏฐกถานี้เป็นภาษามคธ ซึ่งเรียกว่า ตันติภาษา แปลว่า ภาษาที่มีแบบแผน มีไวยากรณ์ดี พระพุทธโฆษาจารย์จึงได้แปลธัมมปัทฏฐกถาเป็นภาษามคธหรือภาษาบาลี ตัดเนื้อความที่เยิ่นเย้อออกไป รักษาเนื้อความที่กะทัดรัดไว้ มีคัมภีร์มคธาคา คือคำเริ่มพระคัมภีร์ หรือเรียกว่า ปณามคาถา คือ คำไหว้ครูไว้เป็นเบื้องต้น แล้วมีคำพรรณนาความ หรืออธิบายความตามวรรค คือ หมายถึงว่า แต่ละเรื่องในวรรคนั้น พระพุทธเจ้าได้ตรัสพระคาถาขึ้นเกี่ยวกับเรื่องใด ที่เรียกว่า วัตถุนิทาน ได้ปรารภใครให้เป็นเหตุแล้ว ก็เล่าปรารภเหตุที่เกิดขึ้นไปตามลำดับเรื่อง จนกระทั่งสรุปความได้ว่า เมื่อได้สมเหตุสมผลแล้ว จึงได้ตรัสพระคาถาดังกล่าวขึ้น เสร็จแล้วได้อธิบายความในพระคาถาให้เป็นที่เข้าใจ เรียกว่า แก้อรรถ คือขยายความพระคาถาให้พิสดารขึ้น ลงท้ายสรุปว่าเทศนาในครั้งนั้นมีผู้ได้รับประโยชน์ได้ตรัสรู้มรรคผลมีจำนวนมาก และมีนิคมกถาคือคำลงท้ายเป็นที่สุด

เรื่องต่างๆ ที่นำมาเล่าในธัมมปัทฏฐกถานี้ ยกคำของพระพุทธเจ้าตรัสกับภิกษุบ้าง กับพระราชาบ้าง ยกเรื่องราวต่างๆ มาเป็นอุทาหรณ์เทียบเคียงเป็นเรื่องสนทนาระหว่างกันและกัน มีคำเปรียบเทียบ มีคำอุปมา มีคำที่มีโวหารลึกซึ้งเป็นนิทาน และบางเรื่องยังมีนิทานในอรรถกถาชาดกประกอบ เป็นเรื่องที่ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจแตกฉานในธรรมะของพระพุทธเจ้า ทั้งราชาศัพท์ ขนบธรรมเนียม ประเพณี ทำให้เห็นว่าคำกล่าวนี้เป็นคำที่มีหลักฐาน อันมีมาแต่โบราณ ซึ่งท่านกล่าวไว้ว่า เดิมท่านพระมหินทเถระหัวหน้าพระธรรมทูต ได้นำมาเผยแพร่ให้พระเถระชาวสิงหลได้สืบทอดบันทึกไว้ พระพุทธโฆษาจารย์ได้แปลภาษาสิงหลเป็นภาษามคธอีกครั้งหนึ่ง จึงเป็นประโยชน์สืบมาจนทุกวันนี้

ส่วนประวัติท่านผู้แปลจากภาษาสิงหลมาเป็นภาษามคธ หรือเรียกว่า ท่านผู้รจนา คือ ท่านพระพุทธโฆษาจารย์ ได้เขียนประวัติไว้แล้วในพระคัมภีร์ วิสุทธิมรรค ซึ่งผู้ประสงค์อาจจะค้นดูได้

ธัมมปัทฏฐกถาในประเทศไทย

เมื่อพระพุทธศาสนาแผ่เข้ามาสู่ประเทศไทยตั้งมั่น มีกุลบุตรเข้ามาบวชเรียนในพระพุทธศาสนา การบวชนั้นย่อมมีความหมายถึงการเล่าเรียนพระพุทธศาสนาเป็นหลักด้วย การเล่าเรียนพระพุทธศาสนาที่เป็นหลักนั้น มี ๒ ประเภท คือเรียนลัด โดยที่ผู้เรียนมุ่งมั่นที่จะศึกษาให้เข้าใจการปฏิบัติธรรม ตามคำสอนของพระพุทธเจ้าเป็นหลัก เพราะต้องเล่าเรียนในทางปฏิบัติ คือทำวัตร สวดมนต์ และเรียนกรรมฐานคือสมถกรรมฐานและวิปัสสนากรรมฐาน ซึ่งเรียกว่าเป็นการเรียนทางปฏิบัติ รวมเรียกว่าวิปัสสนาธุระ แต่มีพระภิกษุสามเณรบางพวกต้องการจะศึกษาภาษาพระศาสนาที่ได้สั่งสอนกันมา ก็เรียนภาษามคธ คือภาษาบาลีเป็นหลัก ซึ่งเรียกว่า คันถธุระ คือการเรียนพระคัมภีร์

การเรียนภาษาบาลีนั้น ในเบื้องต้นเรียนมูลกัจจายน์ คือหลักคำสอนที่เป็นไวยากรณ์ตามแบบโบราณ และใช้อักษรขอมในการเขียนและการอ่าน เมื่อเรียนมูลกัจจายน์จบแล้ว จึงขึ้นพระคัมภีร์คือเรียนธัมมปัทฏฐกถาสืบต่อไป คัมภีร์ธัมมปัทฏฐกถานี้ ได้จารึกเป็นอักษรขอมมีจำนวนหลายผูก จัดเป็นบัน ที่เรียกว่าตอน คือบันต้นและบันปลาย เมื่อพระเจ้าแผ่นดินมีพระราชประสงค์จะทรงอนุเคราะห์พระภิกษุสามเณรที่รู้พระธรรมวินัยได้แตกฉาน เพื่อจะได้ยกย่องบูชาให้เป็นบุคคลที่น่านับถือในหมู่มชน จึงได้จัดให้มีการสอบพระปริยัติธรรม โดยการให้แปลธัมมปัทฏฐกถานี้เป็นภาษาไทย มีสมเด็จพระสังฆราชและพระเถรานุเถระผู้ใหญ่เป็นผู้รับสนองพระราชประสงค์ตามพระราชศรัทธา จัดให้มีการสอบขึ้นตามที่ปรากฏในพระราชพงศาวดารพระเจ้าแผ่นดินแห่งกรุงสยาม ทรงมีพระราชศรัทธาปลาทะในพระพุทธศาสนาเป็นอย่างยิ่ง เมื่อมีการรบทัพจับศึก ก็เพื่อจะป้องกันภัยพิบัติอันเกิดจากอริราชศัตรูมาเบียดเบียนพระพุทธศาสนา สมณพราหมณาจารย์ และพสกนิกรที่อาศัยพระบรมโพธิสมภารเป็นหลัก เพราะฉะนั้นในยามสงบศึกเมื่อจะมีการบำรุงพระพุทธศาสนา จึงจัดให้มีการสอบความรู้พระปริยัติธรรม คัดเลือกพระภิกษุสามเณรที่มีความรู้

พระปริยัติธรรมแปลคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา ก็มีการตั้งการสอบขึ้นโดยมีกรรมการผู้ทำการสอบมีแม่กองผู้สอบพร้อมทั้งคณะจัดการสอบ ได้ยืมไว้ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ได้มีการสอบพระปริยัติธรรมที่วัดพระศรีรัตนศาสดารามบ้าง ที่พระที่นั่งสุทไธสวรรย์บ้าง ที่วัดสุทัศนเทพวรารามบ้าง พระภิกษุสามเณรที่สอบท่ามกลางคณะสงฆ์ ซึ่งมีพระเถระผู้ใหญ่เป็นประธาน พระเจ้าแผ่นดินเสด็จไปฟังการสอบโดยนักเรียนผู้สอบแปลด้วยปาก ต่อหน้าคณะกรรมการ การสอบนี้จึงเรียกว่า การสอบบาลีสนามหลวง มีคณะกรรมการกำกับ ต้องแก้ไขให้ถูกใจ ฤกมติของคณะกรรมการเมื่อสอบผ่านไปได้ พระเจ้าแผ่นดินก็ทรงยกย่องว่าเป็นบาเรียน ซึ่งในชั้นแรกแปลว่าผู้สอบภาษาบาลีได้ พระที่เป็นพระบาเรียนนี้ มีสมณศักดิ์เป็น พระมหา ได้รับพระราชทานพัดยศ พระบาเรียนในการสอบเบื้องต้น ประโยค ๑-๒ ใช้ธัมมปัทฐฐกถานี้เป็นหลักสูตร ต่อเมื่อสูงขึ้นไปถึงประโยค ๓ จึงจะเรียกว่าเป็น พระมหา นี้เป็นคติมาแต่โบราณ ซึ่งในครั้งนั้นไม่มีนักธรรม ผู้จะเรียนรู้ธรรมะจะต้องเรียนจากภาษาบาลีเท่านั้น จึงจะสามารถเข้าใจธรรมะในพระพุทธศาสนาได้

ต่อมาเมื่อมีการพิมพ์พระไตรปิฎกเป็นอักษรไทยแล้ว ได้มีการพิมพ์อรรถกถาเป็นอักษรไทยขึ้นด้วย

และการตั้งเปรียญได้ถือเป็นราชประเพณีมาจนตราบเท่าทุกวันนี้ กำหนดทรงตั้งในวันก่อนวันวิสาขบูชา ๑ วัน เมื่อได้รับการตั้งสมณศักดิ์แล้ว จึงจะเรียกว่าเป็นพระมหาได้

วิธีเรียนธัมมปัทฐกถา

ในชั้นเดิมอาจารย์เป็นผู้บอก นักเรียนเป็นผู้แปลตามอาจารย์บอก ทรงจำไว้ตามแบบแผนของอาจารย์ ผู้สนใจการเรียนธัมมปัทฐกถาต้องไปหาอาจารย์ผู้ทรง

(๒๘)

ความรู้จากวัดต่าง ๆ ในสมัยก่อนผู้ที่รู้ธัมมปทัฏฐกถาลาลีกาออกไป พระเจ้าแผ่นดิน ได้มีรับสั่งให้พวกมีความรู้เหล่านี้ไปเป็นอาจารย์สอนพระคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา ศึกษาเล่าเรียนตั้งแต่ชั้นมูลกัจจายน์ จนกระทั่งแปลธัมมปทัฏฐกถาและคัมภีร์สูง ๆ ขึ้นไป อาจารย์เหล่านั้นพระเจ้าแผ่นดินพระราชทานบรรดาศักดิ์ให้เป็นขุน หลวง พระ พระยา ตามสมควรแก่ฐานะ สอนในพระราชวัง ต่อมาเจ้านายที่ทรงมีทรัพย์ทรงจ้าง ให้ไปสอนในตำหนักในวังของตนก็มี การทั้งนี้เป็นด้วยความปรารถนาที่จะบำรุงการ ศึกษาพระพุทธศาสนาให้มีความเจริญรุ่งเรืองด้วยการศึกษาพระปริยัติธรรมทางคัมภีร์ เมื่อมีการสอบพระปริยัติธรรมในปีใดปีหนึ่ง อาจารย์ผู้สอนส่งนักเรียนเข้าสอบ ถือกันว่าอาจารย์ผู้สอนนั้นเป็นเจ้าของนักเรียน

เมื่อครั้งสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ทรง เป็นใหญ่ในคณะสงฆ์ ได้ทรงเปลี่ยนแปลงการศึกษาจากการแปลปาก เป็นการ แปลเขียน โปรดให้เรียนบาลีไวยากรณ์ที่ทรงรจนาขึ้นใหม่ แทนมูลกัจจายน์ และ การสอบให้มีการเขียนข้อสอบตั้งกรรมการตรวจ ตั้งกองบาลีสนามหลวงขึ้น ผู้ที่จะ สอบเปรียญนั้น เมื่อสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ทรงรจนา หนังสืออนวโกวาทและหนังสือพุทธประวัติ ทรงเห็นว่าการศึกษาที่พระภิกษุสามเณรที่เข้ามา บวชในพระพุทธศาสนา ต้องเรียนภาษาบาลีเป็นรากฐานก่อน จะเป็นการช้าเกินไป จึงให้เรียนธรรมะเป็นภาษาไทย และได้มีการสอบวัดความรู้สามเณรผู้รู้ธรรมขึ้น เพื่อให้ได้รับการยกเว้นการเกณฑ์ทหารในครั้งรัชกาลที่ ๖ ต่อมาในสมัยของพระองค์ท่าน ได้มีการตั้งการศึกษานักธรรมขึ้น จึงได้มีการสอบนักธรรม เป็นนักธรรมชั้นตรี ชั้นโท และเมื่อพระองค์สิ้นพระชนม์ไปแล้ว ได้ตั้งนักธรรมชั้นเอกขึ้น ทางคณะสงฆ์ได้กำหนด ให้ผู้ที่จะมีความรู้เป็นมหานั้น จะต้องได้นักธรรมประกอบด้วย คือ ได้นักธรรมชั้นตรี จึงจะสอบประโยค ๓ ได้ ได้นักธรรมชั้นโท จึงจะสอบประโยค ๔-๖ ได้ ได้นักธรรม ชั้นเอก จึงจะสอบประโยค ๗-๘ ได้ ถ้าสอบนักธรรมชั้นตรีไม่ได้ สอบประโยค ๓ ได้ ปรับเป็นตก สอบนักธรรมชั้นโทไม่ได้ สอบประโยค ๔ ได้ ปรับเป็นตก สอบนักธรรม ชั้นเอกไม่ได้ สอบประโยค ๗ ได้ ปรับเป็นตก เพราะฉะนั้น ผู้ที่สอบพระปริยัติธรรมได้

จึงเรียกว่า เปรียญธรรม ซึ่งย่อเป็นคำว่า- ป.ธ. คือ เปรียญกับนักธรรมนั่นเอง ส่วน เปรียญรุ่นเก่า ๆ ที่ไม่ได้นักธรรมเพราะไม่มีการสอบในครั้งนั้น เรียกว่า ป.บ. เปรียญบาลี หรือ บ.บ. บาเรียนบาลีก็มี ในปัจจุบันนี้ทางคณะสงฆ์มหามกุฏราชวิทยาลัย ได้ส่งเสริมให้อุบาลิกานุ่นขาวห่มขาว ที่เรียกว่าบวชเป็นชี ได้ศึกษา นักธรรมและบาลี พวกแม่ชีเหล่านี้ สอบเปรียญธรรมได้ ก็ถือว่าเป็นผู้มีการศึกษา ได้รับการยกย่องจากสภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย เรียกว่า บ.ศ. ย่อมาจากคำว่า บาลีศึกษา มีตั้งแต่ชั้น บ.ศ.๑-๒ (บาลีศึกษา ๑-๒) จนถึง บ.ศ.๙ (บาลีศึกษา ๙) ซึ่งทำให้การศึกษาพระปริยัติธรรมกว้างขวางออกไป

การเรียนธัมมปัทฐกถา

ธัมมปัทฐกถานี้มีการเรียนการสอนที่เป็นแบบอย่างอันครูอาจารย์ได้นำ สืบ ๆ กันมา เมื่อมีการพิมพ์ธัมมปัทฐกถาเป็นอักษรไทยภาษาบาลี ได้แบ่งเป็น ๘ ภาคด้วยกัน ภาค ๑-๔ จัดเป็นบันไดขั้น ภาค ๕-๘ จัดเป็นบันปลาย

ในปัจจุบันนี้คณะสงฆ์ไทยเห็นความสำคัญของธัมมปัทฐกถานี้ จึงให้มีการเรียนการสอนและการสอบตั้งแต่ชั้นประโยค ๑-๒ ถึงชั้นประโยค ๖ และได้จัดหลักสูตรไว้ดังนี้

ประโยค ๑-๒ และเปรียญตรีปีที่ ๑-๒ หมวดบาลีศึกษาวิชาแปลมคธเป็นไทยโดยพยัญชนะและโดยอรรถ หลักสูตรใช้หนังสือธัมมปัทฐกถา ภาค ๑-๔

ประโยค ป.ธ.๓ วิชาแปลมคธเป็นไทยโดยพยัญชนะและโดยอรรถ หลักสูตรใช้หนังสือธัมมปัทฐกถา ภาค ๕-๘

วิชาสัมพันธไทย หลักสูตรใช้หนังสือธัมมปัทฐกถา ภาค ๕-๘

(๓๐)

ประโยค ป.๓.๔ วิชาแปลไทยเป็นมคธ หลักสูตรใช้หนังสืออัมมปัทฐกถา
ภาค ๑

ประโยค ป.๓.๕ วิชาแปลไทยเป็นมคธ หลักสูตรใช้หนังสืออัมมปัทฐกถา
ภาค ๒-๔

ประโยค ป.๓.๖ วิชาแปลไทยเป็นมคธ หลักสูตรใช้หนังสืออัมมปัทฐกถา
ภาค ๕-๘ แต่ในการสอบกรรมการจะแปลประโยคเป็นความไทยโดยสันทัด หรือ
ดัดแปลงสำนวน และท้องเรื่องหรือตัดตอนที่ต่าง ๆ มาเรียงติดต่อกัน เป็นประโยค
สอบไล่ก็ได้

ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าคณะสงฆ์ไทยเห็นความสำคัญของอัมมปัทฐกถานี้
จึงใช้เรียน ใช้สอน ใช้สอบ ผู้ที่ศึกษาภาษาบาลีตั้งแต่ขั้นต้นจนถึงขั้นประโยค ๖

ประโยคมีชื่อที่ใช้มาแต่โบราณ

สำหรับการศึกษาของนักเรียนและครูบาอาจารย์แต่เก่าก่อน ย่อมถือว่า
อัมมปัทฐกถานี้ เป็นเรื่องที่น่าสนใจเป็นพิเศษ มีเคล็ดลับที่จะต้องศึกษาได้ทำจริงขึ้น
และตกลงในประโยคที่จะเรียน แต่ในปัจจุบันนี้ยกเลิกของนั้น ๆ เสียแล้ว และเรียก
ประโยคต่าง ๆ ที่น่าสนใจในอัมมปัทฐกถาทั้ง ๘ ภาคนั้น มีชื่อต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก
ถึง ๑๐๐ ประโยค ที่โบราณเรียกชื่อดังต่อไปนี้

ภาค ๑ มี ๑๕ ประโยค คือ

๑. ประโยคไหว้ครู
๒. ประโยคอิติสัทโท/หลงเสียงนาง
๓. ประโยคกงเกวียน - กำเกวียน

๔. ประโยคอิตินาคพาท
๕. ประโยคกาโกโลกนัย - โลกมืต
๖. ประโยคยักขิณีส่งน้ำ
๗. ประโยคยกวัตตร
๘. ประโยคข้างลงท่า
๙. ประโยคข้างร้องไห้
๑๐. ประโยคปุ้อาสนะ
๑๑. ประโยคเทวทัตต์เล็ก
๑๒. ประโยคพุทธดำเนิน
๑๓. ประโยคนันทะกระสัน
๑๔. ประโยคเทวทัตต์ตัดงา
๑๕. ประโยคไก่อ่ปรบปีก - โคไป

ภาค ๒ มี ๑๑ ประโยค คือ

๑. ประโยคข้างออกศึก
๒. ประโยคเผาปราสาท
๓. ประโยคอัปปมาท
๔. ประโยคโจรขุดอุโมงค์
๕. ประโยคปัญญาปราสาท
๖. ประโยคม้าวิ่งเร็ว
๗. ประโยควัตตบพ/วัตตบพ ๗
๘. ประโยคกีกิณิ - กิงกิณิก
๙. ประโยคมังกรดั้นเมฆ
๑๐. ประโยคครอบจักรวาล
๑๑. ประโยคนครนอก - นครใน

ภาค ๓ มี ๑๓ ประโยค คือ

๑. ประโยคหิงห้อยชมสวน
๒. ประโยคมุณีเดินดง
๓. ประโยคจำปาทอง - ประทุมทอง
๔. ประโยคเศรษฐีสอนบุตร
๕. ประโยคกัลยาณธรรม
๖. ประโยคแก้วมงกุฏ
๗. ประโยคอัตตวินิบาต
๘. ประโยคประทุมทอง - ดอกประทุม
๙. ประโยคสิงพาล
๑๐. ประโยคอาณันทเศรษฐี
๑๑. ประโยคสังขุขีรัง
๑๒. ประโยคสัมภาระ
๑๓. ประโยคองคต

ภาค ๔ มี ๕ ประโยค คือ

๑. ประโยคลากินน้ำหาง
๒. ประโยคสันนิจจัย
๓. ประโยคเสาเขื่อน
๔. ประโยคป่าไม้สะแก - ป่าไม้ตะเคียน - ป่าไม้พะยอม
๕. ประโยคเศรษฐีขายถ่าน

ภาค ๕ มี ๗ ประโยค คือ

๑. ประโยคผีเสื้อน้ำ - เทวธรรม
๒. ประโยคม้าหลบแล้
๓. ประโยคสนิมบาตร

๔. ประโยคไตรวิภูฏะ - ไตรวัตร
๕. ประโยคกายนคร
๖. ประโยคหักชีโครง
๗. ประโยคเศรษฐีชายเรือน

ภาค ๖ มี ๖ ประโยค คือ

๑. ประโยคกุมภกรรณทนต์น้ำ
๒. ประโยคราชสีห์กระทืบถ้ำ
๓. ประโยคพุทธวิสัย/พระพุทธเจ้าเปิดโลก
๔. ประโยคโหวาทปาติโมกข์
๕. ประโยคสรณคมนัน
๖. ประโยคอยู่ร่วม

ภาค ๗ มี ๒๘ ประโยค คือ

๑. ประโยคยถานที
๒. ประโยคกาสูร
๓. ประโยคพระครูแขวง
๔. ประโยควินิจฉัย
๕. ประโยคพรานตกเบ็ด
๖. ประโยคพระครูเมือง
๗. ประโยคอัฐฐังคิกมรรค
๘. ประโยคเสือซ่อนเล็บ
๙. ประโยคกาวิดน้ำ
๑๐. ประโยคประทุมทอง
๑๑. ประโยคสองนาง
๑๒. ประโยคท่าลงเมือง

๑๓. ประโยคबारมีสามสิบ
๑๔. ประโยคเสือเล็ก
๑๕. ประโยคเสือโคร่ง
๑๖. ประโยคป่าช้าเก่า
๑๗. ประโยคดาวคะนอง
๑๘. ประโยคภูเขาคิมพานต์
๑๙. ประโยคโลหปราสาท
๒๐. ประโยคหัวดี
๒๑. ประโยคปัจฉิมนคร - ประตุเมือง
๒๒. ประโยคสองลัทธิ
๒๓. ประโยคข้าง - ข้างออกศึก
๒๔. ประโยคพราหมณ์เฒ่า
๒๕. ประโยคผีสิง
๒๖. ประโยคข้างติดหล่ม
๒๗. ประโยคข้างเผือก
๒๘. ประโยคสุวรรณบรรพต - ภูเขาทอง

ภาค ๘ มี ๑๕ ประโยค คือ

๑. ประโยคตันทานุสัยน้อย
๒. ประโยคตันทานุสัยใหญ่
๓. ประโยคเรือนจำ
๔. ประโยคแมงมุมชักใย
๕. ประโยคจันทโครบ
๖. ประโยคอักษรสันนิบาต
๗. ประโยคใจปนกาย - ผีเสื้อน้ำ
๘. ประโยคกुरुธรรม

๙. ประโยคเต่าเหาะ
๑๐. ประโยคราหูอมจันทร์
๑๑. ประโยคเมตตาวิหารี
๑๒. ประโยคพราหมณ์ตีพราหมณ์
๑๓. ประโยคฤาษีกินเหี้ย
๑๔. ประโยคมารยาหญิง
๑๕. ประโยคพราหมณ์ตีดกะโหลก

ประโยคต่าง ๆ เหล่านี้ ล้วนมีเคล็ดลับที่จะต้องศึกษาเรียนรู้วิธีแปล
เงื่อนไขกลเม็ดต่าง ๆ ให้ดี ผู้เขียนได้นำมาจากรายชื่อที่พระครูวิจิตรการโกศล (พระ
มหาสังัด ญาณพล ป.ธ.๖) วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ ฉบับพิมพ์ที่บริษัทสหธรรมิก
ปี ๒๕๓๘ ซึ่งนายทศพร ศรีคำ กลมเกลียว ป.ธ.๙ ได้ส่งมาให้เพื่อให้การแนะนำ
สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ขอขอบคุณไว้ ณ ที่นี้ด้วย

การแปลเป็นภาษาไทยฉบับภูมิพโลภิกขุ

มูลนิธิภูมิพโลภิกขุ เพื่อการค้นคว้าทางพระพุทธศาสนา ได้เห็นความ
สำคัญของพระคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา ได้พิมพ์หนังสือพระธรรมบท อัญเชิญมา
จากพระบาลีพระไตรปิฎก เล่ม ๒๕ และธัมมปัทฏฐกถาทั้ง ๘ ภาค ได้ตั้งเป็นพระบาลี
คอลัมน์หนึ่ง และคำแปลอีกคอลัมน์หนึ่งในหน้าเดียวกัน เพื่อให้ผู้อ่านได้ศึกษา
ทั้งภาษาบาลีและภาษาไทยควบคู่กันไป ในเรื่องการทำเป็นสองคอลัมน์นี้ผู้แนะนำใคร่
จะทำความเข้าใจกับท่านผู้สงสัย หากจะมีต่อไปในภายหน้าว่า การตั้งเป็นสองคอลัมน์
เป็นความดำริขั้นต้นของ นายมณีพันธุ์ จารุดุล อดีตผู้อำนวยการโครงการปริวรรต
อักษรขอมและอักษรโบราณท้องถิ่นฯ และมีกรรมการอื่นเห็นชอบร่วมด้วย ซึ่งอาจจะ

(๓๖)

มีทั้งข้อเสียและข้อดีตามแต่จะคิด ข้อเสียนั้นอาจจะเห็นว่าเป็นการทำให้เปลืองหน้ากระดาษที่ทำ และทำให้ราคาแพงขึ้นอย่างหนึ่ง อีกอย่างหนึ่งเป็นการทำงานให้ยากกว่าปกติเป็น ๒-๓ เท่า ส่วนข้อดีนั้นจะเห็นได้ว่าเป็นการอนุรักษ์พระบาลี ซึ่งเป็นภาษาเดิมและคำแปลให้ควบคู่กันไป ทำให้ผู้อ่านสามารถเทียบเคียงระหว่างภาษาทั้งสองเป็นการประกันความตกลงของการแปลได้ และถ้าแปลไม่ถูกต้องก็มีพระบาลีเป็นหลักฐานไว้ อนึ่ง เป็นการอนุรักษ์พระคัมภีร์บาลีที่เป็นภาษาเดิมไว้ ซึ่งได้ปรากฏมีพระคัมภีร์บางฉบับที่ภาษาบาลีเดิมได้หายไป หาไม่ได้ เหลือแต่คำแปล เช่น พระคัมภีร์วิมุตติมรรค อันเป็นพระคัมภีร์ที่มีชื่อเสียง ซึ่งทางนักปราชญ์ชาวจีนได้แปลเป็นภาษาจีนไว้ ต่อมาฝรั่งได้แปลเป็นภาษาอังกฤษ และเมื่อแปลเป็นภาษาอังกฤษขึ้น นักปราชญ์ชาวไทยซึ่งสำเร็จจากมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้ร่วมกันแปลเป็นภาษาไทยขึ้น เป็นประโยชน์แก่ชาวไทยจนทุกวันนี้ นอกจากนี้ทางคณะสงฆ์เขมรได้แปลพระไตรปิฎกภาษาบาลี พิมพ์ภาษาบาลีหน้าหนึ่ง คำแปลเป็นภาษาเขมรอีกหน้าหนึ่ง เมื่อเกิดจลาจลวุ่นวายในประเทศเขมร หาต้นฉบับพระไตรปิฎกสองภาษาไม่ได้ รัฐบาลไทยโดยกรมการศาสนา ได้ขอให้มูลนิธิภูมิพลโลกขุดถ่ายสำเนาส่งไปให้เป็นธรรมบรณการที่ประเทศเขมร ซึ่งนับว่าเป็นการอนุรักษ์ทั้งภาษาบาลีและภาษาเขมร การทำความเข้าใจครั้งนี้หวังว่าจะเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่สงสัย และจะทำความเข้าใจไว้ ณ ที่นี้แต่เพียงแห่งเดียว

มีรายชื่อนักวิชาการผู้แปลพระธรรมบทและธัมมปัทฏฐกถา ดังนี้

๑. พระมหาบุญพา จิตปัญโญ ป.ธ.๙, พ.ม.
๒. นายอรชุน ชาติเสน ป.ธ.๙, พธ.บ.
๓. นายผดุง แปรการिया ป.ธ.๙, พธ.บ.
๔. นายภิญโญ ล่องสกุล ป.ธ.๘, พ.ม., พธ.บ. M.A.

ผู้ตรวจสำนวนแปล

๑. พระมหาเฉลียว เปสโร ป.ธ.๙
๒. นายอาทิตย์ เบิกบานดี ป.ธ.๙
๓. นายทศพร ศรีคำ กลมเกลียว ป.ธ.๙

ในการพิมพ์พระธัมมปัทฏฐกถานี้ ได้ยกพระบาลีพระธรรมบทไว้ข้างต้น และอรรถกถาอธิบายพระธรรมบทแต่ละเรื่องเพื่อให้นักศึกษาได้ทราบได้เห็นพร้อมกัน แต่ในการทำสารบาญเรื่อง ได้จัดเรียงไว้เฉพาะเรื่องในพระธัมมปัทฏฐกถาเท่านั้น

การแปลนี้ได้สำเร็จทั้ง ๘ ภาค จึงหวังใจว่าพระธรรมบทและธัมมปัทฏฐกถา ที่มูลนิธิภูมิพโลภิกขุได้อัญเชิญมาลงพิมพ์ทั้งพระบาลีและคำแปลนี้ จะเป็นประโยชน์ แก่ผู้ศึกษาค้นคว้าตามสมควรต่อไป

สำหรับ พระคัมภีร์ธรรมบทและธัมมปัทฏฐกถา บาลี-ไทย ภาค ๕ นี้ แม่ชีทวี โพธิสัจย์ ได้มีจิตศรัทธาบริจาคทรัพย์สร้างไว้เป็นสมบัติของพระพุทธศาสนา เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ขออานิสงส์แห่งพระธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และอาจารย์ ผู้สืบทอดพระพุทธศาสนา ที่ได้มีความหวังดีสร้างสมบารมีมาให้เป็นปัจจัยได้มีการแปล การพิมพ์ครั้งนี้ จงสำเร็จเป็นहितานุहितประโยชน์ เกิดเป็นความสุข ความสำราญใจ แก่สรรพสัตว์โดยทั่วไปทุกท่าน เทอญ.

วิบูลย์ ล่องสกุล
(นายภิญโญ ล่องสกุล)
หัวหน้าฝ่ายวิชาการ

คณะนักวิชาการผู้จัดทำ
พระคัมภีร์ธรรมบทและธัมมปทัฏฐกถา
บาลี-ไทย
ภาค ๕
ฉบับภูมิพโลภิกขุ

๑. นายสิริ เพ็ชรไชย	ป.ธ.๕	ประธานกรรมการตรวจชำระ
๒. นายภิญโญ ล่องสกุล	ป.ธ.๘	แปล
๓. พระมหาเฉลียว เปสโร	ป.ธ.๕	กรรมการตรวจชำระ
๔. นายอาทิตย์ เบิกบานดี	ป.ธ.๕	กรรมการตรวจชำระ
๕. นายบรรจบ พุกพญา	ป.ธ.๗	กรรมการตรวจชำระ
๖. นางสาวนันทนา เพ็ชรไทย	ศศ.บ.(โบราณคดี)	พิสูจน์อักษรต้นร่าง
๗. นายชำนาญ วงศ์ศรี	ป.ธ.๘	พิสูจน์อักษรต้นร่าง
๘. นางสาวนันทนา เพ็ชรไทย	ศศ.บ.(โบราณคดี)	พิสูจน์อักษรต้นแบบ
๙. พระมหาอภัย อุปปติสโส	ป.ธ.๗	พิสูจน์อักษรต้นแบบ
๑๐. นายบรรจบ พุกพญา	ป.ธ.๗	ควบคุมการแก้ไขต้นแบบ
๑๑. นางชลอ วรรณจันทร์		ตรวจความเรียบร้อยของต้นแบบ และดำเนินการจัดพิมพ์
๑๒. นายเฉลิมชัย ทองมี		ผู้ช่วยผู้ดำเนินการจัดพิมพ์

พระคัมภีร์
ธรรมบทและธัมมปทัฏฐกถา
บาลี - ไทย
ภาค ๕

DHAMMAPADA and DHAMMAPADAṬṬHAKATHĀ

Pāli - Thai

Part V

ฉบับภูมิพลโลก

พุทธศักราช ๒๕๕๕

อักษรย่อพระคัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาบาลีฉบับสยามรัฐ
ที่ใช้อ้างอิงในพระคัมภีร์ฉบับภูมิพโลภิกขุ

คำย่อ		คำเต็ม
วิ. มหาวิภงฺค.	วินยปิฎก	มหาวิภงฺค
วิ. ภิกฺขุณี.	วินยปิฎก	ภิกฺขุณีวิภงฺค
วิ. มหา.	วินยปิฎก	มหาวคฺค
วิ. จุ.	วินยปิฎก	จุลลวคฺค
วิ. ป.	วินยปิฎก	ปริวาร
ที. ส.	ทีฆนิกาย	สีลขนฺธวคฺค
ที. มหา.	ทีฆนิกาย	มหาวคฺค
ที. ปา.	ทีฆนิกาย	ปาฎิกวคฺค
ม. มุ.	มชฺฌนิมิกาย	มุลปณฺณาสก
ม. ม.	มชฺฌนิมิกาย	มชฺฌิมปณฺณาสก
ม. อุ.	มชฺฌนิมิกาย	อุปริปณฺณาสก
ส. ส.	สังยุตฺตนิกาย	สคาถวคฺค
ส. นิ.	สังยุตฺตนิกาย	นิทานวคฺค
ส. ขนฺธ.	สังยุตฺตนิกาย	ขนฺธวารวคฺค
ส. สฬา.	สังยุตฺตนิกาย	สฬายตนวคฺค
ส. มหา.	สังยุตฺตนิกาย	มหาวารวคฺค
อง. เอกก.	องฺคุตฺตตรนิกาย	เอกกนิปาต
อง. ทุก.	องฺคุตฺตตรนิกาย	ทูกนิปาต
อง. ดิก.	องฺคุตฺตตรนิกาย	ดิกนิปาต
อง. จตุกฺก.	องฺคุตฺตตรนิกาย	จตุกฺกนิปาต
อง. ปญฺจก.	องฺคุตฺตตรนิกาย	ปญฺจกนิปาต
อง. ฉกฺก.	องฺคุตฺตตรนิกาย	ฉกฺกนิปาต
อง. สตฺตก.	องฺคุตฺตตรนิกาย	สตฺตกนิปาต
อง. อฏฺฐก.	องฺคุตฺตตรนิกาย	อฏฺฐกนิปาต
อง. นวก.	องฺคุตฺตตรนิกาย	นวกนิปาต

คำย่อ	คำเต็ม	
อง. ทสก.	องฺคุตฺตฺรนิกาย	ทสกนิปาต
อง. เอกาทสก.	องฺคุตฺตฺรนิกาย	เอกาทสกนิปาต
ขุ. ขุ.	ขุทฺทกนิกาย	ขุทฺทกปาฐ
ขุ. ฐ.	ขุทฺทกนิกาย	ธมฺมปทคาถา
ขุ. อุ.	ขุทฺทกนิกาย	อุทาน
ขุ. อิติ.	ขุทฺทกนิกาย	อิตฺตฺวตฺตก
ขุ. สุ.	ขุทฺทกนิกาย	สุตฺตนิปาต
ขุ. วิ.	ขุทฺทกนิกาย	วิมานวตฺต
ขุ. เปต.	ขุทฺทกนิกาย	เปตวตฺต
ขุ. เถร.	ขุทฺทกนิกาย	เถรคาถา
ขุ. เถรี.	ขุทฺทกนิกาย	เถรีคาถา
ขุ. ชา.	ขุทฺทกนิกาย	ชาตก
ขุ. มหา.	ขุทฺทกนิกาย	มหานิทฺเทศ
ขุ. จุฬ.	ขุทฺทกนิกาย	จุฬนิตฺเทศ
ขุ. ป.	ขุทฺทกนิกาย	ปฏิสมฺภิตามคฺค
ขุ. อ.	ขุทฺทกนิกาย	อปทาน
ขุ. พุทฺธ.	ขุทฺทกนิกาย	พุทฺธวีส
ขุ. จริยา.	ขุทฺทกนิกาย	จริยาปิฎก
อภ. สั.	อภิธมฺมปิฎก	ธมฺมสงฺคณี
อภ. วิ.	อภิธมฺมปิฎก	วิภงฺค
อภ. ธา.	อภิธมฺมปิฎก	ธาตฺตกา
อภ. ปุ.	อภิธมฺมปิฎก	ปุคฺคฺลปญฺจตฺติ
อภ. ก.	อภิธมฺมปิฎก	กถาวตฺต
อภ. ย.	อภิธมฺมปิฎก	ยมก
อภ. ป.	อภิธมฺมปิฎก	ปฏฺจาน

อักษรย่อพระคัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาบาลีฉบับต่าง ๆ

คำย่อ

คำเต็ม

สี.	สีหฬไปตฤก	(ฉบับสิงฬ)
ม.	มรรหมไปตฤก	(ฉบับพม่าเต็ม)
ฉ.	ฉฏฐสงคคีติไปตฤก	(ฉบับสังคายนาคั้งที่ ๖)
รา.	รามณญไปตฤก	(ฉบับมอญ)
ไป.	ไปราณไปตฤก	(ฉบับไบลานเก่า)
อ.	อิงคลิสไปตฤก	(ฉบับอังกฤษ เดิมใช้ย่อว่า อ.)
ก.	กตฤจิปไปตฤก	(คัมภีร์บางฉบับ)

(๔๔)

TRANSLITERATION OF THE THAI ALPHABET

As used in this pāli text

of

THE BHŪMIBALOBHIKKHU FOUNDATION

VOWELS - 8

๕ a ๑ ā ๒ i ๓ ī ๔ u ๕ ū ๖ e ๗ o

CONSONANTS - 33

ก ka	ข kha	ค ga	ฃ gha	ง ŋa
จ ca	ฉ cha	ช ja	ฌ jha	ญ ña
ฎ ṭa	ฐ ṭha	ฑ ḍa	ฒ ḍha	ณ ṇa
ด ta	ถ tha	ท da	ธ dha	น na
ป pa	ฝ pha	พ ba	ภ bha	ม ma
ย ya	ร ra	ล la	ว va	
ส sa	ห ha	ฬ ḷa	◌ṃ	

FIGURES

๑1 ๒2 ๓3 ๔4 ๕5 ๖6 ๗7 ๘8 ๙9 ๐0

COMBINATION

ก ka	กา kā	กี ki	กี kī
คุ ku	กู kū	เก ke	โก ko

สารบาญ
พระคัมภีร์ธัมมปทัฏฐกถา
บาลี-ไทย
ภาค ๕

เรื่อง	หน้า
๙. พรรณนาปาปวรรค	
๑. เรื่องพราหมณ์ชื่อจุเพ็กสาฎก	๒
๒. เรื่องพระเสยยสกเถระ	๑๑
๓. เรื่องนางลาชเทพธิดา	๑๔
๔. เรื่องอนาถบิณฑิกเศรษฐี	๒๒
๕. เรื่องภิกษุไม่ถนอมบริวาร	๓๒
๖. เรื่องพิฬาลปทกเศรษฐี	๓๖
๗. เรื่องพ่อค้ามีทรัพย์มาก	๔๔
๘. เรื่องนายพรานชื่อกุกกภูมิตร	๕๐
๙. เรื่องนายพรานสุนัขชื่อโกกะ	๖๔
๑๐. เรื่องพระตีสสเถระผู้เข้าถึงสกุลนายช่างแก้ว	๗๑
๑๑. เรื่องชน ๓ คน	๗๘
๑๒. เรื่องเจ้าศากยะพระนามว่าสุปปพุทธะ	๙๐
๑๐. พรรณนาทัณฑวรรค	
๑. เรื่องภิกษุฉัพพัคคีย์	๙๗
๒. เรื่องภิกษุฉัพพัคคีย์	๑๐๒
๓. เรื่องเด็กหลายคน	๑๐๕

(๔๖)

เรื่อง	หน้า
๔. เรื่องพระโกณฑธานเถระ	๑๐๙
๕. เรื่องอุโบสถกรรม	๑๒๓
๖. เรื่องอชครเปอต	๑๒๗
๗. เรื่องพระมหาโมคคัลลานเถระ	๑๓๖
๘. เรื่องภิกษุผู้มีสิ่งของมาก	๑๕๐
๙. เรื่องสันตติมหาอำมาตย์	๑๖๓
๑๐. เรื่องพระปิไลติกเถระ	๑๗๕
๑๑. เรื่องสุขสามเณร	๑๘๒

๑๑. พรรณนาชราวรรค

๑. เรื่องหญิงสหายของนางวิสาขา	๒๐๖
๒. เรื่องนางสิริมา	๒๑๔
๓. เรื่องพระอุตตราเถรี	๒๒๕
๔. เรื่องอธิมานิกภิกษุ	๒๒๙
๕. เรื่องพระนางรูปนันทาเถรี	๒๓๓
๖. เรื่องพระนางมัลลิกาเทวี	๒๔๕
๗. เรื่องพระโลพูทหายีเถระ	๒๕๕
๘. เรื่องปฐุมโพธิกาล	๒๖๔
๙. เรื่องบุตรเศรษฐีผู้มีทรัพย์มาก	๒๖๙

พระบาลีสุดตันตปิฎก ขุททกนิกาย ธรรมบท

๕. ปาปาคค

๑. จูเพกสาฎกวัตตุ

๑๑๖. อภิตถเรถ กุลยาณ
ปาปา จิตต์ นีวารเย
ทนุชฌหิ กรโต ปุณณ
ปาปสุมิ รมติ มโน.

๕. ปาปวรรค

๑. เรื่องพราหมณ์ชื่อ

จูเพกสาฎก

๑๑๖. บุคคล ควรเร่งชวนชวายเป็นความดี
ห้ามจิตเสียจากบาป เพราะเมื่อ
บุคคลทำบุญช้า ใจจะยินดีในบาป.

พระธัมมปทัฏฐกถา

๕. ปาปวคฺควณฺณา

๑. จูเพกสาฎกาวตฺตฺ

อภิตฺตฺเรถ กถฺยาณตฺติ อิมํ
ธมฺมเทสนํ สตฺถา เขตฺวาน วิหรนฺโต
จูเพกสาฎกพฺร่าหฺมณํ อารพฺภ กถฺสิ.

วิปฺสฺสิทสฺพลสฺส กาลสฺมี หิ
มหาเอกสาฎกพฺร่าหฺมโณ นาม อโหสิ.
อยมฺปนฺน เอตฺรหิ สาวตฺถิยํ
จูเพกสาฎโก นาม. ตสฺส หิ
เอโก นิवासนสาฎโก อโหสิ,
พฺร่าหฺมณียาปิ เอโก, อุกฺกิณฺหํปิ
เอกเมว ปารุปนํ. พหิคมนฺกาล
พฺร่าหฺมโณ วา พฺร่าหฺมณี วา ตํ
ปารุปติ. อํเถกทิวสํ วิหาเร
ธมฺมสฺสวเน โฆสิเต, พฺร่าหฺมโณ
อตฺตโน ภริยํ ออาห “ภฺกตฺติ
ธมฺมสฺสวณํ โฆสิตํ, ก็ ทิวา

๕. พฺรณนาปาปวรรค

๑. เรื่องพฺร่าหฺมณฺ์ชื่อจูเพกสาฎก

พฺรศาสดา เมื่อประทับอยู่ใน
พฺรเขตวัน ทรงปรารภพฺร่าหฺมณฺ์ชื่อ
จูเพกสาฎก ตรัสพฺรธรรมเทศนาว่า
บุคคลควรเร่งชวนชวายเป็นความดีเป็นต้น.

ความพิสดารว่า ในกาลแห่งพฺร-
ทศพลทรงพฺรนามว่า วิปฺสฺสิ มี
พฺร่าหฺมณฺ์ชื่อมหาเอกสาฎก. แต่ในบัดนี้
พฺร่าหฺมณฺ์ผู้นี้ ชื่อจูเพกสาฎก ในนคร-
สาวตฺถิ. ก็พฺร่าหฺมณฺ์นั้น มีฝ้านุ่งฝืนเดียว,
แม้นางพฺร่าหฺมณีก็มีฝืนเดียว. เขาทั้ง ๒
คนมีฝ้าห่มฝืนเดียวกัน. พฺร่าหฺมณฺ์หรือ
พฺร่าหฺมณี ห่มฝ้าฝืนนั้น ในเวลาไป
ภายนอก. ต่อมาวันหนึ่ง เมื่อเขาประกาศ
การพฺรธรรมในวิหาร, พฺร่าหฺมณฺ์กล่าว
กับภรรยาของตนว่า “นางผู้เจริญ
เขาประกาศการพฺรธรรม, เธอจักไป

ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ธมฺมสฺสวานํ คมฺมสฺสสิ อุททาหุ รตฺติ
ปารุปนสฺส หิ อภาเวน น สกฺกา
อเมหฺหิ เอกโต คนฺตุน”ติ.

พฺราหมณฺี “สามิ อหํ ทิวา
คมฺมสฺสามิ”ติ สาฎกํ ปารุปีตฺวา
อกมาสิ. พฺราหมณฺเ ทิวาสภาคํ
เคแหว วีตินาเมตฺวา รตฺติ คนฺตฺวา
สจฺจํ ปุโรโต นิสินฺโน ธมฺมํ
อสุสฺสสิ. อถสฺส สวีรํ ปรมาณา
ปณฺจวณฺณา ปีติ อฺปฺปชฺชิ. โส
สจฺจการํ ปุเชตฺกามา หุตฺวา “สเจ
อิมํ สาฎกํ ทสฺสามิ เหว
พฺราหมณฺิยา, น มยฺหํ ปารุปนํ
ภาวิสฺสตี”ติ จินฺเตสิ. อถสฺส
มจฺจเรจิตฺตานํ สหสฺสํ อฺปฺปชฺชิ,
ปุเนกํ สทฺธาจิตฺตํ อฺปฺปชฺชิ, ตมฺปิ
อภิภาวิตฺวา ปุน มจฺจเรสหสฺสํ
อฺปฺปชฺชิ.

อิติสฺส พลมจฺจเร พนฺธิตฺวา กณฺหนตํ
วีย สทฺธาจิตฺตํ ปฏฺิพาหติเยว. เอวํ
ตสฺส “ทสฺสามิ น ทสฺสามิ”ติ
จินฺเตนฺตสฺเสว, ปจฺมยาโม วีติวตฺโต.
ตโต มชฺฌิมยาเม สมฺปตฺเต, ตสฺมีปิ

พฺงธรรมกลางวันหรือกลางคืน? เพราะ
ไม่มีผ้าห่ม เรา ๒ คนจึงไม่สามารถไป
พร้อมกันได้”.

พฺราหมณฺีกล่าวว่่า “พี่ ฉันทจกไป
กลางวัน” ดั่งนี้ ได้ห่มผ้าสาฎกไปแล้ว.
พฺราหมณฺียบยั้งอยู่ในเรือนั้นแหละ
ตลอดกลางวัน แล้วไปในตอนกลางคืน
ได้นั่งอยู่ เบื้องพระพักตร์พระศาสดา
พฺงธรรมแล้ว. ครั้งนั้น ปีติ ๕ อย่าง เกิด
ขึ้นแผ่ไปทั่วร่างกายของเขา. พฺราหมณฺี
นั้น ประสงค์จะบูชาพระศาสดา จึง
คิดว่า “ถ้าเราจักถวายผ้าสาฎกผืนนี้
พฺราหมณฺีจกไม่มีผ้าห่ม เราก็จกไม่มี
ผ้าห่ม”. ครั้งนั้น จิตที่ประกอบด้วย
ความตระหนี่พันดวง เกิดขึ้นแก่เขา,
จิตที่ประกอบด้วยศรัทธาดวงหนึ่ง ก็
เกิดขึ้นอีก. จิตตระหนี่พันดวงครอบงำ
จิตศรัทธาเมื่อนั้น เกิดขึ้นอีก.

จิตที่ประกอบด้วยความตระหนี่อันมีกำลัง
ของเขา คอยห้ามจิตที่ประกอบด้วย
ศรัทธา เหมือนจับผูกไว้ฉะนั้น ด้วย
ประการฉะนี้. เมื่อเขาคิดอยู่อย่างนี้แล้วว่่า
“เราจักถวาย จกไม่ถวาย”, ปจฺมยาม

ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ทาคู นาสกุขิ. ปัจฉิมยามเม สมฺปตฺเต
 โส จินฺเตสิ “มม สทฺธาจิตฺเตน
 มจฺเจรจิตฺเตน จ สทฺธิ ยุชฺฌนฺตสฺเสว,
 เทว ยามา วีติวตฺตา, อิทํ มม
 เอตฺตํ มจฺเจรจิตฺตํ วทฺตฺมานํ จตุหิ
 อปาเยหิ สีสํ อุกฺขิปิตฺตํ น
 ทสฺสติ, ทสฺสามิ สาฏฺกนฺ”ติ. โส
 มจฺเจรสหสฺสํ อภิวิตฺวา สทฺธาจิตฺตํ
 ปุเรจาริกํ กตฺวา สาฏฺกํ อาทาย
 สตฺถุ ปาทมฺุเส จเปตฺวา “ชิตฺ
 เม, ชิตฺ เม”ติ ติกฺขตฺตํ มหาสทฺทํ
 อกาสิ.

ราชา ปเสนทิโกสโล ธมฺมํ
 สุนฺนโต ตํ สทฺทํ สุตฺวา “ปุจฺฉน
 น, ก็ กิร เตน ชิตฺนฺ”ติ
 อาห. โส ราชปุริเสหิ ปุจฺฉิตฺโต
 ตมตฺตํ อาโรเจสิ. ตํ สุตฺวา
 ราชา “ทฺกฺกรํ กตํ พุราหฺมณฺน,
 สงฺกหฺมสฺส กริสฺสามิ”ติ เอกํ
 สาฏฺกยฺกํ ทาเปสิ. โส ตมฺปิ

ผ่านไป. ลำดับนั้น เมื่อถึงมัชฌิมยาม
 เขาก็ไม่สามารถถวายเป็นมัชฌิมยามเมื่อนั้น
 ได้. เมื่อถึงปัจฉิมยามเขาคิดว่า “เมื่อ
 เราต่อสู้อยู่กับจิตที่ประกอบด้วยศรัทธา
 และจิตที่ประกอบด้วยความตระหนี่ ๒ ยาม
 ผ่านไปแล้ว จิตที่ประกอบด้วยความ
 ตระหนี่เพียงเท่านี้ ของเรานี้ เจริญอยู่
 จักไม่ไห้ยกศีรษะขึ้นจากอบายทั้ง ๔ ได้,
 เราจักถวายเป็นสาฏก”. พราหมณ์นั้น
 ช่มจิตอันประกอบด้วยความตระหนี่พันดวง
 ทำจิตอันประกอบด้วยศรัทธาไว้เป็น
 เบื้องหน้า นำผ้าสาฏกมาวางไว้แทบ
 พระบาทของพระศาสดา แล้วได้กระทำ
 เสียงดัง ๓ ครั้งว่า “เราชนะแล้ว เรา
 ชนะแล้ว”.

พระราชาทรงพระนามว่าปเสนทิ-
 โกศล ทรงสถับธรรมอยู่ ทรงสถับเสียง
 นั้นแล้ว จึงตรัสถามว่า “พวกเธอ
 จงถามพราหมณ์นั้น นัยว่า เขาชนะ
 อะไร?”. พราหมณ์นั้น อันพวกราช-
 บุรุษถามแล้ว จึงบอกเนื้อความนั้น.
 พระราชาทรงสถับเนื้อความนั้น ทรงดำริ
 ว่า “พราหมณ์ ทำกรรมที่ทำได้ยาก

ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ตถาคตเสว อทาสี. ปุณ ราชชา เราจักทำการสงเคราะห์แก่เขา” รับสั่ง
 เทว สาฎกยุกานี อทาสี. ปุณ ให้พระราชทานผ้าสาฎก ๑ คู่. เขาได้
 ตถาคตเสว อทาสี. ปุณ ราชชา ถวายผ้าสาฎกแม่คู่หนึ่ง แต่พระตถาคต
 จตุตถาริ สาฎกยุกานี พุราหมณเสว ที่เดียว. พระราชาได้พระราชทาน
 อทาสี. โส ตถาคตเสว ปุเชลี. ผ้าสาฎกอีก ๒ คู่. เขาก็ได้ถวายแด่
 ปุณ ราชชา “อฏฐ วา โสพล พระตถาคตนั้นแลอีก. พระราชาได้
 วา”ติ ทูริคุณ กตวา อทาสี. พระราชทานผ้าสาฎกแก่พราหมณ์อีก
 โส ตานีปี ตถาคตเสว ปุเชลี. ๔ คู่. เขาก็บูชาพระตถาคตนั้นแล.
 อถเสว ราชชา ทวัตตีสยุกานี ทาเปลี. พระราชาได้พระราชทานอีก ๒ เท่า คือ
 พุราหมณ “อดตโน อคคเหตวา “๘ คู่หรือ ๑๖ คู่”. เขาได้บูชาผ้าแม่
 ลทฐ ลทฐ วิสสชเชลีเยวา”ติ เหล่านั้น แต่พระตถาคตนั้นแล. ที่นั้น
 วาทิโมจนตถ ตโต “เอก ยุก พระราชารับสั่งให้พระราชทานแก่เขา
 อดตโน เอก พุราหมณียา”ติ เทว ๓๒ คู่. เพื่อจะเปลื้องถ้อยคำว่า
 ยุกานี กเหตวา ตีส ยุกานี “พราหมณ์ไม่ถือเอาเพื่อตน เสียสละผ้า
 ตถาคตเสว ปุเชลี. ราชชา ปุณ ที่ได้แล้วๆ เสียสิ้น” พราหมณ์จึงถือเอา
 ตสมิ สดตกขตตุมปี ททนเต, ปุณปี ๒ คู่ จาก ๓๒ คู่ นั้น ด้วยคิดว่า
 ทาดุกาโม ว อโหสิ. ปุพเพ “สำหรับตนคู่หนึ่ง สำหรับพราหมณ์
 มหาเอกสาฎโก จตุสฎฐิยา สาฎกยุกเสว คู่หนึ่ง” ได้บูชาผ้าสาฎก ๓๐ คู่แด่
 เทว อคคเหสิ. อยมุปน ทวัตตีส- พระตถาคตที่เดียว. เมื่อพราหมณ์นั้น
 ยุกลทฐกาเล เทว อคคเหสิ. ราชชา ถวายแม่ถึงเจ็ดครั้งอีก พระราชาได้มี
 ราชปุริเส อาณาเปลี “ทุกกร ภาณ พระประสงค์จะถวายแม่อีกที่เดียว. ใน
 พุราหมณน กต, อนเตปุเร มม ครั้งก่อน พราหมณ์มหาเอกสาฎก ได้ถือ
 เทว กมุพล อาหาราเปยยาธา”ติ. เอาผ้าสาฎก ๒ คู่ ในจำนวนผ้าสาฎก
 เต ตถา กรีส.

ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ราชา สดสหัสสคุณนิเก เทว กมุพล
 ตสฺส ทาเปสิ. พุราหฺมโณ “น
 อิเม มม สรีเร อุปโยคํ อรหฺนฺติ,
 พุทฺธสาสนสฺเสว เต อนฺจฺจวิกา”ติ
 เอกํ กมุพลํ อนฺโตคฺนฺธกฺกฺขิยํ สดฺธ
 สิริสยนสฺเสว อุปฺริ วิตานํ กตฺวา
 พนฺธิ, เอกํ อตฺตโน ฆเร นิพทฺธ
 ภูณฺชนตสฺส ภิกฺขุโน ภคฺคกิจฺจฺจฺจฺจฺจ
 วิตานํ กตฺวา พนฺธิ.

ราชา สายณฺหสมเย สดฺธ สนฺตีกํ
 คนฺตฺวา กมุพลํ สณฺชานิตฺวา “ภนฺเต
 เกน ปุชา กตา”ติ ปุจฺจิตฺวา
 “เอกสาฎฺเณนา”ติ วุตฺเต “พุราหฺมโณ
 มม ปสาทนฺจฺจฺจฺจฺจเยว ปสฺสิตี”ติ

ได้ถือเอาผ้าสาฎก ๒ คู่ ในเวลาที่ตนได้
 ผ้าสาฎก ๓๒ คู่. พระราชาสั่งบังคับ
 ราชบุรุษทั้งหลายว่า “แน่ะพนาย
 พราหมณ์ทำกรรมที่ทำได้ยาก พวกเธอ
 พึงให้นำผ้ากัมพล ๒ ผืน ภายในพระ-
 ราชนิเวศน์ของเรามา”. ราชบุรุษ
 เหล่านั้น กระทำตามนั้นแล้ว.

พระราชารับสั่งให้พระราชทานผ้ากัมพล
 ๒ ผืน มีราคาแสนหนึ่งแก่พราหมณ์นั้น.
 พราหมณ์คิดว่า “ผ้ากัมพลเหล่านี้
 ไม่สมควรถูกต้องร่างกายของเรา ผ้า
 กัมพลเหล่านั้น เหมาะสมแก่พระพุทฺธ-
 ศาสนาเท่านั้น” ดังนี้แล้ว จึงชิงผ้า
 กัมพลผืนหนึ่งเป็นเพดานเหนือพระแท่น
 บรรทมอันเป็นสิริของพระศาสดาภายใน
 พระคันธกุฎีนั้นแล, ชิงผ้ากัมพลผืนหนึ่ง
 เป็นเพดาน ในที่ทำภคฺคกิจของภิกษุผู้ฉัน
 เป็นประจำในเรือนของตน.

พระราชาเสด็จไปยังสำนักของพระ-
 ศาสดาในเวลาเย็น ทรงจำผ้ากัมพลได้
 ตรัสถามว่า “ใครทำการบูชา พระเจ้า-
 ข้า” เมื่อพระศาสดาตรัสตอบว่า
 “พราหมณ์ชื่อเอกสาฎก” ตรัสว่า

ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

วตวา "จตุตทาโร หตฺถิ จตุตทาโร
 อสฺเส จตุตทาริ กหาปณสหสฺसानิ
 จตฺตสฺโส อิตฺถิโย จตฺตสฺโส ทาสีโย
 จตุตทาโร ปุริเส จตุตทาโร คามวเร"ติ
 เอวํ ยาว สพฺพสตา จตุตทาริ จตุตทาริ
 กตฺวา สพฺพจตุกกํ นามสฺส ทาเปสิ.

"พราหมณ์เลื่อมใสในฐานะที่เราเลื่อมใส
 เหมือนกัน" รับสั่งให้พระราชทานวัตถุ
 ๔ หมวดทั้งหมด จนถึงร้อยแห่งวัตถุ
 ทุกอย่าง ทำให้เป็นอย่างละ ๔ แก่
 พราหมณ์นั้นอย่างนี้คือ "ช้าง ๔ เชือก
 ม้า ๔ ตัว กหาปณะ ๔,๐๐๐ เหรียญ
 ๔ คน นางทาสี ๔ คน บุรุษ ๔ คน
 บ้านส่วย ๔ ตำบล".

ภิกฺขุ ชมฺมสภายํ กถํ
 สมุฏฺฐาเปสฺสุ "อโห อจฺจริยํ
 อุพเพกสาฎกสฺส กมฺมํ กถํ,
 มุหุตฺตเมว สพฺพจตุกกํ ลภิ, อิทาเนว
 เขตฺตภูฏาเน กเตน กลฺยาณกมฺเมเน
 อชฺเชว วิปาโก ทินฺโน"ติ. สตฺถา
 อาคณฺฐวา "กาย นฺตุถ ภิกฺขเว
 เอตฺรหิ กถาย สนฺนิสิณฺนา"ติ
 ปุจฺฉิตฺวา "อิมาย นามา"ติ วุตฺเต
 "ภิกฺขเว สจายํ เอกสาฎกโก
 ปจฺมยามเ มยฺหํ ทาตุํ อสฺกขิสฺส,
 สพฺพโสฬสํ อลภิสฺส, สจ
 มชฺฌิมยามเ ทาตุํ อสฺกขิสฺส,
 สพฺพภูฏกํ อลภิสฺส, พลวปจฺจุเส
 ทินฺนตฺตา ปเนส สพฺพจตุกกํ

พวกภิกษุสนทนากันในธรรมสภา
 ว่า "กรรมที่พราหมณ์ชื่ออุพเพกสาฎกทำ
 นำอศจรรย์ เขาได้วัตถุ ๔ หมวดทุกอย่าง
 ชั่วขณะเดียวเท่านั้น, กรรมดีที่เขาทำ
 แล้วในฐานะอันเป็นเนือนาในบัดนี้นั้นแล
 ให้ผลในวันนี้ทีเดียว". พระศาสดา
 เสด็จมาแล้วตรัสถามว่า "ภิกษุทั้งหลาย
 บัดนี้ พวกเขอนั่งสนทนาเรื่องอะไรเล่า"
 เมื่อภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า "เรื่อง
 ชื่อนี้" จึงตรัสว่า "ภิกษุทั้งหลาย
 ถ้าพราหมณ์ชื่อเอกสาฎกนี้ จักสามารถ
 ถวายแก่เราในปฐมยามไซ้ร้ เขาจักได้
 วัตถุทั้งหมดอย่างละ ๑๖, ถ้าเขาสามารถ
 ถวายในมัชฌิมยาม เขาจักได้วัตถุทั้งหมด
 อย่างละ ๘, แต่เขาได้วัตถุทุกอย่าง ๑

นวามบท. ๒-๗. ๕-๑

ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ลภี, กลุยาณกมมัม กโรนุเตน หิ
 อุปฺปนฺนจิตฺตํ อหาเปตฺวา ตํขณฺณเยว
 กาดพฺพํ, ทนฺธํ กตํ กุสลํ หิ
 สมฺปตฺติ ททมานํ ทนฺธเมว ททาทิ,
 ตสฺมา จิตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
 กลุยาณกมมัม กาดพฺพนฺ”ติ วตฺวา
 อนุสนฺธิ ฆฏฺเฏตฺวา ธมฺมํ เทเสนฺโต
 อิมํ คากฺมาห.

๑๑๖. “อภิตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
 ปาปา จิตฺตํ นิวารเย
 ทนฺธณฺหิ กรโต ปุณฺณํ
 ปาปสฺสมี รมติ มโน”ติ.

ตตฺตฺต อภิตฺตฺตฺตฺตฺตฺต ตฺตฺตฺตฺต
 สีมฺสีมฺ กเรยฺยาติ อตฺตฺต. คิหิณา
 หิ “สลาภกตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
 กุสลํ กริสฺสสามิ”ติ จิตฺเต อุปฺปนฺเน,
 ยถา อณฺเวย โโอกาสํ น ลภนฺติ
 เอว “อหํ ปุเร อหํ ปุเร”ติ
 ตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต กาดพฺพํ. ปพฺพชิตฺเตน
 วา ปน อุปฺชฺฌายวตฺตฺตฺตฺต
 กโรนุเตน อณฺเวยสฺส โอกาสํ อทตฺวา
 “อหํ ปุเร อหํ ปุเร”ติ ตฺตฺตฺตฺตฺตฺต

ละ ๔ เพราะเขาถวายเป็นเวลาใกล้รุ่ง,
 แท้จริง บุคคลเมื่อทำกรรมดี ไม่ให้จิต
 ที่เกิดขึ้นแล้วเสื่อมไป พึงทำในขณะนั้น
 นั้นเอง, ด้วยว่า กรรมดีที่บุคคลทำซ้ำ
 เมื่อให้สมบัติยอมให้ซ้ำเหมือนกัน, เพราะ
 เหตุนั้น บุคคลควรทำกรรมดีในลำดับ
 แห่งจิตตฺตฺตฺตฺตฺตฺต” เมื่อทรงสืบต่อ
 อนุสนธิแสดงธรรม ตรัสพระคาถานี้ว่า

๑๑๖. “บุคคลควรเร่งชวนชวายเป็นความดี
 ควรห้ามจิตเสียจากบาป เพราะ
 เมื่อบุคคลทำบุญซ้ำ ใจจะยินดีใน
 บาป”.

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า ควรเร่ง
 ชวนชวายเป็น ความว่า ควรทำรีบ ๆ คือ
 เร็ว ๆ. จริงอยู่ คฤหัสถ์ เมื่อเกิด
 ความคิดขึ้นว่า “เราจักทำกุศลบางอย่าง
 ในบรรดากุศลเหล่านั้น มีการถวายสลาก-
 ภัตตรเป็นต้น, ควรรีบ ๆ ทำด้วยคิดว่า
 “เราจักทำก่อน เราจักทำก่อน” โดย
 ประการที่คนเหล่านั้นจะไม่ได้โอกาส
 ฉะนั้น. ก็หรือบรรพชิต เมื่อทำอุปัชฌาย-
 วัตรเป็นต้น ไม่ให้โอกาสคนอื่น ควร

ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

กาดพพ.

ปาปา จิตุนติ กายทุจจริตาทิโต
 ปน ปาปกมมโต อกุศลจิตตูปปาทโต
 วา สพพญจาเน จิตตํ นินวารเย.
 ทนฺธํ หิ กรโตติ โย ปน “ทสฺสามิ,
 กริสฺสามิ, สมปชฺชิสฺสติ นุ โย
 เม โน”ติ เอวํปิ จิกฺขลฺมกฺเคน^๑
 คจฺฉนฺโต วีย ทนฺธํ ปุณฺณํ กโรติ,
 ตสฺส เอกสาฎกสฺส วีย มจฺเจรสฺส
 ปาปํ โโอกาสํ ลภติ อตฺถสฺส ปาปสฺมิ
 รมติ มโน กุสลกมฺมกรณกาเลเยว หิ
 จิตตํ กุสลกมฺเม รมติ, ตโต
 มุจฺจิตฺวา ปาปนิหฺนเมว โหติติ.

คาถาปริโยसानะ พหู โสตา-
 ปตฺติผลาทินิ ปาปฺณิสฺสูติ.

จุกเสกสาฎกาวตฺถุ ปจฺม.

รีบ ๆ ทำด้วยคิดว่า “เราจักทำก่อน
 เราจักทำก่อน”.

คำว่า ซึ่งจิตจากบาป ความว่า ก็
 บุคคลควรห้ามจิตเสียจากบาปกรรม มี
 กายทุจริตเป็นต้น หรือจากอกุศลจิตตูป-
 ปาทในทุกสถาน. คำว่า เพราะเมื่อทำ
 บุญช้า ความว่า ก็บุคคลใดคิดแม้
 อย่างนี้ว่า “เราจักให้, จักทำ ผลบุญ
 จักสำเร็จแก่เราหรือไม่หนอ” ดังนี้ ชื่อว่า
 ทำบุญช้า เหมือนคนเดินทางสิ้น ฉะนั้น,
 บาปของเขาย่อมได้โอกาส เหมือนจิต
 ประกอบด้วยความตระหนี่พันดวง ของ
 พราหมณ์ชื่อเอกสาฎก ฉะนั้น เมื่อเป็น
 เช่นนั้น ใจของเขาย่อมยินดีในบาป
 เพราะว่าในเวลาทำกรรมดีเท่านั้น จิตยอม
 ยินดีในกรรมดี พ้นจากนั้นไปแล้ว จิต
 ย่อมโน้มไปสู่ความชั่วได้โดยแท้.

ในเวลาจบพระคาถา ชนเป็น
 อันมากบรรลุโสดาปัตติผลเป็นต้นแล้วแล.

เรื่องพราหมณ์ชื่อจุกเสกสาฎกที่ ๑ จบ.

^๑ จิกขลุมกเคน.

๒. เสวยสกตฺเถรวตฺถุ

๑๑๗. ปาปญฺเจ ปุริโส กิรรา
น ตํ กิรรา ปุณฺปฺปุณฺ
น ตมฺหิ ฉนฺทํ กิรราถ
ทุกฺโข ปาปสฺส อจฺจโย.

๒. เรื่องพระเสวยสกเถระ

๑๑๗. หากว่า บุรุษ พึ่งทำบาปไซ้
ไม่พึ่งทำบาปนั้นบ่อยๆ ไม่ควรทำ
ความพอใจในบาปนั้น เพราะการ
สั่งสมบาปนำทุกข์มาให้.

๒. เสยยสกเถรวตฺถุ

ปาปญฺเจ ปุริโส กยิราติ อิมํ
 ฌมฺมเทสนํ สตุถา เขตวเน วิหรนฺโต
 เสยยสกเถรํ อารพฺภ กณฺเธิ.

โส กิร โลพุกายิตฺเถรสฺส
 สทุธิวิหาริกโก อตฺตโน อนภิรตี ตสฺส
 อาโรเจตฺวา เตน ปจฺมสํฆาทิสเสกมฺเม
 สฆาทปิโต อุปฺปนฺนุปนฺนุนาย
 อนภิรติยา ตํ กมฺมกาสี. สตุถา
 ตสฺส กิริยํ สุตฺวา ตํ ปกฺโกสาเปตฺวา
 “เอวํ กิร ตวํ กโรสี”ติ ปุจฺฉิตฺวา
 “อาม ภนฺเต”ติ วุตฺเต, “กสฺมา
 ภาริยํ กมฺมํ อกาสี, อนนฺนุจฺฉวิกิ
 โมฆปุริสา”ติ นานปฺปการโต ครหิตฺวา
 สิฏฺขาปทํ ปญฺญาเปตฺวา “เอวรูปิ
 หิ กมฺมํ ทิฏฺฐฌมฺเมปิ สมฺปฺราเยปิ
 ทุกฺขสํวตฺตนิกเมว โหตี”ติ วุตฺวา
 อนุสนฺธิ ฆฏฺเตตฺวา ฌมฺมํ เทเสนฺโต
 อิมํ คากมาห

๒. เรื่องพระเสยยสกเถระ

พระศาสดาเมื่อประทับอยู่ในพระ-
 เขตวัน ทรงปรารภพระเสยยสกเถระ
 แสดงพระธรรมเทศานี้ว่า หากว่า
 บุรุษ พึ่งทำบาปไซ้ เป็นต้น.

ได้สดับมาว่า พระเสยยสกเถระนั้น
 เป็นสัทธิวิหาริกของพระโลพุกายีเถระ
 แจ้งความไม่ยินดียิ่งของตนแก่ท่าน ถูก
 ท่านชักนำในกรรมคือปฐมสังฆาทิเสสแล้ว
 เมื่อความไม่ยินดียิ่งเกิดขึ้นแล้ว ๆ จึงได้
 ทำกรรมนั้น. พระศาสดา ทรงสดับ
 กิริยาของพระเสยยสกเถระนั้นแล้ว รับสั่ง
 ให้เรียกท่านมา แล้วตรัสถามว่า “ไต่ยิน
 ว่า เธอทำอย่างนี้หรือ” เมื่อท่าน
 กราบทูลว่า “อย่างนั้น พระเจ้าข้า”
 จึงตรัสว่า “ทำไม เธอจึงได้ทำกรรม-
 หนัก โมฆบุรุษ เธอทำกรรมอันไม่
 สมควร” ตำหนิโดยประการต่าง ๆ แล้ว
 ทรงบัญญัติสิกขาบท ตรัสว่า “ก็กรรม
 เห็นปานนี้ ย่อมเป็นไปเพื่อความทุกข์
 ถ้ายเดียว ทั้งในภพนี้ ทั้งในภพหน้า”
 เมื่อทรงสืบต่ออนุสนธิแสดงธรรม ตรัส
 พระคาถานี้ว่า

ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

๑๑๗. “ปาปญฺเจ ปุริโส กยิรา
น ตํ กยิรา ปุณฺปุณฺ
น ตมฺหิ จนฺทํ กยิราถ
ทุกฺโข ปาปสฺส อจฺจโย”ติ.

ตสฺสตุโก สเจ ปุริโส สกึ
ปาปกมฺมํ กเรยฺย, ตํขณฺณเวย
ปจฺจเวกฺขิตฺวา “อิทํ อปฺปฏฺฐิรूपิ
โอพาริกนฺ”ติ น ตํ กยิรา
ปุณฺปุณฺ, โยปิ ตมฺหิ จนฺโท
วา รุจิ วา อฺปฺปชฺเชยฺย, ตํปิ
วิโนเทตฺวา น กยิราถเว. กิการณา?
ปาปสฺส หิ อจฺจโย วุฑฺฒิ
อิธโลเกปิ ปฺรโลเกปิ ทุกฺโข
ทุกฺขเมว อาวหตีติ.

เทสนาวसानเ พหุ โสตาปตฺติ-
ผลาทีนึ ปาปฺณิสฺสูติ.

เสยฺยสกตฺเตรวตฺตฺตุ ทฺุติยํ.

๑๑๗. “หากว่า บุรุษ พึ่งทำบาปไซ้
ไม่พึ่งทำบาปนั้นบ่อย ๆ ไม่ควรทำ
ความพอใจในบาปนั้น เพราะ
การสั่งสมบาป นำทุกข์มาให้”.

เนื้อความแห่งพระคาถานั้นว่า
หากว่า บุรุษพึ่งทำบาปกรรมคราวเดียว
ควรพิจารณาในขณะนั้นนั้นแลแล้วคิดว่า
“กรรมนี้ ไม่เหมาะสม เป็นกรรมหยาบ”
ไม่พึ่งทำกรรมนั้นบ่อย ๆ ควรบรรเทา
เสีย ไม่พึ่งทำความพอใจหรือความ
ชอบใจในบาปกรรมนั้น ซึ่งจะพึงเกิดขึ้น.
ถามว่า เพราะเหตุไร ? แก้วว่า เพราะ
การสั่งสม คือพอกพูนบาป เป็นทุกข์
คือ นำความทุกข์มาให้ถ่ายเดียว ทั้งใน
โลกนี้ ทั้งในโลกหน้า.

ในเวลาจบเทศนา ชนเป็นอันมาก
บรรลुकุณวิเศษมีโสตาปัตติผลเป็นต้น
ดังนี้แล.

เรื่องพระเสยยสกเถระที่ ๒ จบ.

๓. ลาชเทวธิตาวตุ

๑๑๘. ปุณฺณเจ ปุริโส กิรรา
กิรราถนํ ปุณฺณํ
ตมฺหิ ฉนฺทํ กิรราถ
สุโข ปุณฺณสฺส อจฺจโย.

๓. เรื่องนางลาชเทพธิดา

๑๑๘. หากว่าบุรุษพึงทำบุญไซ้ วรรทำ
บุญนั้นบ่อย ๆ วรรทำความพอใจ
ในบุญนั้น เพราะการสั่งสมบุญ
นำสุขมาให้.

๓. ลาชเทวธิดาวตฤ

ปุณฺณญเจ ปุริโส กยิราติ อิม
 ฌมฺมเทสนํ สตุถา เขตวเน วิหรนฺโต
 ลาชเทวธิดํ อารพฺภ กณฺธิ.
 วตฺถุ ราชคเห สมฺภูจิตฺ.

อายุสฺมา หิ มหากสฺสโป
 ปิปปฺลิกุหายํ วิหรนฺโต ฌานํ
 สฺมาปชฺชิตฺวา สตุตฺตเม ทิวเส วุฏฺฏาย
 ทิพฺเพน จกฺขฺนา ภิกฺขาจากรุจฺฉานํ
 โอลฺเกนฺโต เอกํ สาลิเชตฺตปาลิกํ
 อิตฺถิ สาลิสฺसानิ กเหตฺวา ลาช
 กุรุมาณํ ทิสฺวา “สทฺธา นุ โข
 อสฺสทฺธาติ วิมฺสิตฺวา “สทฺธา”ติ
 ฌตฺวา “สกุขิสฺสติ นุ โข เม
 สงฺคหํ กาทุ โน”ติ อุปฺชาเรนฺโต
 “วิสารทา กุลธิตา มม สงฺคหํ
 กริสฺสติ กตฺวา จ ปน มหาสมฺปตฺติ
 ลภิสฺสติ”ติ ฌตฺวา จีวรํ ปารุปีตฺวา
 ปตฺตมาทาย สาลิเชตฺตสฺส สมิเป
 อฏฺฐาสิ. กุลธิตา เถวํ ทิสฺวา ว
 ปสนฺนจิตฺตา ปญฺจวณฺณาย ปิตฺติยา
 ผุฏฺฐสรีรา “ติฏฺฐถ ฆนฺเต”ติ วตฺวา

๓. เรื่องนางลาชเทพธิดา

พระศาสดา เมื่อประทับอยู่ใน
 พระเชตวัน ทรงปรารภนางลาชเทพธิดา
 แสดงพระธรรมเทศนานี้ว่า หากว่า บุรุษ
 พึงทำบุญไซ้ เป็นต้น. เรื่อง เกิดขึ้นใน
 กรุงราชคฤห์.

ความพิสดารว่า ท่านพระมหา-
 กัสสปะ อยู่ในถ้ำปิปฺพลี เข้าฌานแล้ว
 ออกจากฌานในวันที่เจ็ด ตรวจดูที่
 ภิกขาจารด้วยจักษุทิพย์ เห็นหญิงผู้
 รักษาหน้าข้าวสาลีคนหนึ่ง เต็ดรวงข้าว-
 สาลีทำข้าวดอกอยู่ จึงพิจารณาว่า
 “หญิงนี้ มีศรัทธาหรือไม่มีศรัทธาหนอ”
 ทราบว่า “มีศรัทธา” ไคร่ครวญอยู่ว่า
 “นางจักอาจทำการสงเคราะห์แก่เรา
 หรือไม่หนอ” ทราบว่า “นางกุลธิดา
 ผู้กล้าหาญ จักทำการสงเคราะห์แก่เรา
 ก็แลครั้นทำแล้ว จักได้มหาสมบัติ” ดังนี้
 จึงห่มจีวรถือบาตร ยืนอยู่ใกล้หน้าข้าวสาลี.
 นางกุลธิดาพอเห็นพระเถระ ก็มีจิต
 เสื่อมใส มีร่างกายอันปีติ ๕ อย่าง
 ถูกต้องแล้ว เรียงว่า “นิมนต์หยุดก่อน
 เจ้าข้า” ถือเอาข้าวดอก ธิบไปเกลี่ยลง

ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี

สร้างต้นฉบับพระกัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ลาเช อาทาย เวเคน คนตุวา ในบาตรของพระเถระ ไหว้ด้วย
 เถรสส ปตุเต อาภิริตวา เบญจางคประดิษฐ์ ได้ทำความ
 ปณฺจปติฏฺฐิติน วนฺทิตวา “ภนฺเต ปรรณนาว่า “ท่านเจ้าข้า ขอดิฉัน
 ตฺเมหฺหิ ทิฏฺฐธมฺมสฺส ภาคินี พึ่งเป็นผู้มีส่วนแห่งธรรมที่ท่านเห็นแล้ว”.
 อสฺสนฺ”ติ ปตุถนฺมกาสิ.

เถโร “เอวํ โหตุ”ติ อนุโมทนํ พระเถระทำอนุโมทนาว่า “จงเป็น
 อกาสิ. สปิ เถรํ วนฺทิตวา อย่างนั้นเถิด”. ฝ่ายนางไหว้พระเถระแล้ว
 อตฺตนา ทินฺนทานํ อาวชฺชมานา ระลึกถึงท่านที่ตนถวาย กลับไปแล้ว.
 นีวตฺติ. ตาย จ ปน เกทธารมรียาทาย ก็แล ในหนทางที่นางเดินไปบนคันนา
 คมฺนคฺเค เอกสฺมี พิลเ โฆรวิสเ ฐพิชราย นอนอยู่ในรูแห่งหนึ่ง มันไม่
 สปิโป นิปชฺชิ โส เถรสส สามารถกัดแข่งพระเถระ ซึ่งมีผ้า
 กาสายปฏิจฺจนฺนํ ชงฺฆํ ทํสิตุํ กาสายะปกปิดไว้ได้. นางกุลธิดานอกนี้
 นาสกฺขิ. อิตฺรา ทานํ อาวชฺชมานา กำลังระลึกถึงท่าน กลับถึงที่นั้น. ฐ
 นีวตฺตฺนฺติ ตํ ปเทสํ ปาปุณฺนิ. สปิโป เลื้อยออกจากรู กัดนางกุลธิดานั้นให้ล้มลง
 พิลลา นิภฺขมิตฺวา ตํ ทํสิตุวา ในที่นั้นนั่นเอง. นางมีจิตเลื่อมใส
 ตตฺถเวว ปาเตสิ. สปิ ปสนฺนฺเนน ตายไปบังเกิดในวิมานทองประมาณ ๓๐
 จิตฺเตน กาลํ กตฺวา ตาวตีสภวเน โยชนํ ในภพดาวดึงส์มีอติภาพประมาณ
 ตีสโยชนิกเ กนกวินาเน สุตฺตปฺปพฺพุธา ๓ คาวุต ประดับด้วยเครื่องอลังการทั้ง-
 วีย สพฺพาลงฺการปฏิมณฺฑิติน าวง ดุจหลับแล้วตื่นขึ้น. นางนุ่งผ้าทิพย์
 ติกาวุเตน อตฺตภาเวเน นิพฺพตฺติ. ประมาณ ๑๒ ศอกผืนหนึ่ง ห่มผืนหนึ่ง
 สปิ ทฺวาทสฺหตฺถํ เอกํ ทิพฺพตฺถํ มีนางอัปสรหนึ่งพัน ห้อมล้อมแล้ว เพื่อ
 นีวาเสตฺวา เอกํ ปารุมฺปิตุวา จะประกาศบุพกรรม จึงยืนอยู่ที่ประตู
 อจฺจฺราสฺหสฺสปริวฺตา ปุพฺพกมฺมํ วิมาน อันประดับด้วยชั้นทองคำเต็มไป

ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ปกาสนตถิ สุวณฺณลาชภริเตน
 โอลมพฺนเตน สุวณฺณสรเกน ปฏิมณฺหิตเต
 วิมานทฺวาเร จิตา อตฺตโน สมฺปตฺติ
 โอลเกตฺวา “กึ นุ โข เม กตฺวา
 อยํ สมฺปตฺติ ลทฺธา”ติ ทิพฺเพน
 จกฺขฺนา อุปฺชาเรนฺตี “อฺยฺยสฺส เม
 มหากสฺสปตฺเตรสฺส ทินฺนลาชนิสฺสนฺเทน
 เอสา ลทฺธา”ติ อณฺเวยาสี.

สา “เอวํ ปริตฺตเกน กมฺเมน
 เอวรूपํ สมฺปตฺติ ลภิตฺวา อิทานิ
 มยา ปมชฺชิตฺุ น วฏฺฏติ, อฺยฺยสฺส
 วตฺตปฏฺิวตฺตํ กตฺวา อิมํ สมฺปตฺติ
 ทาวรํ ภริสฺสามี”ติ จินฺเตตฺวา
 ปาโต ว กนฺกมยํ สมฺมชฺชณี เจว
 กจฺจรรณทฺทนิกฺกญฺจ ปจฺฉิ อาทาย
 เถรสฺส วสนฺฏฺจานํ คนฺตฺวา
 เถรสฺส ปริเวณํ สมฺมชฺชิตฺวา
 ปานียํ ปริโกชนียํ อฺปฏฺุจเปสิ. เถโร
 ตํ ทิสฺวา “เกนจิ ทฺหเรน วา
 สามเณเรน วา วตฺตํ กตฺ
 ภริสฺสตี”ติ สลฺลภฺเขสิ. สา
 ทฺตฺยทิวเสปี ตถา อกาสิ. เถโรปี
 ตเถว สลฺลภฺเขสิ. ตตฺยทิวเส ปน

ด้วยข้าวตอกทองคำ ห้อยย้อยอยู่ แลดู
 สมบัติของตนแล้ว ใคร่ครวญด้วยจักษุ-
 ทิพย์ว่า “เพราะทำกรรมอะไรหนอแล
 เราจึงได้สมบัตินี้” ได้ทราบแล้วว่า “เรา
 ได้สมบัตินี้ เพราะผลแห่งข้าวตอกที่เรา
 ถวายแก่พระมหากัสสปเถระ ผู้เป็นเจ้า”.

นางเทพธิดานั้น คิดว่า “เราได้
 สมบัติเห็นปานนี้ เพราะกรรมเล็กน้อย
 อย่างนี้ บัดนี้ จึงไม่ควรประมาท เรา
 จักทำวัตรปฏิบัติพระผู้เป็นเจ้า ทำสมบัติ
 นี้ให้มั่นคง” จึงถือเอาไม้กวาดที่ทำด้วย
 ทองและกระเช้าสำหรับทิ้งขยะ ไปยังที่อยู่
 ของพระเถระ บัดกวาดบริเวณของ
 พระเถระ เข้าไปตั้งน้ำฉันทน้ำใช้ไว้แต่-
 เข้าประตู. พระเถระเห็นกิจนั้นแล้ว จึง
 กำหนดว่า “จักเป็นวัตรที่ภิกษุหนุ่มและ
 สามเณรบางรูปทำ”. แม้ในวันที่ ๒
 นางก็ได้ทำอย่างนั้น. แม้พระเถระก็
 กำหนดเช่นนั้นเหมือนกัน. แต่ในวันที่ ๓
 พระเถระได้ยินเสียงไม้กวาดของนาง และ
 เห็นแสงสว่างจากสรีระที่แผ่เข้าไปทาง

ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

เถโร ตสุสา สมมุชชนิสททำ สุตวา
 ตาลฉิทเทหิ จ ปวิฏจ สรีโรภาส
 ทิสวา ทวาร วิวิตวา “โก เอส
 สมมุชชตี”ติ ปุจฉิ. “อห ภนเต
 สาลิเชตต รกขมานา ลาเช ทตวา
 ปสนุนจิตตา นีวตตุนตี สปุเป
 ทฏจา กาล กตวา ตาวตีสเทวโลก
 อปุปนา, ‘มยา อยยัง นิสสาย
 อย สมปตติ ลทฐา, อิทานิปี
 ตุมหาก วตตปฏิวตต. กตวา
 สมปตติ. ทิร กริสสามิ”ติ อากตมุหิ
 ภนเต”ติ. “หิโยปี ปุเรปี ตยา
 เทวธีเต ปริเวณ สมมุชชิต, ตยา
 ปานีย ปริโกชนีย อฎฐาปีตนะ”ติ.
 “อาม ภนเต”ติ.

“อเปหิ เทวธีเต ตยา กตวตต
 กต โหตุ, อิต ปฎฐาย อิม
 จาน มา อากมิ”ติ. “ภนเต มา
 ม นาเสถ, ตุมหาก วตต กตวา
 สมปตติ เม ทิร กาคู เทธา”ติ.
 “อเปหิ เทวธีเต, มา เม อนาคเต
 จิตตวีชนี คเหตุวา นิสินเนหิ
 ฐมุกกเถเกหิ ‘มหากสุสปตเตรสสุ กิร

ช่องลูกดาล จึงเปิดประตูแล้วถามว่า
 “ใครกันนั้น กวาดอยู่”. นางเทพธิดา
 เรียนว่า “ท่านเจ้าข้า ดิฉันรักษา
 นาข้าวสาละ ถวายข้าวตอกแล้ว มีจิต
 เลื่อมใส กลับไปถูกงูกัดตายไปเกิดใน
 เทวโลกชั้นดาวดึงส์ ท่านเจ้าข้า ดิฉัน
 มาด้วยหมายใจว่า เพราะอาศัยพระผู้-
 เป็นเจ้า เราจึงได้สมบัตินี้, แม้ในบัดนี้
 ดิฉันทำวัตรปฏิบัติแก่พระคุณเจ้าแล้ว จัก
 กระทำสมบัติให้มั่นคง”. พระเถระถามว่า
 “แม้วันวาน แม้วันก่อนเธอปิดกวาด
 บริเวณหรือ เทพธิดา? เธอเข้าไปตั้งน้ำ
 ฉันทน้ำใช้ไว้หรือ?”. เทพธิดาเรียนว่า
 “อย่างนั้น เจ้าข้า”.

พระเถระกล่าวว่า “เธอจงหลีกเลี่ยง
 เทพธิดา วัตรที่เธอทำก็จงเป็นอันทำแล้ว
 เกิด ตั้งแต่บัดนี้ไป เธออย่ามายังสถานที่นี้”.
 นางเทพธิดาอันวอนว่า “ท่านเจ้าข้า
 ขอท่านจงอย่าให้ดิฉันฉิบหายเสียเลย
 ขอท่านจงให้ดิฉันทำวัตรแก่ท่าน แล้ว
 ทำสมบัติให้มั่นคงเกิด”. พระเถระ
 กล่าวว่า “เธอจงหลีกเลี่ยง เทพธิดา

ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

เอกา เทวธิดา อากนฺตฺวา
 วตฺตปฏิวตฺตํ กตฺวา ปานียํ
 ปรีโภชนียํ อุกฺกุจฺจาเปตี”ติ วตฺตพฺพตํ
 กริ, อิตฺโต ปฏฺจาย จ อิทฺตมาคมิ,
 ปฏฺจิกฺกมา”ติ. สวาปี “มา มํ
 ภนฺเต นาเสถา”ติ ปุณฺปุณฺ
 ยาจิเยว. เถโร “นายํ มม วจฺนํ
 สฺกฺนาตี”ติ จินฺตเตตฺวา “ตว ปมาณํ
 น ชานาสี”ติ อจฺจรํ ปหริ. สวา
 ตตฺถ สณฺจาเรตฺถํ อสฺสกุโณตี
 อากาเส อุกฺกตฺวา อญฺชลี ปคฺคยฺห
 “ภนฺเต มยา ลทฺถสมฺปตฺตี มา
 นาเสถ, ทาวรํ กาคฺคํ เทธา”ติ
 โรทฺถตี ปรีเทวณฺตี อากาเส
 อญฺจาสิ.

เธออย่าทำให้เราถูกพระธรรมกถีกทั้ง-
 หลาย ผู้นั่งจับพัดอันวิจิตร ฟิงกล่าวใน
 อนาคตว่า “ได้ยินว่า เทพธิดาองค์หนึ่ง
 มาทำวัตรปฏิบัติแล้ว เข้าไปตั้งน้ำจันน้ำ
 ไซ้ไว้ เพื่อพระมหากัสสปเถระ, ตั้งแต่
 นี้ไป เธออย่ามาที่นี่ จงกลับไปเสีย”.
 นางเทพธิดาแม้นั้น ก็อ่อนวอนบ่อย ๆ ที่
 เดียวว่า “ท่านเจ้าข้า ขอท่านจงอย่า
 ให้ดิฉันฉิบหายเสียเลย”. พระเถระคิดว่า
 “เทพธิดาองค์นี้ ไม่ฟังคำของเรา” จึง
 ตัดนิ้วให้รู้ว่า “เจ้าไม่รู้จักประมาณ
 ของเจ้า”. เทพธิดานั้น ไม่สามารถ
 ดำรงอยู่ในที่นั้นได้ จึงเหาะขึ้นไป
 ประคองอัญชลีแล้ว ได้ยินร้องให้
 คร่ำครวญอยู่ในอากาศว่า “ขอท่าน
 จงอย่าให้สมบัติที่ดิฉันได้แล้วฉิบหายเสีย
 เลย เจ้าข้า ขอท่านจงให้ทำให้มันคง
 เกิด”.

สตฺถา เชตวเน กนฺธกฺกุญฺ
 นิสินฺโนว ตสฺสา โรทิตสทฺทํ
 สุตฺวา โอภาสํ ผริตฺวา เทวธิดาย
 สมฺมุখে นิสีทิตฺวา กเถนฺโต วีย
 “เทวธิดเ มม ปุตฺตสฺส กสฺสปสฺส
 นางเทพธิดา แล้วตรัสว่า “ดูก่อน

พระศาสดาประทับนั่งในพระคันธ-
 กุฎีในพระเชตวันนั่นเอง ทรงสดับเสียง
 นางเทพธิดานั้นร้องให้ ทรงแผ่พระ-
 โอภาสไป ดูก่อนตรัสอยู่เบื้องหน้า
 นางเทพธิดา แล้วตรัสว่า “ดูก่อน

ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

สวกรณเมว ภาโร, ปุณฺณตฺติ-
 กานมฺปน ‘อยํ โน อตฺถ’ติ
 สลฺลทฺเขตฺวา ปุณฺณกรณเมว ภาโร,
 ปุณฺณกรณํ หิ อิธ เจว สมฺปฺราเย
 จ สุขเมว’ติ วตฺวา อณฺสฺนฺธิ
 ขมฺเฏตฺวา ฐมฺมํ เทเสนฺโต อิมํ
 คาทมาห

เทพธิดา การทำความสำรวมนั้นแล
 เป็นหน้าที่ของกัณสปะ ผู้บุตรของเรา,
 ส่วนการกำหนดว่า ‘นี่เป็นประโยชน์
 ของพวกเรา’ แล้วจึงทำบุญ เป็นหน้าที่
 ของชนทั้งหลาย ผู้ต้องการบุญ เพราะ
 การทำบุญเป็นความสุขแท้ทีเดียว ทั้งใน
 ภพนี้และในภพหน้า” เมื่อทรงสืบต่อ
 อณฺสฺนฺธิแสดงธรรม ตรัสพระคาถานี้ว่า

๑๑๘. “ปุณฺณญฺเจ ปฺริโส กยิรา
 กยิราถนํ ปุณฺปุณฺ
 ตมฺหิ ฉนฺทํ กยิราถ
 สุขํ ปุณฺณสฺส อจฺจโย”ติ.

๑๑๘. “หากว่า บุรุษพึงทำบุญไซ้ ควร
 ทำบุญนั้นบ่อย ๆ ควรทำความ
 พอใจในบุญนั้น เพราะการสั่งสม
 บุญ นำสุขมาให้”.

ตสฺสตุโก สเจ ปฺริโส ปุณฺณ
 กเรยฺย, “เอกวารํ เม ปุณฺณ
 กตํ, อลํ เอตฺตาวตฺา”ติ อโนรมิตฺวา
 ปุณฺปุณฺ กโรถ, ตสฺส กรณกฺขณเป
 ตมฺหิ ปุณฺเเว ฉนฺทํ รุจิจฺจ อสฺสาหํ
 กโรถเว. กิจการณา? สุขํ ปุณฺณสฺส
 อจฺจโยติ ปุณฺณสฺส หิ อจฺจโย วุฑฺฒิ
 อิธโลกปฺรโลกสุขาวหนโต สุขํติ.

เนื้อความแห่งพระคาถานั้นว่า
 หากว่า บุรุษพึงทำบุญไซ้ อย่างดวัน
 เสีย ด้วยคิดว่า “เราทำบุญคราวหนึ่ง
 แล้ว เพียงเท่านี้ ก็พอ” ดังนี้ จงทำ
 บ่อย ๆ, แม้ในขณะที่ทำบุญนั้น ก็จง
 ทำความพอใจคือชอบใจ ได้แก่ อสฺสาหะ
 ในบุญนั้นให้ได้. ถามว่า เพราะเหตุไร?
 ตอบว่า เพราะการสั่งสมบุญ นำสุข
 มาให้. อธิบายว่า เพราะว่า การสั่งสม
 คือการพอกพูนซึ่งบุญ ชื่อว่า นำสุขมาให้

ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี
 สร้างต้นฉบับพระกัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

เพราะเป็นเหตุนำความสุขมาให้ทั้งใน
โลกนี้และโลกหน้า.

เทศनावसानะ เทวธิดา ปญจ-
จตุตทาสีโยชนมตถเก จิตา ว
โสดาปัตติผลัม ปาปุณนิตติ.

ในเวลาจบเทศนา เทพธิดา ซึ่ง
ยืนอยู่ไกลตั้ง ๔๕ โยชน์ทีเดียว บรรลุ
โสดาปัตติผลแล้ว แล.

ลาชเทวธิดาวตถุ ตติยัม.

เรื่องนางลาชเทพธิดาที่ ๓ จบ.

๔. อนาคตปิณฑิกเสฏฐิวิตถุ

๑๑๙. ปาโปปี ปสฺสตี ภทฺรํ
ยาว ปาปี น ปจฺจติ
ยทา จ ปจฺจตี ปาปี
อถ ปาปานิ ปสฺสตี

๑๒๐. ภทฺโรปี ปสฺสตี ปาปี
ยาว ภทฺรํ น ปจฺจติ
ยทา จ ปจฺจตี ภทฺรํ
อถ ภทฺรานิ ปสฺสตี.

๔. เรื่องอนาคตปิณฑิกเสฐฐิ

๑๑๙. แม้คนชั่ว ย่อมเห็นกรรมชั่วว่าดี
ตราบเท่าที่กรรมชั่วยังไม่ให้ผล แต่
ในคราวที่กรรมชั่วให้ผล คนชั่ว
ก็ย่อมเห็นกรรมชั่วว่าชั่ว

๑๒๐. ฝ่ายคนดี ย่อมเห็นกรรมดีว่าชั่ว
ตราบเท่าที่กรรมดี ยังไม่ให้ผล
แต่ในคราวที่กรรมดีให้ผล คนดี
ย่อมเห็นกรรมดีว่าดี.

๔. อนาคตปิณฑิกเสฏฐิจิวตถุ

ปาโปปิ ปสฺสตี ภทฺรนฺตึ อิมํ
ธมฺมเทสนํ สตุถา เขตวเน วิหรนฺโต
อนาคตปิณฑิกํ อารพฺภ กถลสิ.

อนาคตปิณฑิกโก หิ วิหารเมว
อุทฺทิสฺส จตฺตปณฺณาสโกฏฺฐนํ พุทฺธสฺสเน
วิกิริตฺวา, สตุถริ เขตวเน วิหรนฺเต,
เทวสิกํ ตีณิ มหาอุปฏฺฐานานิ
คจฺฉติ, คจฺฉนฺโต จ “กึ นุ
โข อาทาย อากโต’ติ สามเณร
วา ทหรา วา หตฺถปิ เมว
โอลเภยฺยุนฺ’ติ ตฺตฺจฺฉนฺโต นาม น
คตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
คาหาเปตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
สปปินฺนวินิตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
คาหาเปตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
มาลาคนฺธวิเลปนฺนวินิตฺตฺต
วิหารํ คจฺฉติ, เอวํ นิจฺจกาสเมว
ทิวเส ทิวเส ทานํ ทตฺตฺตฺต
รกฺขติ. อปรภาเค โส ธนฺกฺขยํ
คจฺฉติ. โวหารูปชีวินฺนปิสฺส หตฺถโต
อฏฺฐารสโกฏฺฐนํ อีณํ คณฺหิสฺสุ.

๔. เรื่องอนาคตปิณฑิกเศรษฐี

พระศาสดา เมื่อประทับอยู่ใน
พระเชตวัน ทรงปรารภอนาคตปิณฑิก-
เศรษฐี แสดงพระธรรมเทศนาเห็นว่า
แม้คนชั่ว ก็ย่อมเห็นกรรมชั่วว่าดี เป็นต้น.

ความพิสดารว่า อนาคตปิณฑิก-
เศรษฐี บริจาคทรัพย์ไว้ในพระพุทฺธ-
ศาสนาสิ้นไปถึง ๕๔ โกฏฐิ อุทิศเฉพาะ
วิหารเท่านั้น, เมื่อพระศาสดาประทับอยู่ใน
พระเชตวัน ก็ไปยังสถานที่บำรุงใหญ่
สามแห่ง ทุก ๆ วัน, ก็เมื่อไป ชื่อว่า
ไม่เคยมีมือเปล่าไปเลย ด้วยคิดว่า
“ภิกษุหนุ่ม หรือสามเณรทั้งหลาย พึง
แลดูม้ามืดของเราด้วยหวังว่า “เศรษฐี
ก็อะไรมาย่างหน่อ”, เมื่อไปตอนเช้าตรู่
ก็ให้คนถือข้าวต้มไป, รับประทาน
อาหารเข้าแล้ว ก็ให้คนถือเภสัชทั้งหลาย
มีเนยใสเนยข้นและน้ำอ้อยเป็นต้นไป,
ในเวลาเย็น ก็ให้คนถือระเบียบของหอม
เครื่องลูบไล้และผ้าเป็นต้นไปยังวิหาร.
เขาถวายทาน รักษาศีล ทุก ๆ วัน
ตลอดเวลาเป็นนิตย์ทีเดียว ด้วยประการ
ฉะนี้. ต่อมาภายหลังเขาถึงความสิ้น

ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

กุลสนุดกาปิสุส อฏฺจาส หิรณฺณ-
โกฏฺโโย นทีตีเร นินฺหิตฺวา จปีตา
อุทฺเทน กุเล ภินฺเน, มหาสมุทฺทํ
ปริสฺสีสุ. เอวมสฺส อานุพุพฺเพน
ธนํ ปริกฺขยํ อคมาสิ. โส
เอวํอุโตปิ สํมสฺส ทานํ เทติเยว.
ปณีตํ ปน กตฺวา ทาทูํ น
สกุโกติ.

โส เอกทิวสํ, สตฺถารา “ทียติ
ปน เต คหปติ กุเล ทานนฺ”ติ
วุตฺเต, “ทียติ เม ภนฺเต กุเล ทานํ,
ตณฺจ โข กณฺชาทกํ พิลงฺกทฺตฺยิณฺ”ติ
อาห. อถ นํ สตฺถา “คหปติ
‘ลูขํ ทานํ เทมี’ติ มา จินฺตฺยิ,
จิตฺตสฺสมี หิ ปณีเต, พุทฺธาทีนํ
ทินฺนทานํ ลูขนฺนาม นตฺถิ, อปิจ
ตุวํ คหปติ อฏฺจนฺนํ อริยบุคคลานํ
ทานํ เทสิ, อหฺมฺปน เวลามกาล
สกลชฺมพุทฺธิปํ อุนฺนงฺคลํ กตฺวา
มหาทานํ ปวตฺตฺยมาโน ติสฺรณคตฺมปิ
กณฺจิจิ นาลตฺถํ, ทกฺขิณฺเญยฺยา นาม
เอวํ ทูลลภา, ตสฺมา ‘ลูขํ เม

ทรัพย์. แม้พวกพ่อค้าก็กุมยืมจากมือของ
เขาไป ถึง ๑๘ โกฏิ. เงิน ๑๘ โกฏิ
ซึ่งเป็นสมบัติแห่งตระกูลของเขา ซึ่งฝัง
เก็บไว้ที่ริมแม่น้ำ เมื่อน้ำเซาะฝั่งพังลง
ก็จมลงสู่มหาสมุทร. ทรัพย์ของเขาหมด
ไปโดยลำดับด้วยประการฉะนี้. เขาแม่
เป็นอยู่อย่างนี้ ก็ยังถวายทานแก่สงฆ์
อยู่เหมือนเดิม. แต่ไม่สามารถถวาย
อย่างดีได้.

วันหนึ่ง เมื่อพระศาสดาตรัส
ถามว่า “คฤหบดี ก็ท่านยังถวายทาน
ในตระกูลอยู่หรือ?” อนาถบิณฑิกเศรษฐี
นั้น ทูลว่า “หม่อมฉันยังถวายทานใน
ตระกูลอยู่ พระเจ้าข้า, แต่ท่านนั้น
เป็นเพียงข้าวปลายเกรียนมีน้ำส้มพะอูม
เป็นที่สอง”. ครั้งนั้น พระศาสดา
ตรัสกับเศรษฐีนั้นว่า “คฤหบดี ท่านอย่า
คิดว่า ‘เราถวายทานเศร้าหมอง’ เพราะ
เมื่อจิตประณีต ทานที่ถวายแต่พระ-
พุทธเจ้าเป็นต้น ชื่อว่า เศร้าหมองไม่มี
อนึ่ง คฤหบดี ก็ท่าน ถวายทานแก่พระ-
อริยบุคคล ๘ จำพวก ส่วนเรา ใน
เวลาเป็นเวลาพราหมณ์ ให้ชาวชมพูทวีป

ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ทานนุ'ติ มา จินตยิ'ติ
เวลามสฺสุดมสฺส กเถสิ.

วตฺวา ทั้งสิ้นพักงานไถแล้ว ถวายมหาทาน ยัง
ไม่ได้ใคร ๆ แม้ผู้ถึงพระรัตนตรัย
ธรรมดว่า พระทักษิโณยบุคคลทั้งหลาย
หาได้ยากอย่างนี้, เพราะฉะนั้น ท่าน
อย่าคิดว่า 'ทานของเราเศร้าหมอง'
ได้ทรงแสดงเวลามสูตรแก่เขาแล้ว.

อถสฺส ทวารโกฏฺจเก อธิวตฺถา
เทวดา สตฺถริ เจว สวาทสฺส จ
เกหิ ปวิสฺนฺเตสฺส, เตสํ เตเชน
สณฺจาทเรตุ อสฺสโกนฺตฺติ "ยถา อิม
อิมิ เกหิ น ปวิสฺนฺติ, ตถา
กถปฺตี ปริภินฺทิสฺสามิ"ติ ตํ
วตฺตูกามาปิ อิสฺสรกฺวเล กิณฺจิจิ วตฺตุ
นาสฺสทฺธิ, "อิทานิ ปน อัยํ ทฺถุคฺคโต,
กณฺทิสฺสตี เม วจฺนฺนุ'ติ รตฺติภาเค
เสฏฺฐิสฺส สิริคพฺภํ ปวิสฺตฺวา
อากาเส อฏฺฐจาสิ.

ครั้งนั้น เทวดาซึ่งสิงอยู่ที่ซุ้มประตูของ
เศรษฐีนั้น เมื่อพระศาสดา และสาวก
ทั้งหลายกำลังเข้าไปยังเรือน เมื่อไม่
สามารถดำรงอยู่ได้ เพราะเดชแห่งพระ-
อริยบุคคลเหล่านั้น คิดว่า "เราจักยุง
กถพดี โดยประการที่พระอริยบุคคล
เหล่านี้จะไม่เข้าไปยังเรือน" แม้ประสงค์
จะกล่าวคำนั้น ในเวลาเป็นอิสระก็ไม่
สามารถกล่าวอะไรได้, คิดว่า "ก็บัดนี้
เศรษฐีนี้เป็นคนยากจน เขาจักเชื่อ
คำของเรา" เข้าไปยังห้องอันงดงามของ
เศรษฐีตอนกลางคืนแล้ว ยืนอยู่ในอากาศ.

อถ นํ เสฏฺฐิ ทิสฺวา "โก
เอโส"ติ ปุจฺฉิ. "อหนฺเต มหาเสฏฺฐิ
จตฺตตฺทวารโกฏฺจเก อธิวตฺถา เทวดา
ตฺถุหิ โอวาททานตฺถาย อาคตา"ติ.
"เตนหิ วเทหิ เทวเต"ติ. "มหาเสฏฺฐิ

ครั้งนั้น เศรษฐีเห็นเทวดานั้นแล้ว ถามว่า
"ไกรนั้น" เทวดากล่าวว่า "มหาเศรษฐี
เราคือ เทวดา ซึ่งสิงอยู่ที่ซุ้มประตูที่ ๔
ของท่าน มาเพื่อเตือนท่าน. เศรษฐี
กล่าวว่า "เทวดา ถ้าเช่นนั้น ท่านจง

ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ตยา ปรจิมกาลี อนโโลกเตวา ว
 สมณสุส โคตมสุส าสาเน พหุชน
 วิปปกิณณ, อิทานิ ทุกุคโต หุตวาปี
 ตํ สมณํ โคตมํ น มุณฺจสิเยว,
 เอวํ วัตตมาโน กติปาเหเนา
 ฆาสจฺจาทนมตฺตมปี น ลภิสฺสสิ,
 กิณฺเต สมณฺเน โคตเมน,
 อติปริจฺจจากโต โอรमितฺวา กมฺมนเต
 ปโยเชนฺโต กุฎฺฎมฺพํ สนฺจําเปหิ”ติ.
 “อโย เม ตยา ทินฺโน โอวาโท”ติ.
 “อาม มหาเสฏฺฐิ”ติ. “คจฺฉ, นาทํ
 ตาทิสินฺ สเตนปิ สหสฺเสนปิ
 สตสหสฺเสนปิ สกุกา กมฺเปตุ,
 อยฺยตฺตนฺเต วุตฺตํ, ก็ ตยา มม
 เกเห วสมานาย, สิมฺ สิมฺ ฆรา
 นิกฺขมิตฺวา ยาหิ”ติ.

สา โสตาปนฺนสุส อริยสาวกสุส
 วจฺณํ สุตฺวา จาตุ อสกุโกนฺติ
 ทารเก อาทาย นิกฺขมิ, นิกฺขมิตฺวา
 จ ปน อญฺจตุล วสนฺนุจฺจานํ
 อลภมาณา “เสฏฺฐิ ฆมาเปตฺวา
 ตตฺตเกว วสิสฺสามิ”ติ จินฺเตตฺวา

กล่าวเกิด”. เทวดากล่าวว่า “มหาเศรษฐี
 ท่านไม่เสียวแลกาลภายหลังเลย ใช้
 จ่ายทรัพย์เป็นอันมากไว้ในศาสนาของ
 พระสมณโคตม บัดนี้ แม้เป็นคนยากจน
 ก็ยังไม่ละสมณโคตม นั้น ท่านประพฤติ
 เช่นนี้ไม่กีวัน ก็จักไม่ได้แม้อาหารและ
 เครื่องนุ่งห่ม ท่านจะต้องการอะไรด้วย
 สมณโคตม ท่านจงงดการบริจาคมาก
 เกินไปเสีย ทำการงาน รวบรวมทรัพย์
 เกิด”. เศรษฐีถามว่า “นี่คือโอวาท
 ที่ท่านให้เราหรือ”. เทวดา กล่าวว่
 “อย่างนั้น มหาเศรษฐี”. เศรษฐีกล่าวว่า
 “ไปเสียเกิดท่าน คนเช่นท่านตั้งร้อย
 ตั้งพัน ตั้งแสน ก็ไม่สามารถทำให้เรา
 ห้วนไหวได้, ท่านกล่าวคำไม่เหมาะสม
 ท่านอยู่ในเรือนของเราจะมีประโยชน์อะไร
 จงรีบออกไปเสียจากเรือนเกิด”.

เทวดานั้น พึงคำของอริยสาวกผู้เป็น
 โสดาบันแล้ว ไม่สามารถยืนอยู่ได้ จึง
 พาพวกเด็ก ๆ ออกไปแล้ว ก็แล ครั้น
 ออกไปแล้ว เมื่อไม่ได้สถานที่ยืนในที่อื่น
 คิดว่า “เรา ขอโทษเศรษฐีแล้ว จักอยู่
 ในที่แห่งนั้นนั่นแหละ” เข้าไปหา

ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

๒๕๕๕-๐๖-๐๑

นกรปริคาหกั เทวปุตตัม อุปสงกมิตฺวา
 อตตนา กตาปราชั อัจจิกฺขิตฺวา
 “เอहि, มั เสฏฺฐิสฺส สนฺติกั
 เนตฺวา ขมาเปตฺวา วสนฺนุจฺจัน เม
 ทาเปหิ”ติ อาห.

โส “อยุตฺตกั ตยา วุตฺตัม, นาหิ
 ตสฺส สนฺติกั คนฺตุํ อุตฺตหิสฺสामी”ติ
 ตํ ปฏิกฺขิปี. सा जतुनं
 महाराजानं สนฺติกั คนฺตฺวา เตहि
 ปฏิกฺขิตฺตา สกุกั เทวราชานं
 อุปสงกมิตฺวา ตํ ปวตฺตี อัจจิกฺขิตฺวา
 “อหิ เทว วสนฺนุจฺจัน อลฺภมานา
 ทารเก หตฺเถ คฺเหตฺวา อนาถา
 วิจารณ์, วสนฺนุจฺจัน เม ทาเปหิ”ติ
 สฺมฺมจฺจตรํ ยาจิ.

อก นั โส อาห “อหฺมปิ
 ตว การณา เสฏฺฐิ วุตฺตุํ น
 สกฺขิสฺสामी, เอกมฺปน เต อุปายั
 กเถสฺสामी”ติ. सा “साธु เทव
 กเถहि”ติ. “คจฺฉ, เสฏฺฐิโน आयุตฺตกเวสั
 คฺเหตฺวา เสฏฺฐิสฺส หตฺถโต ปณฺณ
 อาหาราเปตฺวา วโหารูปชีวีहि คฺหิตั

เทพบุตรผู้เฝ้านครแล้ว แจ้งความผิด
 ที่ตนทำแล้ว กล่าวว่า “มาเถิดท่าน
 ขอท่านจงนำข้าพเจ้าไปยังสำนักเศรษฐี
 ให้ท่านยกโทษให้แล้ว ขอให้ท่านให้
 สถานที่อยู่แก่ข้าพเจ้าเถิด”.

เทพบุตรนั้น ห้ามเทวดานั้นว่า “ท่าน
 กล่าวคำไม่เหมาะสม เราไม่สามารถนำ
 ไปยังสำนักของเศรษฐีนั้นได้”. เทวดานั้น
 ไปยังสำนักของท้าวมหाराชทั้ง ๔ ถูก
 ท่านเหล่านั้นห้ามเสียแล้ว จึงเข้าไปเฝ้า
 ท้าวสักกเทวราช บอกความเป็นไปนั้น
 แล้ว อ้อนวอนอย่างน่าสงสารว่า
 “ข้าแต่ท้าว ข้าพเจ้าเมื่อไม่ได้ที่อยู่ ต้อง
 จูงมือพวกเด็ก ๆ เทียวระหกระเหินไป
 ไร้ที่พึ่ง ขอท่านจงบอกเศรษฐีให้ให้
 สถานที่อยู่แก่ข้าพเจ้าเถิด”.

ครั้งนั้น ท้าวสักกเทวราชนั้น
 กล่าวกับเทวดานั้นว่า “แม้เราก็จักไม่
 สามารถกล่าวกับเศรษฐี เพราะเหตุ
 แห่งท่านได้ แต่เราก็จักบอกอุบายแก่ท่าน
 สักอย่าง”. เทวดานั้นกล่าวว่า “ดีแล้ว
 ท้าว ขอท่านจงบอกเถิด”. ท้าว-
 สักกเทวราชกล่าวว่า “ท่านจงไป

ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

อฏฺฐารสโกฏฺฐิณฺโณ อตฺตโน อานุกาเวน
 โสเชตฺวา ตุจฺจกพฺภะ ปุราเรตฺวา,
 มหาสมุทฺทํ ปวิฏฺฐํ อฏฺฐารสโกฏฺฐิณฺโณ
 อตฺตติ, อณฺณมฺปิ อสฺสกฏฺฐาเน นาม
 อสฺสามิกํ อฏฺฐารสโกฏฺฐิณฺโณ อตฺตติ, ตํ
 สพฺพํ สํหริตฺวา ตสฺส ตุจฺจกพฺภะ
 ปุเรตฺวา อิทนฺนาม ทณฺฑกมฺมํ
 กตฺวา ตํ ขมาเปหิ”ติ.

จึงแปลงเพศเป็นบุคลิกของเศรษฐี ให้
 นำหนังสือมาจากมือเศรษฐีแล้วให้ชำระ
 ทรัพย์ ๑๘ โกฏิ ซึ่งพวกพ่อค้ายืมเอาไป
 ด้วยอานุกาพของตนแล้ว นำมาบรรจุ
 ให้เต็มห้องว่าง มีทรัพย์ ๑๘ โกฏิ ซึ่ง
 จมลงในมหาสมุทร ทรัพย์ ๑๘ โกฏิที่
 ไม่มีเจ้าของคนอื่น มีในที่โน้น, รวบรวม
 ทรัพย์ทั้งสิ้นนั้นได้แล้ว บรรจุให้เต็ม
 ห้องว่างของเศรษฐีนั้น ทำทัณฑกรรม
 นี้แล้ว จึงให้ท่านยกโทษให้”.

สวา “สาธุ เทวา”ติ วุตฺตนเยเนว
 สพฺพํ กตฺวา ปุณฺ ตสฺส สิริคพฺภํ
 โอภาสยมาณา อากาเส จตฺวา
 “โก เอโส”ติ วุตฺเต, “อหนฺเต
 จตฺตตฺตทวารโกฏฺฐเก อธิวตฺถา อนฺธ-
 พาลเทวตา, มยา อนฺธพาลตาย
 ยํ ตุมฺหากํ สนฺติเก กตฺติ, ตํ
 เม ขมถ, สกุกสฺส หิ เม
 วจเนน จตฺตปณฺณาสโกฏฺฐิณฺโณ สํหริตฺวา
 ตุจฺจกพฺภปุเรเนน ทณฺฑกมฺมํ กตฺ,
 วสนฺภูจันฺ อลภมาณา กิลมามี”ติ
 อาห.

เทวดานั้น รับว่า “ดีแล้ว เทวะ” ทำกิจ
 ทั้งปวงโดยนัยที่กล่าวแล้วนั้นแหละ ทำ
 ให้ห้องอันงดงามของเศรษฐีนั้น ให้สว่าง
 ยืนอยู่ในอากาศแล้ว เมื่อเศรษฐีถามว่า
 “นั่นใคร” ก็กล่าวว่า “ข้าพเจ้าคือ
 เทวดาอันธพาล ซึ่งสิงอยู่ที่ซุ้มประตูที่ ๔
 ของท่าน ถ้อยคำอันใดที่ข้าพเจ้ากล่าว
 ในสำนักของท่าน เพราะเป็นอันธพาล
 ขอท่านจงยกโทษคำนั้นแก่ข้าพเจ้า,
 เพราะข้าพเจ้าทำทัณฑกรรมด้วยการ
 รวบรวมทรัพย์ ๕๔ โกฏิ นำมาบรรจุ
 จนเต็มห้องว่าง ตามคำท้าวสักกะ,
 ข้าพเจ้าเมื่อไม่ได้ที่อยู่ ย่อมลำบาก”.

ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

๒๕๓๕-๑๒-๒๕

อนาถปิณฑโก จินฺเดสิ “อัย
 เทวตา ‘ทณฺทกมฺมํ เม กตฺนฺ’ติ
 วทติ, อตฺตโน จ โทสํ ปฏฺิขานาติ
 สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส ตํ ทสฺเสสฺสามิ”ติ.
 โส ตํ สตฺถุ สนฺติกํ เนตฺวา
 ตาย กตํ กมฺมํ สพฺพํ อารุเจสิ.
 เทวตา สตฺถุ ปาเทสุ สิริสา
 นิปฺติตฺวา “ภนฺเต ยํ มยา
 พาลตาย ตุมฺหากํ กุณฺเ อชานิตฺวา
 ปาปกํ วณฺํ วุตฺตํ, ตํ เม
 ขมฺธา”ติ สตฺถารํ ขมาเปตฺวา
 มหาเสฏฺฐิ ขมาเปสิ.

สตฺถกา กลฺยาณปาปกานํ กมฺมานํ
 วิปากวเสเนว เสฏฺฐิณฺเจว เทวตญฺจ
 โอวทฺนฺโต “อิธ กหฺปติ ปาปปฺกฺคโลปิ,
 ยาว ปาปิ น ปจฺจติ, ตาว
 ภทฺรานิ ปสฺสติ, ยทา ปนสฺส ปาปิ
 ปจฺจติ ตทา ปาปเมว ปสฺสติ,
 ภทฺโร ปฺกฺคโลปิ ยาว ภทฺโร น
 ปจฺจติ, ตาว ปาปานิ ปสฺสติ,
 ยทา ปนสฺส ภทฺโร ปจฺจติ, ตทา
 ภทฺรเมว ปสฺสติ”ติ วตฺวา อนุสนฺธิ

อนาถปิณฑิกเศรษฐี คิดว่า “เทวดานี้
 กล่าวว่า ‘เราทำทัณทกรรมแล้ว’, เธอ
 ย่อมสำนึกโทษของตน เราจักแสดง
 เทวดานั้น แต่พระสัมมาสัมพุทธเจ้า”.
 เขานำเทวดานั้นไปยังสำนักพระศาสดา
 กราบทูลกรรมทุกอย่างที่เทวดานั้นทำ.
 เทวดาหมอบลงแทบพระบาทของพระ-
 ศาสดาด้วยเศียรเกล้า แล้วกราบทูลว่า
 “พระเจ้าข้า คำชั่วอันใด ที่หม่อมฉัน
 ไม่รู้จักคุณของพระองค์กล่าวแล้ว เพราะ
 เป็นคนพาล ขอพระองค์จงยกโทษคำนั้น
 แก่หม่อมฉัน” ให้พระศาสดายกโทษให้
 แล้ว จึงให้เศรษฐียกโทษให้.

พระศาสดา เมื่อสั่งสอนเศรษฐีและเทวดา
 ด้วยอำนาจผลกรรมดีและกรรมชั่วนั้น-
 แลละ ตรัสว่า “กถฺกฺปิ แม้คนชั่วใน
 โลกนี้ ย่อมเห็นกรรมชั่วว่าเป็นกรรมดี
 ตราบเท่าที่กรรมชั่วยังไม่ให้ผล แต่
 คราวที่กรรมชั่วของเขาให้ผล เขาย่อม
 เห็นกรรมชั่วว่าเป็นกรรมชั่ว โดยแท้,
 ฝ่ายคนดีย่อมเห็นกรรมดีว่าเป็นกรรมชั่ว
 ตราบเท่าที่กรรมดียังไม่ให้ผล, แต่ใน
 คราวที่กรรมดีของเขาให้ผล เขาย่อม

ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

สมเวตวา ฌมมํ เทเสนโต อีมา เห็นกรรมดีว่าเป็นกรรมดีโดยแท้” เมื่อ
 คากา อภาสิ ทรงสืบทอดอนุสนธิแสดงธรรม ได้ทรง
 ภาษิตพระคาถาเหล่านี้ว่า

๑๑๙. “ปาโปปิ ปสฺสตี ภาทฺรํ
 ยาว ปาปํ น ปจฺจติ
 ยทา จ ปจฺจตี ปาปํ
 อถ ปาปานิ ปสฺสตี

๑๑๙. “แม้คนชั่ว ย่อมเห็นกรรมชั่วว่าดี
 トラบเท่าที่ กรรมชั่ว ยังไม่ให้ผล
 แต่ในคราวที่กรรมชั่วให้ผล คนชั่ว
 ก็ย่อมเห็นกรรมชั่วว่าชั่ว

๑๒๐. ภาทฺโรปิ ปสฺสตี ปาปํ
 ยาว ภาทฺรํ น ปจฺจติ
 ยทา จ ปจฺจตี ภาทฺรํ
 อถ ภาทฺรานิ ปสฺสตี”ติ.

๑๒๐. ฝ่ายคนดี ย่อมเห็นกรรมดีว่าชั่ว
 トラบเท่าที่กรรมดียังไม่ให้ผล แต่
 ในคราวที่กรรมดีให้ผล คนดีย่อม
 เห็นกรรมดีว่าดี”.

ตตฺถ ปาโปติ กายทฺวจริตาทินา
 ปาปกมฺเมน ยุตฺตปุกฺคโล โสปี หิ
 ปุริมสุจริตานุภาเวน นิพฺพตฺตํ สุขํ
 อนุภวมาโน ภาทฺโรปิ ปสฺสตี.

คนประกอบกรรมชั่ว มีกายทุจริต
 เป็นต้น ชื่อว่า คนชั่ว ในพระคาถานั้น
 ก็บุคคลเมื่อนั้น เมื่อเสวยสุขอันบังเกิด
 ด้วยอานุภาพแห่งสุจริตในปางก่อน ย่อม
 เห็นแม้กรรมชั่วว่าดี.

ยาว ปาปํ น ปจฺจตีติ ยาว
 ตสฺส ตํ ปาปกมฺมํ ทิฏฺฐธมฺเม วา
 สมฺปฺราเย วา วิปากํ น เทติ.
 ยทา ปนสฺส ตํ ทิฏฺฐธมฺเม วา
 สมฺปฺราเย วา วิปากํ เทติ, อถ
 ทิฏฺฐธมฺเม วิวิชา กมฺมกรณา

คำว่า トラบเท่าที่กรรมชั่วยังไม่ให้ผล
 เป็นต้น ความว่า คนชั่ว ย่อมเห็น
 กรรมชั่วว่าดี トラบเท่าที่บาปกรรม
 ของเขานั้น ยังไม่ให้ผล ในภพนี้ หรือ
 ภพหน้า. แต่ในคราวที่บาปกรรมของ
 เขาให้ผลในภพนี้หรือภพหน้า คนช้วนั้น

ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

สมุปราเย จ อปายทุกขัง อนฺุโณนฺุโต
 โส ปาโป ปาปานิเยว ปสฺสติ
 ทุติยคาถายปิ. กายสฺจจริตาทีนทา
 ภาทรกมุเมเน ยุตฺโต ภาทรุ, โสปี
 ปุริมทฺจจริตานุภาเวเน นิพฺพตฺตํ ทฺกขํ
 อนฺุภวมาโน ปาปํ ปสฺสติ. ยาว
 ภาทรํ น ปจฺจตีติ ยาว ตสฺส ตํ
 ภาทรํ กมฺมํ ทิฏฺฐธมฺเม วา
 สมุปราเย วา วิปากํ น เทติ. ยทา
 ปน ตํ วิปากํ เทติ, อถ
 ทิฏฺฐธมฺเม ลามสฺกการาทิสฺขํ
 สมุปราเย จ ทิพฺพสมฺปตฺตติสฺขํ
 อนฺุภวมาโน โส ภาทรุ ภาทรานิเยว
 ปสฺสตีติ.

เทสนาวसानเน สทา เทวดา
 โสตาปตฺติผลเ ปติฏฺฐหิ. สมฺปตฺตปรีสาย
 สาทุติกาท ฐมฺมเทสนา อโหสีติ.

อนาถปิณฑิกเสฏฺฐจิวตฺถุ จตฺตฺถุ.

เมื่อได้รับผลกรรมหลายอย่างในภพนี้
 และทุกข์ในอบายในภพหน้า ย่อมเห็น
 กรรมชั่วว่าชั่วโดยแท้. ฟังทราบเนื้อความ
 แม้ในคาถาที่ ๒ ดังต่อไปนี้. คนประกอบ
 กรรมดี มีกายสฺจจริตเป็นต้น เชื่อว่าคนดี,
 คนดีแม้นั้น เมื่อได้รับความทุกข์อันบังเกิด
 ด้วยอานุภาพแห่งทุจริตในปางก่อน ย่อม
 เห็นกรรมดีว่าชั่ว. คำว่า **ตราบเท่าที่**
กรรมดียังไม่ให้ผล เป็นต้น ความว่า
 ตราบเท่าที่กรรมดีของเขานั้น ยังไม่ให้
 ผลในภพนี้หรือภพหน้า. แต่ในคราวที่
 กรรมดีนั้นให้ผล คนดีนั้น เมื่อได้รับ
 ความสุขอันเกิดจากลาภและสักการะ
 เป็นต้นในภพนี้และความสุขอันเกิดจาก
 ทิพยสมบัติในภพหน้า ย่อมเห็นกรรมดี
 ว่าดีแท้.

ในเวลาจบเทศนา เทวดานั้น ตั้ง
 อยู่ในโสดาปัตติผล. พระธรรมเทศนา
 มีประโยชน์แก่บริษัทผู้ประชุมกันแล้ว.

เรื่องอนาถปิณฑิกเศรษฐีที่ ๔ จบ.

ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

๕. อสยฺยตปริกฺขารภิกฺขุวตฺตฺถุ

๑๒๑. มาวมญฺเฌถ ปาปสฺส
น มตฺตํ อากมิสฺสติ
อุทพินฺทุนิปาเตน
อุทกฺขมฺโหปิ ปุริติ
ปุริติ พาโล ปาปสฺส
โถกํ โถกํปิ อาจัน.

๕. เรื่องภิกษุไม่ถนอมบริหาร

๑๒๑. บุคคล ไม่ควรดูหมิ่นกรรมชั่วว่า
กรรมชั่วเพียงเล็กน้อย จักไม่มาถึง
แม้หม้อน้ำย่อมเต็มไปด้วยหยาดน้ำที่
ตกลงมาได้ฉันใด คนพาลเมื่อสั่งสม
บาปทีละน้อย ๆ ก็ย่อมเต็มไปด้วย
บาปได้ฉันนั้น.

๕. อสณฺณตปริกฺขารภิกฺขุวคฺคฺ

มวณฺณเถถ ปาปสฺสาติ อิมํ
ธมฺมเทสนํ สตุถา เขตวเน วิหรนฺโต
เอกํ อสณฺณตปริกฺขารํ ภิกฺขุํ อารพฺภ
กเถสิ.

โส กิร ยงฺกิญฺจิ มณฺจปิชาทิเกทํ
ปริกฺขารํ พหิ ปริภุญฺชิตฺวา ตตฺถ
ฉทฺทเทติ. ปริกฺขารโ วสฺเสนปิ
อาตเปนปิ อุปฺจิกาทิหิปี วินฺสฺสติ.
โส ภิกฺขุหิ “นฺนุ อวฺสุ
ปริกฺขารโ นาม ปฏฺฐิสาเมตพฺโพ”ติ
วคฺเต, ปน “อปฺปกํ มยา กตํ
อวฺสุ เอตํ, น เอตสฺส จิตฺตํ
อตฺถิ, นตฺถิ จิตฺตนฺ”ติ วคฺวา ปน
ตเถว ตํ กโรติ. ภิกฺขุ ตสฺส
กิริยํ สตุถุ อโรเจสุ. สตุถา ตํ
ปกฺโกสาเปตฺวา “สจฺจํ กิร ตวํ
ภิกฺขุ เอวํ กโรสี”ติ ปุจฺฉิ.

โส สตุถารา ปุจฺฉิโตปิ “กิเปตํ
ภควา, อปฺปกณฺจ มยา กตํ, นาสฺส

๕. เรื่องภิกษุไม่ถนอมบริหาร

พระศาสดา เมื่อประทับอยู่ใน
พระเชตวัน ทรงปรารภภิกษุผู้ไม่ถนอม
บริหารรูปหนึ่ง แสดงพระธรรมเทศนา
นี้ว่า บุคคลไม่ควรดูหมิ่นบาป เป็นต้น.

ได้ยินว่า ภิกษุรูปนั้นใช้สอยบริหาร
บางอย่าง มีเตียงและตั้งเป็นต้น ข้างนอก
แล้วก็ทิ้งไว้ในที่นั้นนั่นเอง. บริหาร
เสียหายไป เพราะฝนบ้าง เพราะ
แดดบ้าง เพราะสัตว์เล็ก ๆ มีปลวก
เป็นต้นบ้าง. เธอเมื่อภิกษุทั้งหลาย
กล่าวเตือนว่า “คุณ ภิกษุควรเก็บงำ
บริหารมิใช่หรือ” ก็กล่าวว่า “อวฺสุ
ทั้งหลาย ผมทำกรรมนั้นเล็กน้อย
บริหารนั้นไม่มีจิต ความงดงามก็ไม่มี”
ยอมทำกรรมนั้นนั้นแหละอีกเหมือนเดิม.
ภิกษุทั้งหลายกราบทูลกิริยาของเธอแก่
พระศาสดาแล้ว. พระศาสดารับสั่งให้
เรียกท่านมา ตรัสถามว่า “ภิกษุ
ข้าว่า เธอทำอย่างนั้นจริงหรือ” ?

เธอแม้พระศาสดาตรัสถามแล้ว ก็ยัง
กล่าวดูหมิ่นอยู่อย่างนั้นนั้นแหละว่า

ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

จิตต์ อดุติ, นตุติ จิตฺตนฺ"ติ
 ตถาว อวมณฺญนฺโต อาห. อด นํ
 สตุตา "ภิกฺขุหิ เอวํ กาทํ น
 วญฺญติ ปาปกมมํ นาม 'อปฺปกนฺ"ติ
 น อวมณฺญิตพฺพํ, อชฺโฌกาเส จปิ ตํ
 หิ วิวญฺมุขภาชนํ เทเว วสุสนฺเต
 กิณฺจาปี เอกพินฺทุนา น ปฺรติ,
 ปุณฺปุณฺํ เทเว วสุสนฺเต ปน
 ปฺรเตว, เอวเมว ปาปกมมํ กโรนฺโต
 ปุคฺคโล อนุปฺพุเพน มหนฺตํ ปาปราชี
 กโรติเยวา"ติ วตฺวา อนุสนฺธิ ฆฎฺฐวา
 ฐมฺมํ เทเสนฺโต อิมํ คาถมาห

๑๒๑. "มามณฺญณฺเถ ปาปสฺส
 น มตฺตํ อากมิสฺสตี
 อุกพินฺทุนิปาเตน
 อุกกมุโหปี ปฺรติ
 ปฺรติ พาโล ปาปสฺส
 โถกํ โถกํปี อัจฉินฺ"ติ.

ตตฺถ มามณฺญณฺธาติ น
 อวชาเนยฺย. ปาปสฺสาติ ปาป. น
 มตฺตํ อากมิสฺสตีติ "อปฺปมตฺตกํ เม
 ปาปํ กตํ, กทา เอตํ วิปฺจิสฺสตี"ติ

"ข้าแต่พระผู้มีพระภาค ข้อนั้นจะเป็นอะไร,
 อหิง ข้ำพระองค์ทำกรรมเล็กน้อย,
 บริวารนั้นไม่มีจิต ไม่มีความมดงาม".
 ครั้งนั้น พระศาสดาตรัสกับเธอว่า
 "ภิกษุทั้งหลายไม่ควรทำอย่างนี้, ไม่ควร
 ดูหมิ่นกรรมชั่วชื่อว่า 'เล็กน้อย', เพราะ
 บุคคลเมื่อทำกรรมชั่ว ย่อมทำกอง
 กรรมชั่วให้ใหญ่ขึ้นได้ตามลำดับ เหมือน
 อย่างภาชนะที่เป็ดปากตั้งไว้กลางแจ้ง
 เมื่อฝนตก ถึงจะไม่เต็มได้ด้วยน้ำหยาด
 เดียวก็จริง แต่เมื่อฝนตกบ่อย ๆ ก็ย่อม
 เต็มได้ ฉะนั้น" เมื่อทรงสืบต่ออนุสนธิ
 แสดงธรรม ตรัสพระคาถานี้ว่า

๑๒๑. "บุคคล ไม่ควรดูหมิ่นกรรมชั่วว่า
 กรรมชั่วเพียงเล็กน้อย จักไม่มาถึง,
 แม้มื่อน้ำย่อมเต็มไปด้วยหยาดน้ำ
 ที่ตกลงมาได้ ฉนฺใด คนพาลเมื่อ
 สั่งสมบาปทีละน้อย ๆ ก็ย่อมเต็มไป
 ด้วยบาปได้ ฉนฺนั้น".

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า บุคคล
 ไม่ควรดูหมิ่น ความว่า บุคคลไม่ควร
 ดูหมิ่น. คำว่า ปาปสฺส ได้แก่ ซึ่งบาป.
 คำว่า บาปเพียงเล็กน้อย จักไม่มาถึง

ผู้ว่าราชการจังหวัดอุตรธานี

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

เอวํ ปาปํ นาวชาเนยยาติ อตฺถโธ.
 อุกฺกมุโภปีติ เทเว วสฺสนฺเต มุขํ
 วิวริตฺวา จปีตํ ยํกิญฺจิ กุลาภาชนํ
 ยถา เอเกกสฺสาปี อุกฺกพินฺทุโน
 นิปาเตน อนฺุพฺพเพน ปุริติ, เอวํ
 พาลปฺกคฺโล โถกํ โถกมฺปิ ปาปํ
 อาจिनฺโต วทฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
 ปุริติเยวาติ อตฺถโธ.

เทสนาวसानเน พหุ โสตาปัตติ-
 ผลาทีนิ ปาปฺถึสุติ. สตุถาปี
 “อชฺโฌกาเส เสยฺยํ สนฺุทริตฺวา
 ปฏฺิปากติกํ อกโรนฺโต อิทนฺนาม
 อาปชฺชตี”ติ สิฏฺขาปทํ ปณฺณวาเปสีติ.

อสณฺณตปริกฺขาริกฺขวตฺถุ ปณฺณจมฺ.

ความว่า บุคคลไม่ควรดูหมิ่นบาปอย่างนี้
 ว่า “เราทำบาปเล็กน้อย บาปนั้นจัก
 ให้ผลในกาลไร”. คำว่า แม้มื่อน้ำ
 ความว่า คนพาล เมื่อสั่งสม คือพอกพูน
 บาปแม้ทีละน้อย ๆ ย่อมเต็มไปด้วยบาป
 ได้แน่นอน เหมือนเมื่อฝนตก ภาชนะ
 ดินเผาชนิดใด ชนิดหนึ่ง ที่เขาหงายปาก
 ตั้งไว้ ย่อมเต็มด้วยหยาดน้ำที่ตกลงแม้
 ทีละหยาดตามลำดับ ฉะนั้น.

ในเวลาจบเทศนา ชนเป็นจำนวน
 มากบรรลुकุณวิเศษ มีโสดาปัตติผล
 เป็นต้น. ฝ่ายพระศาสดา ทรงบัญญัติ
 สิกขาบทว่า “ภิกษุปลาดที่นอนไว้กลาง-
 แจ้ง ไม่เก็บให้เรียบร้อย ต้องอาบัติ
 ชื่อนี้” ดังนี้แล.

เรื่องภิกษุไม่ถนอมบริวารที่ ๕ จบ.

ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

๖. พิพาลปทกเสฏฐิวิตตุ

๑๒๒. มาวมณฺเณถ ปุณฺณสุส
น มตฺตํ อากมิสฺสติ
อุทพินฺทุนิปาเตน
อุทกฺขุมโภปิ ปุริติ
ปุริติ ฐิโร ปุณฺณสุส
โถกํ โถกํปิ อาจัน.

๖. เรื่องพิพาลปทกเศรษฐี

๑๒๒. บุคคลไม่ควรดูหมิ่นบุญว่า บุญเพียงเล็กน้อย จักไม่มาถึง นักปราชญ์เมื่อสั่งสมบุญแม้ทีละน้อย ๆ ย่อมเต็มได้ด้วยบุญ เหมือนหม้อน้ำเต็มด้วยหยาดน้ำที่ตกลงมาได้ ฉะนั้น.

ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

๖. พินาลปทกเสฏฐิวัตตุ

มววมณฺเณถ ปุณฺณสุสาติ อิมํ
ธมฺมเทสนํ สตุถา เขตวเน วิหรนฺโต
พินาลปทกเสฏฐิ อารพฺภ กเถสิ.

เอกสมิ หิ สมเย สวตฺถิวาสินอ
วคฺคพฺนฺเชน พุทฺธปฺมุขสุส ภิกฺขุสํฆสุส
ทานํ เทนฺติ. อเถกทิวสํ สตุถา
อนุโมทนํ กโรนฺโต เอวมาห

“อุปาสกา อิเชกฺจฺจ อตฺตนา ทานํ
เทติ, ปรี น สมาทเปติ, โส
นิพฺพตฺตนิพฺพตฺตญฺจานเน โภคสมฺปทํ
ลภติ, โน ปริวารสมฺปทํ, เอกจฺจ
อตฺตนา ทานํ น เทติ, ปรี
สมาทเปติ, โส นิพฺพตฺตนิพฺพตฺตญฺจานเน
ปริวารสมฺปทํ ลภติ, โน โภคสมฺปทํ,
เอกจฺจ อตฺตนา ทานํ น เทติ,
ปรณฺจ น สมาทเปติ โส
นิพฺพตฺตนิพฺพตฺตญฺจานเน เนว โภคสมฺปทํ
ลภติ, น ปริวารสมฺปทํ, วิฆาสาโท

๖. เรื่องพินาลปทกเศรษฐี

พระศาสดาเมื่อประทับอยู่ในพระ-
เชตวัน ทรงปรารภพินาลปทกเศรษฐี
แสดงพระธรรมเทศนาเห็นว่า บุคคล
ไม่ควรดูหมิ่นบุญ เป็นต้น.

ความพิสดารว่า ในสมัยหนึ่ง
ชาวเมืองสาวัตถีทั้งหลาย รวมกันเป็น
พวก ๆ ถวายทานแด่ภิกษุสงฆ์มีพระ-
พุทธเจ้าเป็นประธาน. ต่อมาวันหนึ่ง
พระศาสดา เมื่อทรงทำอนุโมทนา
ตรัสอย่างนี้ว่า

“อุปาสกและอุปาสิกาทั้งหลาย คน
บางคนในโลกนี้ ย่อมถวายทานด้วย
ตัวเอง ไม่ชักชวนผู้อื่น, เขาย่อมได้
โภคสมบัติ ไม่ได้บริวารสมบัติ ในที่
ที่ตนบังเกิดแล้ว ๆ, คนบางคน ย่อมไม่
ถวายทานด้วยตนเอง ชักชวนบุคคลอื่น,
เขาย่อมได้บริวารสมบัติ ไม่ได้โภค-
สมบัติในที่ที่ตนบังเกิดแล้ว ๆ, คนบางคน
ย่อมไม่ถวายทานด้วยตัวเอง และไม่
ชักชวนผู้อื่น, เขาย่อมไม่ได้ ทั้งโภคสมบัติ
ทั้งบริวารสมบัติ เทียบเป็นคนกินเดน

ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

หุตวา วิจรติ, เอกจฺใจ อตฺตนา
จ ทานํ เทติ, ปรมฺยจ สมาทเปติ,
โส นิพฺพตฺตนิพฺพตฺตญฺจานเ โภค-
สมฺปทญฺเจว ลภติ, ปริวารสมฺปทญฺจ
ลภติ”ติ.

อถโก ปณฺทิตปฺริโส ตํ
ธมฺมเทสนํ สุตฺวา “อโห อจฺฉริยํ
อิทํ การณํ, อหนฺทานิ อุกฺก-
สมฺปตฺติสํวตฺตนิกํ กมฺมํ กริสฺสามิ”ติ
จิเนเตตฺวา สตฺถารํ อญฺจาย
กมฺนกาเล วนฺทิตฺวา อาห “ภนฺเต
เสว อมฺหากํ ภิกฺขุํ คณฺหถา”ติ.
“กิตฺตเกหิ ปน เต ภิกฺขุหิ
อตฺโต”ติ ปุจฺฉิ. “สพฺพภิกฺขุหิ ภนฺเต”ติ.
สตฺถา อธิวาเสสิ. โสปี คามํ
ปวิสิตฺวา “อมฺมตาตา มยา สุวาตนาถ
พฺุทฺธปฺมุโข ภิกฺขุสฺโฆ นิมนฺตีโต, โย
ยตฺตกานํ ภิกฺขุณํ สกฺโกติ, โส
ตตฺตกานํ ยาคุ อาทินํ อตฺถาย
ตณฺฑุลาทีนึ เทตุ, เอกสฺมี จานเ
ปจาเปตฺวา ทานํ ทสฺสามา”ติ
อฺุคฺโขเสนฺโต วิจริ.

ในที่ที่ตนบังเกิดแล้ว ๆ, คนบางคน ย่อม
ถวายทานด้วยตัวเอง และชักชวนผู้อื่น
เขาย่อมได้ทั้งโภคสมบัติทั้งบริวารสมบัติ
ในที่ที่ตนบังเกิดแล้ว ๆ”.

ครั้งนั้น บุรุษผู้เป็นบัณฑิตผู้หนึ่ง
ฟังธรรมเทศนานั้นแล้ว คิดว่า “โอ
เหตุนี้ น่าอัศจรรย์, บัดนี้ เราจักทำ
กรรมที่เป็นไปเพื่อสมบัติทั้ง ๒” ถวาย
บังคมพระศาสดา แล้วกราบทูลในเวลา
ที่พระองค์เสด็จลุก ดำเนินไปว่า “พระ-
เจ้าข้า ขอพระองค์จงรับภิกษา ของ
พวกข้าพระองค์ ในวันพรุ่งนี้”.
พระศาสดาตรัสถามว่า “ก็เธอต้องการ
ภิกษุกี่รูป”. เขากราบทูลว่า “ภิกษุ
ทุกรูป พระเจ้าข้า”. พระศาสดา
ทรงรับนิมนต์แล้ว. บุรุษเมื่อนั้น เข้าไป
ยังบ้านแล้ว เทียบป่าวประกาศว่า “แม่
และพ่อทั้งหลาย เรานิมนต์ภิกษุสงฆ์มี
พระพุทธเจ้าเป็นประธาน เพื่อฉัน-
ภัตตาหารในวันพรุ่งนี้ ผู้ใดสามารถ
ถวายแก่ภิกษุเท่าใด ผู้นั้น จงให้วัตถุมี
ข้าวสารเป็นต้น เพื่อประโยชน์แก่

ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ภัดตอาหารมีข้าวต้มเป็นต้น แก่ภิกษุ
เท่านั้น พวกเราจักให้หุงต้มในที่เดียว
กันแล้ว ถวายทาน’.

อท นํ เอโก เสฏฐิ อตฺตโน
อาปณทวารํ สมฺปตฺตํ ทิสฺวา
“อโย อตฺตโน ปโหนเก ภิกฺขุ
อนิมนฺเตตฺวา ปน สกฺลคามํ
สมาทเปฺนฺโต วิจฺรตี”ติ กุชฺฌิตฺวา
“ตฺยา คหิตฺภาชนํ ออาหารา”ติ ตีหิ
องฺคุลีหิ คเหตุวา โปกเก ตณฺฑุเล
อทาสิ, ตถา มกฺเค ตถา มาเสติ.
โส ตโต ปฏฺจาย พิพาลปทกเสฏฐิ
นาม ชาโต.

สปิพาดินาทีนึ เทนฺโตปิ กรณฺทก-
กณฺณิกํ กุญฺเฏ ปกฺขิปีตฺวา เอกโต
นํ กตฺวา พินฺทุํ พินฺทุํ
ปกฺขมฺราเปฺนฺโต โถกเมว อทาสิ.
อุปาสโกปิ อวเสเสหิ ทินฺนํ เอกโต
กตฺวา อิมินา ทินฺนํ วิสุํเยว
อคฺคฺเคสิ. โส เสฏฐิ ตสฺส กิริยํ
ทิสฺวา “กึ นุ โข เอส มยา
ทินฺนํ วิสุํ คณฺหาตี”ติ จินฺเตตฺวา
ตสฺส ปจฺจโต เอกํ จุพฺพฏฺจจกํ

ครั้งนั้น เศรษฐีผู้หนึ่ง เห็นบวรุช
นั้นมาถึงประตูร้านค้าของตน โกรธว่า
“บวรุชนี้ไม่นิมนต์ภิกษุที่พอเหมาะแก่ตน
เที่ยวชักชวนชาวบ้านทั้งสิ้น” . กล่าวว่
“ท่านจงนำภาชนะที่ท่านถือมา” ดังนี้แล้ว
ได้เอานิ้วมือ ๓ นิ้วหยิบข้าวสารให้นิดหนึ่ง,
ถึงถั่วเขียว ถั่วราชมาส ก็เหมือนกัน.
ตั้งแต่นั้นมา เศรษฐีนั้นจึงชื่อว่า พิพาล-
ปทกเศรษฐี.

เขาแม้เมื่อจะถวายวัตถุมีเนยใสและ
น้ำอ้อยเป็นต้น ก็เอียงปากขวดที่หม้อ
ทำให้ปากขวดนั้นติดกัน ให้ไหลลง
ที่ละหยดแล้ว ถวายนิดหนึ่งเท่านั้น.
ฝ่ายอุบาสกทำวัตถุอันเหล่าชนที่เหลือถวาย
รวมกันแล้วได้จัดของที่เศรษฐีนี้ถวายไว้
ส่วนหนึ่งต่างหาก. เศรษฐีนั้นเห็นกิริยา
ของอุบาสกนั้นแล้ว คิดว่า “ทำไมหนอ
อุบาสกนี้จึงจัดของที่เรากวายเป็นส่วนหนึ่ง
ต่างหาก” จึงส่งคนใช้ผู้หนึ่งไปข้างหลัง-

ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ปหิณิ “คจฺจน, ยํ เอส กโรติ,
 ตํ ชานาหิ”ติ. โส คนฺตุวา
 “เสฏฺฐิสฺส มหปฺพลํ โหตุ”ติ
 ยาคุกฺคตฺตปฺพานํ อตฺถาย เอกํ เทว
 ตณฺฑุเล ปกฺขิปิตฺวา มุคฺคมาเสปิ
 เตนฺลภาณิตพิณฺฑุณิปี สพฺพภาชเนสุ
 ปกฺขิปิ, จุพฺพฏฺฐาโก คนฺตุวา
 เสฏฺฐิสฺส อาโรเจสิ.

ตํ สุตฺวา เสฏฺฐิ จินฺเตสิ “สเจ
 เม โส ปริสมชฺเฒ อวณฺณ
 ภาสิสฺสติ, มม นามะ กหิตมตฺเตยว.
 นํ ปหริตฺวา มาเรสุสามิ”ติ
 นิवासนนฺตเร จุริกํ พนฺธิตฺวา
 ปุณฺทิวเส คนฺตุวา ภาตฺตคฺเค
 อฏฺฐาสิ. โส ปุริโส พุทฺธปฺมุข
 ภิกฺขุสงฺฆํ ปรีวีสิตฺวา ภาควนฺตํ อาท
 “ภนฺเต มยา มหาชนํ สมาทเปตฺวา
 อิมํ ทานํ ทินฺนํ, ตตฺถ สมาทปิตา
 มนุสฺสาปิ อตฺตโน พลน พหุณีปี
 โกกานิปี ตณฺฑุลาทีนิจิ อทฺสุ, เตส
 สพฺเพสํ มหปฺพลํ โหตุ”ติ. ตํ สุตฺวา
 เสฏฺฐิ จินฺเตสิ “อหํ ‘อสุเกณ นาม
 อจฺจราย กณฺหิตฺวา ตณฺฑุลาทีนิจิ

เขาด้วยสั่งว่า “เธอจงไป จงรู้สิ่งที่
 อุบาสกนั้นทำ”. อุบาสกนั้นไปแล้ว
 กล่าวว่า “ขอทานของเศรษฐีจะมีผลมาก”
 จึงใส่ข้าวสาร ๑-๒ เมล็ด เพื่อประโยชน์
 แก่ข้าวต้ม ข้าวสวย และขนม ใส่ถั่ว
 เขียวและถั่วราชมาสกก็ดี หยาดน้ำมัน
 และน้ำอ้อยก็ดี ไว้ในภาชนะทั้งหมด,
 คนใช้ไปบอกแก่เศรษฐีแล้ว.

เศรษฐีฟังคํานั้นแล้ว คิดว่า “ถ้าอุบาสก
 นั้น จักกล่าวโทษเราในท่ามกลางบริษัท,
 เมื่อมันเอ่ยชื่อเราเท่านั้น เราจักฆ่ามัน
 ให้ตาย” เหน็บกริชไว้ที่ชายพกแล้ว
 ได้ไปยืนที่โรงฉนในวันรุ่งขึ้น. บุรุษนั้น
 อังคาสภิกษุสงฆ์มีพระพุทธเจ้าเป็นประ-
 ธาน แล้วกราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า
 “พระเจ้าข้า ข้าพระองค์ชกชวนมหาชน
 แล้วถวายทานนี้, แม่มนุษย์ทั้งหลายที่
 ข้าพระองค์ชกชวนแล้วในที่นั้น ก็ได้
 ถวายวัตถุมีข้าวสารเป็นต้นมากบ้าง
 น้อยบ้าง ตามกำลังของตน, ขอทาน
 ของคนเหล่านั้นทั้งหมด จงมีผลมาก”.
 เศรษฐีฟังคํานั้นแล้ว คิดว่า “เรามา
 ด้วยหมายใจว่า ‘พอเมื่อมันเอ่ยชื่อเราว่า

๒๒๒๒๒๒๒๒

ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ทินฺหานีติ มม นามะ คหิตมตฺเต,
 อิมํ มาเรสุสามี'ติ อากโต, อยมฺปน
 สพฺพสงฺคาหิกํ กตฺวา 'เยหิปี
 นาฬิกาทึหิ มินิตฺวา ทินฺนํ, เยหิปี
 อจฺจราย คเหตุวา ทินฺนํ, สพฺเพสํ
 มหปฺผลํ โหตุ'ติ วทติ สจําหํ เอวรूपํ
 น ขมาเปสุสามิ, เทวทณฺโท เม
 มตฺถเก ปติสฺสตี'ติ. โส ตสฺส
 ปาทมฺุเล นิปชฺชิตฺวา "ขมาหิ เม
 โทสนฺ"ติ อาท. "กิมิทนฺ"ติ จ เตน
 ปุญฺโจ โส สพฺพนฺตํ ปวตฺตี อารุเจสิ.
 ตํ กิริยํ ทิสฺวา สตฺถา "กิมิทนฺ"ติ
 ทานเวยฺยาวุฏฺกํ ปุจฺฉิ. โส ตสฺส
 อตฺตทิวสโต ปุญฺจายํ สพฺพํ ตํ
 ปวตฺตี อารุเจสิ.

อถ นํ สตฺถา "เอวํ กิร เสฎฺฐี'ติ
 ปุจฺฉิตฺวา "อาม ภานฺเต"ติ วุตฺเต,
 "อุปาสก ปุณฺณํ นาม 'อปฺปกนฺ'ติ
 น อวมณฺณิตพฺพํ, มาทิสพฺพุทฺธปฺมุขสฺส
 หิ ภิกฺขุสงฺฆสฺส ทานํ ทตฺวา
 'อปฺปกนฺ'ติ น อวมณฺณิตพฺพํ,

'เศรษฐีคนโน้น เอานิ้วมือหยิบข้าวสาร
 เป็นต้นให้แล้ว จักฆ่าบุรุษนี้เสีย', แต่
 บุรุษนี้ทำของรวมกันทั้งหมดแล้วกล่าวว่า
 'สิ่งของที่ชนแม่เหล่าใดดวงให้ด้วยทะนาน
 ก็ดี เอานิ้วมือหยิบให้ก็ดี ขอทานของชน
 เหล่านั้นทั้งหมดจะมีผลมาก' ถ้าเรา
 ไม่ให้บุรุษเห็นปานนี้ยกโทษให้ อาชญา
 แห่งเทพ ก็จักตกลงบนกระหม่อมของเรา".
 เขาหมอบลงแทบเท้าของบุรุษนั้นแล้ว
 กล่าวว่า "ขอท่านจงยกโทษแก่ข้าพเจ้า"
 ก็เขาถูกบุรุษนั้นถามว่า "นี่เรื่องอะไร
 กัน" ก็บอกความเป็นไปนั้นทั้งหมด.
 พระศาสดาทอดพระเนตรเห็นกิริยานั้น
 แล้ว ตรัสถามผู้ชวนขวายเป็นทานว่า
 "นี่เรื่องอะไรกัน". บุรุษนั้น กราบทูล
 ความเป็นไปนั้นทั้งหมดตั้งแต่วันที่แล้ว ๆ
 มา ของเศรษฐีนั้น.

ครั้งนั้น พระศาสดาตรัสถามเศรษฐีนั้นว่า
 "เศรษฐี ข้าว่าอย่างนั้นหรือ" เมื่อ
 เศรษฐีกราบทูลว่า "อย่างนั้นพระเจ้าข้า"
 ตรัสว่า "อุปาสก บุคคลไม่ควรดูหมิ่น
 บุญว่า 'เล็กน้อย', บุคคลถวายทาน
 แต่ภิกษุสงฆ์มีพระพุทธเจ้าเช่นเราเป็น

ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี
 สร้างคัมภีร์พระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ปณฺฑิตปริสา หิ ปุณฺณํ กโรนฺตา
 วิวญฺมุขภาชนํ วย อุกถเนน อนุกุกเมน
 ปุณฺณเณน ปรีปุเรนฺติเยวา”ติ วตฺวา
 อนุสนธิ ฆฏฺเตวา ธมฺมํ เทเสนฺโต
 อิมิ คากมาห

ประธานไม่ควรดูหมิ่นว่า ‘เล็กน้อย’
 จริงอยู่ บุรุษผู้เป็นบัณฑิตทั้งหลาย เมื่อ
 ทำบุญ ย่อมเต็มด้วยบุญตามลำดับได้
 โดยแท้ เหมือนภาชนะที่หงายปากไว้
 เต็มได้ด้วยน้ำ ฉะนั้น” เมื่อทรงสืบต่อ
 अनुสนธิแสดงธรรม ได้ตรัสพระคาถานี้
 ว่า

๑๒๒. “มามณฺเฑถ ปุณฺณสฺส
 น มตฺตํ อากมิสฺสติ
 อุกทินฺทฺนิปาเตน
 อุกกมุโกปิ ปุริติ
 ปุริติ ธีโร ปุณฺณสฺส
 โถกํ โถกํปิ อากินฺน”ติ.

๑๒๒. “บุคคลไม่ควรดูหมิ่นบุญว่า ‘บุญ
 เพียงเล็กน้อย จักไม่มาถึง’ นัก-
 ปราชญ์ เมื่อสั่งสมบุญแม้ทีละ
 น้อย ๆ ย่อมเต็มได้ด้วยบุญ เหมือน
 หม้อน้ำเต็มด้วยหยาดน้ำ ที่ตกลง
 มาได้ ฉะนั้น”

ตสฺสตุโถ “ปณฺฑิตมนุสฺโส
 ปุณฺณํ กตฺวา ‘อปฺปมตฺตกํ มยา
 ปุณฺณํ กตํ, น มตฺตํ วิปากวเสน
 อากมิสฺสติ, เอวํ ปรีตฺตกํ กมฺมํ
 กหํ มํ ทกฺขิสฺสติ, อหํ วา ตํ
 กหํ ทกฺขิสฺสามิ, กทา เอตํ
 วิปจิสฺสตี”ติ เอวํ ปุณฺณมามณฺเฑถ
 อวชาเนยฺย. ยถา หิ นีรนฺตรํ
 อุกทกพิณฺทฺนิปาเตน วิวริตฺวา จปีตํ
 กุสาลภาชนํ ปุริติ, เอวํ ธีโร

เนื้อความแห่งคาถานั้นว่า “มนุษย์
 ผู้เป็นบัณฑิตทำบุญแล้ว ไม่ควรดูหมิ่น
 คือดูถูกบุญอย่างนี้ว่า ‘เราทำบุญแล้ว
 เพียงเล็กน้อย บุญมีประมาณน้อย จัก
 ไม่มาถึง ด้วยอำนาจแห่งวิบาก กรรม
 เพียงเล็กน้อยอย่างนี้ จักปรากฏแก่เรา
 ในกาลไร, หรือว่า เราจักเห็นกรรมนั้น
 ในกาลไร, ในกาลไร กรรมนั้น
 จักให้ผล’. เหมือนอย่างว่า นักปราชญ์
 คือบุรุษผู้เป็นบัณฑิต เมื่อสั่งสมบุญแม้

ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ปณฺหิตปุริโส โดกํ โดกมฺปิ ปุณฺณํ
อาจินฺนโต ปุณฺณสฺส ปุริตี”ติ.

ทีละน้อย ๆ ชื่อว่า ย่อมเต็มได้ด้วยบุญ
เหมือนอย่างภาชนะดินเผาที่เปิดฝาตั้งไว้
ย่อมเต็มด้วยหยาดน้ำที่ตกลงมาไม่ขาด
สายได้ ฉะนั้น”.

เทสนาวสานเน เสฏฺฐีปิ โสตา-
ปตฺติผลํ ปาปุณฺิ. สมฺปตฺตปริสาย
สาตฺถิกา ฐมฺมเทสนา อโหสีติ.

ในเวลาจบเทศนา แม่เศรษฐี
บรรลุโสดาปัตติผล. พระธรรมเทศนา
ได้มีประโยชน์แก่บริษัทผู้ประชุมกัน.

พิพาลปทกเสฏฺฐิวตฺถุ ฌฏฺฐํ.

เรื่องพิพาลปทกเศรษฐีที่ ๖ จบ.

๗. มหาชนวาณิชชวตฤ

๑๒๓. วาณิชโซว ภัย มคคัม
อปฺปสตฺโต มหฺทฺธโน
วิสํ ชีวิตฺกาโมว
ปาปานิ ปริวชฺชเย.

๗. เรื่องพ่อค้ามีทรัพย์มาก

๑๒๓. บุคคล ควรเว้นบาปกรรมทั้งหลาย
เสีย เหมือนพ่อค้าผู้มีทรัพย์มาก
มีพวกล้นย เว้นทางที่ควรกลัวเสีย
เหมือนบุคคลผู้ประสงค์จะมีชีวิตอยู่
เว้นยาพิษเสีย ฉะนั้น.

๗. มหาชนวานิชชาวคฤ

วานิชโว ภยํ มคฺคนฺติ อิมํ
ธมฺมเทสนํ สตุถา เขตวเน วิหรนฺโต
มหาชนวานิชํ อารพฺภ กเถสิ.

ตสฺส กิร วาณิชสฺส เกเห
ปญฺจสตา โจรา โอตารํ คเวสมานา
โอตารํ น ลภิสฺส. อปเรน สมเยน
วานิชโว ปญฺจสกฺกฺสตานิ ภาณฺทสฺส
ปุเรตฺวา ภิกฺขุณฺโณ อารอจาเปสิ “อหํ
อสุกฺกฺจานนฺนาม วณิชฺชาย คจฺฉามิ,
เย อยฺยา ตํ จานํ คนฺตฺกามา,
เต นิภฺขมฺนฺตฺ, มคฺคเ ภิกฺขาย น
กิลมิสฺสฺสนฺตี”ติ. ตํ สุตฺวา ปญฺจสตา
ภิกฺขุ เตน สทฺธิ มคฺคํ ปฏฺิพชฺชิสฺส.
เตปิ โจรา โอตารํ คเวสมานา
“โส กิร วาณิชโว นิภฺขนฺโต”ติ
คนฺตฺวา อฏฺวิยํ อฏฺจฺสฺ. วาณิชโวปิ
คนฺตฺวา อฏฺวิมุเช เอกสฺมี คาเม
นิวาสํ คเหตุวา เทว ตโย ทิวเส
โคณสกฺกฺวาทีนิ สฺวิทฺหิ, เตสมฺปน
ภิกฺขุณฺโณ นิพทฺธํ ภิกฺขํ เทติเยว.
โจรา ตสฺมี อติจิรายนฺเต “คจฺฉ,

๗. เรื่องพ่อค้ามีทรัพย์มาก

พระศาสดาเมื่อประทับอยู่ในพระ-
เชตวัน ทรงปรารภ พ่อค้ามีทรัพย์มาก
แสดงพระธรรมเทศนาเห็นว่า เหมือน
พ่อค้าเว้นทางที่นำกลัวเสีย ฉะนั้นเป็นต้น.

ได้ยินว่า ในเรือนของพ่อค้านั้น
โจร ๕๐๐ คนแสวงหาช่องทางอยู่ ไม่ได้
ช่องทางแล้ว. สมัยต่อมา พ่อค้าบรรทุก
สิ่งของจนเต็ม ๕๐๐ เล่มเกวียน สั่งให้เรียน
แก่ภิกษุทั้งหลายว่า “กระผมจะไปค้าขาย
ยังสถานที่โน้น พระผู้เป็นเจ้าของเจ้าทั้งหลาย
ผู้ประสงค์จะไปสถานที่โน้น ก็จงออกไป
จักไม่ลำบากด้วยภิกษาในหนทาง”. ภิกษุ
๕๐๐ รูปฟังคำนั้นแล้ว ก็เดินทางไปกับ
พ่อค้านั้น. พวกโจรแม่เหล่านั้น คอยหา
ช่องทางอยู่ ได้ไปแอบซุ่มอยู่ในดง ด้วย
คิดว่า “ข่าวว่า พ่อค้านั้นออกไปแล้ว”.
ฝ่ายพ่อค้า ไปตั้งค่ายพักใกล้บ้านตำบล
หนึ่งปากทางเข้าดงแล้ว ตระเตรียมวัว
และเกวียนเป็นต้น ๒-๓ วันแล้ว, แต่
เขาก็ยังถวายภิกษาแก่ภิกษุเหล่านั้นเป็น
ประจำอยู่เหมือนเดิม. โจรทั้งหลาย
เมื่อพ่อค้านั้นชักเข้าอยู่ จึงส่งบุรุษผู้หนึ่ง

ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ตสฺส นิกุมมนทิวสํ ฌตฺวา เอหิ”ติ
เอกํ ปุริสํ ปหิณฺสีสุ.

โส ตํ คามํ คนฺตฺวา เอกํ
สหายกํ ปุจฺฉิ “กทา วาณิโช
นิกุมมิสฺสตี”ติ. โส “ทวิหตีหจฺจเยนา”ติ
วตฺวา “กิมตฺถมฺปน ปุจฺฉสี”ติ อาห.
อตฺสฺส โส “มยํ ปณฺจสตา โจรา
เอตฺสฺส อตฺถาย อฏฺวิยํ จิตา”ติ
อาจิกฺขิ. อิตโร “เตนหิ คจฺฉ,
สีฆํ นิกุมมิสฺสตี”ติ อญฺโยเชตฺวา
“กิณฺุ โข โจเร วาเรมิ, อุทาหุ
วาณิชนุ”ติ จินฺเตตฺวา “กิ เม
โจเรหิ, วาณิชนํ นิสฺสาย ปณฺจสตา
ภิกฺขุ ชีวนฺติ, วาณิชนสฺส สณฺณํ
ทสฺสामी”ติ ตสฺส สนฺตํกํ คนฺตฺวา
“กทา คมิสฺสตา”ติ ปุจฺฉิตฺวา
“ตติยทิวเส”ติ วุตฺเต, “มยฺหํ วจฺนํ
กโรถ, อฏฺวิยํ กิร ตุมฺหากํ
อตฺถาย ปณฺจสตา โจรา จิตา,
มา ตาว คมิตฺถา”ติ.

“ตฺวํ กถํ ชานาสี”ติ ปุจฺฉิ. “เตสํ
อนฺตเร มม สหาโย อตฺถิ, ตสฺส

ไปด้วยสั่งว่า “เธอจงไป จงรู้วันที่เขา
ออกแล้วกลับมา”.

บุรุษนั้นไปยังบ้านนั้น ตามสหายคนหนึ่ง
ว่า “พ่อค้าจักออกไปเมื่อไร”. สหายนั้น
กล่าวว่า “ล่องไป ๒-๓ วัน” แล้วถามว่า
“ก็ท่านถามเพื่ออะไร?”. ครั้งนั้น
บุรุษนั้น บอกสหายนั้นว่า “พวกเรา
เป็นโจร ๕๐๐ ชุ่มอยู่ในดงเพื่อต้องการ
พ่อค้านั้น”. สหายนอกนี้ส่งไปด้วยคำว่า
“ถ้าอย่างนั้น ท่านจงไปเถิด พ่อค้า
จักรีบออกไป” คิดแล้วว่า “เราจัก
ห้ามโจร หรือพ่อค้าหนอ” คิดแล้วว่า
“จะประโยชน์อะไรด้วยพวกโจรสำหรับ
เรา ภิกษุ ๕๐๐ รูป อาศัยพ่อค้าเลี้ยงชีวิต
เราจักให้สัญญาแก่พ่อค้า” ไปยังสำนัก
พ่อค้านั้นแล้วถามว่า “พวกท่านจักไป
เมื่อไร” เมื่อพวกเขาบอกว่า “วันที่ ๓”
กล่าวว่า “ท่านทั้งหลาย จงทำตามคำ
ของเรา ข้าว่า โจร ๕๐๐ คน ชุ่มอยู่
ในดงเพื่อต้องการท่าน ท่านอย่าได้ไป
ก่อน”.

พ่อค้าถามว่า “ท่านทราบได้อย่างไร?”.
บุรุษนั้นกล่าวว่า “ในระหว่างกลุ่มโจร

ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

เม กถาย ฌาตนะ”ติ. “เตนहि ก็
 เม เอตุโต คเตน, นีวตติตฺวา
 เกหเมว คมิสฺสามิ”ติ. ตสฺมิ
 จิรายนฺเต, ปุณฺ เตहि โจเรहि
 ปหิโต ปุริโส อากนฺตฺวา ตํ
 สหายกํ ปุจฺจติตฺวา ตํ ปวตฺติ
 สุตฺวา “นีวตติตฺวา กิร เกหเมว
 วาณิโช คมิสฺสตี”ติ คนฺตฺวา โจรานํ
 อาโรเจสิ. ตํ สุตฺวา โจรา ตโต
 นิกฺขมิตฺวา อิตฺรสมฺมิ มคฺเค อฏฺฐํสุ.
 ตสฺมิ จิรายนฺเต, ปุณฺปิ เต โจรา
 สหายกสฺส สนฺติเก ปุริสํ เปเสสุ.
 โส เตสํ ตตฺถ จิตฺภาวํ ฌตฺวา
 ปุณฺ วาณิขสฺส อาโรเจสิ.

วาณิโช “อิธาปิ เม เวกลลํ
 นตฺถิ, เอวํ สนฺเต, เนว เอตุโต
 คมิสฺสามิ น อิตฺ, อิเชว
 ภวิสฺสามิ”ติ ภิกฺขุณฺํ สนฺติกํ คนฺตฺวา
 อาห “ภนฺเต โจรา . กิร มํ
 วิลุมฺปิตฺกามา มคฺเค จตฺวา อิทานิ
 ปุณฺ นีวตฺติสฺสตี”ติ สุตฺวา อิตฺรสมฺมิ
 มคฺเค จิตา, อหํ เอตุโต วา อิตฺ
 วา อคนฺตฺวา โถกํ อิเชว ภวิสฺสามิ,

เหล่านั้น ข้าพเจ้ามีสหาย ข้าพเจ้า
 ทราบข่าวเพราะเขาบอกข้าพเจ้า”. พ่อค้า
 กล่าวว่า “จะประโยชน์อะไรสำหรับเรา
 ซึ่งไปจากที่นี่ เราจักกลับไปยังเรือน
 ตามเดิม”. เมื่อพ่อค้านั้นชักช้าอยู่ บุรุษ
 ที่พวกโจรเหล่านั้นส่งไปอีก มาถาม
 สหายนั้น ฟังความเป็นไปนั้นแล้ว จึง
 ไปบอกโจรทั้งหลายว่า “ข่าวว่า พ่อค้า
 จักกลับเรือน”. พวกโจรฟังค้านั้นแล้ว
 จึงออกจากดงนั้นแอบซุ่มที่หนทางนอกนี้.

เมื่อพ่อค้านั้น ชักช้าอยู่, พวกโจร
 เหล่านั้นส่งคนไปสำนักของสหายแม้อีก.
 สหายนั้นทราบว่า โจรเหล่านั้นแอบซุ่ม
 อยู่ในสถานที่นั้น จึงบอกแก่พ่อค้าอีก.

พ่อค้าคิดว่า “เราไม่มีความขาดแคลน
 แม้ในสถานที่นี้ เมื่อเป็นเช่นนี้ เราจัก
 ไม่ไปข้างโน้น ไม่ไปข้างนี้ จักอยู่ในที่นี้
 นี้แหละ” ไปยังสำนักภิกษุทั้งหลาย
 เรียนว่า “ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ข่าวว่า
 พวกโจรประสงค์จะปล้นผม ซุ่มอยู่ใน
 หนทาง ฟังว่า ‘พ่อค้าจักกลับมาอีก
 ในบัดนี้’ ก็แอบซุ่มอยู่ที่หนทางนอกนี้
 กระผมไม่ไปจากข้างโน้น หรือข้างนี้

ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ภททนต์ดา อิศ วสิตุกามา วสนตุ,
 คณตุกามา อตตโน รุจिया คจจนตุ”ติ.
 ภิกขุ “เอว สนฺเต, มย
 นีวตติสฺสามา”ติ วาณิขํ อापฺจจิตฺวา
 ปุณทิวเส สาวตฺถิยํ คณฺตุวา
 สตุถารํ วนฺทิตฺวา นิสฺสีทิสฺสุ.

สตฺถา “กึ ภิกฺขเว มหาชนวาณิชน
 สทฺธิ น คมิตฺถา”ติ ปุจฺจิตฺวา
 “อาม ภนฺเต มหาชนวาณิชนสฺส
 วิลุมฺปนตฺถาย ทฺวีสุปี มคฺเคสุ โจรา
 ปริยฺภูจิสฺสุ, เตเนว โส ตตฺถเว
 จิตฺ, มยฺมฺปน ตํ อापฺจจิตฺวา
 อากตฺตา”ติ วุตฺเต, “ภิกฺขเว
 มหาชนวาณิชน โจรานํ อตฺถิตาย
 มคฺคํ ปรีวชฺเชติ, ชีวิตฺถกาโมปิ
 ปุริโส หลาหลํ วิสํ ปรีวชฺเชติ,
 ภิกฺขุนาปิ ‘ตโย ภวา โจเรหิ
 ปริยฺภูจิตฺมคฺคสทิสฺสา’ติ ฌตฺวา อปาย-
 สํวตฺตนิกํ ปาปี ปรีวชฺเชตฺถุ วฏฺฏติ”ติ
 วตฺวา อนุสนฺธิ ฆฏฺฏตฺวา ฌมฺมํ
 เทเสนฺโต อิมํ กาทมาห

จักพักอยู่ในที่นี้แหละสัก ๒-๓ วัน ท่าน
 ผู้เจริญ ผู้ประสงค์จะอยู่ในที่นี้ก็จงอยู่เถิด
 ผู้ประสงค์จะไปก็จงไปตามชอบใจของ
 ตน”. ภิกษุทั้งหลาย กล่าวว่า “เมื่อเป็น
 เช่นนั้น พวกเราก็จักกลับ” บอกลา
 พ่อค้าแล้ว ไปถึงกรุงสาวัตถีในวันรุ่งขึ้น
 ถวายบังคมพระศาสดาแล้วนั่งลง.

พระศาสดาตรัสถามว่า “ภิกษุทั้งหลาย
 พวกเธอไม่ไปกับพ่อค้าผู้มีทรัพย์มาก
 หรือ ?” เมื่อภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า
 “อย่างนั้น พระเจ้าข้า พวกโจรชุมนุมอยู่
 ข้างทางแม่ทั้ง ๒ เพื่อปล้นพ่อค้าผู้มี
 ทรัพย์มาก เพราะเหตุนั้น เขาจึงพัก
 อยู่ในที่นั้นนั่นแหละ, แต่พวกข้าพระองค์
 บอกลาเขามาแล้ว” ตรัสว่า “ภิกษุ
 ทั้งหลาย พ่อค้าผู้มีทรัพย์มากเว้นหนทาง
 เสีย เพราะมีพวกโจร, บุรุษแม้ผู้
 ประสงค์จะมีชีวิตอยู่ ย่อมเว้นยาพิษที่
 ร้ายแรงเสีย, แม้ภิกษุรู้ว่า ‘ภพทั้ง ๓
 เป็นเช่นเดียวกับหนทางที่พวกโจรชุมนุมอยู่
 แล้ว’ ดังนี้ ควรเว้นกรรมชั่วอันเป็น
 ไปเพื่ออบายเสีย” เมื่อทรงสืบท่ออนุสนธิ
 แสดงธรรม ตรัสพระคาถานี้ว่า

ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

๑๒๓. “วาณิโชนว ภยํ มคฺคํ
 อปฺปสตุโถ มหทฺธโน
 วิสํ ซีวิตุกาโมว
 ปาปานิ ปริวชฺชเย”ติ.

ตตฺถ ภยนฺตฺติ ภายิตพฺพํ,
 โจเรหิ ปริยฺภูจิตตฺตา สปฺปฏฺฐิภยนฺตฺติ
 อตฺถโถ, อิทํ วุตฺตํ โหติ “ยถา
 มหทฺธโน วาณิโชนว อปฺปสตุโถ
 สปฺปฏฺฐิภยํ มคฺคํ, ซีวิตุกาโม หลาหลํ
 วิสํ ปริวชฺชเชติ, เอวํ ปณฺทฺธิโต
 ภิกฺขุ อปฺปมตฺตกาณิปี ปาปานิ
 ปริวชฺชเยยา”ติ.

เทสนาวसानเน เต ภิกฺขุ สห
 ปฏิสมฺภิกทาหิ อรหตฺตํ ปาปฺุณฺิสฺสุ.
 สมฺปตฺตมหาชนสฺสาปี สาคฺคิกกา
 ธมฺมเทสนา อโหสิตี.

มหาชนวาณิชนวตฺถุ สตฺตมํ.

๑๒๓. “บุคคล ควรเว้นบาปกรรมทั้งหลาย
 เสีย เหมือนพ่อค้าผู้มีทรัพย์มาก
 มีพวคน้อย เว้นทางที่ควรกลัวเสีย
 เหมือนบุคคลผู้ประสงค์จะมีชีวิตอยู่
 เว้นยาพิษเสีย ฉะนั้น”.

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า ที่
 ควรกลัว ความว่า อันพึงกลัว
 อธิบายว่า มีภัยเฉพาะหน้าเพราะพวก
 โจรชุ่มอยู่, มีคำอธิบายไว้ดังนี้ว่า “พ่อค้า
 ผู้มีทรัพย์มาก มีพวคน้อย เว้นหนทาง
 ที่มีภัยอยู่เบื้องหน้าเสีย, บุคคลผู้ประสงค์
 จะมีชีวิตอยู่ ย่อมเว้นยาพิษที่ร้ายแรงเสีย
 ฉะนั้น, ภิกษุผู้เป็นบัณฑิต ควรเว้น
 กรรมชั่วทั้งหลายแม้มีประมาณน้อยเสีย
 ฉะนั้น”.

ในเวลาจบเทศนา ภิกษุเหล่านั้น
 บรรลุพระอรหัตพร้อมด้วยปฏิสัมภีทาทั้ง
 หลายแล้ว. พระธรรมเทศนาได้มี
 ประโยชน์ แก่แก่มหาชนผู้ประชุมกัน.

เรื่องพ่อค้ามีทรัพย์มากที่ ๗ จบ.

ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

๘. กุกกุกุมิตตเนสาทตฤ

๑๒๔. ปาณิมุหิ เจ วโณ นาสุส
หเรยฺย ปาณินา วิสํ
นาพฺพณํ วิสมนฺเวติ
นตฺถิ ปาปํ อกฺุพฺพโต.

๘. เรื่องนายพรานชื่อกุกกุกุมิตร

๑๒๔. ถ้าแปลไม่พียงมีที่ฝ่ามือไซ้ร้ บุคคล
พียงเอาฝ่ามือนำยาพิษไปได้ เพราะ
กรรมช่วยยอมไม่มีแก่ผู้ไม่ทำ เหมือน
ยาพิษยอมไม่ชิมซาบเข้าฝ่ามือที่ไม่
มีแปลได้ ฉะนั้น.

๘. กุกกุกุมิตตเนสาทาคฤ

ปาณิมหิ เจ วโณ นาสฺสาติ อิมํ
 ฐมฺมเทสนํ สตุถา เวพฺพเน วิหรนฺโต
 กุกกุกุมิตตุนนาม เนสาทํ อารพฺภ
 กเถสิ.

ราชคเห กิเรกา เสฏฺฐิธิตา
 วยปฺปตฺตา สตุตฺตมฺภิกฺขุส ปาสาทสฺส
 อูปริคพฺภเ อารกฺขนตฺถาย เอกํ
 ปริจาริกํ ทตฺวา มาตาปิตฺุหิ
 วาสียมานา เอกทิวสํ สายณฺหสมเย
 วาตปาเนน อนฺตรวีถิ โอลิเกนฺติ
 ปณฺจปาสตานิ ปณฺจ จ สุลลตานิ
 อาทาย มิเก วธิตฺวา ชีวมานํ
 เอกํ กุกกุกุมิตฺตํ นวฺม เนสาทํ
 ปณฺจ มิคสตานิ วธิตฺวา เตสํ
 มํเสน มหาสกฺกํ ปุเรตฺวา สกฺกฺขุเร
 นิสฺสีทิตฺวา มํสํ วิกุกฺกเณนตฺถาย นครํ
 ปวิสฺนตฺตํ ทิสฺวา ตสฺมี ปฏฺิพฺพุตฺตจิตฺตา
 หุตฺวา ปริจาริกาย หตฺถเ ปณฺณาการํ
 ทตฺวา “คจฺฉ, เอตสฺส ปณฺณาการํ
 ทตฺวา ตสฺส คมนกาลํ ญตฺวา
 เอहि”ติ เปเสติ.

๘. เรื่องนายพรานชื่อกุกกุกุมิตร

พระศาสดา เมื่อประทับอยู่ใน
 พระเวฬุวัน ทรงปรารภนายพรานชื่อ
 กุกกุกุมิตร แสดงพระธรรมเทศนาเห็นว่า
 ถ้าแปลไม่พียงมีที่ฝ่ามือไซ้ เป็นต้น.

ได้ยินว่า ธิดาเศรษฐีคนหนึ่ง ใน
 กรุงราชคฤห์ เจริญวัยแล้วอันบิดาและ
 มารดามอบหญิงรับใช้คนหนึ่งให้เพื่อดูแล
 ให้อยู่ในห้องบนปราสาท ๗ ชั้น แลดู
 ระหว่างถนนทางหน้าต่าง ในเวลาเย็น
 วันหนึ่ง เห็นนายพรานผู้หนึ่งชื่อกุกกุกุ-
 มิตรถือบ่วง ๕๐๐ และหลาว ๕๐๐ ฆ่า
 เนื้อทั้งหลายเลี้ยงชีวิต ฆ่าเนื้อ ๕๐๐ ตัว
 แล้ว เอาเนื้อสัตว์เหล่านั้นบรรทุกจนเต็ม
 เกวียนใหญ่ นั่งบนแอกเกวียน เข้าไป
 ยังพระนคร เพื่อขายเนื้อ มีจิตปฏิพัทธ์
 ในนายพรานนั้น มอบบรรณาการให้
 ในมือหญิงรับใช้ แล้วส่งไปด้วยสั่งว่า
 “เธอจงไปมอบเครื่องบรรณาการให้แก่
 นายพรานนั้น รู้เวลาที่เขาไปแล้วจง
 กลับมา”.

ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

สา คนตฺวา ตสฺส ปณฺณาการํ
 ทตฺวา ปุจฺฉิ “กทา คมิสฺสสึ”ติ.
 “อชฺช มํสํ วิกุกฺกิตฺวา ปาโตว
 อสฺสกทฺวาเรณ นาม นิกฺขมิตฺวา
 คมิสฺสสามิ”ติ.

หญิงรับใช้นั้น ไปมอบเครื่องบรรณาการ
 ให้แก่นายพรานนั้นแล้วถามว่า “ท่าน
 จักไปเมื่อไร”. นายพรานกล่าวว่า “วันนี้
 เราขายเนื้อแล้ว จักออกไปทางประตู
 ด้านโน้นแต่เช้าตรู่”.

สา เตน กถิตํ กถํ สุตฺวา
 อากนฺตฺวา ตสฺสา อารุเจสิ.
 เสฏฺฐิธิตา อตฺตโน เกเห
 คเหตุพฺพยุตฺตกํ วตฺถาภรณชาตํ
 สํวิทฺหิตฺวา ปาโต ว มลिनวตฺถํ
 นิวาเสตฺวา กุฏํ อาทาย ทาสีหิ
 สทฺธิ อุกกตฺติตฺถํ คจฺจนฺตี วิย
 นิกฺขมิตฺวา ตํ จานํ คนฺตฺวา
 ตสฺสาคมนํ โอลิเกนฺตี อฏฺฐาสิ.

หญิงรับใช้นั้น พังคำที่เขาบอกแล้ว จึง
 มาแจ้งแก่ธิดาเศรษฐีนั้น. ธิดาเศรษฐี
 รวบรวมเสื้อผ้าและอาภรณ์ซึ่งพอที่ตนจะ
 ถือเอาไปได้ในเรือนของตน นุ่งผ้าเก่า
 ถือหม้อน้ำออกไปแต่เช้าตรู่ เหมือนไป
 ทำน้ำกับพวกนางทาสี ถึงที่นั้นแล้ว
 ได้ยินแลดูนายพรานนั้นมา.

โสปี ปาโต ว สกฺกํ ปาเชนฺโต
 นิกฺขมิ. สาปี ตสฺส ปจฺฉโต
 ปายาสี. โส ตํ ทิสฺวา “อหํ
 ตํ ‘อสุกฺสฺส นาม ธิตา’ติ น
 ชานามิ, มา มํ อนฺุพฺนฺธิ อมฺมา”ติ
 อาห. “น มํ ตฺวํ ปกฺโกสสิ,
 อหํ อตฺตโน ฆมฺมตฺาย อากจฺฉามิ,
 ตฺวํ ตฺถุหิ หุตฺวา อตฺตโน สกฺกํ
 ปาเชหิ”ติ. โส ปุณฺปุณฺนี ตํ

ฝ่ายพรานนั้น ก็ขับเกวียนออกไปแต่
 เช้ามืด. แม้ธิดาเศรษฐีนั้น ก็เดินตามหลัง
 นายพรานนั้นไป. นายพรานนั้น เห็น
 นางแล้ว กล่าวว่า “ฉันไม่รู้จักเธอว่า
 ‘เป็นธิดา ของตระกูลโน้น’, แม่ เธอ
 อย่าติดตามฉันเลย”. ธิดาเศรษฐีกล่าวว่า
 “ท่านไม่ได้เรียกเรามา เรามาตาม
 ธรรมดาของตน ท่านจงนั่งเสีย ขับ
 เกวียนของตนไปเถิด”. เขาห้ามนาง

ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

นิวาเรสิเยว. อถ นํ สา อหา
 “สิริ นาม อตฺตโน สนฺติกํ
 อากจฺจนฺตี นิวาเรตุํ น วฏฺฏตี”ติ.
 โส ตสฺสา นิสฺสํสเยน อตฺตโน
 อากมนํ ฌตฺวา อาทิโต ปุจฺฉิตฺวา
 ตํ สกฺกํ อารोเปตฺวา อคฺมาสิ.
 ตสฺสาปิ มาตาปิโตร อิตฺ อจฺจิโต
 จ ปรีเยสาเปตฺวา อปฺสฺสนฺดา
 “มตา ภวิสฺสตี”ติ มตฺกมตฺตํ กรีสฺสุ.
 สปิ เตน สทฺธิ สํวาสมนฺวาย
 ปฏิปาฏิยา สตฺต ปุตฺเต วิชಾಯิตฺวา
 เต วยฺยปฺตฺเต ชฺรพฺนฺชเนเนว
 พฺนฺธิ.

อถกทิวสํ สตฺถา ปจฺจฺจฺสมเย
 โลกํ โวลเณโต กุกฺกฏฺมิตฺตํ สปุตฺตํ
 สสุณิสํ อตฺตโน ฌาณชาลสฺส
 อนฺโต ปวิฏฺจํ ทิสฺวา “กิณฺนุ โข
 เอตฺนุ”ติ อฺปฺธาเรนฺโต เตสํ
 โสตาปตฺติมกฺคสฺส อฺปนฺนิสฺสยํ ทิสฺวา
 ปาโต ว ปตฺตจิวฺรมาทาย ตสฺส
 ปาสฏฺจานํ อคฺมาสิ. ตํทิวสํ ปาเส
 พฺนฺชเ อกฺมิโคปิ นาม นาโหสิ.
 สตฺถา ตสฺส ปาสมฺมุเล ปทวฺลณฺชํ

บ่อย ๆ ทีเดียว. ครั้งนั้น นางกล่าวกับ
 เขาว่า “ไม่ควรห้ามสิริซึ่งมายังสำนัก
 ของตน”. นายพรานนั้น ทราบว่า
 นางมาเพื่อตน โดยไม่ต้องสงสัย จึงถาม
 ตั้งแต่ต้นแล้ว ได้อุ้มนางขึ้นเกวียนไปแล้ว.
 บิดาและมารดาแม่ของเธอ สั่งให้คน
 เทียวหาอยู่ข้างโน้น และข้างนี้ เมื่อ
 ไม่พบ จึงทำภัตตเพื่อผู้ตายด้วยเข้าใจว่า
 “ธิดาของเราจักตายเสียแล้ว”. ธิดาเศรษฐี
 แม่ นั้น อาศัยการอยู่ร่วมกับนายพรานนั้น
 ตลอดบุตร ๗ คน ตามลำดับ ผูกบุตร
 เหล่านั้น ผู้เจริญวัยด้วยเครื่องผูกคือ
 เรือนนั่นเอง.

ต่อมาวันหนึ่ง พระศาสดาทรง
 ตรวจดูสัตว์โลกในเวลาใกล้รุ่ง ทอด
 พระเนตรเห็นนายพรานกุกกฏมิตร
 พร้อมทั้งบุตรและลูกสะใภ้ เข้าไปภายใน
 ข่ายพระญาณของพระองค์ ทรงใคร่-
 ครวญอยู่ว่า “นั่นเหตุอะไรหนอ”
 ทอดพระเนตรเห็นอุปนิสัยแห่งโสดา-
 ปัตติมรรคของพวกเขาแล้ว ทรงถือบาตร
 และจีวรไปยังที่ดักบ่วงของเขาแต่เข้าตรู่.
 วันนั้น ไม่ได้มีเนื้อแม้ตัวเดียวที่ติดบ่วง.

ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ทสฺเสตฺวา ปุโรโต เอกสฺส คุมฺพสฺส
 เหมฏฺฐาฉายาย นิสฺสีทิ.

พระศาสดา ทรงแสดงรอยพระบาทใกล้
 บ่วงของเขา ประทับนั่งใต้เงาพุ่มไม้
 กอหนึ่งข้างหน้า.

กุกกุกกุกมิตรโต ปาโต ว ธนุํ อาทาย
 ปาสฏฺฐาณํ คนฺตฺวา อาทิตฺโต ปฏฺฐาย
 ปาเส โอลฺโลกยมาโน ปาเส พนฺธํ
 เอกมฺปิ มิคํ อทิสฺวา สตฺถุ
 ปทวฺลณฺชํ อทฺทสฺ. อถสฺส เอตทฺโหสิ
 “โก มยฺหํ พนฺธมฺมิเค โมเจนฺโต
 วิจฺรตี”ติ. โส สตฺถุริ อามาตํ
 พนฺธิตฺวา คจฺฉนฺโต คุมฺพมฺลฺลํ นิสฺสินฺหํ
 สตฺถุถาโร ทิสฺวา “อิมินา มม มิกา
 โมจิตา, มาเรสฺสามิ นนฺ”ติ ธนุํ
 อากทฺฐมิ. สตฺถุถา ธนุํ อากทฺฐมิตฺถุ
 ทตฺวา วิสฺสชฺเชตฺถุ นาทาสิ. โส
 สโร วิสฺสชฺเชตฺถุมฺปิ โอรฺโรเปตฺถุมฺปิ
 อสกุโกนฺโต ผาสฺสุกาหิ ภิชฺชนฺตฺตีหิ
 วีย มุขโต เขเพน ปคฺขมฺรณฺเตน
 กิลนฺตฺรุโป อฏฺฐาสิ.

พรานกุกกุกมิตร ถือธนูไปที่ดักบ่วงแต่
 เข้าตรู่ ตรวจดูบ่วง ตั้งแต่ต้นแล้ว
 ไม่เห็นเนื้อติดบ่วงแม้ตัวเดียว ได้เห็น
 รอยพระบาทของพระศาสดา. ที่นั้น
 เขาได้มีความคิดนี้ว่า “ใคร เทียวปล่อย
 เนื้อที่ติดบ่วงของเรา”. เขาผูกอาฆาตใน
 พระศาสดากำลังเดินไป พบพระศาสดา
 ประทับนั่งอยู่ใกล้พุ่มไม้ จึงเฝ้าธนูด้วย
 คิดว่า “ผู้นี้ ปล่อยเนื้อของเรา, เราจัก
 ชมาเขาเสีย”. พระศาสดาให้เฝ้าธนูได้
 แต่ไม่ให้ออก. เขาไม่สามารถทั้งเพื่อ
 จะปล่อยลูกธนู ทั้งวางลง มีสีข้างทั้ง
 ๒ ข้าง รวากะว่าจะแตกทำลาย มีน้ำลาย
 ไหลออกจากปาก ได้ยื่นร่างกายอ่อนล้า
 อยู่แล้ว.

อถสฺส ปุตฺตา เกหํ คนฺตฺวา “ปิตา
 โน จิรายติ กิ นฺ โข”ติ วตฺวา
 “คจฺฉนฺ ตาตา ปิตุ สนฺตฺติกนฺ”ติ
 มาตรา เปสฺสิตา ธนุํนฺ อาทาย

ครั้งนั้นพวกบุตรของเขาไปเรือน พุดกัน
 ว่า “บิดาของพวกเรา ชักช้าอยู่ จักมี
 เหตุอะไรหนอ” ถูกมารดาส่งไปด้วย
 สั่งว่า “พ่อทั้งหลาย พวกเจ้าจงไป

ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

คนตุวา ปิตร ตถา จิตฺ ทิสฺวา
 “อัย โน ปิตุ ปจฺจามิตฺโต
 ภวิสฺสตี”ติ. สตุตฺปิ ชนา ธนฺนิ
 อากกฺขมิตฺวา พุทฺธานุภาเวน, ยถา
 เนสํ ปิตา จิตฺ, ตถา อฏฺฐิสฺสุ.

อกฺก เนสํ มาตา “กึ นฺุ โข
 ปิตา ปุตฺตา จิรายนฺตี”ติ สตุตฺทหิ
 สุนิสฺสาหิ สทฺธิ คนฺตุวา เต
 ตถาจิตฺ ทิสฺวา ว “กสฺส นฺุ โข
 อิเม ธนฺนิ กกฺกฺขมิตฺวา จิตา”ติ
 โอลเณนฺตี สตุตฺถารํ ทิสฺวา พาหา
 ปคฺคยฺห “มา เม ปิตร นาเสถ,
 มา เม ปิตร นาเสถา”ติ
 มหาสทฺทมกาสิ. กุกฺกุกฺกมิตฺโต ตํ
 สทฺทํ สุตฺวา จินฺเตสิ “นฏฺโฆ
 วัตมฺหิ, สสุโร กิร เม เอส,
 อโห มยา ภาริยํ กมฺมํ กตฺนฺุ”ติ.
 ปุตฺตาปิสฺส มาตฺยา สทฺทํ สุตฺวา
 “อຍ္ຍโก กิร โน เอส, อโห
 ภาริยํ กมฺมฺนฺุ”ติ จินฺตยฺสิ. กุกฺกุกฺกมิตฺโต
 “อຍ္ຍ สสุโร เม”ติ เมตฺตจิตฺตํ
 อฺပ္ပฏฺจเปสิ. ปุตฺตาปิสฺส “อຍ္ຍโก

สำนักบิดา” จึงถือธนูเดินไป พบบิดา
 ยืนอยู่อย่างนั้นคิดว่า “คนผู้นี้ จักเป็น
 ศัตรูบิดาของเรา”. ชนแม่ทั้ง ๗ คน
 โกงธนูแล้ว ได้ยืนอยู่เหมือนบิดาของ
 พวกเขาในขณะนั้น ด้วยอานุภาพพระ-
 พุทธเจ้า.

ครั้งนั้น มารดาของพวกเขา คิดว่า
 “ทำไมหนอ บิดาและบุตรทั้งหลาย จึง
 ชักซ้ายอยู่” จึงไปพร้อมกับลูกสะใภ้
 ทั้ง ๗ คน พบพวกเขาอยู่อย่างนั้น
 จึงตรวจดูอยู่ว่า “ชนเหล่านี้ ยืนโกงธนู
 ต่อใครหนอ” พบพระศาสดาแล้ว จึง
 ประคองแขน ได้ร้องเสียงดังว่า “ขอ
 ท่านจงอย่าให้บิดาของเราฉิบหาย, ท่าน
 จงอย่าให้บิดาของเราฉิบหาย”. พราณ
 กุกฺกุกฺกมิตฺร ฟังเสียงนั้น คิดว่า “เรา
 เสียหายแล้วหนอ นัยว่า บุคคลนั้นเป็น
 พ่อตาของเรา โอ เราทำกรรมหนัก”.
 แม้พวกบุตรของเขา ฟังเสียงมารดาแล้ว
 คิดว่า “นัยว่า บุคคลนั้น เป็นตาของ
 พวกเรา, โอ เราทำกรรมหนัก”.
 พราณกุกฺกุกฺกมิตฺรเข้าไปตั้งเมตตาคิดไว้ว่า
 “ผู้นี้ เป็นพ่อตาของเรา”. แม้พวกบุตร

ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

โน”ติ เมตตจิตต์ อุปฐกเปสฺ. อถ
 เนสฺ มาตา เสฏฺฐิธิตา “ขิปป์
 ธนฺนิ ฉทุเทตฺวา ปีตรํ เม
 ขมาเปถา”ติ อห.

ของเขาก็ตั้งเมตตาคิดไว้ว่า “ผู้นี้เป็นตา
 ของพวกเรา”. ครั้งนั้น ธิดาเศรษฐี
 ผู้เป็นมารดาของพวกเขา กล่าวว่า
 “พวกเจ้าจงรีบทิ้งธนุ แล้วให้บิดาของ
 เรายกโทษให้เสีย”.

สตฺถา เตสฺ มุทฺทิตตตํ ฅตฺวา
 ธนฺ โอตฺเรตฺ อทาสิ. เต สพฺเพ
 สตฺถารํ วนฺทิตฺวา “ขมถ โน
 ฆนฺเต”ติ ขมาเปตฺวา เอกมฺนตํ นิสฺสีทิสฺ.
 อถ เนสฺ สตฺถา อนุปฺพุพฺพิกถํ กเถสิ.
 เทสนาวसानเ กุกกุกกุกกุกกุก สทฺธิ
 ปุตฺเตหิ เจว สุนฺนิสาหิ จ
 อตฺตปญฺจทสโม โสตาปตฺติผล
 ปตฺติฏฺจหิ. สตฺถา ปิณฺฑทาย จริตฺวา
 ปจฺจฆาภตฺตํ วิหารํ อคมาสิ. อถ นํ
 อานนฺทเถโร ปุจฺฉิ “อชฺช ฆนฺเต
 กุหิ คมิตฺถา”ติ. “กุกกุกกุกกุกกุก
 สนฺตีกํ อานนฺทา”ติ. “ปาณาติปาต-
 กมฺมสฺส โว ฆนฺเต อการโก กโต”ติ.
 “อาม อานนฺท โส อตฺตปญฺจทสโม
 อจลสทฺธาย ปตฺติฏฺจาย तीสุ รตเนสุ
 นิกกฺโข หุตฺวา ปาณาติปาตกมฺมสฺส
 อการโก ชาโต”ติ. ภิกฺขุ อหฺสิ

พระศาสดาทรงทราบว่าจิตของ
 พวกเข่า่อนโยนแล้ว จึงทรงให้ลดธนุ
 ลงได้. ชนเหล่านั้นทุกคน ถวายบังคม
 พระศาสดา ทูลให้พระองค์ยกโทษให้ว่า
 “ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ขอพระองค์จง
 ยกโทษให้พวกข้าพระองค์” แล้วนั่ง
 ณ ที่สมควรส่วนข้างหนึ่ง. ครั้งนั้น
 พระศาสดาทรงแสดงอนุบุพพิกถาแก่
 พวกเขา. ในเวลาจบเทศนา พราน
 กุกกุกกุกกุกกุกพร้อมด้วยบุตรและสะใภ้ รวม
 ทั้งตนเองเป็นคนที่ ๑๕ ตั้งอยู่ในโสต-
 ปัตติผล. พระศาสดาเสด็จเที่ยวบิณฑบาต
 ได้เสด็จถึงวิหารในเวลาฉันภัตตาหาร
 เสร็จแล้ว. ครั้งนั้น พระอานนทเถระ
 ทูลถามพระองค์ว่า “วันนี้ พระองค์
 เสด็จไปไหน พระเจ้าข้า”. พระศาสดา
 ตรัสตอบว่า “ไปสำนักพรานกุกกุกกุกกุก
 อานนท”. พระอานนทเถระทูลถามว่า

ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ธรรมบท.ป-ท.๕-๕

“นนุ ภาณเต ภริยาปิสุส อตถิ”ติ.
 “อาม ภิกขเว सा कुलकेहे कुमारीका
 व हुतुवा सोदापत्तिफलं पत्तुता”ติ.

“พระองค์ทรงทำให้เขาเป็นผู้ไม่ทำกรรม
 คือปาณาติบาตแล้วหรือ พระเจ้าข้า”.
 พระศาสดาตรัสตอบว่า “เออ อานนท์
 พรานกุกกุกุมิตรมีตนเองเป็นที่ ๑๕
 ดำรงอยู่ในศรัทธาอันไม่คลอนแคลน หมด
 ความสงสัยในพระรัตนตรัย ไม่ทำกรรม
 คือปาณาติบาตแล้ว”. ภิกษุทั้งหลาย
 พากันกราบทูลว่า “เขามีภรรยาไม่ใช่หรือ
 พระเจ้าข้า”. พระศาสดาตรัสตอบว่า
 “อย่างนั้น ภิกษุทั้งหลาย นางเป็น
 เด็กหญิงในเรือนตระกูล บรรลุโสดา-
 ปัตติผลแล้ว”.

ภิกขุ กถิ สมุจจาเปสุ “กุกกุก-
 มิตตสุส กิร ภริยา कुमारीकालेयेव
 सोदापत्तिफलं पत्तुवा तसुस केहं
 कनुतुवा सत्त पुत्ते लभि, सा
 ऐतत्तं कालं सामिगेन ‘ธनुं आहर
 सरे आहर सत्ति आहर सुलं आहर
 चालं आहरा’ति वुज्जमाना तानि
 अथासि, सो दाय किनुनानि आतय
 कनुतुवा पाणातिपात्तं करोति, कि
 नु बो सोदापनुनापि पाणातिपात्तं
 करोति”ติ.

พวกภิกษุสนทนากันว่า “นัยว่า ภรรยา
 ของพรานกุกกุกุมิตรบรรลุโสดาปัตติผล
 ในขณะที่ยังเป็นเด็กหญิงทีเดียว ไปเรือน
 ของเขาแล้ว ได้บุตร ๗ คน, นางถูกสามี
 สั่งตลอดเวลาเท่านั้นว่า ‘เจ้าจงนำธนู
 นำลูกศร นำหอก นำหลาว นำดาข่าย
 มา’ ได้ให้อาวุธเหล่านั้น, เขานำอาวุธ
 ที่นางให้ไปทำปาณาติบาต, แม้พระ-
 โสดาบันทั้งหลาย ก็ยังทำปาณาติบาต
 อยู่หรือ?”.

ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

สตฤตา อากนตุวา “กาย นุตถ
 ภิกขเว เอตริหิ กถาย สนฺนิสิสนฺนา”ติ
 ปุจฺฉิตฺวา “อิมาย นามา”ติ วุตฺเต,
 “น ภิกขเว โสตาปนฺนา
 ปาณาติปาตํ กโรนฺติ, สา ปน
 ‘สามิกสฺส วณฺํ กโรมี’ติ ตถา
 อกาสิ, อิทํ คเหตฺวา เอส
 กนฺตุวา ปาณาติปาตํ กโรตฺุติ
 ตสฺสา จิตฺตํ นตฺถิ, ยถา
 ปาณิตลสฺมี หิ วณฺเ อสติ, วิสํ
 กณฺฺนตฺสส ตํ วิสํ อนฺุทฺทหิตฺุ น
 สกฺโกติ, เอวเมว อกฺุสฺลเจตนา
 อภาเวน ปาปํ อกโรนฺตสฺส
 ธนฺุอาทีนฺิ หริตฺวา ททโตปิ ปาปํ
 นาม น โหติ”ติ วตฺวา อนฺุสนฺธิ
 มฺเฏตฺวา ธมฺมํ เทเสนฺโต อิมํ
 คากมาห

พระศาสดาเสด็จมาตรัสถามว่า “ภิกษุ
 ทั้งหลาย บัดนี้ พวกเขอนั่งสนทนา
 เรื่องอะไรกันหนอ” เมื่อพวกภิกษุ
 กราบทูลว่า “เรื่องชื่อนี้” จึงตรัสว่า
 “ภิกษุทั้งหลาย พระโสตาบันทั้งหลาย
 ย่อมไม่ทำปาณาติบาต, แต่นางได้ทำ
 เช่นนั้นด้วยคิดว่า ‘เราจะทำตามคำ
 สามี’, นางไม่มีความคิดเลยว่า ‘สามีนั้น
 จงถือเอาอาวุธนี้ไปทำปาณาติบาต’,
 จริงอยู่ เมื่อไม่มีแผลที่ฝ่ามือ, ยาพิษ นั้น
 ย่อมไม่สามารถให้โทษแก่บุคคลผู้ถือยาพิษ
 ได้ ฉนฺใด ขึ้นชื่อว่า กรรมชั่ว ย่อม
 ไม่มีแก่ผู้ไม่ทำกรรมชั่ว แม้นำเครื่อง
 ประหาร มีธนูเป็นต้นไปให้ เพราะไม่มี
 อกฺุสฺลเจตนา ฉนฺนั้น” เมื่อทรงสืบต่อ
 อนฺุสนฺธิแสดงธรรม ตรัสพระคาถานี้ว่า

๑๒๔. “ปาณิมฺหิ เจ วโณ นาสฺส
 หเรยฺย ปาณินา วิสํ
 นาพฺพณฺํ วิสมนฺเวติ
 นตฺถิ ปาปํ อกฺุพฺพโต”ติ.

๑๒๔. “ถ้าแผลไม่พียงมีที่ฝ่ามือไซ้ร บุคคล
 พียงเอาฝ่ามือนำยาพิษไปได้ เพราะ
 กรรมชั่ว ย่อมไม่มีแก่ผู้ไม่ทำ
 เหมือนยาพิษ ย่อมไม่ซึมซาบเข้า
 สู่ฝ่ามือที่ไม่มีแผลได้ ฉะนั้น”.

ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ตตถ นาสฺวาติ น ภเวยฺย.
 หเรยฺยาติ หริตุํ สกุกฺเณยฺย.
 กิการณา ? ยสฺมา นาทุพฺพณํ
 วิสมเนวติ. อวณํ หิ ปาณิ วิสํ
 อเนวตุํ น สกุกฺโกติ, เอวเมว
 ธนุอาทีนิ นีหริตฺวา เทนฺตสฺสาปิ
 อกฺุสลเจตนา ย อภาเวน ปาปํ
 อกฺุพฺพโต ปาปํ นาม. นตฺถิ, อวณํ
 หิ ปาณิ วิสํ วย นาสฺส จิตฺตํ
 ปาปํ อนุคจฺจตีติ.

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า ไม่เพียงมี
 ความว่า ไม่เพียงมี. คำว่า เพียงนำไป
 ความว่า เพียงสามารถนำไปได้. ถามว่า
 เพราะเหตุไร? ตอบว่า เพราะเหตุที่
 ยาพิษไม่ซึมเข้าสู่ฝ่ามือที่ไม่มีแผล. จริงอยู่
 ยาพิษย่อมไม่สามารถจะซึมซาบเข้าสู่
 ฝ่ามือที่ไม่มีแผล ฉันทิ, ชื่อว่า ความชั่ว
 ย่อมไม่มีแก่ผู้ไม่ทำกรรมชั่ว แม้นำเครื่อง
 ประหารมีธนูเป็นต้นออกไปให้ ฉันทิ
 เหมือนกัน เพราะไม่มีอกุศลเจตนา,
 จริงอยู่ บาปย่อมไม่ติดตามจิตบุคคลนั้น
 เหมือนยาพิษไม่ซึมซาบเข้าสู่ฝ่ามือที่ไม่มี
 แผล ฉะนั้น.

เทสนาวสาเน พหุ โสตาปตฺติ-
 ผลาทินิ ปาปฺุณิสฺสุ.

ในเวลาจบเทศนา ชนเป็นจำนวน
 มากบรรลुकุณวิเศษมีโสดาปัตติผลเป็นต้น.

อปฺเรน สมเยน ภิกฺุชฺช กถํ
 สมฺภูจาเปสฺสุ “โก นุ โข
 กุกฺุฏฺมิตฺตสฺส สปุตฺตสฺส สสฺุณิสฺส
 โสตาปตฺติมคฺุคฺุสฺส อฺุปนิสฺสโย, เกน
 การเณน เอส เนสาทกฺุเล
 นิพฺพตฺโต”ติ. สตฺถา อากนฺุตฺวา
 “กาย นฺุตฺถ ภิกฺุชฺชเว เอตฺรหิ
 กทาย สนฺุณิสฺสนฺา”ติ ปุจฺุจิตฺวา

สมัยต่อมา พวกภิกษุสนทนากันว่า
 “อะไรหนอเป็นอุปนิสัยแห่งโสดาปัตติ-
 มรรค ของพรานกุกกฏมิตร พร้อมทั้ง
 บุตรและลูกสะใภ้, เพราะเหตุไร เขาจึง
 บังเกิดในตระกูลพราน”. พระศาสดา
 เสด็จมาแล้วตรัสถามว่า “ภิกษุทั้งหลาย
 บัดนี้ พวกเขอนั่งสนทนาเรื่องอะไรกัน
 นอ” เมื่อพวกภิกษุกราบทูลว่า “เรื่อง

ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

“อิมาย นามา”ติ วุตเต, “ภิกขเว
 อตีเต กสฺสปทสฺสพลสฺสธาตฺเจติยํ
 สํวิทฺหนฺตา เอวมาหํสุ “กา นุ
 โข อิมสฺส เจติยสฺส มตฺติกา
 ภวิสฺสติ, ก็ อุกกนุ”ติ. อถ
 เนสํ เอตทโหสิ “หริตฺถาลมโนสิลา
 มตฺติกา ภวิสฺสติ, ติลเตลํ อุกกนุ”ติ.
 เต หริตฺถาลมโนสิลา โภฏญฺเฐตฺวา
 ติลเตเลนํ สํสนฺหิตฺวา อิกฺขจกาย
 ฃญฺเฐตฺวา สฺวณฺณณฺน ขจิตฺวา อนฺโตะ
 จินิสฺส, พหิมุขํ ปน เอกฆน-
 สฺวณฺณนิฏฺฐกา ว อหฺสํ. เอกกา
 อิกฺขกา สตตสฺสทสฺสคฺขมฺนิกา อโหสิ.
 เต ยาว ฐาตฺถนิธานา เจติเย
 นิฏฺฐจิตฺเต, จินฺตยิสฺส “ฐาตฺถนิธานกาเล
 พหฺนฺตา ฐเนน อตฺถโก, กนฺนุโข
 ฃญฺเฐกํ กโรมา”ติ.

อถโก ความวาสี เสฏฺฐิ “อหํ
 ฃญฺเฐโก ภวิสฺสสํมิ”ติ ฐาตฺถนิธานญฺจฺจฺจเน
 เอกํ หิริณฺณโกฏฺฐิ ปกฺขิปปิ. ตํ ทิสฺวา
 รญฺจวาสินอ “อโย นกรเสฏฺฐิ ฐนเมว
 สํหริติ, เอวรูเป เจติเย ฃญฺเฐโก
 ภวิตฺถํ น สกฺโกติ, ความวาสี ปน

ชื่อนี้”, จึงตรัสว่า “ภิกษุทั้งหลาย
 ในอดีตกาล ชนทั้งหลาย เมื่อจะจัดสร้าง
 เจติย์บรรจुพระธาตุของพระทศพล ทรง
 พระนามว่ากัสสปะ พวกนั้นกล่าวอย่างนี้
 ว่า “อะไร จักเป็นดินเหนียวแห่งเจติย์นี้
 อะไรจักเป็นน้ำเชื้อ”. ครั้งนั้น พวกเขา
 ได้มีความคิดดังนี้ว่า “หริดาลและมโน-
 คีลา จักเป็นดินเหนียว, น้ำมันงาจัก
 เป็นน้ำเชื้อ”. พวกเขาช่วยกันตำหริดาล
 และมโนคีลาผสมกับน้ำมันงา ก่ออิฐ
 ปิดทองคำ เขียนลวดลายไว้ข้างใน,
 ส่วนที่หน้า मुख ได้มีอิฐทองคำเป็นก้อน
 เดียวกัน. อิฐแต่ละก้อนมีราคา ๑ แสน.
 เมื่อเจติย์สำเร็จ, พวกเขาคิดถึงเวลาบรรจु
 พระธาตุว่า “เวลาบรรจुพระธาตุต้องการ
 ทรัพย์จำนวนมาก, พวกเราจะตั้งใคร
 เป็นหัวหน้า”.

ครั้งนั้น เศรษฐีบ้านนอก ผู้หนึ่ง
 คิดว่า “เราจักเป็นหัวหน้า” จึงใส่เงิน
 ไว้หนึ่งโกฏฐิในที่บรรจुพระธาตุ. พวกเขา
 ชาวเมืองเห็นเหตุนั้นแล้ว พวกนั้นยกโทษว่า
 “เศรษฐีชาวกรุงนี้รวบรวมทรัพย์ไว้ถ้าย-
 เดียว ไม่สามารถเป็นหัวหน้าในเจติย์

ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

โกฏิธน์ ปกฺขิปิตฺวา เชฏฺจโก ว
ชาโต”ติ อฺชฺฌายิสฺสุ.

โส เตสํ กถํ สุตฺวา “อหํ
เทว โกฏิโย ทตฺวา เชฏฺจโก
ภวิสฺสามิ”ติ เทว โกฏิโย อทาสิ.
อิตโร “อหเมว เชฏฺจโก ภวิสฺสามิ”ติ
ติสฺโส โกฏิโย อทาสิ. เอวํ
วทฺตฺเมตฺวา, นครวาสี เสฏฺฐิ อฏฺจ
โกฏิโย อทาสิ. คามวาสีโน ปน
เคเห นว โกฏิธนมเว อตฺถิ,
นครวาสีโน จตฺตทาฬิสโกฏิธน์, ตสฺมา
คามวาสี จินฺตฺเตสิ “สจฺจํ นว
โกฏิโย ทสฺสามิ, อยํ ‘ทส โกฏิโย
ทสฺสามิ’ติ วทฺขติ, อถ เม
นิทฺธนภาโว ปญฺญาบิสิสฺสติ”ติ.

โส เอวมาห “อหํ เอตฺตํ ฐนํ
ทสฺสามิ, สปุตฺตทาโร เจตฺติยสฺส
ทาโส ภวิสฺสามิ”ติ สตฺต ปุตฺเต สตฺต
สุณิสฺสา จ ภริยญฺจ คเหตฺวา อตฺตนา
สทฺธิ เจตฺติยสฺส นิยฺยาเทสิ. รฏฺจวาสีโน
“ฐนํ นาม สกฺกา อฺปฺปาเทตฺถุ

เช่นนี้ได้, ส่วนเศรษฐีบ้านนอกใส่ทรัพย์
ไว้หนึ่งโกฏิแล้ว เป็นหัวหน้าได้”.

เศรษฐีชาวกรุงนั้น ฟังคำของพวก
ชาวเมืองเหล่านั้นแล้ว คิดว่า “เราให้
ทรัพย์ ๒ โกฏิแล้ว จักเป็นหัวหน้า”
ได้ให้ทรัพย์ ๒ โกฏิ. เศรษฐีบ้านนอก
นอกนี้ คิดว่า “เราจักเป็นหัวหน้า
ให้ได้” ได้ให้ทรัพย์ ๓ โกฏิ. พวกเขา
ทั้งสองคน เพิ่มราคากันอย่างนี้แล้ว,
เศรษฐีชาวกรุงได้ให้ทรัพย์ ๘ โกฏิ. แต่
ในเรือนของเศรษฐีบ้านนอก มีทรัพย์
๘ โกฏิเท่านั้น, ของเศรษฐีชาวกรุง
มีทรัพย์ ๘๐ โกฏิ, เพราะเหตุนั้น เศรษฐี
บ้านนอกคิดว่า “ถ้าเราจักให้ทรัพย์ ๘
โกฏิไซ้, เศรษฐีชาวกรุงนี้ก็จักกล่าวว่า
‘เราจักให้ ๘๐ โกฏิ’, เมื่อเป็นเช่นนั้น
ภาวะที่เราไม่มีทรัพย์ก็จักปรากฏ.

เศรษฐีบ้านนอกนั้น กล่าวอย่างนี้ว่า “เรา
จักให้ทรัพย์เพียงเท่านี้, แต่เราพร้อมทั้ง
บุตรและภรรยาจักเป็นทาสแห่งเจตีย์”
จึงพาบุตร ๗ คน ลูกสะใภ้ ๗ คน และ
ภรรยามอบตัวต่อเจตีย์พร้อมกับตน.
พวกชาวเมืองอ้างว่า “ธรรมดาทรัพย์

ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

อยมฺปน สปุตฺตทาโร อุตฺตานํ
 นิยฺยาเทสิ, อยเมว เขมฺมจโก โหตุ”ติ
 ตํ เขมฺมจกํ กรีสุ.

อิติ เต โสฬสปี ชนา เจติยสฺส
 ทาสา อหฺสฺ. รฏฺฐวาสิโน ปน
 เต ภูชิสฺเสว กรีสุ. เอวํ สนฺเตปิ
 เจติยเมว ปฏฺิษฺศคฺคิตฺวา ยาวตายุกํ
 จตุวา ตโต จุตฺตา เทวโลเก
 นิพฺพตฺติสฺส.

เตสุ เอกํ พุทฺธนฺตรํ เทวโลเก
 วสนฺเตสุ, อิมสฺมี พุทฺธบุปฺปาเท
 ภริยา ตโต จิตฺวา ราชคฺเห
 เสฏฺฐิโน ธีตา หุตฺวา นิพฺพตฺติ.
 สา กุมาริกา ว หุตฺวา โสตาปตฺติผลํ
 ปาปุณิ. อภิภูจฺสจฺจสฺส ปน ปฏฺิสนฺธิ
 นาม ภาริยาติ. ตสฺสา สามิโก
 สมฺปริวตฺตมาโน กนฺตฺวา เนสาทกฺุเล
 นิพฺพตฺติ. ตสฺส สห ทสฺสเนเนว
 เสฏฺฐิธีตรํ ปุพฺพลินเโห อชฺโฌตฺถริ.
 วุตฺตมฺปิเจตํ

ใคร ๆ ก็สามารถให้เกิดได้, แต่เศรษฐี
 บ้านนอกนี้ พร้อมทั้งบุตรและภรรยา
 มอบตัวแล้ว เศรษฐีบ้านนอกคนนี้แหละ
 จงเป็นหัวหน้า” ได้ตั้งให้เขาเป็นหัวหน้า.

ชนแม่ทั้ง ๑๖ คน เหล่านั้น ได้เป็นทาส
 แห่งเจดีย์ด้วยประการฉะนี้. แต่พวก
 ชาวเมือง ทำพวกเขาให้เป็นไท. แม้เมื่อ
 เป็นเช่นนี้ พวกเขาก็ยังปรนนิบัติเจดีย์
 นั้นเอง ดำรงอยู่จนตลอดอายุ จูติจาก
 อตภาพนั้น ไปบังเกิดในเทวโลก.

เมื่อพวกเขาอยู่ในเทวโลกสิ้นพุทธันดรหนึ่ง
 ในพุทธบุปบาทกาลนี้ ภรรยาจูติจาก
 อตภาพนั้น บังเกิดเป็นธิดาเศรษฐี ใน
 กรุงราชคฤห์. นางยังเป็นเด็กหญิงที่เดียว
 ก็ได้บรรลุโสดาปัตติผลแล้ว. แต่ชื่อ
 ปฏิสนธิของผู้ไม่เห็นสัจจะ เป็นคติที่หยาบ.
 สามีของนางเวียนกลับไปบังเกิดในตระกูล
 นายพราน. พร้อมกับภาวเห็นเขาที่เดียว
 ความเส่นหาในปางก่อน ก็ครอบงำธิดา
 เศรษฐี. สมจริงดังพระดำรัสที่พระผู้มี
 พระภาคตรัสไว้ว่า

ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

“ปุพฺเพ ว สนนีวาเสน
 ปจฺจุปฺปนฺนหิตน วา
 เอวนตํ ชายเต เปมํ
 อฺปฺปลํ ว ยโททเก”ติ.

สา ปุพฺพลินเนเหเนว เนสาทกฺลํ
 อคมาสิ. ปุตฺตาปิสฺสา เทวโลกา
 จิตฺวา ตสฺสาเอว กุจฺฉิยํ ปฏิสนฺธิ
 คณฺหิสฺสุ. สุนิสฺสาโยปิสฺสา ตตฺถ ตตฺถ
 นิพฺพตฺติตฺวา วยปฺปุตฺตา เตสํเยว
 เกหํ อคมํสฺสุ. เอวํ เต สพฺเพปิ
 ตทา เจตฺติยํ ปฏิชคฺคิตฺวา ตสฺส
 กมฺมสฺสานุภาเวน โสตาปตฺติผลํ
 ปตฺตาติ.

กุกฺกุฏมิตฺตเนสาทวตฺถุ อฏฺฐมํ.

“ความรักนั้น ย่อมเกิด ด้วยเหตุ
 ๒ ประการอย่างนี้ คือ ด้วยการ
 อยู่ร่วมกันแต่ปางก่อน ๑ ด้วยการ
 เกื้อกูลกันในปัจจุบัน ๑ เหมือน
 ดอกบัวเกิดในน้ำ เพราะอาศัยเหตุ
 ๒ อย่าง คือ น้ำ ๑ เปือกตม ๑”.

ธิดาเศรษฐีนั้น ได้ไปยังตระกูล
 นายพราน ด้วยความเส่นหาแต่ปางก่อน
 นั้นแล. แม้พวกบุตรของนาง จูติจาก
 เทวโลกแล้ว ก็ถือปฏิสนธิในท้องของนาง
 นั้นเอง. ถึงพวกลูกสะใภ้ของนาง บังเกิด
 ในที่นั้น ๆ เจริญวัยแล้ว ได้ไปยังเรือน
 ของพวกเขานั้นแหละ. ชนเหล่านั้นแม้
 ทุกคนปรนนิบัติเจตีย์ ในครั้งนั้น บรรลุ
 โสตาปัตติผล ด้วยอานุภาพแห่งกรรมนั้น
 ด้วยประการฉะนี้.

เรื่องนายพรานกุกฺกุฏมิตฺตที่ ๘ จบ.

ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

โกกสุมขลุทกทวตฤ

๕. เรื่องนายพรานสุนัขชื่อ โกกะ

๑๒๕. โย อปฺปทฺถุจฺจสฺส นรฺสฺส ทฺถุสฺสตี
สฺสทฺถุจฺจสฺส โปสฺสสฺส อนนฺทณฺทณฺทณฺท
ตเมว พาลํ ปจฺเจติ ปาปํ
สฺสุขุโม รโช ปฏฺิวาทํว ชิตฺโต.

๑๒๕. บาปยอมกลับมาหาบุคคล ผู้เป็น
คนพาลนั้นแหละ ผู้ประทุษร้าย
ต่อนรชนผู้ไม่ประทุษร้าย ผู้เป็น
คนสะอาด ไม่มีกิเลสเครื่องชั่วร้าย
เหมือนผองอันละเอียด ที่บุคคลชัดไป
ทวนลม กลับมาหาเขา ฉะนั้น.

ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี
สร้างคัมภีร์พระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

๕. โภกสุณขลุตทกวัตถุ

โย อปฺปทฺถุสฺส นรฺสฺส ทฺถุสฺสตีติ
อิมํ ธมฺมทฺสณํ สตุฏฺทา เขตฺตวเน
วิหรนฺโต โภกนฺนาม สฺนขลุตฺทกํ
อารพฺภ กณฺเณสิ.

โส กิร เอกทิวสํ ปุพฺพณฺหสมเย
ธนฺุ อาทาย สฺนขปรีวฺโต อรณฺณํ
คจฺจนฺโต อนฺตรามคฺเค เอกํ
ปิณฺทจาริกํ ภิกฺขุํ ปิณฺททาย จรณฺตํ
ทิสฺวา กุชฺฌิตฺวา “กาพกณฺเณ เม
ทิจฺจโจ, อชฺช กิณฺจิจ น ลภิสฺสามิ”ติ
จินฺเตนฺโต ปกุกามิ. เถโรปิ คาเม
ปิณฺททาย จริตฺวา กตฺมตฺตกิจฺโจ
ปุณฺ วิหารํ ปายาสิ.

อิตโรปิ อรณฺเณ วิจริตฺวา กิณฺจิจ
อลภิตฺวา ปจฺจจากจฺจนฺโต ปุณฺ เถรํ
ทิสฺวา “อชฺชหํ อิมํ กาพกณฺเณ
ทิสฺวา อรณฺณํ คโต กิณฺจิจ น
ลภี, อิทานิ เม ปุณฺปิ อภิมุโข
ชาโต, สฺนขฺเขหิ นํ ขาทาเปสฺสามิ”ติ
สณฺณํ ทตฺวา สฺนขฺเข วิสฺสชฺเชสิ.

๕. เรื่องนายพรานสุนัขชื่อโกกะ

พระศาสดาเมื่อประทับอยู่ในพระ-
เชตวัน ทรงปรารภนายพรานสุนัขชื่อ
โกกะ แสดงพระธรรมเทศนาเห็นว่า
ผู้ประทุษร้ายต่อมหาชนผู้ไม่ประทุษร้าย
เป็นต้น.

ได้ยินว่า ตอนเช้าวันหนึ่ง นาย-
พรานนั้น ถือเอาธนูมีสุนัขห้อมล้อม
กำลังเดินไปป่า พบภิกษุผู้ถือการเที่ยว
บิณฑบาตเป็นวัตร รูปหนึ่ง ระหว่างทาง
กำลังเดินบิณฑบาตอยู่ โกรธแล้ว
คิดอยู่ว่า “เราพบคนกาลกรรณี่วันนี้
จักไม่ได้อะไรเลย” แล้วหลีกไป. แม้
พระเถระ เที่ยวบิณฑบาตไปในบ้าน
ทำภัตกิจเสร็จแล้ว ก็กลับไปยังวิหารอีก.

ฝ่ายนายพรานนอกนี้ เที่ยวไปในป่า ไม่ได้
อะไรเลย กำลังเดินกลับมาพบพระเถระ
อีก คิดว่า “วันนี้ เราพบคนกาลกรรณี่
นี้แล้ว ไปป่าไม่ได้อะไรเลย บัดนี้ ท่าน
ยังมายืนเฉพาหน้าเราแม้อีก เราจักยก
พวกสุนัขให้กัดท่าน” ให้สัญญาณแล้ว
ปล่อยสุนัขไป. พระเถระ อ้อนวอนว่า

ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

เถโร “มา เอวံ กริ อูปาสกา”ติ
 ยาจิ. โส “อชฺชาหํ ตว
 สมมุขีภุตตตดา กิณฺจि นาลตถํ,
 ปุนปิ เม สมมุขีภาวํ อากโตสิ,
 ขาทาเปสฺสามิ ตนุ”ติ วตฺวา สุนฺเข
 อุกฺโขเชสิเอว.

เถโร เวเคน เอกํ รุกฺขํ อภिरุหิตฺวา
 ปุริสฺสปฺมาเถ จาเน นิสิตฺติ. สุนฺขา
 รุกฺขํ ปริวารยิสฺสุ. โกโก คนฺตฺวา
 “รุกฺขํ อภिरุหโตปิ เต โมกฺโข
 นตฺถิ”ติ สรตฺถฺนฺเทเน เถรสฺส
 ปาทตเล วิชฺฌิ. เถโร “มา เอวံ
 กรโรหิ”ติ ยาจิเยว. อิตโร ตสฺส
 ยาจนํ อนาทยิตฺวา ปุนปฺปุนํ
 วิชฺฌิเยว. เถโร เอกสฺมิ ปาทตเล
 วิชฺฌิมฺมานเ, ตํ อุกฺโขปิติวาทฺว ทฺถิยํ
 โอลมฺเพติ. ตสฺมิมุปี วิชฺฌิมฺมานเ
 ตํ อุกฺโขปิติ. เอวมสฺส โส ยาจนํ
 อนาทยิตฺวา เทวปี ปาทตลานิ
 วิชฺฌิเยว.

เถรสฺส สรีรํ อุกฺกาหิ อาทิตฺตํ รำงกายของพระเถระ ได้เป็นเหมือนถูก
 วย อโหสิ. โส เวทนานฺวตฺติ คบเพลิง ดิจจนทั่ว. ท่านได้รับทุกข-

“อย่าทำอย่างนี้เลย อุบาสก”. เขา
 กล่าวว่า “ในวันนี้ เพราะพบท่านอยู่
 เฉพาะหน้า เราจึงไม่ได้ทำอะไรเลย,
 ท่านยังมายืนเฉพาะหน้าเราแม้อีก เรา
 จักยกพวกสุนัขให้กัดท่าน” จึงปล่อยพวก
 สุนัขไปแล้ว.

พระเถระรีบปีนต้นไม้ต้นหนึ่ง แล้วนั่ง
 บนที่ประมาณชั่วบุรุษ. สุนัขทั้งหลาย
 พากันล้อมต้นไม้ไว้แล้ว. นายพรานโกกเก
 เดินไป กล่าวว่า “ท่านแม่ป็นขึ้นต้นไม้
 ก็ไม่พ่น” แล้วจึงเอาปลายลูกศรแทง
 ฝ่าเท้าพระเถระ. พระเถระอ้อนวอนว่า
 “ขอท่านจงอย่าทำอย่างนี้เลย”. นายพราน
 นอกนี้ ไม่ฟังคำอ้อนวอนของท่าน ยัง
 คงแทงอยู่เหมือนเดิม. พระเถระเมื่อฝ่าเท้า
 ข้างหนึ่งถูกแทง ก็ยกฝ่าเท้าข้างนั้นขึ้น
 แล้วหย่อนฝ่าเท้าข้างที่สองลงไป. เมื่อ
 ฝ่าเท้าข้างที่สองนั้น ถูกแทง ก็ยกฝ่าเท้า
 ข้างนั้นขึ้น. นายพรานนั้น ไม่ฟังคำ
 อ้อนวอนของท่าน ยังคงแทงฝ่าเท้าทั้ง
 ๒ ข้าง ด้วยประการฉะนี้.

ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

หุตวา สติ ปจฺจุปฏฺจาเปตฺติ นาสกฺขิ,
 ปารุตฺติจิวรํ ภสฺสณฺตมฺปิ น สลฺลกฺเขสิ.
 ตํ ปตฺมานํ โภกํ สีสโต ปฏฺจาย
 ปริกฺขิปนฺตเมว ปติ. สุนฺชา “เถโร
 ปติโต”ติ สณฺณาย จิวรนฺตรํ
 ปวิสิตฺวา อตฺตโน สามิกํ ลฺลยฺจิตฺวา
 ขาทนฺตา อฏฺจิมตฺตาวเสสํ กริสฺสุ.
 สุนฺชา จิวรนฺตรโต นิกฺขมิตฺวา
 พหิ อฏฺจิสฺสุ.

อก เณสํ เถโร เอกํ
 สุกฺขทณฺฑกํ ภณฺชิตฺวา ว จิปี.
 สุนฺชา เถรํ ทิสฺวา “สามิโก ว
 อเมหฺหิ ขาทิโต”ติ ญตฺวา อรณฺณํ
 ปวิสิสฺสุ. เถโร กุกฺกจฺจํ อปฺปาเทสิ
 “มม จิวรนฺตรํ ปวิสิตฺวาว เอส
 นฏฺโจะ, อโรคํ นุ โข เม
 สีลนฺ”ติ. โส รุกฺขา โอตริตฺวา
 สตฺถุ สนฺติกํ กนฺตฺวา อาทิตฺโต
 ปฏฺจาย ตํ สพฺพํ ปวตฺติ
 อาโรเจตฺวา “ภนฺเต มม จิวรํ
 นิสฺสาย โส อฺปาสโก นฏฺโจะ,
 กจฺจิ เม อโรคํ สีลํ กจฺจิ เม
 อตฺถิ สมณฺภาโว”ติ ปุจฺฉิ.

เวทนาจนไม่สามารถตั้งสติไว้ได้, แม้
 จิวรที่ท่านห่มวางลงไปก็กำหนดไม่ได้.
 จิวรนั้น เมื่อตกลงมา ก็ตกลงมาคลุม
 นายพรานโกกะ ตั้งแต่ศีรษะลงมาทีเดียว.
 พวกสุนัขพากันกรูเข้าไประหว่างจิวร
 ด้วยสำคัญว่า “พระเถระ ตกลงแล้ว”
 พากันรุมทึ้งกัดกินนายของตน จนเหลือ
 เพียงกระดูก. พวกสุนัขพากันออกมา
 จากระหว่างจิวร ยืนอยู่ภายนอก.

ครั้งนั้น พระเถระก็หักท่อนไม้แห้ง
 ท่อนหนึ่งขว้างสุนัขเหล่านั้น. พวกสุนัข
 เห็นพระเถระ ก็รู้ว่า “พวกเรากัดกิน
 เจ้าของเสียแล้ว” จึงพากันวิ่งเข้าป่าไป.
 พระเถระเกิดความรังเกียจขึ้นว่า “นาย-
 พรานโกกะนั้น เข้าไปในระหว่างจิวร
 ของเรา พิณาศแล้ว, ศีลของเราจะไม่
 ต่างพร้อยหรือหนอ”. ท่านลงจากต้นไม้
 ไปสำนักพระศาสดา กราบทูลความ
 เป็นไปนั้นทั้งหมด ตั้งแต่ต้นแล้ว ทูลถาม
 ว่า “พระเจ้าข้า อุบาสกนั้นพิณาศไป
 เพราะอาศัยจิวรของข้าพระองค์ ศีลของ
 ข้าพระองค์ไม่ต่างพร้อยแลหรือ ความ
 เป็นสมณะของข้าพระองค์ ยังมีอยู่แล
 หรือ”.

ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

สตฤตา ตสฺส วจันํ สุตฺวา “ภิกฺขุ
 อโรคํ ตว สีสํ, อตฺถิ เต
 สมณภาโว, โส อปฺปทฺฏจฺจสฺส
 ปทฺฐสฺสิตฺวา วินาสํ ปตฺโตว, น
 เกวลญจ อิทาเนว, อตีเตปิ
 อปฺปทฺฏจฺจานํ ปทฺฐสฺสิตฺวา วินาสํ
 ปตฺโตเยวา”ติ วตฺวา ตมตฺถํ
 ปกาเสนฺโต อตีตํ อหาริ

พระศาสดาทรงสดับคำของท่านแล้ว
 ตรัสว่า “ภิกษุ ศิลของเธอ ไม่
 ต่างพร้อย, เธอยังมีความเป็นสมณะอยู่,
 นายพรานโกกะนั้น ประทุษร้ายต่อเธอ
 ผู้ไม่ประทุษร้าย ถึงความพินาศแล้ว
 ที่เดียว, เขาถึงความพินาศเฉพาะใน
 บัดนี้เท่านั้น ก็หาไม่ แม้ในครั้งอดีต
 เขาก็ประทุษร้าย ชนทั้งหลาย ผู้ไม่
 ประทุษร้าย ถึงความพินาศแล้วเหมือน-
 กัน” เมื่อจะทรงประกาศเนื้อความนั้น
 จึงทรงนำอดีตนิทานมา

“อดีตเต กิร เอโก เวชฺโช
 เวชฺชกมฺมตฺถาย คามํ วิจริตฺวา
 กิณฺณจิ กมฺมํ อลภิตฺวา ฉาตชฺฌตฺโต
 นิภฺขมิตฺวา คามทฺวารे สมฺพหฺล
 กุมาเร กิพฺนุเต ทิสฺวา “อิม
 สบฺเปเน ทํสาเปตฺวา ติกิจฺจิตฺวา
 อาหารํ ลภิสฺสามิ”ติ เอกสฺมิ
 รุกฺขพิเล สีสํ นีหริตฺวา นิปนฺนํ
 สบฺปิ ทสฺเสตฺวา “อมฺโห กุมารกา
 เอส สาสิกโปตโก, คณฺหถ นนฺ”ติ
 อาห. อถโก กุมาโก สบฺปิ
 คีวายนํ ทพฺหํ คเหตฺวา นีหริตฺวา

“เล่ากันมาว่า ในอดีตกาล หมอ
 ผู้หนึ่ง เทียวไปยังหมู่บ้าน เพื่อประโยชน์
 แก่เวชกรรม ไม่ได้การงานอะไรเลย
 ถูกความหิวรบกวน จึงออกไป พบพวก
 เด็ก ๆ เป็นจำนวนมาก กำลังเล่นกัน
 อยู่ที่ประตูบ้าน คิดว่า “เราจักให้งูกัด
 เด็กพวกนี้แล้วรักษา ก็จักได้อาหาร”
 ชีให้งูซึ่งนอนโผล่หัวอยู่ที่โพรงไม้แห่งหนึ่ง
 กล่าวว่า “พวกเด็ก ๆ ผู้เจริญ นั้น
 ลูกนกสาธิกา พวกเธอจงจับมัน”.
 ครั้งนั้น เด็กชายผู้หนึ่ง จับคองูจนแน่น
 จึงออกมา รู้ว่ามันเป็นงูจึงร้องเหวี่ยงไป

ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ตสฺส สปุปภาวํ ฌตฺวา วิรวนฺโต
 อวิทฺุเร จิตฺตสฺส เวชฺชสฺส มตฺถเก
 ขิปี. สปุโป เวชฺชสฺส ขนฺธฏฺฐิกํ
 ปริกฺขิปิตฺวา ทพฺหํ ทํสิตฺวา ตตฺถเว
 ชีวิตฺกฺขยํ ปาเปสี. เอวเมส โทกฺสนข-
 ลฺกฺทโก ปุพฺเพปี อปุปฺทฺฐจฺจสฺส
 ปทุสฺสิตฺวา วินาสํ ปตฺโต”ติ.

บนหัวของหมอ ซึ่งยืนอยู่ไม่ไกล. งูรัด
 ก้านคอหมอ กัดแน่น ให้ถึงความ
 ลิ้นชีวิตไปในที่นั่นนั่นเอง. นายพรานสุนัข
 โทกะนั้นประทุษร้ายต่อผู้ไม่ประทุษร้าย
 แล้วถึงความพินาศในกาลก่อน ด้วย
 ประการฉะนี้”.

สตฺถา อิมํ อตีตํ อahrti วา
 อนุสนฺธิ ฆฏฺฐวา ฐมฺมํ เทเสนฺโต
 อิมํ คากฺมาห

พระศาสดา ครั้นทรงนำอดีตนิทาน
 มาแล้ว เมื่อทรงสืบต่ออนุสนธิแสดงธรรม
 ตรัสพระคาถานี้ว่า

๑๒๕. “โย อปุปฺทฺฐจฺจสฺส นรฺสฺส ทฺุสฺสตี
 สฺุทฺทสฺส โปสฺสส อนนฺกณฺสส
 ตเมว พาลํ ปจฺเจติ ปาปี
 สฺุขฺโม รโช ปฏฺิวาตํ ขิตฺโต”ติ.

๑๒๕. “บาป ย่อมกลับมาหาบุคคลผู้เป็น
 คนพาลนั้นแหละ ผู้ประทุษร้าย
 ต่อมหาชนผู้ไม่ประทุษร้าย ผู้เป็น
 คนสะอาด ไม่มีกิเลสเครื่องยั่วยวน
 เหมือนผองอันละเอียด ที่บุคคลซัดไป
 ทวนลม กลับมาหาเขา ฉะนั้น”.

ตตฺถ อปุปฺทฺฐจฺจสฺส อตฺตโน
 วา สพฺพสตฺถานํ วา อปุปฺทฺฐจฺจสฺส.
 นรฺสฺสตี สตฺตสฺส. ทฺุสฺสตีติ
 อปรชฺฉติ. สฺุทฺทสฺสตี นิรปรารชฺสเสว.
 โปสฺสสตี อิทมฺปิ อปรเณนากาเรน
 สตฺถาธิวจนเมว. อนนฺกณฺสฺสตี

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า ผู้ไม่
 ประทุษร้าย ความว่า ผู้ไม่ประทุษร้าย
 ต่อตนหรือต่อสัตว์ทุกชนิด. คำว่า
 ต่อมหาชน ความว่า ต่อสัตว์. คำว่า
 ย่อมประทุษร้าย ความว่า ย่อมประพฤติ
 ผิด. คำว่า ผู้สะอาด ความว่า ผู้ไม่มี

ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

นิกกิเลสสุส. ปจฺเจตตีติ ปฏิ เอติ.
 ปฏิวาตนุติ ยถา เอเกน ปุริเสน
 ปฏิวาเต จิตฺ ปหริตฺกามตาย
 ขิตฺโต สุขุโม รโซ ตเมว ปุริสํ
 ปจฺเจติ, ตสฺเสว อฺปริ ปตติ,
 เอวเมว โย ปุคฺคโล อปฺปทฺฏจฺสุส
 ปุริสสุส ปาณิปหาราทินิ ททฺนฺโต
 ปทฺสุสตี ตเมว พาลํ ทิฏฺฐเจว ฐมฺเม
 สมฺปฺราเย วา นิรยาทีสุ วิปจฺจมานํ
 ตํ ปาปํ วิปากทฺทุกฺขวเสน ปจฺเจตตีติ
 อตฺตโก.

เทศนาวसानเน โส ภิกฺขุ
 อรหตฺเต ปติฏฺฐหิ. สมฺปตฺตปฺริสายปิ
 สาตฺถิกา ฐมฺมเทศนา อโหสีตี.

โกกสนฺขลฺทุกฺทกฺวตฺตุ นวมํ.

ความผิดเลย. แม้คำว่า โปสสุส นี้
 ก็เป็นชื่อของสัตว์นั่นเอง โดยอาการอื่น.
 คำว่า ไม่มีกิเลสเครื่องยั่วยวน ความว่า
 ผู้ไม่มีกิเลส. บทว่า ปจฺเจติ ตัดเป็น
 ปฏิ-เอติ. คำว่า ทวนลม เป็นต้น
 ความว่า ผงที่ละเอียดซึ่งบุรุษผู้หนึ่งพัดไป
 ด้วยความเป็นผู้ประสงค์จะทำร้ายผู้ที่ยืนอยู่
 เหนือลม ย่อมกลับมาหาบุรุษนั้นนั่นเอง
 คือ ย่อมตกไปเบื้องบนบุคคลนั้นนั้นแหละ
 ฉะนั้น บุคคลใดเมื่อให้การทำร้ายด้วย
 ฝ่ามือ เป็นต้น ชื่อว่า ย่อมประทุษร้ายต่อ
 บุรุษผู้ไม่ประทุษร้าย บานนั้น เมื่อ
 อำนาจผลในปัจจุบัน หรือในอบายมีนรก
 เป็นต้น ในภพหน้า ย่อมกลับมาหา
 บุคคลนั้นนั้นแหละ ซึ่งเป็นคนพาล ด้วย
 อำนาจวิบากทุกข์ฉนั้นนั้นเหมือนกัน.

ในเวลาจบเทศนา ภิกษุ นั้น ตั้งอยู่
 ในพระอรหัต. พระธรรมเทศนา ได้
 มีประโยชน์แม้แก่บริษัทผู้ประชุมกันแล้ว.

เรื่องนายพรานสุนัขชื่อโกกาะที่ ๘ จบ.

ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

๑๐. มณิการกุลุปกตีสฤสฤเถร-
วตถุ

๑๒๖. กพุกเมเก อุปปชชนุติ
นิริยํ ปาปกมมิโน
สฤคํ สฤคิโน ยนุติ
ปรีนิพพนุติ อนาสวา.

๑๐. เรื่องพระตีสฤสฤเถระผู้เข้าถึง
สฤลนายนช่งแก้ว

๑๒๖. ชนพวกรหนึ่ง ย่อมเข้าถึงครรรภ
พวกรหนึ่งทำกรรมช่ง ย่อมไปสู
นรกร พวกรหนึ่งผู้มีคิตติติ ย่อมไปสู
สวรรรคํ ท่านผู้ไม่มีอาสวะท่งหลายน
ย่อมปรีนิพพาน.

๑๐. มณิการกุลุปกติสฺสตุเถรวตฺถุ

คพฺภเมเก อุปฺปชฺชนฺตฺติ อิมํ
 ฌมฺมเทสนํ สตุถา เขตวเน วิหรนฺโต
 มณิการกุลุปกํ ติสฺสตุเถรํ อารพฺภ
 กเถสิ.

โส กิร เถโร เอกสฺส
 มณิการสฺส กุเล ทฺวาทสวสฺसानิ
 ภตฺตํ ภูณฺชิ. ตสฺมี กุเล ชายปติกา
 มาตาปิตุญฺจानะ จตฺวา เถรํ
 ปฏฺิชฺคกฺกิสฺสุ. อถกทิวสํ โส มณิกาโร
 เถรสฺส ปุโรโต มํสํ จินฺทนฺโต
 นิสินฺโน โหติ, ตสฺมี ขณฺเ รราชา
 ปเสนทิโกสโล เอกํ มณิรตนํ “อิมํ
 ฐโรติวา วิชฺฌิตฺวา ปหิณฺตุ”ติ
 เปเสติ. มณิกาโร สโลหิตเณว
 หตฺถเณ ตํ ปฏฺิภุคฺคเหตฺวา เปพาย
 อฺุปริ จเปตฺวา หตฺถฐฺวอนตฺถํ อนฺโต
 ปาวิสฺสิ.

ตสฺมี ปน เคะเห โปสวานิยโกณฺจ-
 สกุณเณ อตฺถิ, โส โลหิตคณฺเชน

๑๐. เรื่องพระติสสเถระผู้เข้าถึงสกุล
 นายช่างแก้ว

พระศาสดา เมื่อประทับอยู่ใน
 พระเชตวัน ทรงปรารภพระติสสเถระ
 ผู้เข้าถึงตระกูลนายช่างแก้ว แสดง
 ธรรมเทศนานี้ว่า พวกหนึ่ง ย่อมเข้าถึง
 ธรรม เป็นต้น.

ได้ยินว่า พระเถระนั้น ฉันท-
 ภัตตอาหารในตระกูลนายช่างแก้วผู้หนึ่ง ถึง
 ๑๒ ปี. สองสามีภรรยาในตระกูลนั้น
 ดำรงอยู่ในฐานะเหมือนบิดาและมารดา
 ประนบัติพระเถระ. ต่อมาวันหนึ่ง
 นายช่างแก้วนั้น นั่งหันเนื้ออยู่ข้างหน้า
 พระเถระ, ขณะนั้น พระเจ้าปเสนทิ-
 โกศล ทรงส่งแก้วมณีดวงหนึ่งไปด้วย-
 รับสั่งว่า “นายช่างแก้ว จงขัดแล้ว
 เจียรระไนแก้วมณีนี้แล้วส่งมา”. นาย
 ช่างแก้ว เอามือเป็อนโลหิตนั้นแหละรับ
 แก้วมณีนั้นวางไว้บนเขียง เข้าไปเพื่อ
 ล้างมือข้างใน.

ก็ในเรื่อนั้น มีนภกระเรียนที่เลี้ยงไว้
 ตัวหนึ่ง, มันได้ก๊สึนแก้วมณีดวงนั้น ด้วย

มัสสนุณาย ตํ มณี เณรส
 ปสฺสนุตฺตเสว คิลิ. มณิกาโร
 อากนฺตฺวา มณี อปสฺสนุโต “มณี
 เกน คหิตโต”ติ ภริยญจ ชีตฺรญจ
 ปุตฺตญจ ปฏฺฐิปาฏฺฐิยา ปุจฺฉิตฺวา, เตหิ
 “น คณฺหามา”ติ วุตฺเต, “เณเรน
 คหิตโต ภวิสฺสตี”ติ จินฺเตตฺวา ภริยาย
 สทฺฐี มนฺเตสิ “เณเรน มณี คหิตโต
 ภวิสฺสตี”ติ.

สา “สามี เอวํ อวจ, เอตฺตกํ
 กาลํ มया เณรสฺส กิณฺณจि วชฺชํ น
 ทิฏฺฐปฺพุพฺพํ, น โส มณี คณฺหาตี”ติ.

มณิกาโร เณรํ ปุจฺฉิ “ภนฺเต
 อิมสฺสมี จาเน มณิรตนํ ตุมฺเหหิ
 คหิตนุ”ติ. “น คณฺหามิ อฺปาสกา”ติ.
 “ภนฺเต อิทฺธ อญฺเอย นตฺถิ,
 ตุมฺเหหิเยว คหิตโต ภวิสฺสตี เทถ
 เม มณินุ”ติ. โส ตสฺสมี
 อสฺมปฺปฏิจฺฉนฺเต, ปุณฺ ภริยํ อาท
 “เณเรเนว มณี คหิตโต, ปิเพตฺวา
 นํ ปุจฺฉิสฺสสามี”ติ. “สามี มา
 โน นาเสหิ วรํ อเมฺหหิ ทาสพฺยํ

สำคัญว่าเนื้อ เพราะกลืนโลหิต เมื่อ
 พระเถระกำลังมองอยู่ที่เดียว. นายช่าง-
 แก้วมาแล้ว เมื่อไม่เห็นแก้วมณี จึงถาม
 ภรรยาธิดาและบุตรตามลำดับว่า “ใคร
 เอาแก้วมณีไป” เมื่อพวกเขาตอบว่า
 “พวกฉันไม่ได้เอาไป” คิดว่า “พระ-
 เถระจักเอาไปแล้ว” จึงปรึกษากับ
 ภรรยาว่า “พระเถระจักเอาแก้วมณีไป”.

ภรยานั้น กล่าวว่่า “พี่ ท่านอย่ากล่าว
 อย่างนั้น ตลอดเวลาเท่านี้ ดิฉันก็ยังไม่
 เคยเห็นโทษอะไร ของพระเถระเลย,
 ท่านจะไม่ถือเอาแก้วมณีไป”.

นายช่างแก้ว ถามพระเถระว่า “ท่าน
 ขอรับ ท่านเอาแก้วมณีในที่นี่ไปหรือ”.
 พระเถระตอบว่า “เราไม่ได้เอาไป
 อฺปาสก”. นายช่างแก้วกล่าวว่า “ในที่นี่
 ไม่มีคนอื่น ขอรับ, ท่านนั้นแหละจักเป็น
 คนเอาแก้วมณีไป, ขอท่านจงให้แก้วมณี
 แก่กระผมเถิด”. เมื่อท่านไม่ยอมรับ
 นายช่างแก้วนั้น กล่าวกับภรรยาอีกว่า
 “พระเถระนั้นแหละเป็นคนเอาแก้วมณีไป
 เราจักคาดคั้นถามท่าน”. ภรรยา กล่าวว่า

ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

อุปคณฺตุํ น จ เอวรูปํ เถริ
วตฺตุนุ”ติ.

“พี่ ท่านอย่าให้พวกเราพินาศเสียเลย
พวกเราเข้าถึงความเป็นทาสเสียยิ่งดีกว่า
การกล่าวหาพระเถระเห็นปานนี้ ไม่ดี
เลย”.

โส “สพฺเพว มยฺ ทาสพฺย
อุปคณฺจนฺตา มณฺี น อคฺฆมา”ติ
รชฺชํ อเหตุวา เถรสฺส สีสํ
เวเจตฺวา ทณฺฑกณฺ ทมฺภูสิ. เถรสฺส
สีสโต จ กณฺณนาสโต จ โลหิตํ
ปคฺฆมฺริ. อกฺขิณี นิกฺขมฺนาการปฺปตฺตตานิ
อเหตุ. โส เวทนาปตฺโต ภูมฺยํ ปติ.
โกณฺจโจ โลหิตคณฺธเนน อากนฺตฺวา
โลหิตํ ปิวติ.^๑ อถ นํ มณฺิกาโร
เถเร อุปฺปนฺนโกธเวเคน “ตฺวํ ก็
กโรสี”ติ ปาเทน. ปหริตฺวา ชิปี.
โส เอกปฺปหาเรเนว มริตฺวา
ปรีวตฺตมาโน ปติ.

นายช่างแก้วนั้น กล่าวว่า “พวกเรา
ทุกคน เข้าถึงความเป็นทาส ก็ยัง
ไม่เท่าค่าแก้วมณี” แล้วจึงเอาเชือกรัด
ศิริษะพระเถระ ขันด้วยท่อนไม้.
เลือดไหลออกจากศิริษะ หู และจมูก
ของพระเถระ. ตาทั้ง ๒ ข้าง ถลนออก
นอกเบ้า. ท่านได้รับทุกขเวทนา ล้มลง
บนพื้นดิน. นกกระเรียนมาเพราะ
กลิ่นเลือด ดื่มเลือดแล้ว. ครั้งนั้น
นายช่างแก้ว เอาเท้าตะมะันเหยียบทิ้งไป
ด้วยกล่าวว่า “เจ้าจะทำอะไร” เพราะ
แรงโกรธที่เกิดขึ้นในพระเถระ. นก
กระเรียนตัวนั้น ตายด้วยการเตะ
ครั้งเดียวเท่านั้น กลิ้งตกไปแล้ว.

เถโร ตํ ทิสฺวา “อุปาสก
สีสเวจฺจํ ตาว เม สิถิลํ กตฺวา

พระเถระเห็นมันแล้ว กล่าวว่า
“อุปาสก ท่านจงทำเชือกที่รัดศิริษะ

^๑ ฉ. ปีว.

อิมิ โกอญจ โอลเกท 'มโต วา โน วา"ติ. ของเราให้หย่อนเสียก่อน แล้วตรวจดู
นกกระเรียนตัวนี้ว่า 'มันตายหรือยัง".

อด น โส อาห "เอโส วย ครั้งนั้น นายช่างแก้วนั้น กล่าวกับท่านว่า
ตวปี มริสสสี"ติ. "อุบาสก "ถึงท่านก็จักต้องตาย เหมือนนก-
อิมินา โส มณี คิลิต, สเจ กระเรียนตัวนั้น". พระเถระกล่าวว่า
อย น มริสสติ, น เต อห "อุบาสก นกกระเรียนตัวนี้ กลืนกิน
มรุตปิ มณี อาจิกขิสสน"ติ. แก้วมณีนั้น ถ้านกตัวนี้ไม่ตาย เราแม้
โส ตสฺส อุทฺธ ฆาเลตฺวา มณี จะตายไป ก็จักไม่บอกแก้วมณีแก่ท่าน".
ทิสฺวา ปเวเชนโต ว สํวิกคฺมานโส นายช่างแก้วนั้น ฝ่าท้องนกนั้นแล้ว
เถรสฺส ปาทมฺมุเล นิปชฺชิตฺวา "ขมถ พอบพบแก้วมณี งก้งอยู่ มีใจสังเวช
เม ภนฺเต, อชานนฺเตน มยา หมอบลงแทบเท้าพระเถระแล้วเรียนว่า
กตฺน"ติ อาห. "อุบาสก เหนว "ท่านขอรับ ขอท่านจงยกโทษแก่ผม,
ตฺยหํ โทโส อตฺถิ, น มยฺหํ, ผมไม่รู้ทำไปแล้ว". พระเถระกล่าวว่า
วฏฺฏสฺเสว โทโส, ขมามิ เต"ติ. "อุบาสก โทษของท่านไม่มี, ของเรา
"ภนฺเต สเจ เม ขมถ, ปกตฺติ- ก็ไม่มี, เป็นโทษของวิฏฐะท่านนั้น เรา
นียาเมเนว เม เกเห นิสฺสิตฺวา ยกโทษให้ท่าน". นายช่างแก้วเรียนว่า
ภิกฺขุ คณฺหตา"ติ. "อุบาสก น "ท่านขอรับ ถ้าท่านยกโทษให้ผม ท่าน
อิทานิ อหํ อิโต ปฏฺจาย ปเรสํ ก็จงนั่งรับภิกษาในเรือนของผมเหมือนเดิม
เกหฺสฺส อนฺโตจฺจทฺนํ ปวิสฺสฺสามิ, เกิด". พระเถระกล่าวว่า "อุบาสก
อนฺโตเกหฺปเวสนฺสฺเสว หิ อยํ โทโส, บัดนี้ ต่อแต่นี้ไป เราจักไม่เข้าไปยัง
อิโต ปฏฺจาย ปาทฺเสว วหฺนฺเตสฺสุ, สถานที่มุ่งบังภายในเรือนของชนเหล่าอื่น,
เกหฺทฺวาเร จิตฺวา ภิกฺขุ เพราะว่า นี่เป็นโทษแห่งการเข้าไป
คณฺหิสฺสามิ"ติ วตฺวา ฐตฺตงฺคฺ ภายในเรือนนั่นเอง, ตั้งแต่นี้ไป เมื่อทำ

ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

สมათาย อิม คากมาห.

ทั้งสองข้างยังเดินไปได้, เราจักยืนที่
ประตูเรือนเท่านั้น รับภิกษา” สมาทาน
ชูดงค์ กล่าวคาถานี้ว่า

“ปจฺจติ มุณีโน ภตฺตํ
โถกํ โถกํ กุเล กุเล
ปิณฑิกาย จริสฺสามิ
อตฺถิ ชงฺฆพฺลํ มมา”ติ.

“ภัตฺตนิคฺคหน้อย ๆ ที่เขาหุงไว้เพื่อ
มุณี ในทุก ๆ ตระกูล เราจัก
เที่ยวไปด้วยลำแข้ง กำลังแข้งของ
เรายังมีอยู่”.

อิมญจ ปน วตฺวา เถโร
เตเนว พุยาธินา ปิฬิตโต นจิรสฺเสว
ปริณิพฺพายิ. โทณฺโจ มณิการสฺส
ภரியาย กุจฺฉิสฺสมี ปฏิสฺสนฺธิ คณฺหิ.
มณิกาโร กาลํ กตฺวา นิริเย
นิพฺพตฺตติ. มณิการสฺส ภริยา เถเร
มุกฺขจิตฺตตตาย กาลํ กตฺวา เทวโลเก
นิพฺพตฺตติ. ภิกฺขุ สตฺถาโร เตสํ
อภิสมฺปรายํ ปุจฺฉิสฺสุ. สตฺถา
“ภิกฺขเว อีเชกฺขเจ คพฺพะ นิพฺพตฺตตฺตติ,
เอกฺขเจ ปาปการิโน นิริเย
นิพฺพตฺตตฺตติ, เอกฺขเจ กตฺกถฺยาณา
เทวโลเก นิพฺพตฺตตฺตติ, อนาสวา
ปน ปริณิพฺพายนฺตติ”ติ วตฺวา อนุสฺสนฺธิ
ชฺมฏฺเตวา ฐมฺมํ เทเสนฺโต อิม
คากมาห

ก็ พระเถระ ครั้นกล่าวคำนี้แล้ว
ถูกความป่วยไข้แน่นนั้นแหละเบียดเบียน
ไม่นานนัก ก็ปริณิพพาน. นกกระเรียน
ถือปฏิสนธิในท้องภรรยาช่างแก้ว.
ช่างแก้วตายไปบังเกิดในนรก.
ภรรยาของช่างแก้ว ตายไปบังเกิดใน
เทวโลก เพราะมีจิตอ่อนโยนในพระเถระ.
ภิกษุทั้งหลาย ทูลถามถึงภาพเบื้องหน้า
ของชนเหล่านั้นกะพระศาสดา. พระ-
ศาสดาตรัสว่า “ภิกษุทั้งหลาย สัตว์
บางจำพวกในโลกนี้ เกิดในครรภ์,
บางพวกทำกรรมชั่ว ย่อมบังเกิดในนรก,
บางพวกทำกรรมดี ย่อมบังเกิดใน
เทวโลก, ส่วนท่านผู้ไม่มีอาสวะทั้งหลาย
ย่อมปริณิพพาน” เมื่อทรงสืบต่ออนุสนธิ
แสดงธรรม ตรัสพระคาถานี้ว่า

ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

๑๒๖. “คพฺภเมเก อุปฺปชฺชนฺติ
 นิริยํ ปาปกมฺมิโน
 สกฺคํ สุกฺคิโน ยนฺติ
 ปรีนิพฺพนฺติ อนาสวา”ติ.

ตตฺถ คพฺภนฺติ อธิ มนุสฺส-
 คพฺภโก ว อธิปฺเปโต. เสสเมตฺถ
 อุตฺตทานตฺถเมวาติ.

เทสนาวसानเน พหุ โสตาปตฺติ-
 ผลาทินิ ปาปฺถนีสฺสูติ.

มณิการกฺกุลฺปกตีสฺสจฺเจรวตฺถุ ทสมํ.

๑๒๖. “ชนพวกหนึ่ง ย่อมเข้าถึงกรรม
 พวกหนึ่งทำกรรมชั่ว ย่อมไปสู่นรก
 พวกหนึ่ง ผู้มีคติดี ย่อมไปสู่สวรรค์
 ท่านผู้ไม่มีอาสวะทั้งหลาย ย่อม
 ปรีนิพพาน”.

ในคำเหล่านั้น ในคำว่า กรรมนี้
 พระผู้มีพระภาค ทรงประสงค์เอาเฉพาะ
 กรรมมนุษย์เท่านั้น. คำที่เหลือในพระ-
 คาถานี้ มีเนื้อความง่ายทั้งนั้น.

ในเวลาจบเทศนา ชนเป็นจำนวน
 มากบรรลुकุณวิเศษ มีโสตปาตติผล
 เป็นต้นแล้วแล.

เรื่องพระติสสเถระผู้เข้าถึงสกุล
 นายช่างแก้วที่ ๑๐ จบ.

๑๑. ตโยชนวตฺถุ

๑๒๗. น อนฺตลิกฺเข น สมฺทุกฺทมชฺฌเ
น ปพฺพตานิ วิวรํ ปวิสฺส
น วิชฺชเต โส ชคตฺติปฺปเทโส
ยตฺตรฏฺฐิโต มุจฺเจยฺย ปาปกมฺมา.

๑๑. เรื่องชน ๓ คน

๑๒๗. บุคคลเหาะไปในกลางหาบ เข้าไป
ในท่ามกลางมหาสมุทร เข้าไปสู่
ชอกภูเขา ก็ไม่พ้นจากกรรมชั่ว
ได้ ประเทศแห่งแผ่นดินเป็นที่ซึ่ง
บุคคลดำรงอยู่แล้ว ฟังพ้นจาก
กรรมชั่วได้ ไม่มี.

๑๑. ตโยชนวตฺถุ

น อนฺตลิกฺเข น สมฺมทฺมชฺเชติ
 อิมํ ฐมฺมเทสนํ สตุฏฺทา เขตฺวเน
 วิหรนฺโต ตโย ชเน อารพฺภ กเถสิ.

สตุฏฺริ กิร เขตฺวเน
 วิหรนฺเตเยว, สมฺพหุลา ภิกฺขุ สตุฏฺ
 ทสฺสนตฺถาย อากจฺจนฺตา เอกํ
 คามํ ปิณฺฑทฺาย ปาวิสีสุ. คามวาสิโน
 เตสํ ปตฺเต อาทาย อาสนสาลาโย
 นิสีทาเปตฺวา ยาคุชชฺชกํ ทตฺวา
 ปิณฺฑปาตเวลํ อากมฺยมาณา ฐมฺมํ
 สฺถนฺนฺตา นิสีทิสฺสุ.

ตสฺมี ขณฺเ ภตฺตํ ปจิตฺวา
 สฺอุปพฺยณฺชเน ปจมานาย เอกิสฺสา
 อิตฺถิยา อุกฺุธฺนโต อคฺคิชาลา
 อฏฺฐทิตฺวา ฉนฺนํ คณฺหิ. ตโต
 เอกํ ตินฺนกรพฺํ อฏฺฐทิตฺวา ฉายมานํ
 อากาสํ ปกฺขนฺทฺิ. ตสฺมี ขณฺเ
 เอโก กาโก อากาเสน คจฺจนฺโต
 ตตฺถ คีวํ ปเวเสตฺวา ตินฺนวลฺลิสฺสิปฺลิเวจฺจิตฺโต
 ฉายิตฺวา คามชฺเช ปติ.

๑๑. เรื่องชน ๓ คน

พระศาสดาเมื่อทรงประทับอยู่ ใน
 พระเชตวัน ทรงปรารภชน ๓ คน
 แสดง พระธรรมเทศนาที่ว่า บุคคล
 เหาะไปในกลางหาวเข้าไปในท่ามกลาง
 มหาสมุทร เป็นต้น.

ได้ยินว่า เมื่อพระศาสดา ประทับ
 อยู่ในพระเชตวันนั้นแล ภิกษุเป็น
 จำนวนมาก มาเพื่อเฝ้าพระศาสดา
 เข้าไปหมู่บ้านตำบลหนึ่ง เพื่อบิณฑบาต.
 พวกเขาบ้านรับบาตรของภิกษุเหล่านั้น
 แล้ว นิมนต์ให้นั่งในโรงฉัน แล้วถวาย
 ข้าวต้มและของขบฉัน รอคอยเวลา
 บิณฑบาต นั่งฟังธรรมอยู่แล้ว.

ในขณะนั้น เปลวไฟลุกจากเตาของ
 หญิงคนหนึ่ง ซึ่งหุงข้าวแล้ว กำลัง
 ปรุ่งกับข้าวและแกงอยู่ ติดหลังคาแล้ว.
 เสวียนหม้ออันหนึ่งหลุดจากหลังคานั้น
 ไฟไหม้ ลอยไปสู่อากาศ. ขณะนั้น
 กาดัวหนึ่ง บินมาสอดคอเข้าไปใน
 เสวียนหม้อนั้น ถูกเกลียวหม้อพันไฟไหม้
 ตกลงไปกลางหมู่บ้าน.

ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี

สร้างต้นฉบับพระกัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ภิกษุ ตั กิสุวา “อโห ภาริย์
กมมัม, ปสฺสถาวุโส กาเกณ ปตฺตํ
วิปฺปการัง, อิมินา กตฺตมมัม อญฺญตฺร
สตุถารา โภ ชานิสฺสตี, สตุถารมสฺส
กมมัม ปุจฺฉิสฺสามา”ติ จินฺตยิตฺวา
ปฏกมฺมิสุ.

อปเรสํ ภิกษุณฺโณ สตุถุ
ทสฺสนตฺตถาย นาวํ อภิริยุห
คจฺจนฺตานํ, นาวา สมฺมุตฺเท นิจฺจลา
อฏฺฐจาสิ. มนุสฺสา “กาพกณฺเณนา
เอตฺถ ภวิตพฺพน”ติ สลากํ วิจาเรสุ.
นาวิกสฺส จ ภริยา ปจฺมวเย
จิตา ทสฺสนียา, สลากา ตสฺสา
ปาปฺุณี.

“สลากํ ปุณ วิจาเรธา”ติ วตฺวา
ยาวตฺตียํ วิจารยฺสิ. ติกฺขตฺตุมฺปิ
ตสฺสาเยว ปาปฺุณี. มนุสฺสา “กิ
สามิ”ติ นาวิกสฺส มุขํ โอลเเกสุ.

นาวิกอ “น สกฺกา เอกิสฺสา
อตฺถาย มหาชนํ นาเสตุ, อุกเก
นํ ชิปฺภา”ติ อาห. सा कहेत्वा

พวกภิกษุเห็นเขื่อนนั้นแล้ว พวกนั้นก็คิดว่า
“โอ กรรมหนัก อาวุโสทั้งหลาย
พวกท่าน จงดูประการอันแปลกประหลาด
ที่กาถึงแล้ว, เว้นพระศาสดาเสีย ใครเล่า
จักรู้กรรมที่กานี้ทำ พวกเราจักทูลถาม
กรรมของมันกะพระศาสดา”แล้วหนีไป.

เมื่อภิกษุอีกพวกหนึ่ง โดยสารเรือ
ไปเพื่อเฝ้าพระศาสดา เรือได้หยุดนิ่ง
ในสมุทร. พวกมนุษย์ให้แจกสลากกัน
ด้วยคิดว่า “คนกาลกรรณี ฟิงมีใน
เรือนี้”. ก็ภรรยาของนายเรือยังตั้งอยู่
ในปฐมวัย กำลังน่ารัก. สลากถึงแก่
นางแล้ว.

พวกมนุษย์พากันกล่าวว่า “พวกท่าน
จงแจกสลากอีก” แล้วให้แจกถึง ๓ ครั้ง.
สลากยังถึงแก่นางเหมือนเดิมทั้ง ๓ ครั้ง.
พวกมนุษย์มองหน้านายเรือ ด้วยกล่าวว่า
“อะไรหรือนาย”.

นายเรือตอบว่า “เราไม่สามารถทำให้
มหาชนพินาศเพื่อประโยชน์แก่หญิงคน-
เดียว, พวกท่านจงโยนเธอลงไปในน้ำ”.

ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

อุทเท ขิปิยมาณา มรณภยตชชิตา
มหาวิรวมกาสี.

นางเมื่อจะถูกจับโยนลงน้ำ ถูกมรณภัย
คุกคาม ได้ร้องไห้เสียงดัง.

ตัม สุตวา นาวีโก “โก อตุโถ
อิมิสฺสา อามรณเหหิ นฏฺเจหิ,
สพฺพามรณานิ โอมุญฺจิตฺวา ว เอกัม
ปิไลตักมํ นีวาสาเปตฺวา ฉทฺเทถ นัม,
อหฺมฺปนฺเต อุตฺกปิฏฺเจ ปลฺลวมาณัม
ทฏฺฐํ นาสกฺขิสฺสามิ, ตสฺมา ยถา
นํ อหํ น ปลฺลวามิ, เอวํ
วาสุกฺกมฺมํ คีวายํ พนฺธิตฺวา สมฺมุตฺเต
ขิปถา”ติ. เต ตถา กริสฺสุ.

นายเรือฟังเสียงนั้นแล้ว ก็กล่าวว่า
“จะประโยชน์อะไร ด้วยเครื่องนุ่งห่ม
ของหญิงนี้ ซึ่งจะเสียหายไป พวกท่าน
จงเปลื้องเครื่องประดับทั้งหมดออก ให้
นุ่งผ้าผืนเก่า โยนนางไปเสียเถิด, ก็เรา
ไม่สามารถจักษมองดูนางซึ่งกำลังลอยอยู่
เหนือน้ำได้, เพราะฉะนั้น พวกท่านจง
เอากระออบบรรจุทรายผูกคอแล้วโยนลง
ไปในน้ำ โดยประการที่เราจักษไม่เห็น
นาง”. พวกเขาได้ทำอย่างนั้นแล้ว.

ตมฺปิ ปติตฺตฺวาเนเยว มจฺจกจฺจปา
วิสุมฺปิสุ. ภิกฺขุ ตัม ปฺวาตฺตี สุตฺวา
“สตฺถารํ จเปตฺวา ว โโก อญฺเวย
เอติสฺสา อิตฺถิยา กมฺมํ ชานิสฺสตี,
สตฺถารมฺสฺสา กมฺมํ ปุจฺฉิสฺสามา”ติ
อิจฺฉิตฺตฺวานํ ปตฺวา นาวาโต
โอรุยฺห ปกฺกมฺิสฺสุ.

ฝูงปลาและเต่า รุมกัดกินนาง ในที่ที่นาง
ตกไปแล้วนั้นแหละ. พวกภิกษุฟังความ
เป็นไปนั้นแล้ว คิดว่า “เว้นพระศาสดา
เสีย ใครอื่นจักษกรรมของหญิงคนนั้นได้
เราจักษกรรมของนางกะพระศาสดา”
ถึงที่ที่ตนต้องการ แล้ว ลงจากเรือหลีก
ไป.

อปเรปิ สตฺต ภิกฺขุ ปุจฺจนฺตโต
สตฺถารํ ทสฺสนตฺถาย คจฺจนฺตา
สายํ เอกัม วิหารํ ปวิสิตฺวา

ภิกษุ ๗ รูป อีกพวกหนึ่ง ไปจาก
ชนบท เพื่อเฝ้าพระศาสดา เข้าไปยัง
วัดแห่งหนึ่งในเวลาเย็น ถ้ามถึงที่พัก.

ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

วสันนุจัน ปุจฉิสฺส. เอกสมิณฺจ เลณ
 สตุต มณฺจา โหนฺติ, เตสํ ตเทว
 ลภิตฺวา ตตฺถ นิปนฺนํ, รตฺติภาเค
 กุฎาคารมตฺโต ปาสาณํ ปวตฺตมาโน
 อากนฺตฺวา เลณทวารํ ปิทฺติ.

เนวาสิกา ภิกฺขุ “มยํ อิมํ เลณํ
 อากนฺตฺกภิกฺขุณฺํ ปาปยิมฺหา, อยฺมฺจ
 มหาปาสาณํ เลณทวารํ ปิทฺตฺนโต
 ปติ, อปเนสฺสาม นนฺ”ติ สมฺนฺตา
 สตุตฺติ คาเมหิ มนุสฺเสหิ
 สนฺนิปาเตตฺวา ตํ วายมฺนฺตาปิ
 จานา จาเลตฺถุ นาสกฺขีสุ.

อนฺโต ปวิฏฺฐภิกฺขุปี วายมฺิสฺสเยว. เอวํ
 สนฺเตปี สตุตฺตาหํ ปาสาณํ จาเลตฺถุ
 นาสกฺขีสุ. อากนฺตฺกา ภิกฺขุ สตุตฺตาหํ
 ฉาตชฺฆตฺตา มหาทฺกฺขํ อนฺภวิสฺส.

สตุตฺตเม ทิวเส ปาสาณํ สยเมว
 ปวณฺณิตฺวา อปคโต. ภิกฺขุ นิภฺขมิตฺวา
 “อมฺหากํ อิมํ ปาปํ อณฺเวยตร
 สตุตฺตารา โภ ชานิสฺสติ, สตุตฺตารํ
 ปุจฉิสฺสสามา”ติ จินฺเตตฺวา ปกฺกมฺิสฺส.

ก็ในถ้ำแห่งหนึ่งมีเตียงอยู่ ๗ เตียง, เมื่อ
 ภิกษุเหล่านั้นได้ถ้ำนั้นแล้ว นอนบนเตียง
 นั้น ในตอนกลางคืน ก้อนหินเท่าเรือหยอด
 กลิ้งมาปิดปากถ้ำไว้.

พวกภิกษุเจ้าถิ่น กล่าวว่า “พวกเราให้
 ถ้ำนี้ถึงแก่พวกภิกษุอาคันตุกะ, ก็
 ก้อนหินใหญ่นี้ กลิ้งลงมาปิดปากถ้ำไว้
 พวกเราจักษนำมันออกไป” ให้พวกมนุษย์
 เจ็ดตำบลโดยรอบประชุมกันแล้ว แม้
 พยายามอยู่ก็ไม่สามารถให้ก้อนหินใหญ่
 นั้น ขยับเขยื้อนจากที่ได้.

แม้พวกภิกษุที่เข้าไปข้างใน ก็พยายาม
 เหมือนกัน. แม้เมื่อเป็นเช่นนี้ พวกเขา
 ก็ไม่สามารถจะให้ก้อนหินเคลื่อนไหวได้
 ตลอด ๗ วัน. พวกภิกษุอาคันตุกะ
 ถูกความหิวครอบงำ ได้รับความทุกข์
 เป็นอันมากตลอด ๗ วัน.

ในวันที่ ๗ ก้อนหินกลิ้งออกไปเองทีเดียว.
 พวกภิกษุพากันออกมาแล้ว คิดกันว่า
 “เว้นพระศาสดาเสีย ใครเล่าจรรู้กรรม-
 ชั่วของเรานี้ได้, พวกเราจักทูลถาม
 พระศาสดา” หลีกไปแล้ว.

ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

เต เตหิ ปุริเมหิ สทฐิ อนุตรามคฺเค
 สมากนฺตฺวา สพเพ เอกโต ว
 สตุถาริ อุตฺสงฺกมิตฺวา วนฺทิตฺวา
 เอกมนฺตํ นิสินฺนา สตุถารา
 กตปฏิสนฺถารา อตฺตนา ทิฏฺฐานฺนุฏฺฏานิ
 การณานิ ปฏิปาฏิยา ปุจฺฉิสฺสุ.

พวกภิกษุเหล่านั้น มาพบกับภิกษุ
 พวกก่อนในระหว่างทาง ทุกรูปเข้าไป
 เฝ้าพระศาสดาพร้อมกัน ถวายบังคม
 แล้วนั่ง ณ ที่สมควรข้างหนึ่ง อัน
 พระศาสดาทรงทำปฏิสันถารแล้ว พวกกัน
 ทูลถามถึงเหตุที่ตนได้เห็นและได้รับมา
 ตามลำดับ.

สตฺถาปิ เตสํ ปฏิปาฏิยา เอวํ
 พยาภาสิ : ภิกฺขเว โส ตาว กาโก
 อตฺตนา กตกมฺมเมว อนฺโภสิ. อตีเต
 หิ พาราณสียํ เอกโก กสโก
 อตฺตโน โคนํ ทเมนฺโต ทเมตฺตุ
 นาสกฺขิ. โส หิสฺส โคนเณ โทกํ
 คนฺตฺวา ว นิปชฺชิ. โปเถตฺวา
 อฏฺฐาปิโตปิ โทกํ คนฺตฺวา ปุนปิ
 ตเถว นิปชฺชิ.

แม้พระศาสดาก็ทรงพยากรณ์แก่
 ภิกษุเหล่านั้นตามลำดับอย่างนี้ว่า ภิกษุ
 ทั้งหลาย กาได้รับกรรมที่ตนทำไว้ก่อน
 ที่เดียว. ความย่อว่า ในอดีตกาล ชาวนา
 ผู้หนึ่งในเมืองพาราณสี เมื่อฝึกโคของตน
 ไม่สามารถฝึกได้. ก็โคของเขานั้น
 เดินได้หน่อยหนึ่ง ก็นอนเสีย. มันแม้
 ถูกตีแล้วจึงให้ลุกขึ้น ไปได้หน่อยหนึ่ง
 แล้วก็นอนเสียอีก เหมือนเดิมมันแหละ.

โส วายมิตฺวาปิ ตํ ทเมตฺตุ
 อสฺสโกนฺโต โทธาภิกฺโกโต หุตฺวา
 คนฺตฺวา “อิตฺทานิ ปฏฺฐาย สุขํ
 นิปชฺชิสฺสสฺสี”ติ ตํ ปลาลปิณฺฑํ วย
 กโรนฺโต ปลาเลน ตสฺส คีวํ
 ปลิวเวเจตฺวา อคฺคิ อทาสิ.

ชาวนานั้นแม้พยายาม ก็ไม่สามารถ
 ฝึกมันได้ ถูกความโกรธครอบงำไป
 กล่าวว่ “บัดนี้ ต่อแต่นี้ไป เจ้าจัก
 นอนสบายละ” จึงทำโคนั้นให้เหมือน
 ฟ่อนฟาง เอาฟางพันคอมันแล้วจุดไฟ.

ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

โคโณ ตตถเว ฌายิตฺวา มโต.
 ตทา ภิกฺขเว เตน กาเกน ปาป
 กมฺมํ กตฺ, โส ตสฺส วิปาเกน
 ทิฆรตฺตํ นิรเย ปจฺจิตฺวา วิปากา-
 วเสเสน สตฺตกฺขตฺตํ กากโยนียํ
 นิพฺพตฺติตฺวา เอวเมว อากาเส
 ฌายิตฺวา มโตติ.

สาปิ ภิกฺขเว อิตถิ อตฺตนา
 กตฺกมฺมเมว อนฺุโภสิ. สา हि อตีเต
 พาราณสียํ เอกสฺส คหปติกสฺส
 ภริยา อุกกาหรณโกฏฺฐนฺปจฺนาทีนิ
 สพฺพกิจฺจานิ สหตฺถเนว อกาสิ.

ตสฺสา เอโก สุนฺโข ตํ
 เกहे สพฺพกิจฺจานิ กุรุมาณํ
 โอลิเกนฺโต ว นิสิตฺติ. เขตฺเต ภาตฺตํ
 หรณฺติยา, ทารุปณฺณาทีนํ วา
 อตฺถาย อรณฺญํ กจฺจนฺติยา,
 โส ตาย สทฺธิเยว กจฺจติ.

ตํ ทิสฺวา ทหรมนฺุสฺสา “อมฺุโ
 นิภฺชนฺโต สุนฺขลฺกฺทโก, อชฺช
 มฺเสเน ภาณฺุชิสฺสามา”ติ อฺุปณฺุเทนฺติ.

โคถูกไฟไหม้ตายไปในที่นั่นนั่นเอง. ภิกษุ
 ทั้งหลาย กำนั้ทำความชั่วในครั้งนั้น
 แล้ว, เพราะผลกรรมนั้น มันจึงหมกไหม้
 ในนรกเป็นเวลานาน เพราะผลกรรมที่
 เหลือมันจึงบังเกิดในกำเนิดกาถึง ๗ ครั้ง
 ไฟไหม้ตายไปในอากาศอย่างนั้นนั่นแล.

ภิกษุทั้งหลาย หญิงแม่นั้น ได้รับ
 กรรมที่ตนทำแล้ว เหมือนกัน. ก็นาง
 เป็นภรรยาของคฤหบดีผู้หนึ่งในเมือง
 พาราณสี ในอดีตกาล ได้ทำกิจ
 ทุกอย่าง มีตักน้ำ ตำข้าว และปรุง-
 อาหารเป็นต้น ด้วยมือของตนเอง.

สุนัขของนางตัวหนึ่ง นั่งมองดูนางซึ่ง
 กำลังทำกิจทุกอย่างในเรือน. เมื่อ
 นางนำอาหารไปนา หรือไปป่าเพื่อ
 ต้องการพินและใบไม้เป็นต้น, มันก็ไป
 กับนางเหมือนกัน.

พวกคนหนุ่ม ๆ เห็นนางแล้ว ก็พากัน
 เยาะเย้ยว่า “แน่ท่านผู้เจริญ พรานสุนัข
 ออกแล้ว วันนี้พวกเราจักกินข้าวกับเนื้อ”.

ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

สา เตสํ กถาย มงฺกฏตา หุตฺวา
 สุนฺขํ เลณฺหุทฺถทํทาทิ หิ ปหริตฺวา
 ปลาเปสิ.

นางแก้เป็นเพราะถ้อยคำของพวกเขาแล้ว
 เอาก้อนดินและท่อนไม้ขว้างสุนัขให้หนี
 ไปแล้ว.

สุนฺโข นินฺวตฺติตฺวา ปุณฺ อนุพฺนุชฺชิตฺ.
 โส กิร ตสฺสา ตติเย อตฺตภาเว
 สามิโก อโหสิ. ตสฺมา สิเนหํ
 ฉินฺหิตุํ น สกฺโกติ. กิณฺจาปิ หิ
 อนมตฺตคฺเค สํสาเร ชายา วา
 ปติ วา อภฺตปฺพุโพ นาม นตฺถิ,
 อวิทฺุเร ปนฺสฺส อตฺตภาเว ฌาตฺเกสฺสุ
 อธิมตฺโต สิเนโห อตฺถิ, ตสฺมา
 โส ตํ วิชฺหิตุํ น สกฺโกติ.

สุนัขกลับติดตามไปอีก. ได้ยินว่า มันเป็น
 สามีนางในอัตภาพที่ ๓. เพราะฉะนั้น
 มันจึงไม่สามารถตัดความรักได้. จริงอยู่
 ไม่มีใครเชื่อว่าไม่เคยเป็นภรรยา หรือ
 สามีกันในสงสารที่มีเบื้องต้นใครรู้ไม่ได้
 แล้ว ก็จริง ถึงกระนั้น ความรักอันมี
 ประมาณยิ่ง ก็มีในพวกญาติในอัตภาพ
 ที่ไม่ไกล, เพราะฉะนั้น มันจึงไม่สามารถ
 จะละนางไปได้.

สา ตสฺส ปุณฺปุณฺํ กุชฺฌิตฺวา
 เขตฺเต สามิกสฺส ยาคุํ หรฺมานา
 รชฺชํ อจฺจนฺเค จเปตฺวา อคฺมาสิ.
 สุนฺโข ตาเยว สทฺธิ คโต โหติ.
 สา สามิกสฺส ยาคุํ ทตฺวา ตฺวจฺจนฺกฺกฺ
 อาทาย เอกํ อุกฺกฏจฺฉานํ คนฺตฺวา
 กฺกฺ วาลุกาย ปุเรตฺวา สมิเป
 โอลเเกตฺวา จิตฺสฺส สุนฺขสฺส
 สทฺทมกาสิ.

นางโกรธสุนัขนั้นบ่อยครั้ง เมื่อนำ
 ข้าวต้มไปให้สามีในนา จึงเห็บเชือกไว้
 ที่ชายพกไป. สุนัขก็ไปกับนางเหมือนเดิม.
 นางให้ข้าวต้มแก่สามีแล้ว ถือกระออม
 เปล่า เดินไปทำน้ำแห่งหนึ่ง เอากระออม
 บรรจุน้ำจนเต็ม ได้ส่งเสียงให้สุนัข
 ซึ่งยืนคูดอยู่ในที่ไม่ไกล.

ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี
 สร้างคัมภีร์พระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

สุนโฆ “จิรสสุ เม อชช มชฺรกกถา
 ลทฐา”ติ นงคฺกุฏจํ จาเลนโต ตํ
 อุปสงฺกมิ. สว ตํ คีวายํ ทพฺหํ
 คเหตุวา ว เอกาย รชชฺโกฏฺฐิยา กุฏฺฐิ
 พนฺธิตฺวา เอกาย รชชฺโกฏฺฐิยา สุนฺขสฺส
 คีวายํ พนฺธิตฺวา กุฏฺฐิ อุตฺทกาภิมุขํ
 ปวตฺเตสิ.

สุนโฆ กุฏฺฐิ อนุพนฺธนฺโต อุตฺทเก
 ปติตฺวา ตตฺถเวว กาลมกาสิ. สว
 ตสฺส กมฺมสฺส วิปาเกน ทิฆรตฺตํ
 นิรเย ปจิตฺวา วิปាកาวเสเสน
 อตฺตภาวสเต วาลุกาย กุฏฺฐิ คีวายํ
 พนฺธิตฺวา อุตฺทเก ปกฺขิตฺตา
 กาลมกาสิ.

ตุเมหิปี ภิกฺขเว อตฺตนา
 กตกมฺมเมว อนุภูตํ. อติตฺสมี หิ
 พาราณสีวาสิโน สตฺต โคपालทารกา
 เอกสฺมี อฏฺฐวิปฺปเทเส สตฺตทวาเรน
 คาวิโย วิจาเรนฺตา เอกทิวสํ
 คาวิโย วิจาเรตฺวา อากจฺจนฺตา
 เอกํ มหาโกธํ ทิสฺวา อนุพนฺธิสฺสุ.
 โคธา ปลายิตฺวา เอกํ วมฺมิกํ
 ปาวิสิ.

สุนฺขดีใจว่า “วันนี้ นานแล้ว เราได้
 ถ้อยคำที่ไพเราะ” จึงกระดิกหางเข้าไป
 หานาง. นางจับคอมันจนแน่น เอา
 ปลายเชือกข้างหนึ่งผูกกระออม ปลาย-
 เชือกอีกข้างหนึ่งผูกคอสุนฺข แล้วผลัก
 กระออมให้กลิ้งลงน้ำ.

สุนฺขตามกระออมตกลงไปในน้ำ ตายไป
 ในที่นั้นนั่นเอง. เพราะผลกรรมนั้น นาง
 จึงหมกไหม้ในนรกสันกาลนาน ด้วย
 ผลกรรมที่เหลือ จึงถูกเขาเอากระออม
 บรรจุทราย ผูกคอโยนน้ำ ตายไปใน
 ร้อยอัฐภาพ.

ภิกษุทั้งหลายแม้พวกเธอก็ได้รับ
 กรรมที่ตนทำไว้เหมือนกัน. ก็ในอดีตกาล
 เด็กเลี้ยงโคชาวเมืองพาราณสี ๗ คน
 เทียวเลี้ยงโคไปในประเทศใกล้เคียงแห่งหนึ่ง
 คราวละ ๗ วัน เทียวเลี้ยงโคไป ใน
 วันหนึ่ง กำลังเดินมา พบเหยี่ยวใหญ่ตัวหนึ่ง
 จึงไล่ตามไป. เหยี่ยวนี้เข้าจอมปลวก
 แห่งหนึ่ง.

ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

๑
๒
๓
๔
๕
๖
๗
๘
๙
๑๐

ตสฺส ปน วมฺมิกสฺส สตฺต จิตฺตทานิ,
 ทารกา “มยฺ อิทานิ คเหตุํ น
 สกฺขิสฺสาม, เสว อากนฺตฺวา
 คณฺหิสฺสามา”ติ เอเกโก เอเกกํ
 สาขาภงฺกมฺภูจิมาทาย สตฺตปิ ชนา
 สตฺต จิตฺตทานิ ปิตฺทิตฺวา ปกฺกมฺิสฺสุ.

เต ปุณฺทิวเส ตํ โคธํ อมนสิกริตฺวา
 อณฺณสฺมิ ปเทเส คาวิโย วิจาเรตฺวา
 สตฺตเม ทิวเส คาโว อาทาย
 คจฺจนฺตา ตํ วมฺมิกํ ทิสฺวา สตี
 ปฏฺฐิตฺวา “กา นุ โข ตสฺสา
 โคธาย ปวตฺตี”ติ อตฺตนา อตฺตนา
 ปิตฺทิตานิ จิตฺตทานิ วิวริสฺสุ.

โคธา ซีวิตะ นีราลยา หุตฺวา
 อฏฺฐิจมฺมาวเสสา ปเวธมานา นิกฺขมิ.
 เต ตํ ทิสฺวา อนฺุกมฺปิ กตฺวา
 “มา นํ มาเรถ, สตฺตทาหํ
 จินฺนภตฺตา ชาทา”ติ ตสฺสา ปิฏฺฐิ
 ปริมฺชฺชิตฺวา “สุเขน คจฺฉาหิ”ติ
 วิสฺสชฺเชสฺสุ.

เต โคธาย อมาริตตฺตา นีรเย
 ตาว น ปจฺจิสฺสุ. เต ปน สตฺตปิ

ก็จอมปลวกนั้น มี ๗ ช่อง, พวกเด็ก ๆ
 คิดกันว่า “บัดนี้ พวกเราไม่สามารถ
 จับได้ วันพรุ่งนี้ เราจักมาจับ” แม้
 ทั้ง ๗ คน แต่ละคน ถือเอากิ่งไม้ที่
 พอหักเอาได้ คนละกำ ปิดช่องทั้ง ๗ เสีย
 แล้วพากันหลีกไป.

ในวันรุ่งขึ้น พวกเด็กเหล่านั้น ก็ไม่ได้
 ใสใจถึงเหี้ยนั้น ต้อนโคทั้งหลายไปที่อื่น
 พาพวกโคมาในวันที่ ๗ เดินไปพบ
 จอมปลวกนั้นแล้วได้สติ พากันกล่าวว่า
 “ความเป็นไปของเหี้ยนั้น เป็นอย่างไร
 หนอ” จึงช่วยกันเปิดช่องที่แต่ละคนปิดไว้.

เหี้ยหมดอาลัยในชีวิต เหลือแต่หนังหุ้ม
 กระดุก ตัวสั้นออกมาแล้ว. พวกเด็ก
 เหล่านั้น เห็นมันแล้ว เอ็นดู พากัน
 กล่าวว่า “พวกท่านอย่าฆ่ามันเลย,
 มันอดอาหาร ๗ วันแล้ว” จึงลูบหลังมัน
 ปล่อยไปด้วยกล่าวว่า “เจ้าจงไปตาม
 สบายเถิด”.

เพราะไม่ฆ่าเหี้ย พวกเขาจึงยังไม่
 หมกไหม้ในนรกก่อน, แต่พวกเขาทั้ง ๗

ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ชนา เอกโต หุตวา จุฑทสสุ คน ได้อัดอาหารคนละ ๗ วัน ใน ๑๔
 อตุตภาเวสุ สตุต สตุต ทิวธานี อัดภาพ.
 ฉินุนภตตอ อเหลสุ.

ตทา ภิกขเว ตุมะหิ สตุตหิ ภิกษุทั้งหลาย ในกาลนั้น พวกเธอ
 โคपालเกหิ หุตวา ตํ กम्मํ กตุนฺติ. เป็นเด็กเลี้ยงโค ๗ คน ทำกรรมนั้นแล้ว.
 เอวํ สตุตทา เตหิ ปุญฺจปุญฺจํ ปณฺหํ พุทธกาสิ. พระศาสดาทรงพยากรณ์ปัญหาที่พวก
 ภิกษุเหล่านั้น ถามแล้ว ๑ ด้วยประการ
 ฉะนี้.

อถโก ภิกขุ สตุตถารํ อห
 “กิ ปน ภนฺเต ปาปกมมํ กตฺวา
 อากาเส อุปฺปติตฺตสฺสาปิ สมุทฺทํ
 ปกฺขนฺตสฺสาปิ ปพฺพตฺนฺตรํ
 ปวิญฺจสฺสาปิ โมกฺโข นตฺถิ”ติ.
 สตุตทา “เอวเมว ภิกขเว
 อากาสาทีสุปิ เอกปเทโสปิ นตฺถิ,
 ยตฺตฺรภูจิทฺโต ปาปกมฺมโต มฺจุเจยฺยา”ติ
 วตฺวา อนุสฺสนฺธี มฺเหตฺวา ฐมฺมํ
 เทเสนฺโต อิมํ คาถมาห

ครั้งนั้น ภิกษุรูปหนึ่ง กราบทูล
 พระศาสดาว่า “ความพ้นไม่มีแก่บุคคล
 ผู้ทำกรรมชั่วแล้วเหาะขึ้นไปในอากาศก็ดี
 ดำลงสู่มหาสมุทรก็ดี เข้าไปสู่ชอกเขา
 ก็ดี หรือพระเจ้าข้า”. พระศาสดา
 ตรัสว่า “อย่างนั้นนั่นแล ภิกษุทั้งหลาย
 แม้สถานที่มีอากาศเป็นต้น แม้ประเทศ
 เดียวเป็นที่ซึ่งบุคคลดำรงอยู่แล้ว พึง
 พ้นจากกรรมชั่วได้ ไม่มี” เมื่อทรงสืบต่อ
 อนุสนธิแสดงธรรมตรัสพระคาถานี้ว่า

๑๒๗. “น อนฺตลิกฺขเ น สมุทฺทมชฺฉเ
 น ปพฺพตานิ วิวรํ ปวิสฺส
 น วิชฺชเต โส ชคตฺติปปเทโส
 ยตฺตฺรภูจิทฺโต มฺจุเจยฺย ปาปกมฺมา”ติ.

๑๒๗. “บุคคลเหาะไปในกลางหาว เข้า-
 ไปในท่ามกลางมหาสมุทร เข้าไป
 สู่ชอกภูเขา ก็ไม่พ้นจากกรรมชั่ว
 ได้ ประเทศแห่งแผ่นดินเป็นที่ซึ่ง

ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ตลุตโตโก “สเจ หิ โกจิ
 ‘อิมินา อุปาเยน ปาปกมมโต
 มุญจิสสามิ’ติ อนตลิกฺเข वा
 นิสฺสึเทยฺย, จตุราสีติโยชนสหสฺสคมฺภีร
 มหาสมุทฺทํ वा ปวิเสยฺย,
 ปพฺพตฺตฺนฺตเร वा นิสฺสึเทยฺย, เนา
 ปาปกมมโต มุจฺเจยฺย.

ปุรตฺติมาทิสฺสุ หิ ชคฺติปฺปเทเสสุ
 ปจฺวิภาเคสุ น โส วาลคฺคฺมตฺโตปิ
 โอกาโส อตฺถิ ยตฺถกฺกุจฺจโต ปาปกมมโต
 มุจฺจิจฺตุํ สกฺกฺกฺกฺเขยฺยา”ติ.

เทสนาวसानเ เต สพฺเพ ภิกฺขุ
 โสตาปตฺตฺติผลาทินิ ปาปฺณิสฺสุ. สมฺปตฺต-
 มหาชนสฺสาปิ สฺวตฺตฺติกา ธมฺมเทสนา
 อโหสีติ.

ตโยชนวตฺถุ เอกาทสมิ.

บุคคลดำรงอยู่แล้ว ฟังพ้นจาก
 กรรมชั่วได้ ‘ไม่มี’.

เนื้อความแห่งคาถานั้นว่า “ก็
 ถ้าใคร ๆ คิดว่า ‘เราจักพ้นจาก
 กรรมชั่วได้ด้วยอุบายนี้’ ฟังนั่งอยู่ใน
 กลางหาวก็ดี ดำลงไปสู่มหาสมุทร
 อันลึกได้ ๘๔,๐๐๐ โยชน์ ก็ดี ฟังนั่งใน
 ระหว่างชอกเขากี่ดี ก็ไม่ฟังพ้นจาก
 กรรมชั่วได้.

ด้วยว่า ในประเทศแห่งแผ่นดิน คือ
 ส่วนที่เป็นแผ่นดิน มีทิศตะวันออก
 เป็นต้น โอกาสแม้เพียงปลายขนทราย
 เป็นที่ที่บุคคลดำรงอยู่แล้ว ฟังสามารถ
 พ้นจากกรรมชั่วได้ ‘ไม่มี’.

ในเวลาจบเทศนา พวกภิกษุ
 เหล่านั้นทุกรูป บรรลุคุณวิเศษมีโสดา-
 ปัตติผลเป็นต้น. พระธรรมเทศนาได้มี
 ประโยชน์แม้แก่มหาชนผู้ประชุมกันแล้ว.

เรื่องชน ๓ คน ที่ ๑๑ จบ.

ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

๑๒. สุปปพุทธสกุกวตฺตฺ

๑๒๘. น อนฺตฺลิกฺเข น สมุทฺทมชฺฌเ
น ปพฺพตฺตานํ วีรวํ ปวิสฺส
น วิชฺชเต โส ชคตฺตฺปนฺเตโส
ยตฺตรฏฺฐิตํ นปฺปสฺสเหยย มจฺจุ.

๑๒. เรื่องเจ้าศากยะ พระนามว่าสุปปพุทธะ

๑๒๘. มัจจุ ไม่พียงครอบงำบุคคลผู้เหาะขึ้น
ไปในท่ามกลางหาบ เข้าไป ณ
ท่ามกลางสมุทร เข้าไปสู่ชอกเขา
ดำรงอยู่ก็หามิได้ ประเทศแห่ง
แผ่นดิน เป็นที่ซึ่งมัจจุไม่พียงครอบงำ
บุคคลผู้ดำรงอยู่แล้ว ย่อมไม่มี.

ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี

สร้างค้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

๑๒. สุป্পพุทฺธสกุทฺตอ

น อนุตฺตลิกุเข น สมุทฺทมชฺเชตฺติ
อิมํ ฐมฺมเทสนํ สุตฺตา นิโคธฺรธาธาเม
วิหรนฺโต สุปฺปพุทฺธสากฺยํ อารพฺภ
กเถสิ.

โส กิร อัย มม ธีตรํ
ฉทฺทเทตฺวา นิภฺขนฺโต มม ปุตฺตํ
ปพฺพาเชตฺวา ตสฺส เวยฺยฎฺฐาเน จิตฺ
จาติ อิเมหิ ทฺวีหิ การฺเณหิ
สตฺถริ อามาตํ พนฺธิตฺวา เอกทิวสํ
“อิทานิสฺส นิมนฺตนาฎฺฐานํ คนฺตฺวา
ภุญฺชิตฺตุํ น ทสฺสามิ”ติ คมนมคฺคํ
ปีทหิตฺวา อนฺตฺรวีถิยํ สุรํ ปิวนฺโต
นีสิตฺติ.

อถสฺส สตฺถริ ภิกฺขุสํชฺปรีวฺเต ตํ
จานํ อากเต, “สตฺตา อากโต”ติ
อาโรเจสุ. โส อาห “ปุโรโต
คจฺจน, ตสฺส วเทถ ‘นายํ มม
มหลฺลกตโร’ติ, นาสฺส มคฺคํ

๑๒. เรื่องเจ้าศากยะพระนามว่า
สุปปพุทฺธะ

พระศาสดาเมื่อประทับอยู่ในนิโคร-
ธาราม ทรงปรารภเจ้าศากยะพระนาม
ว่า สุป্পพุทฺธะ ตรัสพระธรรมเทศนา
ว่า บุคคลผู้เหาะขึ้นไปในท่ามกลางสมุทร
เป็นต้น.

ได้ยินว่า พระเจ้าสุปปพุทฺธะนั้น
ทรงผูกอาฆาตในพระศาสดาด้วยเหตุ ๒
ประการเหล่านี้คือ พระสมณโคดมนี้
ทอดทิ้งธิดาของเราออกบวช ๑ ให้บุตร
ของเราบวชแล้ว ตั้งอยู่ในฐานะคนมีเวร
ของบุตรนั้น ๑ วันหนึ่งทรงดำริว่า “บัดนี้
เราจักไม่ให้พระสมณโคดมนั้น ไปฉัน
ยังสถานที่รับนิมนต์ไว้” ทรงปิดทาง
เสด็จพระราชดำเนินแล้ว ประทับนั่ง
เสวยน้ำจันทน์ในระหว่างถนน.

ครั้งนั้น เมื่อพระศาสดา อันภิกษุสงฆ์
ห้อมล้อม เสด็จมาถึงสถานที่นั้น, พวก
มหาดเล็ก กราบทูลพระเจ้าสุปปพุทฺธะ
นั้นว่า “พระศาสดาเสด็จมาแล้ว”.
พระองค์จึงรับสั่งว่า “พวกท่านจงสว่างหน้า

ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ทศสามิ”ติ ปุณฺณปุณฺณ วุจฺจมาโนปิ
ตเถว วตฺวา นิสิตฺติ.

ไปก่อน จึงบอกแก่ท่านว่า ‘พระสมณ-
โคดมนี้ ‘ไม่ยิ่งใหญ่’ไปกว่าเรา’ เราจัก
ไม่ให้หนทางแก่สมณโคดมนั้น” แม้อัน
มหาดเล็ก กราบทูลอยู่บ่อย ๆ ก็ยัง
ประทับนั่งรับสั่ง อย่างนั้นนั่นแหละ.

สตถฺวา มาตุลลฺล สนฺตีกา มคฺคํ
อลภิตฺวา ตโต ว นินฺวตฺติ. โสปิ
จารปฺริสํ เปเสสิ “คจฺฉ ตสฺส
กถํ สุตฺวา. เอหิ”ติ. สตถฺวาปิ
นินฺวตฺตฺนโต สิตํ กตฺวา อานนฺท-
เถเรน “โก นุ โข ฆนฺเต
สิตปาตฺตุมฺมสฺส ปจฺจโย”ติ ปุญฺโจ
อาห “ปสฺสสิ อานนฺท สุปป-
พุทฺธนุ”ติ. “ปสฺสามิ ฆนฺเต”ติ.

พระศาสดาเมื่อไม่ได้หนทางจากสำนัก
พระเจ้าลุง จึงเสด็จกลับจากที่นั่น. ฝ่าย
พระเจ้าสุปปพุทธะนั้น ส่งคนสอดแนม
ไปด้วยรับสั่งว่า “เจ้าจงไปฟังพระดำรัส
ของพระสมณโคดมนี้แล้ว จงกลับมา”.
ฝ่ายพระศาสดา เมื่อเสด็จกลับ ทรง
ทำการแยมพระโอษฐ์แล้ว อันพระ-
อานนทเถระทูลถามว่า “อะไรหนอ เป็น
ปัจจัยแห่งการทำการแยมพระโอษฐ์ให้
ปรากฏ พระเจ้าข้า” ตรัสว่า “อานนท
เธอเห็นพระเจ้าสุปปพุทธะไหม ?”.
พระอานนทเถระกราบทูลว่า “เห็น
พระเจ้าข้า”.

“ภาริยํ เตน กมฺมํ กถํ มาทิสฺส
พุทฺธสฺส มคฺคํ อเทนฺเตน, อิตฺถ
สตฺตเม ทิวเส เหมจฺจาปาสาเท
โสปาณปาทมฺULE ปจฺวี ปวิสฺสตี”ติ.

พระศาสดาตรัสว่า “พระเจ้าสุปปพุทธะ
นั้น เมื่อไม่ให้หนทางแก่พระพุทฺธเจ้า
เช่นเรา ทำกรรมหนักแล้ว, ในวันที่ ๗
แต่วันนี้ไป ท้าวเธอจักถูกแผ่นดินสูบ
ที่เชิงบันไดปราสาทชั้นล่าง”.

ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

โส จารปฺริโส ตํ กถํ สุตฺวา
 สุปฺปพฺพุทฺธสฺส สนฺตีกํ คนฺตฺวา “กิ
 เม ภาคิเนยฺเยน นีวตฺตนฺเตน
 วุตฺตนฺ”ติ ปุณฺโณ ยถาสฺส อารโจะสิ.
 โส ตสฺส วจฺนํ สุตฺวา “นทานิ
 มม ภาคิเนยฺยสฺส กถาโทโส
 อตฺถิ, อทฺธา ยํ โส วทฺติ, ตํ
 ตเถว โหติ, เอวํ สนฺเตปิ ตํ
 อิทานิ มุสาวาเทน นิคฺคณฺหิสฺสามิ.
 โส หิ มํ ‘สตุตฺตเม ทิวเส
 ปจฺวี ปวิสิสฺสตี’ติ อนิยเมเน อวตฺวา
 ‘เหฏฺฐาปาสาเท โสปาณปาทมูล
 ปจฺวี ปวิสิสฺสตี’ติ อาห อิตฺทานิ
 ปุณฺญาหา ตํ จานํ น คมิสฺสามิ,
 อถ นํ ตสฺมี จาเน ปจฺวี อปฺวิสิตฺวา
 มุสาวาเทน นิคฺคณฺหิสฺสามิ”ติ.

โส อตฺตโน อูปโกชชาติ สพฺพํ
 สตุตฺตภูมิกสฺส ปาสาทสฺส อฺปริ
 อารโเปตฺวา โสปาณํ หราเปตฺวา
 ทวารํ ปิทหาเปตฺวา เอเกกสฺมี

คนสอดแนมนั้น ฟังพระดำรัสนั้นแล้ว
 ไปยังสำนักพระเจ้าสุปปพุทธะ ฎุกรับสั่ง
 ทามว่า “หลานของเรา กลับไปกล่าว
 อะไร ?” ก็กราบทูลตามที่ได้ฟังมาแล้ว.
 ท้าวเธอทรงสดับคำของเขาแล้ว ทรง
 ดำริว่า “โทษในพระดำรัสแห่งหลาน
 ของเรา ในบัดนี้ ไม่มี, คำที่เธอกล่าว
 ย่อมเป็นอย่างนั้นแน่นอน, แม้เมื่อเป็น
 เช่นนี้ บัดนี้ เราจักข่มเธอ ด้วยการ
 กล่าวคำเท็จ. เพราะว่า เธอไม่ตรัสกับ
 เราโดยไม่เจาะจงว่า ‘พระเจ้าสุปป-
 พุทธะจักถูกแผ่นดินสูบในวันที่๗’ ตรัสว่า
 ‘พระเจ้าสุปปพุทธะ จักถูกแผ่นดินสูบ
 ไกล่เชิงบันไดปราสาทชั้นล่าง’ บัดนี้
 ตั้งแต่นี้ไป เราจักไม่ไปสถานที่นั้น
 เมื่อเป็นเช่นนั้น เราไม่ถูกแผ่นดินสูบใน
 สถานที่นั้นแล้ว จักข่มเธอด้วยการกล่าว
 คำเท็จ”.

พระเจ้าสุปปพุทธะนั้น รับสั่งให้มหาดเล็ก
 ขนเครื่องใช้สำหรับพระองค์ทั้งหมดขึ้น
 ไปบนปราสาท ๗ ชั้น ให้นำบันไดออก
 ให้ปิดประตูแล้ว ทรงตั้งคนแข็งแรงไว้ที่

ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ทวาร เทว เทว มลล จเปตวา
“สจहां ปมาเทน เหฏฐา
โอโรหิตุกาโม โหมิ, นินวาเรยยาถ
มน”ติ วตวา สตุตถุมิกปาสาทตเล
สิริคพเพ นิสีทิ.

สตถา ตํ ปวตฺติ สุตฺวา ว
“ภิกฺขเว สุปปพุทฺโธ น เกวลं
ปาสาทตเล, เวหาสิ อูปฺตติตฺวา ว
อากาเส วา นิสีทฺตุ, นาวาย วา
สมุทฺทํ ปกฺขนฺทฺตุ ปพฺพตฺนฺตรํ วา
ปวิสฺตุ, พุทฺธานํ กถาย ทฺวิธามาว
นาม นตฺถิ, มยา วุตฺตถฺจฺจาเนยฺว
โส ปจฺวี ปวิสิสฺสตี”ติ วตฺวา
อนุสนฺธิ ฆฏฺเฏตฺวา ธมฺมํ เทเสนฺโต
อิมํ คาถมาห

๑๒๘. “น อนฺตลิกฺขเว น สมุทฺทมชฺฌเ
น ปพฺพตฺตานํ วิวรํ ปวิสฺส
น วิชฺชเต โส ชคตฺติปฺปเทโส
ยตฺตรฏฺฐจฺติ นปฺปสฺสเหยฺย มจฺจุ”ติ.

ประตูด้านละ ๒ คน แล้วรับสั่งว่า
“ถ้าเราประสงค์จะลงข้างล่าง เพราะ
ความพลั้งเผลอ, พวกเจ้าพึงห้ามเรา”
แล้วจึงประทับนั่งในห้องอันเป็นสิริ บน
พื้นปราสาท ๗ ชั้น.

พระศาสดาทรงสดับความเป็นไปนั้นแล้ว
ตรัสว่า “ภิกษุทั้งหลาย พระเจ้าสุปป-
พุทธะ ไม่ใช่จะประทับนั่งบนพื้น
ปราสาทอย่างเดียว, พระองค์จงเหาะขึ้น
ไปสู่ท้องฟ้า แล้วประทับนั่งในอากาศ
จงแล่นเรือไปสู่มหาสมุทร หรือจงเข้าไป
สู่ชอกเขา ชื่อว่าพระดำรัส ของพระ-
พุทธเจ้าทั้งหลาย ไม่มีเป็น๒, ท้าวเธอ
จักถูกแผ่นดินสูบในที่ซึ่งเรากล่าวแล้วนั้น-
แหละ” เมื่อทรงสืบท่ออนุสนธิแสดงธรรม
ตรัสพระคาถานี้ว่า

๑๒๘. “มัจจุไม่พึงครอบงำ บุคคลผู้เหาะ
ขึ้นไปในกลางหาว เข้าไป ณ
ท่ามกลางสมุทร เข้าไปสู่ชอกเขา
ดำรงอยู่ก็หามิได้ ประเทศแห่ง
แผ่นดินเป็นที่ซึ่งมัจจุไม่พึงครอบงำ
บุคคลผู้ดำรงอยู่แล้ว ย่อมไม่มี”.

ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

๑๒๘-๑๒๙-๑๓๐-๑๓๑-๑๓๒-๑๓๓-๑๓๔-๑๓๕-๑๓๖-๑๓๗-๑๓๘-๑๓๙-๑๔๐-๑๔๑-๑๔๒-๑๔๓-๑๔๔-๑๔๕-๑๔๖-๑๔๗-๑๔๘-๑๔๙-๑๕๐

ตตถ นปฺปสเหยย มจฺจุติ ยสฺมี
 ปเทเส จิตฺ มรณํ นปฺปสเหยย
 นาภิภเวยฺย, เกสคฺคมตฺโตปิ โส
 ปจฺวิปเทโส นตฺถิ. เสสํ ปุริม-
 สทิสเมวาทิ.

เทสนาวสฺวานเน พหุ โสตาปตฺติ-
 ผลาทินิ สมปาปุณฺณิสฺสูติ.

สจฺจตเม ทิวเส ปน สจฺจ
 ภิกฺขุจาจรมคฺคสฺส นิริทฺทเวลาย เหนฺจจา-
 ปาสาทะ สุปฺปพฺพุทฺธสฺส มงฺคลสฺโส
 อุตฺทาโม หุตฺวา ตํ ตํ ภิตฺติ
 ปหฺรติ, โส อฺปริ นิสฺสินฺโนวสฺส
 สทฺทํ สุตฺวา “กิ เอตนฺ”ติ ปุจฺฉิ.
 “มงฺคลสฺโส อุตฺทาโม”ติ. โส
 ปนสฺโส สุปฺปพฺพุทฺธํ ทิสฺวา ว
 สนฺนนิสฺสีทิ.

อก นํ โส คณฺหิตฺตุกาโม ว
 หุตฺวา นิสฺสินฺนฏฺจานา อฏฺฏาย
 ทวารารามุโข อโหสิ. ทวารานิ

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า มัจจุ
 ไม่พึงครอบงำ ความว่า ประเทศแห่ง
 แผ่นดิน แม้เพียงปลายผมเป็นที่ซึ่ง
 ความตายไม่ย่ำยี คือครอบงำ บุคคล
 ผู้ดำรงอยู่ ไม่มี. คำที่เหลือเช่นเดียวกับ
 คำก่อนนั้นแหละ.

ในเวลาจบเทศนา ชนเป็นจำนวน
 มาก บรรลुकุณวิเศษมีโสดาปัตติผล
 เป็นต้น.

ก็ในวันที่ ๗ ในเวลาที่พระเจ้า
 สุปฺปพฺพุทฺธะปิดทางเสด็จภิกษุจาจร ของ
 พระศาสดา ม้ามงคลของพระเจ้าสุป-
 พุทฺธะที่ปราสาทชั้นล่าง คือกะนอง
 กระที่บฝานั้น ๑ แล้ว, ท้าวเธอประทับ
 นั่งข้างบน ทรงสดับเสียงมันแล้ว ตรัส
 ถามว่า “นั่นเสียงอะไร ?” พวก
 มหาดเล็กกราบทูลว่า “ม้ามงคล คือก-
 ะนอง”. ก็ม้านั้น พอเห็นพระเจ้า-
 สุปฺปพฺพุทฺธะเท่านั้นก็จะหยุดนิ่ง.

ที่นั่น พระองค์มีพระประสงค์จะจับมัน
 จึงเสด็จลุกขึ้นจากที่ประทับ ป้ายพระ-
 พักตร์ไปยังประตู. ประตูทั้งหลายเปิด

ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

สยเมว วิภูฏานิ. โสปานัง ได้เองทีเดียว. บันไดก็ตั้งอยู่ในที่เดิม.
 สกฏจาเนเยว จิตฺ. ทฺวาทเร จิตา พวกคนแข็งแรงที่ยืนเฝ้าประตู จับพระศอ
 มลฺลา ตํ คีวายํ คเหตุวา พระองค์. ผลักให้พระพักตร์คว่ำลง.
 เหฏฺฐาภิมุขํ ขิปีสุ.

เอเตนุปาเยน สตฺตสฺปิ. ตเลสุ ประตูทั้งหลาย บนพื้นทั้ง ๗ ชั้น เปิด
 ทฺวารานิ สยเมว วิภูฏานิ. ได้เองโดยอุบายนั้น. บันไดทั้งหลายก็
 โสปานานิ ยถาจาเนสุ จิตานิ. ตั้งอยู่ในที่เดิม. พวกคนแข็งแรงในที่นั้น ๆ
 ตตฺถ ตตฺถ มลฺลา ตํ คีวายเมว จับพระศอพระองค์แล้ว. ผลักให้พระพักตร์
 คเหตุวา เหฏฺฐาภิมุขเมว ขิปีสุ. คว่ำลงเหมือนกัน.

อถ นํ เหฏฺฐาปาสาเท โสปาน- ที่นั้น แผ่นดินใหญ่สะเทือนแยกออกรับ
 ปาทมุเล สมฺปตฺตเมว มหาปจฺวี ท้าวเธอ ซึ่งลี้ดตกลงมาถึงเชิงบันได
 วิวรมาณา ภิชฺชิตฺวา สมฺปฏฺิจฺฉิ. ปราสาทชั้นล่างนั่นเอง. ท้าวเธอไป
 โส คนฺตฺวา อวิจิมฺหิ นิพฺพตฺติ. บังเกิดในอเวจีแล้ว.

สุปปพุทธวตฺถุ ทฺวาทสมิ.

เรื่องเจ้าศากยะพระนามว่าสุปปพุทธะ
 ที่ ๑๒ จบ.

ปาปวคฺควณฺณนา นิฏฺฐิตา.

พรรณนาปาปวรรค จบ.

นวมโ วคฺโค.

วรรคที่ ๙ จบ.

๑๐. ทณฺฑทวคฺค

๑. นพฺพคฺคกฺขมิกฺขุวตฺตํ

๑๒๙. สพฺเพ ตสฺส นตฺติ ทณฺฑทสฺส
 สพฺเพ ภาวนตฺติ มจฺจุโน
 อตฺตํ อปมํ กตฺวา
 น หนฺนํ น มาตเย.

๑๐. ทณฺฑทวคฺค

๑. เรื่องภิกษุฉันพัคคีย์

๑๒๙. สัตว์ทุกชนิด ย่อมหวาดหวั่นต่อ
 อาชญา สัตว์ทุกชนิด ย่อมกลัว
 ต่อความตาย บุคคลควรทำตนให้
 เป็นเครื่องเปรียบเทียบ ไม่ควร
 ฆ่าเอง ไม่ควรใช้ให้ผู้อื่นฆ่า.

๑๐. ทณฺฑทวคฺควณฺณา

๑. ฉพฺพคฺคิยภิกฺขุขวตฺตุ

สพฺเพ ตสฺสนฺติ ทณฺฑทสฺสาติ อิมํ
ธมฺมเทสนํ สตฺถา เชนวเน วิหรณฺโต
ฉพฺพคฺคิเย ภิกฺขุ อารพฺภ กณฺเสี.

เอกสมฺมึ หิ สมเย สตฺตรส-
วคฺคิเยหิ เสนาสเน ปฏฺิษคฺคิตฺเต,
ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขุ “นิกฺขมถ, มยํ
มหลลกตฺรา, อมฺหากํ เอตํ
ปาปฺณาติ”ติ วตฺวา เตหิ “น
มยํ ทสฺสาม, อเมหิ ปจฺม
ปฏฺิษคฺคิตนฺ”ติ วุตฺเต, เต ภิกฺขุ
ปหฺรีสุ. สตฺตรสวคฺคิยา มรณภยตฺชฺชิตา
มหาวิรวํ วิรวีสฺสุ.

สตฺถา เตสํ สทฺทํ สุตฺวา “กิ
อิทนฺ”ติ ปุจฺจิตฺวา “อิทนฺนามา”ติ
อาโรจฺจิตฺเต, “น ภิกฺขเว อิโต
ปฏฺุจฺจาย ภิกฺขนา นาม เหว
กตฺตพฺพํ, โย กโรติ, อิทนฺนาม

๑๐. พรรณนาทณฺฑทวารค

๑. เรื่องภิกฺษุฉัพพัคคิย

พระศาสดา เมื่อประทับอยู่ใน
พระเชตวัน ทรงปรารภพวกภิกฺษุ
ฉัพพัคคิย แสดงพระธรรมเทศนาเห็นว่า
สัตว์ทุกชนิด ย่อมหวาดหวั่นต่ออาชญา
เป็นต้น.

ความพิสดารว่า สมัยหนึ่ง เมื่อ
พวกภิกฺษุสตฺตรสวคฺคิย ซ่อมแซม
เสนาสนะ, พวกภิกฺษุฉัพพัคคิย พากัน
กล่าวว่่า “พวกท่านจงออกไปเสีย,
พวกผมแก่กว่า เสนาสนะนั้น ถึงแก่
พวกผม” เมื่อพวกภิกฺษุสตฺตรสวคฺคิย
เหล่านั้น กล่าวกันว่า “พวกผมจักไม่ให้
พวกผมซ่อมแซมไว้ก่อน” จึงทำร้ายภิกฺษุ
เหล่านั้น. พวกภิกฺษุสตฺตรสวคฺคิย ถูก
มรณภยคุกคาม จึงร้องเสียงดัง.

พระศาสดาทรงสดับเสียงของพวกเธอ
ตรัสถามว่า “นี่ เสียงอะไรกัน” เมื่อ
พวกภิกฺษุกราบทูลว่า “เสียงชื่อนี้” จึง
ตรัสว่า “ภิกฺษุทั้งหลาย ตั้งแต่บัดนี้ไป
ธรรมดาว่า ภิกฺษุ ไม่ควรทำอย่างนี้

ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

อาปชฺชติ”ติ ปหารทานสิกขาปทํ
 ปญญาเปตฺวา “ภิกฺขเว ภิกฺขุณา
 นาม ‘ยถา อหํ, ตเถว สพฺเพปิ
 ทณฺทสฺส ตสฺนฺติ มจฺจุโน ภายนฺตี”ติ
 ญตฺวา ปโร น ปหริตฺพุโ น
 มาเตตฺพุโ”ติ วตฺวา อนุสฺนฺธิ
 มญฺเฏตฺวา ฐมฺมํ เทเสนฺโต อิมํ คาถมาห

ภิกษุรูปที่ห้าต้องอาบัติชื่อนี้” ทรงบัญญัติ
 ปหารทานสิกขาบท ตรัสว่า “ภิกษุ
 ทั้งหลาย ชรรมดาภิกษุรู้ว่า ‘สัตว์
 ทุกจำพวก ย่อมหวาดหวั่นต่ออาชญา
 ย่อมกลัวต่อความตาย เหมือนเรา
 เช่นเดียวกัน’ จึงไม่ควรทำร้ายผู้อื่น
 ไม่ควรใช้ให้ฆ่าผู้อื่น” เมื่อทรงสืบต่อ
 อนุสนธิแสดงธรรม ตรัสพระคาถานี้ว่า

๑๒๙. “สพฺเพ ตสฺนฺติ ทณฺทสฺส
 สพฺเพ ภายนฺติ มจฺจุโน
 อุตฺตानํ อุปฺมํ กตฺวา
 น หนฺเยย น มาตเย”ติ.

๑๒๙. “สัตว์ทุกชนิด ย่อมหวาดหวั่นต่อ
 อาชญา สัตว์ทุกชนิด ย่อมกลัว
 ต่อความตาย บุคคลควรทำตน
 ให้เป็นเครื่องเปรียบเทียบ ไม่ควร
 ฆ่าเอง ไม่ควรใช้ให้ผู้อื่นฆ่า”.

จตุถ สพฺเพ ตสฺนฺตีติ สพฺเพปิ
 สตุตา อุตฺตนิ ทณฺทเต ปตฺนฺเต,
 ตสฺส ทณฺทสฺส ตสฺนฺติ มจฺจุโนติ
 มรณฺสฺสาปิ ภายนฺติเยว. อิมิสฺสา จ
 เทสฺนาย พฺยณฺชนํ นีรวเสสฺ, อตุโถ
 ปน สาวเสโส.

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า สัตว์
 ทุกชนิด ย่อมหวาดหวั่น ความว่า สัตว์
 แม้ทุกชนิด เมื่ออาชญา กำลังจะตกไป
 ถึงตน ย่อมหวาดหวั่นต่ออาชญา นั้น.
 คำว่า ต่อความตาย ความว่า ย่อมกลัว
 แม้ต่อความตาย. ก็ พญฺณฺชนะแห่ง
 พระธรรมเทศนา นี้ ไม่มีส่วนเหลือ. ส่วน
 อรรถมีส่วนเหลือ.

ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ยถา หิ รณฺเฎา “สพฺเพ
 สนฺติปตฺนฺตุ”ติ เภริยา จาราปีตาย,
 ราชมหามตฺเต จเปตฺวา เสสา
 สนฺนิปตฺนฺติ, เอวเมว “สพฺเพ
 ตสนฺติ”ติ วุตฺเตปิ, “หตฺถกาชาเนยฺโย
 อสฺสาชาเนยฺโย อุสฺภาชาเนยฺโย
 ชีณาสโว”ติ อิมเ จตฺตาริ จเปตฺวา
 อวเสสา “ตสนฺติ”ติ เวทิตพฺพา.

เหมือนอย่างว่า เมื่อพระราชา รับสั่ง
 ให้ตีกลองป่าวประกาศไปว่า “ชนทุก
 หมู่เหล่า จงประชุมกัน” ชนทั้งหลาย
 ที่เหลือ ยกเว้นพระราชา และมหา-
 อำมาตย์เสีย ย่อมประชุมกัน ฉนฺใด,
 แม้เมื่อพระผู้มีพระภาคตรัสว่า “สัตว์
 ทุกชนิด ย่อมหวาดหวั่น”, พวกสัตว์
 ที่เหลือ ยกเว้นสัตว์พิเศษ ๔ ชนิดเหล่านี้
 คือ “ช้างอาชาไนย ม้าอาชาไนย
 โคอุสภอาชาไนย พระชีณาสพ” บัณฑิต
 ฟังทราบว่ “ย่อมหวาดหวั่น” ฉนฺนั้น
 เหมือนกัน.

อิมสฺ หิ ชีณาสโว สกฺกายทิกฺขุจฺฉิยา
 ปหีนตฺตวา อมรณกสฺตตํ อปสฺสนฺโต
 น ภายติ, อิตเร ตโย สกฺกาย-
 ทิกฺขุจฺฉิยา จ พลวตฺตวา อตฺตโน
 ปฏิปกฺขภฺกตํ สตฺตํ อปสฺสนฺตา น
 ภายนฺติ.

แท้จริง บรรดาสัตว์พิเศษ ๔ ชนิด
 เหล่านี้ พระชีณาสพ เมื่อไม่เห็นสัตว์ที่
 ไม่ตาย ชื่อว่า ย่อมไม่กลัว เพราะละ
 สักกายทิจูได้แล้ว, สัตว์ ๓ ชนิด
 นอกจากนี้ เมื่อไม่พบสัตว์ที่เป็นศัตรู
 ของตน ชื่อว่า ย่อมไม่กลัว เพราะ
 สักกายทิจูมีกำลัง.

น หนฺยฺย น มาตเยติ “ยถา
 อหํ, เอวํ อณฺเฎปิ สตฺตวา”ติ น
 ปรี หนฺยฺย, น หนาเปยฺยาติ
 อตฺโต.

คำว่า ไม่ควรฆ่าเอง ไม่ควรใช้ให้ผู้อื่นฆ่า
 ความว่า บุคคลรู้ยู่ว่ “พวกสัตว์แม่
 เหล่าอื่น ก็เป็นเหมือนเรา ฉะนั้น”
 จึงไม่ควรฆ่าผู้อื่นเอง ไม่ควรใช้ให้ฆ่าผู้อื่น.

ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

เทศनावसानะ พหุ โสดาปัตติ- ในเวลาจบเทศนา ชนเป็นจำนวน
 ผลาทีนิ ปาปุณีสูติ. มาก บรรลुकุณวิเศษ มีโสดาปัตติผล
 เป็นต้น.

ฉพพคฺคิยภิกฺขุวตฺถุ ปจมี.

เรื่องภิกษุฉัพพัคคีย์ที่ ๑ จบ.

๒. นพพศุภกฤษภิกษุขวตถุ

๑๓๐. สพเพ ตสนติ ทณทสส
 สพเพสํ ชีวิตํ ปิยํ
 อตตานิ อูปมํ กตวา
 น หเนยฺย น มาตये.

๒. เรื่องภิกษุฉัพพัคคีย์

๑๓๐. สัตว์ทุกชนิด ย่อมหวาดหวั่นต่อ
 อาชญา ชีวิตย่อมเป็นที่รักของสัตว์
 ทุกชนิด บุคคลควรทำตนให้เป็น
 เครื่องเปรียบเทียบ ไม่ควรฆ่าเอง
 ไม่ควรใช้ให้ผู้อื่นฆ่า.

๒. ฉพฺพคฺคิยภิกฺขุวตฺตฺถ

สพฺเพ ตสฺนตฺติ อิมํ ธมฺมเทสนํ
สตุถา เขตวเน วิหรนฺโต ฉพฺพคฺคิเย
ภิกฺขุ อารพฺภ กถเอสิ.

เอกสฺมิ หิ สมเย เยเนว
การณเณ ปุริมสิทฺธาปเท สตุตฺรสวิคฺคิเย
ปหฺริสุ เตเนว การณเณ เตสํ
ตลสตุตฺติกํ อุกฺกิริสุ.

อิธาปิ สตุถา เตสํ สทฺทํ สุตฺวา
“กํ อิทนฺ”ติ ปุจฺจติววา “อิทํ
นามา”ติ อาโรจิตะ, “น ภิกฺขเว
อิโต ปฏฺจาย ภิกฺขุนา นาม เอวํ
กตฺตพฺพํ, โย กโรติ, อิทนฺนาม
อาปชฺชติ”ติ ตลสตุตฺติกสิทฺธาปทํ
ปณฺญาเปตฺวา “ภิกฺขเว ภิกฺขุนา
นาม ‘ยถา อหํ, ตถะว อณฺเณปิ
ทณฺทสฺส ตสฺนตฺติ, ยถา จ มยฺหํ,
ตถะว เนสํ ชีวิตํ ปิยนฺ”ติ ญตฺวา
ปโร น ปหฺริตพฺโพ, น มาเตตพฺโพ”ติ
วตฺวา อนุสฺนฺธิ อมฺเฏตฺวา ธมฺม

๒. เรื่องภิกษุฉัพพัคคีย์

พระศาสดาเมื่อประทับอยู่ในพระ-
เชตวัน ทรงปรารภพวกภิกษุฉัพพัคคีย์
แสดงพระธรรมเทศนาเห็นว่า สัตว์ทุกชนิด
ย่อมหวาดหวั่น เป็นต้น.

ความพิสดารว่า ในสมัยหนึ่ง
พวกภิกษุฉัพพัคคีย์เงื้อหอกคือฝ่ามือต่อ
พวกภิกษุสัตตรสวัคคีย์เหล่านั้น เพราะ
เหตุที่พวกเขาทำร้ายพวกภิกษุสัตต-
รสวัคคีย์ในสิทฺธาปทก่อนนั่นเอง.

แม้ในสิทฺธาปทนี้ พระศาสดาทรง สดับ
เสียงของพวกเขาล้วนแล้ว ตรัสถามว่า
“นี่เสียงอะไรกัน” เมื่อพวกภิกษุกราบทูล
ว่า “เสียงชื่อนี้” จึงตรัสว่า “ภิกษุ
ทั้งหลาย ตั้งแต่นี้ไป ธรรมดาภิกษุไม่พึง
ทำอย่างนี้ ภิกษุผู้ทำย่อมต้องอาบัติชื่อนี้”
แล้วจึงทรงบัญญัติตลสตุตฺติกสิทฺธาปท
ตรัสว่า “ภิกษุทั้งหลาย ธรรมดาภิกษุ
รู้ว่า ‘สัตว์แม่เหล่าอื่น ย่อมหวาดหวั่น
ต่ออาชญาเหมือนเรา เหมือนกัน และ
ชีวิตก็เป็นที่รักของสัตว์เหล่านั้น เหมือน
ของเราเช่นเดียวกัน’ จึงไม่ควรทำร้าย

ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

เทสนโต อิมิ คากมาห

ผู้อื่นเอง "ไม่ควรใช้ให้ฆ่าผู้อื่น" เมื่อทรง
สืบต่ออนุสนธิแสดงธรรม ตรัสพระคาถา
นี้ว่า

๑๓๐. "สพเพ ตสนฺติ ทณฺทสฺส
สพเพสํ ชีวิตํ ปิยํ
อตฺตํ อูปมํ กตฺวา
น หนฺนฺย น มาตเย"ติ.

๑๓๐. "สัตว์ทุกชนิด ย่อมหวาดหวั่นต่อ
อาชญา ชีวิตย่อมเป็นที่รักของสัตว์
ทุกชนิด บุคคลควรทำตนให้เป็น
เครื่องเปรียบเทียบ "ไม่ควรฆ่า
เอง ไม่ควรใช้ให้ผู้อื่นฆ่า".

ตตฺถ สพเพสํ ชีวิตํ ปิยนฺติ
ชีณาสวํ จเปตฺวา เสสสตฺตํ
ชีวิตํ ปิยตรํ, ชีณาสโว ปน ชีวเต
วา มรเณ วา อุกฺขโก ว โหติ.
เสสํ ปุริมสทิมฺเวยตี.

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า ชีวิต
ย่อมเป็นที่รักของสัตว์ทุกชนิด ความว่า
ยกเว้นพระชีณาสพเสย ชีวิตย่อมเป็น
ที่รักยิ่งของพวกสัตว์ที่เหลือ, ส่วนพระ-
ชีณาสพ ย่อมเป็นผู้วางเฉย ทั้งในชีวิต
หรือความตาย. คำที่เหลือ เช่นเดียวกับ
คำก่อนนั้นแล.

เทสนาวसानเ พหุ โสตาปตฺติ-
ผลาทินิ ปาปฺณิสฺสูติ.

ในเวลาจบเทศนา ชนเป็นจำนวน-
มากบรรลุกุณวิเศษ มีโสดาปัตติผล
เป็นต้น.

ฉพฺพคฺคิยภิกฺขุวตฺถุ ทฺติยํ.

เรื่องภิกษุฉัพพัคคีย์ที่ ๒ จบ.

ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

๓. สมุพหุลกุมารกวตฺถุ

๑๓๑. สุขกามานิ ภูตานิ
โย ทณฺฑเทน วิหีสติ
อตฺตโน สุขเมसानโน
เปจฺจ โส น ลภเต สุขํ.

๑๓๒. สุขกามานิ ภูตานิ
โย ทณฺฑเทน น หีสติ
อตฺตโน สุขเมसानโน
เปจฺจ โส ลภเต สุขํ.

๓. เรื่องเด็กหลายคน

๑๓๑. บุคคล ผู้แสวงหาความสุขเพื่อตน
เบียดเบียนสัตว์ผู้มีชีวิต ผู้ใคร่
ความสุขด้วยท่อนไม้ ละไปแล้ว
ย่อมไม่ได้ความสุข.

๑๓๒. บุคคลผู้แสวงหาความสุขเพื่อตน ไม่
เบียดเบียนสัตว์ผู้มีชีวิต ผู้ใคร่
ความสุขด้วยท่อนไม้ ละไปแล้ว
ย่อมได้ความสุข.

๓. สมุพหุลกุมารกวดตุ

สุขกามานี ภูตานิติ อิม
 ฌมมเทสน์ สตุกา เขตวเน วิหรนุโต
 สมุพหุเล กุมารเก อารพุก กณสิ.

เอกสมิ หิ ทิวเส สตุกา
 สาวตถิย์ ปินุทาย ปวิสนุโต
 อนุตรามคฺเค สมุพหุเล กุมารเก
 เอกั ฌรสปฺปชาติกั อหิ ทณฺฑทเกน
 ปหรนุเต ทิสฺวา “กุมารกา โภ
 กิ กโรธา”ติ ปุจฺจิตฺวา “อหิ
 ภานุเต ทณฺฑเทน ปหรามา”ติ วุตฺเต
 “กิกการณา”ติ ปุน ปุจฺจิตฺวา
 “ทํสนภเยน ภานุเต”ติ วุตฺเต,
 “ตุเมห อุตฺตโน สุขํ กวิสฺสามิ”ติ
 อิม ปหรนุตา นิพฺพตฺตนิพฺพตฺตภูจฺจานเ
 สุขลาภิโน น ภวิสฺสถ, อุตฺตโน
 สุขํ ปตฺตเนนฺเตน หิ ปรี สตุตํ
 ปหริตุํ น วฏฺฏติ”ติ วตฺวา อนุสนฺธิ
 ฌฏฺเฏวาท ฌมฺมํ เทเสนุโต อิม
 คากา อภาสิ

๓. เรื่องเด็กหลายคน

พระศาสดา เมื่อประทับอยู่ใน
 พระเชตวัน ทรงปรารภเด็กจำนวนมาก
 แสดงพระธรรมเทศานี้ว่า สัตว์ผู้มีชีวิต
 ผู้ใคร่ความสุข เป็นต้น.

ความพิสดารว่า วันหนึ่ง พระ-
 ศาสดา เสด็จเข้าไปบิณฑบาตในเมือง
 สาวตถิ ในระหว่างทาง ทอดพระเนตร
 เห็นพวกเด็กเป็นจำนวนมาก กำลังเอา
 ท่อนไม้ตุงเรือหนึ่ง ตรีสถามว่า
 “แน่ะเด็กทั้งหลาย พวกเธอกำลังทำ
 อะไรกัน?” เมื่อเด็กทั้งหลายกราบทูลว่า
 “พวกข้าพระองค์กำลังเอาไม้ตุงพระเจ้า-
 ข้า” ตรีสถามอีกว่า “เพราะเหตุไร
 หรือ?” เมื่อพวกเขากราบทูลว่า “เพราะ
 กลัวมันกัด พระเจ้าข้า” ตรีสว่า
 “พวกเธอตุงตัวนี้ ด้วยคิดว่า ‘จักกระทำ
 ความสุขแก่ตน’ จักไม่ได้รับความสุข
 ในที่ที่ตนบังเกิดแล้ว ๆ เพราะบุคคล
 เมื่อปรารถนาสุขเพื่อตน ก็ไม่ควรทำร้าย
 สัตว์อื่น” เมื่อทรงสืบต่ออนุสนธิแสดง
 ธรรม ตรีสพระคากาเหล่านี้ว่า

ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

๑๓๑. “สุขกามานิ ภุตานิ
 โย ทณฺฑเชน วิหีสติ
 อตฺตโน สุขเมसानโน
 เปจฺจ โส น ลภเต สุขํ.

๑๓๒. สุขกามานิ ภุตานิ
 โย ทณฺฑเชน น หีสติ
 อตฺตโน สุขเมसानโน
 เปจฺจ โส ลภเต สุขนฺ”ติ.

ตตฺถ โย ทณฺฑเชนาติ โย
 ปุคฺคโล ทณฺฑเชน วา เลณฺฑุอาทึหิ
 วา วิเหเจติ.

เปจฺจ โส น ลภเต สุขนฺติ
 โส ปุคฺคโล ปฺรโลเก มนุสฺสสุขํ
 วา ทิพฺพสุขํ วา ปรมตฺตภูตํ
 นิพฺพานสุขํ วา น ลภติ. ทุตฺติยกาถาย
 เปจฺจ โส ลภเตติ โส ปุคฺคโล
 ปฺรโลเก วุตฺตปฺปการํ ติวริปิ สุขํ
 ลภตฺติติ อตฺตโก.

๑๓๑. “บุคคล ผู้แสวงหาความสุขเพื่อตน
 เบียดเบียนสัตว์ผู้มีชีวิต ผู้ใคร่
 ความสุข ด้วยท่อนไม้ ละไปแล้ว
 ย่อมไม่ได้ความสุข.

๑๓๒. บุคคล ผู้แสวงหาความสุขเพื่อตน
 ไม่เบียดเบียนสัตว์มีชีวิต ผู้ใคร่
 ความสุข ด้วยท่อนไม้ ละไปแล้ว
 ย่อมได้ความสุข”.

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า ผู้
 แสวงหาความสุขเพื่อตน เบียดเบียน สัตว์
 มีชีวิต ใคร่ความสุข ด้วยท่อนไม้ ความว่า
 บุคคลใด ย่อมเบียดเบียน ด้วยท่อนไม้
 หรือด้วยก้อนดิน เป็นต้น.

คำว่า บุคคลนั้นละไปแล้ว ย่อม
 ไม่ได้ความสุข ความว่า บุคคลนั้น
 ย่อมไม่ได้สุขสำหรับมนุษย์ สุขอันเป็น
 ทิพย์ หรือสุขคือพระนิพพาน อันเป็นสุข
 อย่างยิ่ง ในโลกหน้า. ฟังทราบเนื้อความ
 ในคาถาที่ ๒ คำว่า ผู้นั้นละไปแล้ว
 ย่อมได้ ความว่า บุคคลนั้น ย่อมได้สุข
 แม้ทั้ง ๓ อย่าง มีประการดังกล่าวแล้ว
 ในโลกหน้า.

ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

เทสนาวาสนา ปณจस्ताปี เต ในเวลาจบเทศนา พวกเด็กทั้ง
กุมารกา โสตาปัตติผล ปติฏฐหีสูติ. ๕๐๐ คนเหล่านั้น ตั้งอยู่ในโสดาปัตติผล.

สมุพหุลกุมารกวดุ ตติย.

เรื่องเด็กหลายคน ที่ ๓ จบ.

๔. โภณฑธานตุเถรวตถุ

๑๓๓. มาโวจ ผรุสํ กณฺหิจิ
 วุตฺตา ปฏิวทฺเธยฺยํ ตํ
 ทุกฺขา หิ สารมฺภกฺกา
 ปฏิทนฺฑชา ผุสฺเสยฺยํ ตํ

๑๓๔. สเจ เนเรสิ อตฺตานํ
 กํโส อูปฺหโต ยถา
 เอส ปตฺโตสิ นิพฺพานํ
 สารมฺโภ เต น วิชฺชติ.

๔. เรื่องพระโภณฑธานเถระ

๑๓๓. เธออย่าได้กล่าวคำหยาบกะใคร ๆ
 เหล่าคนที่เธอว่าแล้ว ฟังว่าตอบเธอ
 เพราะการกล่าวโต้เถียงกัน ก่อให้
 เกิดทุกข์ อาชญาตอบฟังถูกต้อง
 เธอ

๑๓๔. หากว่า เธอทำตนไม่ให้หวั่นไหวได้
 เหมือนกิงสดาล ที่ถูกกำจัดเสียแล้ว
 เธอ นั้นจะบรรลุพระนิพพาน การ
 โต้เถียงกันจะไม่มีแก่เธอ.

๔. โกณฑธานตเถรวตฺถุ

มาโวจ ผรุสํ กณฺฐจิติ อิมํ
 ฌมฺมเทสนํ สตุถา เขตวเน วิหรนฺโต
 โกณฑธานตเถรํ อารพฺภา กณฺธิ.

ตสฺส กิร ปพฺพชิตทิวสโต
 ปฏฺจาย เอกํ อิตฺถิรูปํ เถเรน
 สหฺฐิเยว วิจฺรติ. ตํ เถโร น
 ปสฺสติ, มหาชโน ปน ปสฺสติ.
 อนฺโตคามํ ปิณฑทาย วิจฺรโตปิสฺส
 มนุสฺสสา เอกํ ภิกฺขุํ ทตฺวา “ภนฺเต
 อยํ ตุมฺหากํ โหตุ, อยํ ปน
 ตุมฺหากํ สหายิกายา”ติ วตฺวา
 ทฺตฺยํปี เทนฺติ.

“กึ ตสฺส ปุพฺพกมฺมณฺ”ติ.
 กสฺสปพฺพทฺฐกาเล กิร เทว สหายกา
 ภิกฺขุ เอกมาตฺถกฺกุจฺฉิตโต นิภฺขนฺตสทิสสา
 อติวีย สมคฺคา อหฺลสุ.

๔. เรื่องพระโกณฑธานเถระ

พระศาสดา เมื่อประทับอยู่ใน
 พระเชตวัน ทรงปรารภพระเถระชื่อ
 โกณฑธานะ แสดงพระธรรมเทศนา
 ว่า ท่านอย่ากล่าวคำหยาบกับใคร ๆ
 เป็นต้น.

ได้ยินว่า ตั้งแต่วันที่ท่านบวชแล้ว
 รูปผู้หญิงรูปหนึ่ง เทียวไปกับพระเถระ
 นั้นแหละ. พระเถระไม่เห็นรูปผู้หญิงนั้น,
 แต่มหาชนเห็น. แม้เมื่อท่านเข้าไป
 บิณฑบาตภายในบ้าน พวกมนุษย์
 ถวายภิกษาทัพพีหนึ่งแล้วเรียนว่า “ท่าน
 ขอรับ ภิกษาทัพพีที่ ๑ นี้ เป็นของท่าน,
 ส่วนทัพพีที่ ๒ นี้ เป็นของสหายหญิง
 ของท่าน” แล้วจึงถวายแม่ทัพพีที่ ๒.

ถามว่า “อะไร เป็นบุพกรรม
 ของท่าน”. ตอบว่า “ได้ยินว่า ในกาล
 แห่งพระพุทธเจ้าทรงพระนามว่ากัสสปะ
 ภิกษุ ๒ รูป ซึ่งเป็นสหายกัน ได้เป็น
 ผู้กลมเกลียวกันเหลือเกิน เช่นกับคลอด
 ออกมาจากครรภ์มารดาคนเดียวกัน.

ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ธรรมมปิ. ป-๗๑.๔-๗

ทีฆายุกพุทธกาเล จ อนุสัจจวโร วา
อนุจจนมาสี วา ภิกขุ อโปสถตถาย
สนฺนิปตฺตํ. ตสฺมา เตปิ “อโปสคฺคํ
กมฺมิตฺตํ”ติ วสฺนฺนุจฺจนา นิกฺขมฺมิตฺตํ.

เต เอกา ตาวตีสภาเว นินฺพตฺต-
เทวตา ทิสฺวา “อิมํ เทวํ ภิกขุ
อติวิย สมนฺคฺคา, สกฺกา นุ โข อิมํ
ภินฺทิตฺตํ”ติ จินฺเตตฺวา อตฺตโน
พาลตาย จินฺติตฺตสมนฺนตฺรเมว อากนฺตฺวา
เตสุ เอเกน “อาวุโส มหฺตฺตํ
อากเมหิ สรฺรภิกฺขุเจนฺมฺหิ อตฺตโก”ติ
วุตฺเต, เอกํ มนุสฺสิตฺตํ
มาเปตฺวา เถรสุส คจฺจนตฺรํ
ปวฺสิตฺวา นิกฺขมฺนกาเล เอเกน
หตฺถेเนน เกสกลาปี เอเกน นีวาสนํ
สณฺจายมาณา ตสฺส ปิฏฺฐิตฺโต
นิกฺขมฺมิ.

โสปี ตํ น ปสฺสตี. ตํ
อากมฺยมาโน ปน ปุโรโต จิตฺตํ
นินฺวตฺติตฺวา โอลกฺยมาโน ตํ ตถา

ก็ ในกาลแห่งพระพุทธเจ้าผู้ทรงพระ-
ชนมายุยืน ภิกษุทั้งหลาย ย่อมประชุมกัน
เพื่อทำอุโบสถ ทุก ๆ ปี หรือทุก ๆ ๖
เดือน. เพราะฉะนั้น ภิกษุ ๒ สหาย
แม่เหล่านั้ ก็ออกจากที่พักด้วยหมายใจ
ว่า “เราทั้ง ๒ จักไปโรงอุโบสถ”.

เทวดาซึ่งบังเกิดในภพดาวดึงส์ คนหนึ่ง
เห็นท่านทั้งสองแล้วคิดว่า “ภิกษุ ๒ รูปนี้
กลมเกลียวกันเหลือเกิน” เราสามารถ
ทำลายท่านทั้ง ๒ เหล่านี้ หรือหนอ”
เพราะความที่ตนเป็นพาล จึงมาในลำดับ
ที่ตนคิดแล้วทีเดียว บรรดาท่านทั้ง ๒
รูปนั้น เมื่อรูปหนึ่งกล่าวว่า “คุณ
ขอคุณจงรอสักครู่ ผมต้องการถ่าย
อุจจาระ”, ก็เนรมิตเพศหญิงมนุษย์ผู้หนึ่ง
ในเวลาที่พระเถระเข้าไป ระหว่างพุ่มไม้
แล้วออกมา ก็ให้ยื่นเอามือข้างหนึ่ง
เกล้าผม มือข้างหนึ่งจัดผ้านุ่ง ตามหลัง
ท่านออกมาแล้ว.

ภิกษุแม้รูปนั้น หาเห็นหญิงนั้นไม่. แต่
ภิกษุรูปที่ยืนคอยท่านอยู่ข้างหน้า เหลียว
กลับมามองดู เห็นหญิงนั้นกำลังทำ

ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

โสปี “มยา สามิ ทิฏฺฐนุ”ติ อาห. ขอรับ. ภิกษุแม้รูปนั้นก็ยังคงกล่าวว่า “ผมเห็นเอง”.

เทวดา ตั เตน สทฺธิ อุโปสถิ เทวดา เห็นภิกษุรูปนั้น ไม่ปรารถนา
กาตุํ อนิจฺจนตุํ ทิสฺวา “ภาริยํ ทำอุโบสถ กับภิกษุรูปที่ตนแกล้งนั้น
เม กมฺมํ กตฺนุ”ติ จินฺเตตฺตฺวา คิดว่า “เราทำกรรมหนักแล้ว” กล่าวว่
“ภนฺเต มยฺหิ อยฺยสฺส สีลเกโท “ความขาดแห่งศีลของพระผู้เป็นเจ้า ของ
นตฺถิ, มยา ปน วิมฺสนวเสเนว ข้าพเจ้าไม่มี, แต่ข้าพเจ้าทำกรรมนั้น
ตํ กตํ, กโรถ เตน สทฺธิ ด้วยหวังจะทดลองเท่านั้น, ขอท่านจงทำ
อุโปสถนุ”ติ อาห. อุโบสถร่วมกับท่านเถิด”.

โส ตสฺสา อากาเส จตฺวา ภิกษุรูปนั้น เมื่อเทวดานั้น ยืนอากาศ
กถนฺตฺติยา, สทฺทฺทิตฺตฺวา อุโปสถิ กล่าวอยู่ เชื่อแล้วได้ทำอุโบสถ. แต่ท่าน
อกาสิ. น ปน เกเร ปุพฺเพ มิได้มีจิตอ่อนโยนในพระเถระเหมือนครั้ง-
วีย มุฑฺจิตฺโต หุตฺวา อโหสิ. ก่อน. บุพกรรมที่เทวดาทำแล้วเพียง
เอตฺตํ เทวตฺยา ปุพฺพกมฺมํ กตํ. เท่านั้น.

อายุหปรโยसानเน ปน เทว
เถราปิ ยถาสุขํ เทวโลกे นิพฺพตฺตีสฺสุ.
เทวดา อวิจิมฺหิ นิพฺพตฺติตฺตฺวา เอกํ
พฺพุทฺธนฺตรํ ตตฺถ ปจฺจิตฺตฺวา อิมสฺมि
พฺพุทฺธปุปฺปาเท สวตฺถิยํ นิพฺพตฺติตฺตฺวา
วฺพุทฺธิมนฺวาย. สาสเน ปพฺพชิตฺตฺวา
อุปสมฺมปทํ ลภติ.

ก็ ในเวลาสิ้นอายุ แม้พระเถระ
ทั้ง ๒ รูป ก็บังเกิดในเทวโลกตามสบาย.
เทวดาบังเกิดในอเวจีหมกใหม่ในอเวจินั้น
พุทฺธันดรหนึ่งแล้ว ในพุทฺธรูปบาทกาลนี้
บังเกิดในเมืองสาวตถิ เจริญวัยแล้ว
ได้บรรพชาอุปสมบทในศาสนาแล้ว.

ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ดสเสว ปพพชิตทิวสโต ปฏุจาย ตัง
 อิตถิรูปี ตถา ปณณายิ. เตเนวสส
 โกณฑธานโน”ติ นามัง กรีสสุ. ตัง
 ตถา วิจรณตัง ทิสฺวา ภิกฺขุ
 อนาถปิณฑิกัง อาหंसุ “เสฏฺฐิ
 อิมัง ทุสฺสึลลัง ตว วิหารา นีหฺร,
 อิมัง นิสฺสาย เสสภิกฺขุณฺโณ อยโส
 อูปฺปชฺชิสฺสตี”ติ.

“กึ ปน ภนฺเต สตฺถา วิหาเร
 นตฺถิ”ติ. “อตฺถิ เสฏฺฐิ”ติ. “เตนหิ
 ภนฺเต สตฺถา ว ชา นิสฺสตี”ติ. ภิกฺขุ
 คนฺตฺวา วิสาขายปิ ตเถว กเถสุ.
 สปิ เตสํ ตเถว ปฏฺิวจฺฉํ อทาสิ.

ภิกฺขุปี เตหิ อสมฺปฏฺิจฺฉิตฺตวจฺฉา
 รณฺโณ อาโรจยิสฺสุ “มหาราช
 โกณฑธานโน ภิกฺขุ เอกัง อิตถิ
 คเหตฺวา วิจรณฺโต สพฺเพสํ อยสํ
 อูปฺปาเทติ, ตัง ตุมฺหากัง วิชิตา
 นีหฺรธา”ติ.

ตั้งแต่วันที่ท่านบวชแล้วนั้นแล รูปผู้หญิง
 นั้น ก็ปรากฏเช่นนั้น. เพราะเหตุนั้น
 นั้นแล ชนทั้งหลายจึงได้ขนานนามท่าน
 ว่า “พระเถระชื่อโกณฑธานะ”. ภิกษุ
 ทั้งหลายเห็นท่านเที่ยวไปเช่นนั้น กล่าว
 กับอนาถปิณฑิกเศรษฐีว่า “เศรษฐี
 ท่านจงนำคนทาสีออกไปจากวัดของท่าน
 เสีย, เพราะอาศัยภิกษุรูปนี้ ความ
 เสื่อมเสีย จักเกิดขึ้นแก่พวกภิกษุที่เหลือ”.

อนาถปิณฑิกเศรษฐีเรียนถามว่า “ท่าน
 ขอรับ พระศาสดาไม่มีในวัดหรือ?”.
 พวกภิกษุกล่าวว่า “มี เศรษฐี”. อนาถ-
 ปิณฑิกเศรษฐีเรียนว่า “ท่านขอรับ
 ถ้าอย่างนั้น พระศาสดานั้นแหละ จักรู้”.
 ภิกษุทั้งหลายไปบอกแก่นางวิสาชา
 อย่างนั้นเหมือนกัน. แม่นางก็ให้คำตอบ
 แก่ภิกษุเหล่านั้น เช่นนั้นเหมือนกัน.

แม้ภิกษุทั้งหลาย อันท่านทั้ง ๒
 ไม่รับคำแล้ว จึงทูลแต่พระราชาว่า
 “มหาบพิตร ภิกษุโกณฑธานะพาหญิง
 คนหนึ่งเที่ยวไป ก่อให้เกิดความเสื่อมเสีย
 แก่ภิกษุทุกรูป. ขอพระองค์จงขับไล่
 ท่านออกจากแคว้นของพระองค์เสีย”.

ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

“กหิ ปน โส ฆนเต”ติ. “วิหาเร
 มหาราชา”ติ. “กตรสุมิ เสนาสน
 วิหระตี”ติ. “อสุกสุมิ นามา”ติ.
 “เตนหิ คจฺจถ ฆนเต, อหนตฺ
 คณฺหาเปสฺสามิ”ติ.

โส สายณฺหสมเย วิหารํ คนฺตวา
 ตํ เสนาสนํ ปุริเสหิ ปริกฺขิปาเปตฺวา
 เถรสฺส วสนฺนุจานาภิมุโข อโหสิ.
 เถโร มหาสทฺทํ สุตฺวา วิหารา
 นิกฺขมิตฺวา ปมุขเ อฏฺฐาสิ.

ตํปิสฺส อิตฺถิรูปกํ ปิฏฺฐิปลฺเส จิตฺ
 ราชา อทฺทส. เถโร รณฺโถ
 อากมฺนํ ฅตฺวา วิหารํ อภิรฺยุหิตฺวา
 นิสฺสีทิ. ราชา เถรํ น วนฺทิ
 ตมฺปิ อิตฺถิรูปํ นาทฺทส.

โส ทฺวารนฺตเรปิ เหนฺฏจามณฺเจปิ
 โอลเณนฺโต อทิสฺวา ว เถรํ อาท
 “ฆนเต อิมสุมิ จาเน เอกํ อิตฺถิ
 อทฺทสํ, กหิ สวา”ติ. “น ปลฺสามิ

พระราชาตรัสถามว่า “ท่านอยู่ที่ไหน
 ขอรับ?”. พวกภิกษุทูลว่า “ในวัด
 มหาบพิตร”. พระราชาตรัสถามว่า
 “ท่านอยู่ในเสนาสนะหลังไหน?”. พวก
 ภิกษุทูลว่า “เสนาสนะหลังโน้น”
 พระราชารับสั่งว่า “ถ้าเช่นนั้น ท่าน
 ทั้งหลาย ไปเถิดขอรับ ข้าพเจ้า จัก
 สั่งคนให้คอยจับท่าน”.

พระองค์เสด็จไปวิหารในตอนเย็น ทรง
 รับสั่งให้พวกบุรุษล้อมเสนาสนะนั้นไว้ ได้
 บ่ายพระพักตร์ไปยังสถานที่อยู่ของพระ
 เถระแล้ว. พระเถระได้ยินเสียงอีกทีก็จึง
 ออกจากวิหาร ยืนอยู่ที่หน้ามุข.

พระราชาทอดพระเนตรเห็นรูปหญิงแหม่นนั้น
 ยืนอยู่ข้างหลังท่าน. พระเถระทราบว่
 พระราชาเสด็จมา จึงขึ้นยังวิหารนั่งแล้ว.
 พระราชาไม่ไหว้พระเถระ ทอดพระ-
 เนตรไม่เห็นรูปหญิงนั้น.

พระองค์ทรงตรวดดู ทั้งชอกประตู ทั้ง
 ใต้เตียง ก็ไม่ทรงพบเลย จึงตรัสถาม
 พระเถระว่า “ท่านขอรับ ผมได้เห็นหญิง
 คนหนึ่ง ที่นี้, นางไปไหน”. พระเถระ

ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

มหाराชา”ติ. “อิทานิ มยา ตุมหากัง
ปิฎจิปสฺเส จิตา ทิฏฺฐา”ติ วุตฺเตปิ,
“อหํ น ปสฺสามิ มหाराชา”ติ.

ราชา “กิณฺฺนุ โข เอตฺนุ”ติ
จินฺเตตฺวา “ภนฺเต อิตฺตํ ตาว
นิกฺขมถา”ติ วุตฺวา เถเร ตโต
นิกฺขมิตฺวา ปมฺฺเช จิตฺ, ปุณฺ ส
เถรสฺส ปิฎจิปสฺเส อฏฺฐาสิ. ราชา
ตํ ทิสฺวา ปุณฺ อปริตลฺลํ อภिरุญฺหิ.
ตสฺส รณฺโณ อากตภาวํ ฌตฺวา
เถโร นิสฺสีทิ.

ปุณฺ ราชา ตํ สพฺพฏฺฐาเนสุ
โอสฺสเกนฺโตปิ อทิสฺวา “ภนฺเต กหํ
สา อิตฺถิ”ติ ปุณฺปิ เถรํ ปุจฺฉิ.
“นาคํ ปสฺสามิ มหाराชา”ติ.
“กเถถ ภนฺเต, มยา อิทาเนว
อิตฺถิ ตุมหากัง ปิฎจิปสฺเส ทิฏฺฐา”ติ.

“อาม มหाराช, มหาชนฺปิ เม
‘ปจฺฉโต อิตฺถิ วิจรตี’ติ วทฺติ,
อหํ ปนฺ น ปสฺสามิ”ติ. ราชา

ทูลว่า “อาตมภาพไม่เห็น มหาบพิตร”.
แม้เมื่อพระราชารัสว่า “ผมเห็นหญิง
ยืนข้างหลังท่านบัดนี้เอง”, ก็ทูลว่า
“อาตมภาพไม่เห็น มหาบพิตร”.

พระราชาทรงดำริว่า “นั่น เหตุอะไร
หนอ” ตรัสว่า “ขอท่านจงออกจากที่นี่
ก่อน ขอรับ”. เมื่อพระเถระออกไปจาก
ที่นั่นแล้ว ยืนอยู่หน้ามุข, หญิงนั้น ก็ได้
ยืนข้างหลังพระเถระอีก. พระราชา
ทอดพระเนตรเห็นหญิงนั้นแล้ว ก็
เสด็จขึ้นชั้นบนอีก. พระเถระทราบบว่า
พระราชาสด็จมา ก็นั่งอยู่แล้ว.

พระราชา แม้ทรงตรวจดูหญิงนั้น ในที่
ทุกแห่ง ไม่ทรงพบเลย จึงตรัสถาม
พระเถระแม้อีกว่า “หญิงคนนั้นอยู่ไหน
ขอรับ”. พระเถระทูลว่า “อาตมภาพ
ไม่เห็นมหาบพิตร”. พระราชารัสว่า
“ขอท่านบอกเถิด ขอรับ, ผมเห็นผู้หญิง
ยืนข้างหลังท่าน ในบัดนี้เอง”.

พระเถระทูลว่า “ขอถวายพระพร
มหาบพิตร, แม้มหาชนก็พากันกล่าว
แก่อาตมภาพว่า ‘หญิงคนหนึ่ง เทียว

ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

“ปฏิรูปเกน ภวิตพพน”ติ สลลกุเขตฺวา
 ปุณ เถร “ภนฺเต อิตฺ ตาว
 โอตฺรธา”ติ วตฺวา เถเร โอตฺริตฺวา
 ปมุเข จิตฺ, ปุณ ตํ ตสฺส
 ปิฏฺจปฺสฺเส จิตํ ทิสฺวา อฺปริตลํ
 อภิรฺยฺหิตฺวา ปุณ นาทุทส.

โส ปุณ เถร ปุจฺจิตฺวา เตน
 “น ปสฺสามิ”ติ วุตฺเต, “ปฏิรูปก-
 เมเวตฺน”ติ นิฏฺฐํ กตฺวา เถร
 อาห “ภนฺเต เอวรฺูเป สงฺกิลฺเส
 ตุมฺหากํ ปิฏฺจิตฺ วิจฺรนฺเต, อญฺเอย
 โกจิ ตุมฺหากํ ภิกฺขุํปิ น ทสฺสติ,
 นิพฺพุํ มม เคหํ ปวิสิตฺ, อหเมว
 จตฺตฺหิ ปจฺจเยหิ อฺฏฺจฺหิสฺสามิ”ติ เถร
 นิมนฺเตตฺวา ปกุกามิ.

ภิกฺขุ “ปสฺสเถวฺโส ปาปรณฺเอย
 กิริยํ, ‘เอตํ วิหารโต นีหฺรา’ติ
 วุตฺเต, อากนฺตฺวา จตฺตฺหิ ปจฺจเยหิ
 นิมนฺเตตฺวา คโต”ติ อฺชฺฌายิสฺสุ.

ตามหลัง’, แต่อาตมภาพไม่เห็น”.
 พระราชาทรงกำหนดว่า “พึงเป็น
 รูปเทียม” ตรัสกับพระเถระอีกว่า
 “ท่านขอรับ ขอท่านจงลงไปจากที่นี่
 ก่อน” เมื่อพระเถระลงไปยืนอยู่หน้ามุข,
 ก็ทอดพระเนตรเห็นหญิงนั้น ยืนอยู่
 ข้างหลังท่านอีก จึงเสด็จขึ้นไปชั้นบน
 ไม่ทรงพบอีก.

ท้าวเธอตรัสถามพระเถระอีก เมื่อท่าน
 ทูลว่า “อาตมภาพ ไม่เห็น” ก็ทรง
 สันนิษฐานว่า “นั่น พึงเป็นรูปเทียม”
 ตรัสกับพระเถระอีกว่า “ท่านขอรับ เมื่อ
 ความเศร้าหมองปานนี้ เทียวติดตาม
 หลังท่านไป ใครอื่น จักไม่ถวายแมภิกษา,
 ขอท่านจงเข้าไปยังพระราชวังของผ
 เป็นประจำเถิด ผมจักบำรุงด้วยปัจจัย
 ๔” จึงนิมนต์พระเถระแล้ว เสด็จหลีกไป.

พวกภิกษุพากันกล่าวโทษว่า
 “อาวุโสทั้งหลาย พวกท่านจงดูกิริยา
 ของพระราชาผู้ชั่วช้า เมื่อพวกเราทูลว่า
 ‘ขอพระองค์ จงขับไล่พระเถระรูปนั้น
 ออกเสียจากวัด’ ก็เสด็จมานิมนต์ด้วย
 ปัจจัย ๔ แล้วเสด็จกลับไป”.

ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ดํปี เกร์ อาหํสุ “อมุโก ทุสฺสีล
อิโตทานิปี ราชา โกณฺโท ชาโต”ติ.

โสปี ปุพฺเพ ภิกฺขุ กิณฺจิ วตฺตุ
อสกฺโกณฺโต อิทานิ “ตุเมห ทุสฺสีลา,
ตุเมห โกณฺธา, ตุเมห อิตฺถิ
คเหตฺวา วิจฺรธา”ติ อาห.

เต คนฺตฺวา สตฺถุ อารโจะสุ
“ภนฺเต โกณฺธธาโน อเมหิ วตฺโต
‘ตุเมหปี ทุสฺสีลา’ติ อาทินิ วตฺวา
อกฺโกสตี”ติ.

สตฺถา ตํ ปกฺโกสาเปตฺวา ปุจฺฉิ
“สจฺจํ กิร ตฺวํ ภิกฺขุ เอวํ
วเทสึ”ติ. “สจฺจํ ภนฺเต”ติ.
“กึการณา”ติ. “มยา สทฺธิ
กถิตการณา”ติ. “ตุเมหปี ภิกฺขเว
อิมินา สทฺธิ กสฺมา กเถธา”ติ.
อิมสฺส ปจฺฉโต อิตฺถิ วิจฺรนฺตี
ทิสฺวา ภนฺเต”ติ.

ภิกษุทั้งหลาย ก็พากันกล่าวกับพระเถระ
แม้ว่า “เจ้าคนทุศีล แม้ตั้งแต่บัดนี้
เป็นต้นไป พระราชาก็เป็นคนชั่วแล้ว”.

พระเถระแม้รูปนั้น ครั้งก่อนไม่สามารถ
กล่าวอะไร ๆ กะภิกษุทั้งหลายได้ บัดนี้
กล่าวว่า “พวกท่าน เป็นคนทุศีล
พวกท่านเป็นคนชั่ว พวกท่านพาผู้หญิง
เที่ยวไป”.

ภิกษุเหล่านั้น พากันไปกราบทูลแด่
พระศาสดาว่า “พระเจ้าข้า พระเถระ
โกณฑธานะ อันพวกข้าพระองค์ว่า
กล่าวแล้ว ก็กล่าวด่า เป็นต้นว่า ‘ถึง
พวกท่าน ก็เป็นคนทุศีล’.

พระศาสดาทรงรับสั่งให้เรียกท่านมาแล้ว
ตรัสถามว่า “ภิกษุ ข้าว่า เธอกล่าว
อย่างนี้ จริงหรือ?”. พระเถระกราบทูล
ว่า “จริงพระเจ้าข้า”. พระศาสดา
ตรัสถามว่า “เพราะเหตุไร?”. ท่าน
กราบทูลว่า “เพราะภิกษุเหล่านั้น
ด่าข้าพระองค์”. พระศาสดารับสั่งถาม
ว่า “ภิกษุทั้งหลาย แม้พวกเธอก็ด่า
ภิกษุรูปนี้ทำไม?”. พวกภิกษุกราบทูลว่า

ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

“พวกข้าพระองค์เห็นผู้หญิงเที่ยวตาม-
หลังภิกษุรูปนี้พระเจ้าข้า”.

“อิมะ กิระ ตยา สทุธิ อิตถิ
วิจรณตี ทิสฺวา ว กถนฺติ, ตฺวํ
อทิสฺวา ว อิมะหิ สทุธิ กสฺมา
กถเอสิ? นนุ ปุพฺเพ ตว ปาปิ กิ
ทฺฎฺฐิ นิสฺสาย อิทํ ชาตํ, อิทานิ
กสฺมา ปุน ปาปิ กิ ทฺฎฺฐิ คณฺหสิ”ติ.

พระศาสดาตรัสว่า “ได้ยินว่า ภิกษุ
เหล่านี้ เห็นผู้หญิงเที่ยวไปกับเธอ จึง
ว่ากล่าว, เธอไม่เห็นเลย ทำไมจึง
ว่ากล่าว ภิกษุเหล่านี้? กรรมนี้เกิด
เพราะอาศัยความเห็นชั่วของเธอ ใน
ครั้งก่อนมิใช่หรือ, บัดนี้ ทำไมเธอจึง
ยึดถือความเห็นชั่วอีก”.

ภิกษุ “กิมฺปน ภนฺเต อิมินา ปุพฺเพ
กตฺนํ”ติ. ปุจฺฉิสฺสุ. อถ เณลํ สตุถา
ตสฺส ปุพฺพกมฺมํ กถเอวา “ภิกษุ
อิทํ ปาปกมฺมํ นิสฺสาย ตฺวํ
อิมํ วิปฺปการมฺปตฺโตสิ, อิทานิ เต
ปุน ตถารูปิ ปาปิ กิ ทฺฎฺฐิ คเหตุ
อยตุตฺ, มา ปุน ภิกษุหิ สทุธิ
กิตฺติ กถเอสิ, นิสฺสทุโท มุขวฏฺฐิยํ
ฉินฺนํ กัสตาสทิสฺโส โหหิ, เอวํ
กโรนฺโต นิพฺพานํ ปตฺโต นาม
ภวิสฺสสิ”ติ. วตฺวา อนุสนฺธิ ฆฏฺเฏตฺวา
ธมฺมํ เทเสนฺโต อิมา คากา อภาสิ

พวกภิกษุทูลถามว่า “ก็ครั้งก่อน ภิกษุ
รูปนี้ทำกรรมอะไรไว้ พระเจ้าข้า?”.
ครั้งนั้น พระศาสดาก็ตรัสบอกบุพกรรม
ของเธอแก่ภิกษุเหล่านั้นแล้ว ตรัสว่า
“ภิกษุ เธอถึงประการอันแปลกนี้ เพราะ
อาศัยกรรมชั่วนี้ บัดนี้เธอไม่ควรยึดถือ
ความเห็นชั่วเช่นนั้นอีก. เธออย่ากล่าว
อะไร ๆ กับภิกษุทั้งหลายอีก จงเป็นผู้
เงียบเสียง เช่นกึ่งศาลที่ตัดขอบปาก
เสียแล้ว เธอเมื่อทำอย่างนี้ จักเป็นผู้
บรรลुพระนิพพาน” เมื่อทรงสืบต่อ
อนุสนธิ แสดงธรรม ได้ตรัสพระคาถา
เหล่านี้ว่า

ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา